ARHITECTVRA

REVISTA SOCIETĂȚII
ARHITECȚILOR ROMÂNI

Inv. 8735
Cota P136

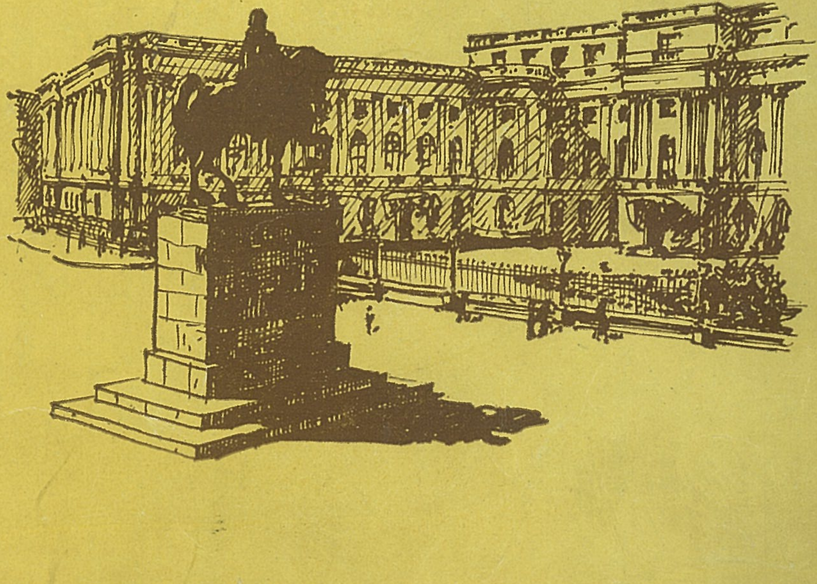

1943/44

ARHITECTURA

REVISTA SOCIETĂȚII ARHITECȚILOR ROMÂNI

COMITETUL DE REDACȚIE AL ACESTUI NUMĂR

ARHITECII: C. D. DOBRESCU, SP. CEGĂNEANU, T. T. SOCOLESCU, G. NEGOESCU, D. V. MARINESCU, M. MOROIANU, ST. H. OPARI, P. ŞERBĂNESCU, V. SMIGELSCHI, GH. URSESCU-GALAȚI

REDACTOR
ARH. VICTOR SMIGELSCHI

REDACȚIA ŞI ADMINISTRAȚIA
BUCUREŞTI I. STR. EPISCOPIEI 2
TEL. 3.57.28 CONT LA CEC Nr. 12348

ADMINISTRATOR: PETRE GEORGESCU

INSCRISĂ LA TRIBUNALUL ILFOV Nr. 433/38

1943 — 1944
ANII IX — X

R003380841

Cel mai perfect cazan de calorifer este cazanul

TUBAL

FARA PLACI TUBULARE

FARA MANDRINARI,
FARA NITURI,
FARA NIPLE,

FARA ANTRETOAZE,
FARA ANCORE,
FARA TABLE,

Totul sudat electric din tuburi de oțel,
Demontabil în elemente secționale,
Lipsă completă de încheeturi expuse focului,
Putere calorifică maximă,
Greutate redusă,
Montare și demontare ușoară,
Circulație ușoară a apei,
Rezistență mare la presiune.

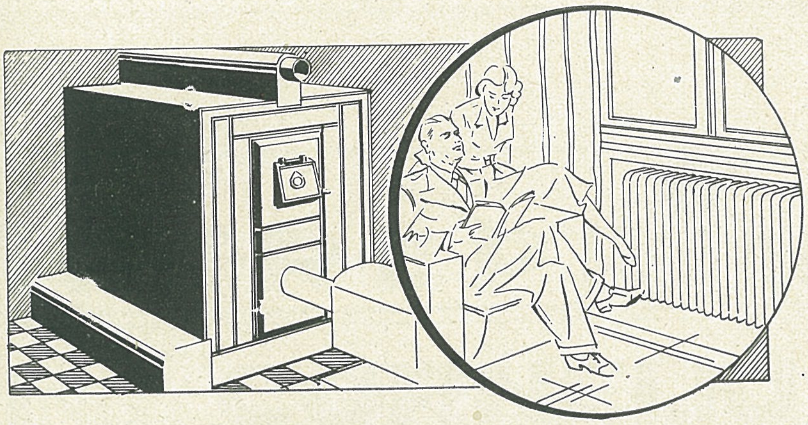

nu se crapă,
nu se sparge,
nu curge,
nu se defectează niciodată.

TUBAL

Fabrica de cazane de calorifer

TUBAL

ING. VICTOR POPESCU

BUCUREŞTI, STR. INCLINATĂ, 123-127 - Tel. 5.13.99

CALEA PLEVNEI, 12 — Telefon 3.83.05

INGINER

EMIL PRAGER

BUCUREȘTI
STR. COLȚEI, 33
TELEFON 5-55-68

Construcțiuni

Lucrări Industriale

LUCRARI PUBLICE:

Șosele

Căi ferate

Cariere Bazalt

ING. DIPL. NICOLAE N. GANEA

CONSTRUCȚII ȘI REPREZENTANȚE TECHNICE

Reg. Com. Nr. 2637/942

BUCUREȘTI, CALEA VICTORIEI 63, Scara A, Etaj IV

TELEFON 4.72.48

Intocmiri de studii și proecte complecte de

Lucrări de construcții industriale pentru orice ramură de industrie

imobile (lucrări noui, reparații importante, consolidări etc.)

lucrări edilitare.

Executări în antrepriză totală, parțială sau regie

Conduceri și supravegheri de șantiere

Expertize technice în ramurile de mai sus

INTREPRINDERILE

ING. CORNELIU NICOLAU

STUDII ★ PROECTE

BETON ARMAT • LUCRARI PUBLICE

BUCUREȘTI, I.

STR. VASILE CONTA Nr. 5

TELEFON 4.57.53

Firmă înreg. la Registru

Oficiului Comerțului sub Nr. 1250 - 939

INTREPRINDERILE GENERALE TECHNICE

Ing. TIBERIU EREMIE

SOC. ANONIMĂ — CAPITAL SOCIAL 40.000.000 LEI

BUCUREŞTI ✶ STRADA ŞTIRBEY-VODĂ No. 188

Adresa Telegrafică „TIBEREMIA"-Bucureşti" — TELEFON 3.48.80

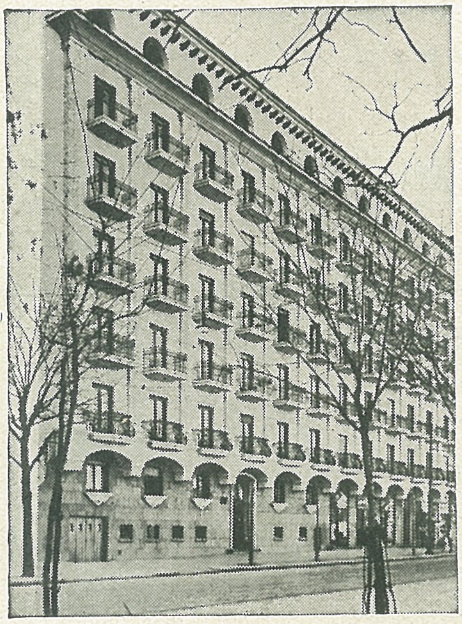

Execută lucrări de: şosele, poduri şi orice fel de construcţiuni. P r o e c t e.

F R A Ţ I I

G. FIU & E. SANTALENA

ATELIER DE
LUCRĂRI IN
MARMORĂ ŞI PIATRA

BULEV. GENIULUI No. 48
(COTROCENI)

TELEFON 3-67-43

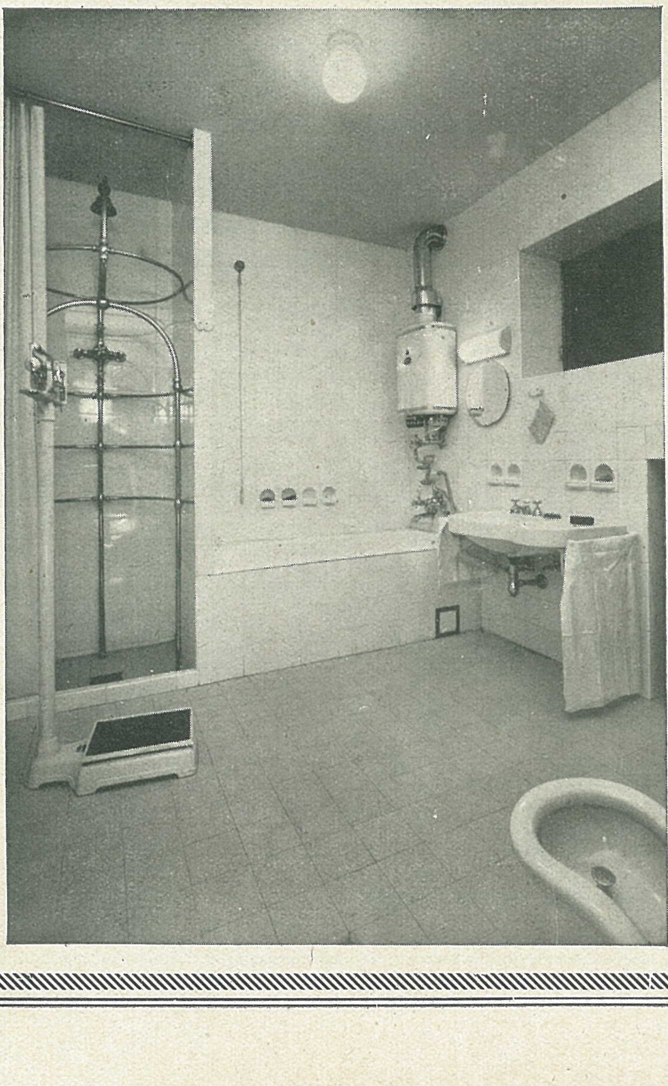

SOCIETATE ANONIMA ROMANA
DE COMERŢ ŞI REPREZENTANŢE

ZWEIFEL & Co.

TEL.: ZWEIFEL CONT-CEC POŞTAL No. 4029
TELEFON 4-23-10
BUCUREŞTI
STR. CAP. M. G. VASILESCU MIRCEA, 25
(fost Emancipată)

PLACI de FAIANŢA şi GRESIE
„CZECHOSLOVAKIA"

Mare asortiment de Piscoturi
şi Kleinmosaic

L I N O L E U M

C A R A M I Z I
REFRACTARE

GHEORGHE LUNGU

BIROU DE COPIAT PLANURI

STRADA C. A. ROSETTI, 2

IN FUNDAŢIA REGELE CAROL I.

TELEFON 5.36.35

HELIOGRAFIE

FOTO=DOCUMENTARE

REDUCERI și MARIRI

BIROU de DESEN

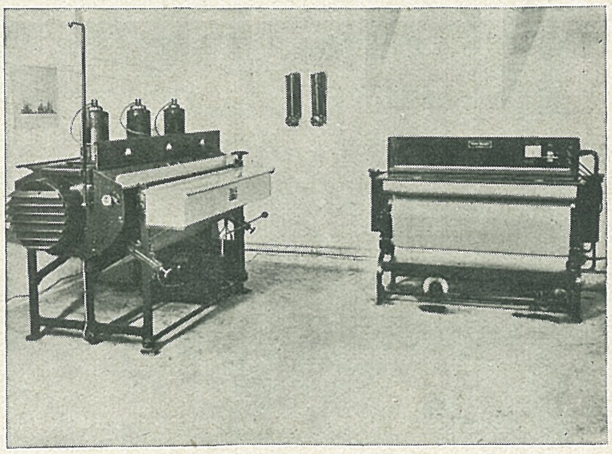

Maşini Heliografice.

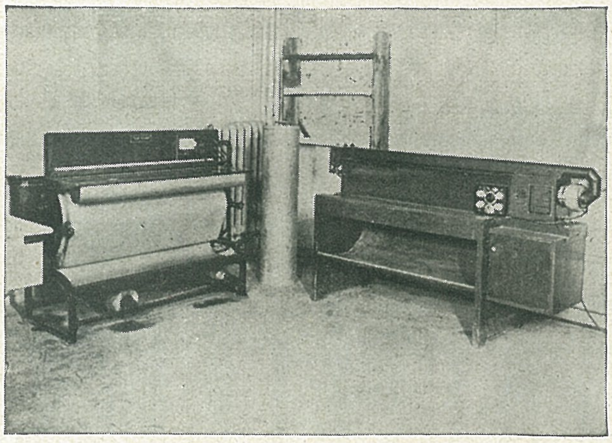

Maşină Heliograf şi Developat

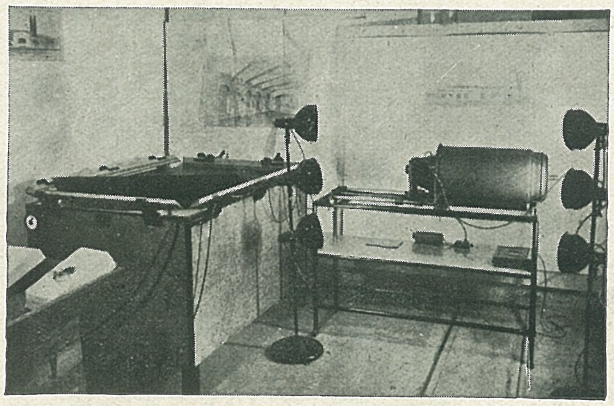

Secţia fotografie

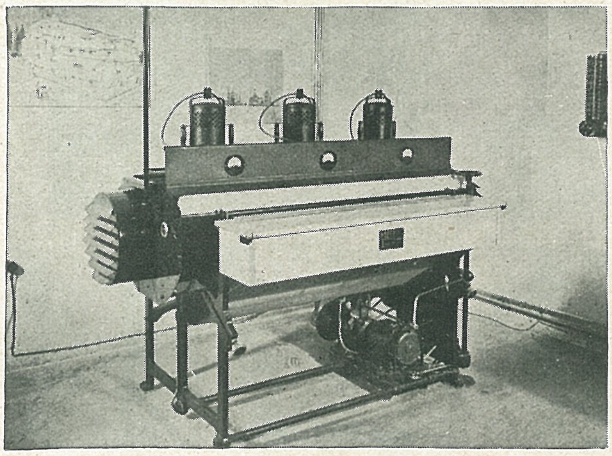

Aparat Heliografic cel mai mare tiraj.

INSTALAŢIA CEA MAI MODERNĂ SE COPIAZĂ ŞI FOTOGRAFIAZĂ PROECTE.

SE FAC MĂRIRI ŞI REDUCERI DE PLANURI ORI ŞI CE MARIME.

SE LIPESC PLANURI PE PÂNZA.

SE FAC DESENURI DE ARHITECTURA, TEHNICE ŞI TOPOGRAFICE PENTRU SOC. PETROLIFERE.

CURIERI LA DISPOZIŢIA ONORATEI CLIENTELE

Gh. Lungu ★ str. C. A. Rosetti, 2. ★ Telefon 5.36.35

INTREPRINDERILE

EDOARDO TOMAT

INTREPRINDERI DE MARMORĂ
ŞI PIATRĂ

ATELIER DE SCULPTURA
MONUMENTE PUBLICE
ŞI FUNERARE

Centrala:

Str. Dr. Felix No. 41
BUCUREŞTI
Telefon 7-02-68

Depozit:

Şos. Giurgiului No. 6
BUCUREŞTI
Telefon 5-26-97

VASILE RUDNIC

STR. PLĂEŞULUI, 31
Bucureşti
Telefon 7.04 64

Antrepriză de clădiri publice şi particulare. Execuţie ireproşabile în condiţiuni convenabile.

„CONSTRUCŢIUNI CIVILE"

S. A. R.

Sediul Social

BUCUREŞTI : ŞOSEAUA JIANU, 19
TELEFON: 7.39.75

Execută Lucrări Publice şi Particulare

STUDII - PROIECTE

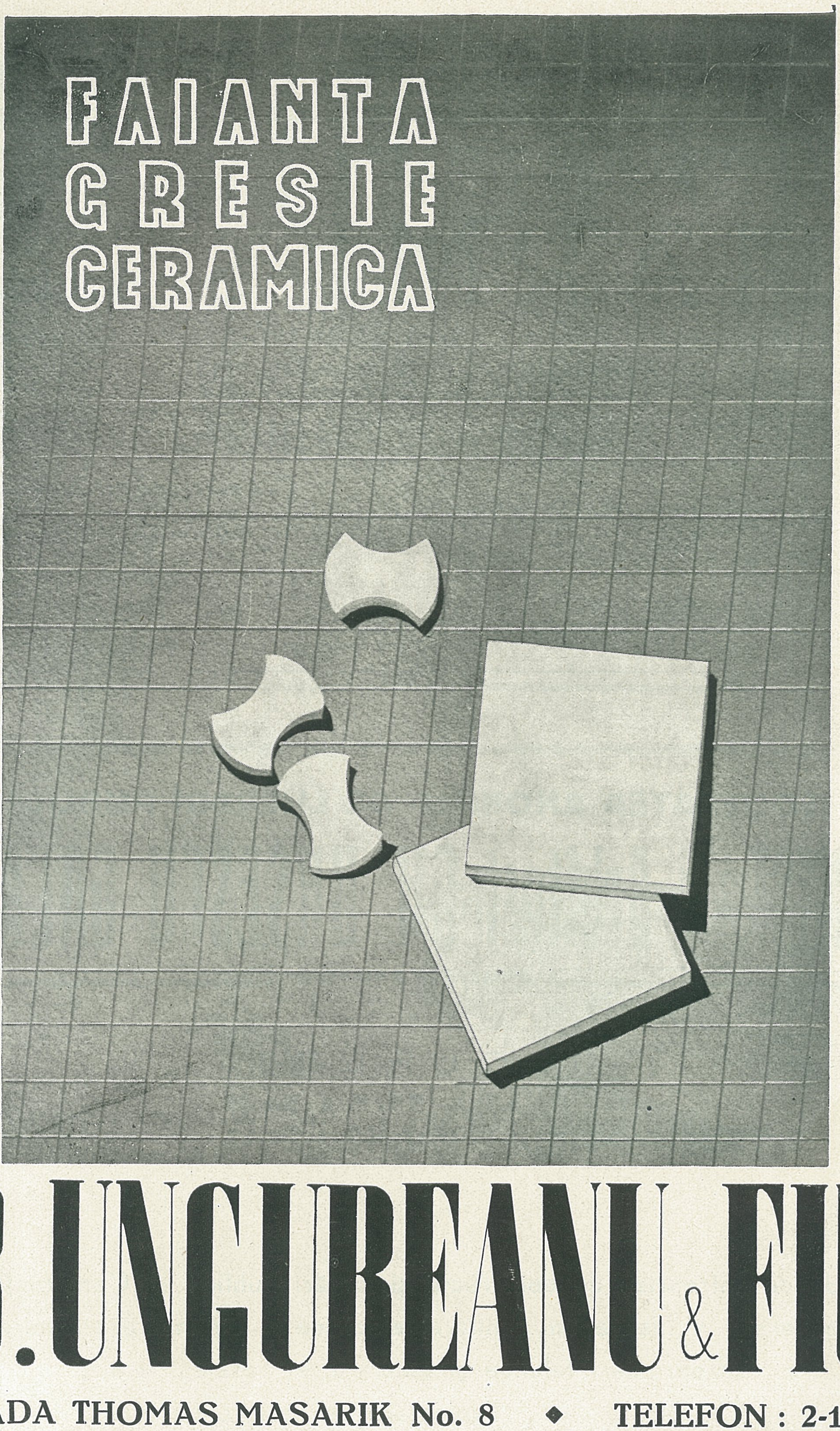

B. UNGUREANU & FIU

STRADA THOMAS MASARIK No. 8 ◆ TELEFON : 2-16-68

LUCRARI DE PIATRA ŞI MARMORA PENTRU CONSTRUCŢII

EXECUTĂ:

MARMI S. A. R.

BUCUREŞTI V ★ ŞOS. GIURGIULUI, 173 bis ★ Telefon 5.13.48

Instalaţie modernă, capacitate importantă.

Cel mai asortat depozit de materiale indigene şi străine.

SOCIETATEA ANONIMA DE LUCRARI PUBLICE

CONST. şi Arhitect GH. URSESCU-GALAŢI

SOCIETATE ANONIMĂ

★ ★ ★

BUCUREŞTI

STRADA ROMA No. 25

TELEFON: 1-08-23

★ ★ ★

Studii de antreprize de construcţii şi lucrări Publice ★ Construcţii de beton armat ★ Instalaţiuni sanitare, electrice şi de încălzire centrală ★ Intreprinderi tehnice şi edilitare ★ Şosele, Pavaje, Căi Ferate ★ Exploatare de cariere de piatră.

ARHITECTVRA

REVISTA SOCIETĂȚII
ARHITECȚILOR ROMÂNI

Inv. 8735
Cota P136

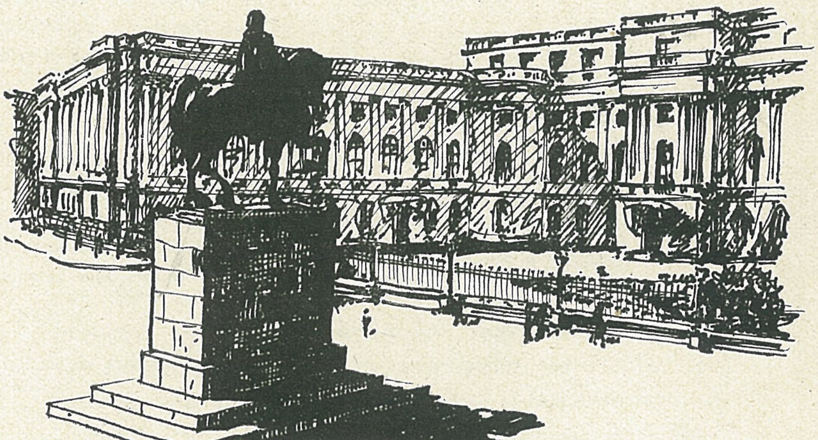

1943/44

ARHITECTURA

ANII IX—X 1943—1944

COMITETUL DE REDACȚIE: ARHITECȚII C. D. DOBRESCU, SP. CEGĂNEANU, T. T. SOCOLESCU, G. NEGOESCU, D. V. MARINESCU, M. MOROIANU, ST. H. OPARI, V. SMIGELSCHI, P. ȘERBĂNESCU, GH. URSESCU-GALAȚI.

REDACTORI: V. SMIGELSCHI, ST. H. OPARI, D. V. MARINESCU.

CUPRINSUL

————	Problemele reconstrucției	3
Arh. T. T. SOCOLESCU:	Un Institut de Arhitectură Românească	5
VICTOR BRĂTULESCU:	N. Ghika-Budești	7
Arh. H. GEORGESCU:	Horia Creangă	9
Arh. V. SMIGELSCHI:	Contribuțiuni la studiul arhitecturii rurale	12
————	Trei concursuri publice (Sistematizarea Pieții Palatului Regal, Grupul administrativ al Fabricilor UCEA, Facultatea de Agronomie din București)	17
Arh. SP. CEGĂNEANU:	Tropaeum Traiani și Mausoleul Eroilor	52
————	Arhitectură socială (Două cămine de Ucenici ale Ministerului Muncii)	54
————	Moartea Arhitectului Constantin Nănescu (T. T. Socolescu, C. Pomponiu, Sp. Cegăneanu, A. C. Costinescu)	59
Arh. GH. LITEANU:	Dala etalon	61
Arh. V. ASQUINI:	Geamul la construcții, în zilele noastre	65
Arh. V. SMIGELSCHI:	Umbrele în desenul arhitectural	68
————	Discuții și polemici: Pentru „Simetria" (Sp. Cegăneanu), „Personalitatea în artă" (T. T. Socolescu)	70
————	Informații	75

Ilustrațiuni în afară de text: Piața Palatului, pe copertă; Proiectul Palatului Universității din București de Al. Orăscu, tricromie; Reproduceri dela Salonul Oficial 1944.

Articolele semnate de autori nu angajează redacția.

ACEST CAIET, EDITAT PRIN INGRIJIREA
SOC. ARHITECȚILOR ROMÂNI
REDACTAT DE ARHITECT
VICTOR SMIGELSCHI
S'A TERMINAT DE IMPRIMAT LA 12 OCTOMVRIE 1944 IN PRESELE INSTITUTULUI DE ARTE GRAFICE „MARVAN" S. A. R. IN
BUCUREȘTI

După aproape doi ani de tăcere, nu putem relua apariția revistei fără a ne întoarce gândul către acei care, trecuți prin pârjolul războiului, abea-și mai pot strânge din moloz și cenușe un amărât rost de viață și a ne închina în fața vrednicilor ostași români și ruși care pe plaiurile Ardealului robit își varsă sângele, luptând cot la cot pentru dreptatea românească și pentru o lume, pe care o nădăjduim mai bună.

Problemele reconstrucției

Al doilea război mondial se apropie cu pași mari și repezi de sfârșit. Alături de gândul păcii, în discuțiile publice își fac din ce în ce mai mult loc preocupările legate de refacerea națională.

In urma cumplitelor distrugeri materiale, provocate de acest război fără precedent în istorie, trei sunt mai ales sectoarele vieții organizate, care reclamă dela început o intervenție masivă și susținută spre a se evita îngrijorătoare prăbușiri morale :

refacerea aparatului de producție industrial și agricol,

reorganizarea și redotarea căilor de comunicație și a mijloacelor de transport,

reconstruirea proprietăților imobiliare distruse și construirea de noui locuințe.

Limitându-ne la ceea ce interesează domeniul nostru de activitate, să încercăm a fixa aspectele esențiale pe care le prezintă problema refacerii orașelor noastre distruse de bombardamente și corolarul ei, construirea noilor locuințe.

Să le examinăm întâi sub raportul tehnic.

Distrugerile n'au făcut alegere atingând dela umila locuință de mahala până la edificii publice și monumente importante o serie nesfârșită de clădiri. Refacerea acestora, ne referim bine înțeles la cele distruse complet sau mai grav lovite, nu poate fi începută imediat într'o măsură mai masivă. Sunt necesare laborioase lucrări preliminarii ca studii, releveuri, degajarea dărâmăturilor, lucrări de recuperarea elementelor de valoare și a materialelor reutilizabile, care reclamă timp, precum și materiale noui și mână de lucru calificată în cantități pe care economia războiului, încă neterminat, la nici un caz nu le va putea pune la dispoziție. Singurele lucrări, care pot fi și trebuiesc atacate de îndată, sunt acele de fixarea dezastrului și de conservarea porțiunilor rămase în picioare la adăpost de intemperii.

Dar până ce reconstruirea monumentelor și edificiilor publice importante poate fi făcută cu un oarecare răgaz — pentru moment ajunge să se asigure prin expediente și provizorate funcționarea instituțiilor rămase fără localuri — mult mai acut se prezintă problema refacerii clădirilor de locuit distruse și greu avariate, problemă agravată și de necesitatea împlinirii golului lăsat de stagnarea aproape totală a construcției de locuințe dela 1939 încoace.

In acest domeniu măsurile imediate, în vederea adăpostirii tuturor sinistraților rămași fără casă, înfățișează aspectul unei opere de asistență și de ajutorare socială și vor trebui să fie cu mult mai energice: repararea expeditivă și fără prea multe formalități preliminare a clădirilor mai puțin avariate, construirea de baracamente în cartierele distruse, redistribuirea provizorie, prin rechiziții, a locuințelor disponibile sau prea puțin ocupate, etc.

Aceste măsuri, deși provizorii, vor avea negreșit o durată mai lungă, căci nu ne putem aștepta la începerea unor intense și vaste campanii de refacere edilitară și de construcții îndată după încetarea ostilităților. Acestea nu vor fi posibile decât atunci când viața se va fi reorganizat în multiplele ei sectoare: comunicații și transporturi în bune condițiuni de funcționare, industria materialelor de construcții în plină activitate, mâna de lucru suficientă și mai ales din nou disponibilă pentru nevoile civile, etc.

Ceea ce se poate și chiar se impune să fie studiat de pe acum este însă întocmirea unui plan general de construcții, care să coordoneze inițiativele disparate și fără de care nu va fi posibilă înfăptuirea unei opere de refacere atât de vastă.

In legătură cu acest plan ni se pun de la început câteva întrebări principiale, de însemnătate hotărîtoare.

De exemplu, cât privește cartierele mai distruse, insalubre și condamnabile sub raportul urbanisticei și al igienei colectivității, va trebui oare îngăduită reconstrucția lor întocmai? N'ar fi oare mai folositoare abandonarea lor pentru câtva timp și îndrumarea construcțiilor de locuințe spre cartiere noui, concepute organic după toate regulile urbanismului?

Căci avem în fața noastră ocazia, dureroasă în adevăr dar unică, să reparăm atâtea din greșelile trecutului, reclădind orașele noastre mai frumoase, mai igienice și mai confortabile.

Acest plan apoi va trebui să cuprindă și satele, căci problema nu se limitează numai la orașe. Și satele noastre vor trebui să capete o altă viață, nu numai din cauza evoluției sociale și economice în plin curs, dar și ca urmare a spiritului de înnoire cu care se vor înapoia acasă cei de pe fronturi, căutând a aplica ceea ce au văzut în alte țări și ceea ce vor crede necesar pentru atingerea unui standard de viață mai ridicat.

Dar oricât de bine ar fi alcătuit acest plan general de construcții, el nu va putea fi aplicat și realizat fără de un serios suport financiar, depășind cu mult tot ce s'a făcut la noi până acum.

Cine să asigure însă acest suport financiar? Inițiativa particulară, cea colectivă sau statul?

Din motive de politică socială chiriile sunt și vor fi încă multă vreme comprimate. In același timp construcțiile sunt scumpe. In astfel de condițiuni va mai căuta oare capitalul particular plasamente în construcții noui sau se va refugia spre alte domenii de activitate mai remuneratoare?

De altă parte nici evoluția socială spre norme de viață mai bune și mai drepte pentru cei mulți, nu pare favorabilă plasamentului imobiliar, în chipul în care s'a desvoltat în era liberalismului economic, ca o formă a capitalismului, foarte căutată până în preajma războiului actual. Astăzi, deși se admite proprietatea domiciliară individuală ca un element de stabilitate și mulțumire socială, grija de a procura locuințe nu se mai consideră ca o operațiune financiară, ci ca o funcțiune socială. Iar această funcțiune ar fi mai bine asigurată prin stat sau organisme colective, care să nu urmărească numai rentabilitatea capitalului investit, decât prin particulari.

Va putea însă statul — secătuit de eforturile războiului încă în curs și copleșit de alte obligațiuni derivând din armistițiul încheiat cu Națiunile Unite — să facă față în chip mulțumitor și acestor sarcini? Nu ar fi oare mai indicată stimularea și coordonarea micilor inițiative individuale prin înmănuncherea lor cu ajutorul cooperației, care a dat roade atât de frumoase aiurea?

Am schițat câteva aspecte și am pus câteva întrebări, care pun în destulă lumină complexitatea problemelor reconstrucției orașelor noastre. Ele trebuiesc însă adâncite și desbătute, ca să nu ne lăsăm surprinși de evenimente.

In ce ne privește vom reveni cu studii mai ample, facem însă un călduros apel și la contribuția cetitorilor noștri.

ARHITECTURA

PROF. ARH. T. T. SOCOLESCU

Un Institut de Arhitectură Românească

Suntem azi un popor mic, chiar dacă ne așezăm în granițele din 1940, adică înainte de ciuntirile nedrepte și absurde. Am fost însă un mare popor, care ocupa un spațiu imens, dela Adriatica până dincolo de Nistru și din Balcani până spre țările germanice din Nord, cu care ne învecineam. E vorba de acea mare masă tracă, — un adevărat imperiu, — fărămițată și ocupată în mare parte de Romani, care i-au desnaționalizat, iar mai târziu multe din aceste ținuturi romanizate au fost ocupate de Slavi, de Unguri și în parte de Germani.

Urmele acestei mărețe existențe a înaintașilor noștri celor mai vechi se văd și azi, mai ales în arta populară, în locuința și gospodăria țăranilor noștri. Această artă populară s'a perpetuat în multe părți ale acestui spațiu imens, pe țărmurile Adriaticii, ca și în țările balcanice, în România veche, ca și la Nord, până în Suedia, a cărei artă populară e atât de asemănătoare cu a noastră, — iar la Est, până departe în afundurile Rusiei Europene ; cei pe cari i-au purtat nevoile răsboiului actual până prin Caucaz au putut constata acest lucru. Peste această primă cultură a poporului nostru, cultura tracă, s'a suprapus cultura romană, care ne-a dat în mare parte și limba ce vorbim ; iar creștinismul, ca și apropierea Bizanțului, superior întregei lumi europene timp de vreo mie de ani, ne-a dat acea ultimă înfățișare a culturii noastre, ca și acel „esprit", care greșit s'a crezut în epoca modernă că ne vine dela Francezi, fiind la noi, ca și la ei, de origine elenică, însă la noi venit prin Bizanț și purtând pecetea acestei strălucite culturi de origine clasică. Arta care s'a desvoltat în ținuturile noastre e pătrunsă de acea claritate de gândire și compoziție, de exprimare prin desen și culoare, pe care nu o posedă niciunul din vecinii noștri, cari s'au desvoltat și ei, în parte pe baza acelorași influențe, fiindcă niciunii din aceștia nu sunt moștenitori ai culturii romane, ai spiritului latin, peste care s'a suprapus ușor cultura bizantină de mai târziu. De aci vine linia pură și acea simplitate care dă o noblețe deosebită vechei noastre arhitecturi, bazată pe proporții desăvârșite, clasice pot spune, — spre deosebire de arta turmentată a popoarelor slave — și înfrățită așa de complet cu peisajul, ca și cu pitorescul artei noastre populare.

Cine crede că ne putem depărta, că putem rupe chiar cu acest trecut al nostru, care ne-a dat atâta frumusețe, singura apreciată azi la toate expozițiile din străinătate, este complet greșit. Din vid nu putem face salturi în sus, — și fără acest suport al tradiției, nici o evoluție nu e posibilă.

Dacă azi drumurile noastre către viitor nu sunt destul de limpezite, dacă încă „nu știm ce vrem", cum se spune adesea, este fiindcă arhitectura modernă, care a pătruns la noi, în ultima vreme, destul de impetuos, nu a fost adaptată „naturii locului, climei ca și necesităților noastre", cele trei elemente primordiale ale oricărei arhitecturi. Ea a fost transplantată din alte țări, copiată adesea, ca și acel nudism al construcției, un principiu de bază al arhitecturei moderne, care așteaptă și la noi, ca și în alte țări, un veșmânt, o decorație modernă, fără de care o arhitectură nu poate fi completă, fiind astfel în cea mai mare parte o artă primitivă. Dar în afară de clădirile mari, palate de tot felul, hotele, case de raport, ș. a., cerute de centrele mai importante, rămâne o țară întreagă, unde se construiesc mici locuințe individuale, în miile de sate, în orășele și chiar într'o bună parte din cuprinsul orașelor noastre ; deasemenea școlile, localurile administrative de tot felul, cămine culturale, biserici, băi, dispensare, ș. a., ca și mobilierul lor, covoarele, ș. a., care pot fi industrializate cu succes, dând atâta frumusețe și culoare locală interioarelor noastre.

Și dacă în atâtea țări, care stau în fruntea culturii ome-

nești, regionalismul este apreciat și cultivat, construindu-se așa de mult în acea arhitectură regională; dacă în școala de arte frumoase din Paris se dau atâtea programe în arhitectura regională, cu foarte bune rezultate, de ce noi să spunem, cum aud adesea: „Ce este aceea arhitectură națională? Vechea noastră arhitectură este o artă balcanică, iar nu românească", și chiar că „tot ce se construiește în România de arhitecții români se poate numi arhitectură românească" etc. etc. Desigur, toate aceste afirmațiuni, lipsite de temeiu și provenite poate și din puțină ignoranță, le vom mai discuta în coloanele acestei reviste, fiindcă e mare păcat să pătrundă în opinia publică idei de acestea, pe care le socotim dizolvante. De pe urma acestei dezorientări, care a pătruns până sus de tot, s'a construit în București, aproape o întreagă stradă în stilul spaniol al Americii de Sud și o mulțime de mari personagii și-au clădit locuințe — în acelaș stil, — printr'un strein, care nici măcar nu se poate numi, cu adevărat, un arhitect.

Pentru satisfacerea nevoilor de viitor ale țării noastre, trebuie în primul rând cunoscut și adunat tot ce ne-a rămas din patrimoniul artistic al trecutului nostru, în cadrul unui **Institut de Arhitectură Românească,** care nu mai poate zăbovi. Prin acest institut și cu elevii Facultății de Arhitectură, în primul rând, ca și prin învățători și preoți, se poate organiza adunarea întregului material artistic al țării, care să formeze acel tezaur al artei noastre.

Acest institut, care urmează a fi organizat în jurul unei catedre de arhitectură românească, la Facultatea de Arhitectură din București, va trebui să primească colaborarea tuturor celor ce se vor dedica acestei probleme, ajutând opera de creație și rezolvare a diferitelor probleme de arhitectură, pe baza materialului adunat și a necesităților moderne, cu deplină încredere că, în urma unui puternic curent format în acest sens, toate atelierele școalei vor activa pentru promovarea acestei idei, generalizate astfel în opinia publică.

Trebuie, în primul rând, o emulație între toate aceste furnici care adună, și se poate face, cu o vie propagandă, printre acele elemente de bază ale culturii noastre populare, preoții și învățătorii, entuziaste și neprețuite elemente de colaborare, la care ideile naționaliste prind mult mai ușor. Trebuie înflăcărați și studenții noștri pentru această mare operă de cultură românească, de mare viitor și care va forma una din mândriile acestei țări.

Cred că necesitatea creării acestui institut nu poate găsi argumente contrarii, iar felul cum va fi orgazinat, cum trebuie să fie organizat, nu-l vom discuta acum. Un consiliu de specialiști urmează a fi format, care să elaboreze regulamentul de funcționare, pe baza unei legi, care va decide înființarea lui și care va determina principiile generale, ca și scopul creării lui.

Am speranța de a-l vedea înăptuit cât de curând, urmând ca prin desvoltarea ce va căpăta, să cuprindă în preocupările lui, în întregime, arta noastră veche și utilizarea ei pentru necesitățile actuale, ca și pentru cele ale viitorului [1])

---

[1]) Acest articol a apărut și în „Gazeta Cărților" Nr. 9—10/1944.

VICTOR BRĂTULESCU

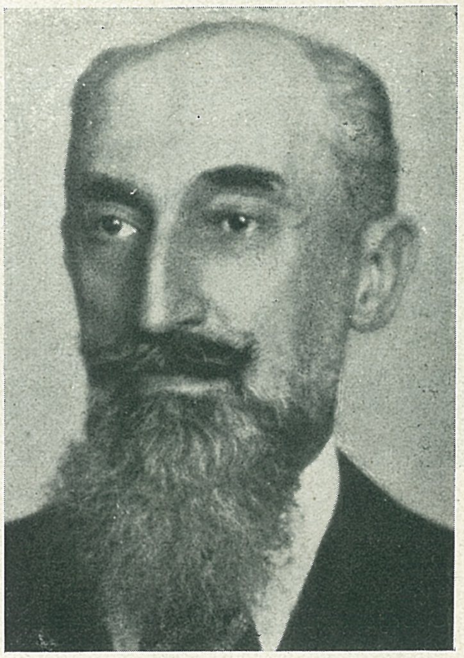

N. Ghika-Budești

Un îndrăgostit al arhitecturii românești și un iubitor al sbuciumatului trecut istoric al țării noastre, arhitectul N. Ghika-Budești, a trecut pragul veșniciei într'o zi sumbră de iarnă, la 16 Decembrie 1943.

A fost fiul lui Eugen N. Ghika-Budești, mare proprietar, pictor și muzicant distins și al Elenei, născută Cantacuzino, care era nepoata lui Nicolae Cantacuzino, fost mare logofăt al lui Mihai Vodă Sturza.

Născut la 12 Decembrie 1869 în Iași, Nicolae Ghika-Budești urmează cursurile școalei primare la Lausanne în Elveția între 1877—1881, după care se duce la Paris unde urmează cursurile liceale la „Ecole Monge", între 1881—1884.

Se întoarce apoi în țară și termină la Iași liceul, la Institutele Unite, în 1888, unde a avut ca profesori pe Cobălcescu, Poni și pe Tzoni.

Inclinările lui și seriozitatea Școalei de Poduri și Șosele de la București, unde era director unchiul său Gh. Duca, îl fac să se înscrie la cursurile vestitei școale pe care le urmează între anii 1889—1893. La această vestită școală are ca profesori pe Anghel Saligny, T. C. Istrate și Ion Cantacuzino.

In 1893 N. Ghika-Budești pleacă la Paris, se înscrie la École Nationale Supérieure des Beaux-Arts și începe să studieze arhitectura, intrând în atelierul maestrului Laloux căruia îi fusese recomandat de Charles Garnier, cunoscutul arhitect al Operei din Paris și de Pierre Puvis de Chavannes, unchiul prin alianță a lui N. Ghika Budești.

In 1901 este diplomat de Guvernul Francez.

In 1905 este numit arhitect în Ministerul Instrucțiunii Publice, de unde, în 1906, trece în serviciul Comisiunii Monumentelor Istorice.

Aci a și rămas Ghika-Budești și a servit Instituția peste treizeci de ani ca arhitect șef al Serviciului Tehnic, după care, fiind pensionat, a servit ca sfătuitor — era membru al Comisiunii Monumentelor Istorice — până la moarte.

Din 1910 a funcționat ca profesor al Școalei, mai târziu Academia, iar astăzi Facultatea de Arhitectură.

In 1930 a fost numit membru de onoare al Academiei Române.

Intre operele arhitecturale principale, create de N. Ghika-Budești, care dă preferință construcțiilor în cărămidă aparentă și impune o accentuată pecete a stilului românesc se numără următoarele:

Muzeul de Artă Națională Carol I din Șoseaua Kisseleff; Universitatea din București pe care el o concepuse inițial pe un vast teren liber de lângă Podul Elefterie și Bulevardul Ardealului. Lipsa de spațiu și transformarea vechiului local al Universității vor fi impus lui N. Ghika-Budești anume retușări ale planului inițial din care pricină sălile de cursuri de la etajele superioare au fost poate prea aspru criticate de acei cari ar fi dorit altceva mai impunător, mai grandios. Pe un plan mai deosebit, cu putință de desfășurare ca acela care ar fi putut fi executat în câmpul amintit mai sus, de sigur că N. Ghika-Budești ar fi realizat cu totul altă operă, cu mult mai impunătoare decât aceea care i-a fost impusă de condițiile amintite: lipsa de spațiu și transformarea vechiului local.

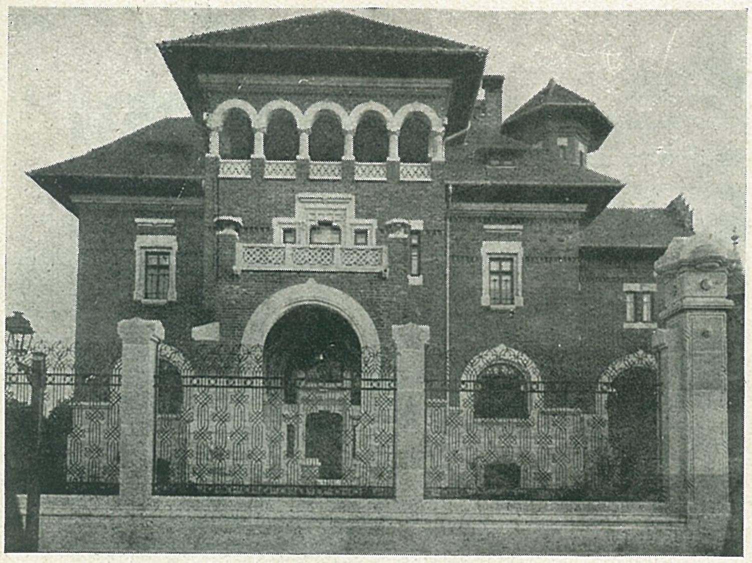

Casa Rosetti **București**

Universitatea **București**

Casa General R. Rosetti din Str. Barbu Catargi, Casa George Știrbey din Domnești Bacău, liceul din Râmnicu-Vâlcea, Biserica română unită din Str. Polonă, Biserica nouă de la Copou-Iași, Mausoleul lui Vasile Alecsandri de la Mircești, Laboratorul Dr. I. Cantacuzino din București, lucrat în colaborare cu inginerul Gh. Balș, sunt tot atâtea opere arhitecturale realizate de N. Ghika-Budești.

In ce privește opera publicistică, în afară de nenumăratele releveuri și studii asupra vechei noastre arte arhitecrale pe care le-a ridicat personal și cu ajutorul elevilor și colaboratorilor săi tehnici, după exemplul lui Gh. Balș, N. Ghika-Budești a încercat un studiu de mari proporții asupra desvoltării arhitecturii românești de la începuturile ei și până în zilele noastre și a isbutit să adune într'o lucrare de sinteză, în patru mari volume documentare, mai toate bisericile din Muntenia și Oltenia catalogându-le și clasându-le după epoci și stabilind prototipuri și derivate ale acestora.

Un șir de studii pregătitoare, publicate în Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice de N. Ghika-Budești și de alții, i-au stat la îndemână pentru pregătirea lucrării de sinteză pe care el a realizat-o în opera amintită.

Invitat la Paris de profesorul Gabriel Millet, N. Ghika-Budești a rostit patru conferințe care cuprind rezumatul studiilor sale cuprinse în cele patru volume amintite.

Această ultimă, încercare de sinteză cum a intitulat-o el modest, a rămas în manuscris și cu unele întregiri necesare va trebui să-și găsească locul și timpul pentru a fi dată la iveală.

Prețuind vechile noastre lăcașuri de închinare, bisericile străbune, N. Ghika-Budești a fost un aprig apărător al lor ținând piept năvalei de înnoire care se dă și astăzi cu aceeași neostoită învierșunare.

Alături de Gh. Balș și cu ajutorul neprecupețit al Comisiunii Monumentelor Istorice și în deosebi al acelui uriaș care a fost mulți ani Președintele acestei Comisiunii, regretatul N. Iorga, N. Ghika-Budești a creat o școală și a pregătit urmași destoinici pentru sarcina grea a păstrării și restaurării vechilor ctitorii românești.

Drumurile trase de el vor trebui urmate iar studiile și cercetările desvoltate și duse mai departe de acei cari poartă pe umerii lor răspunderea continuității.

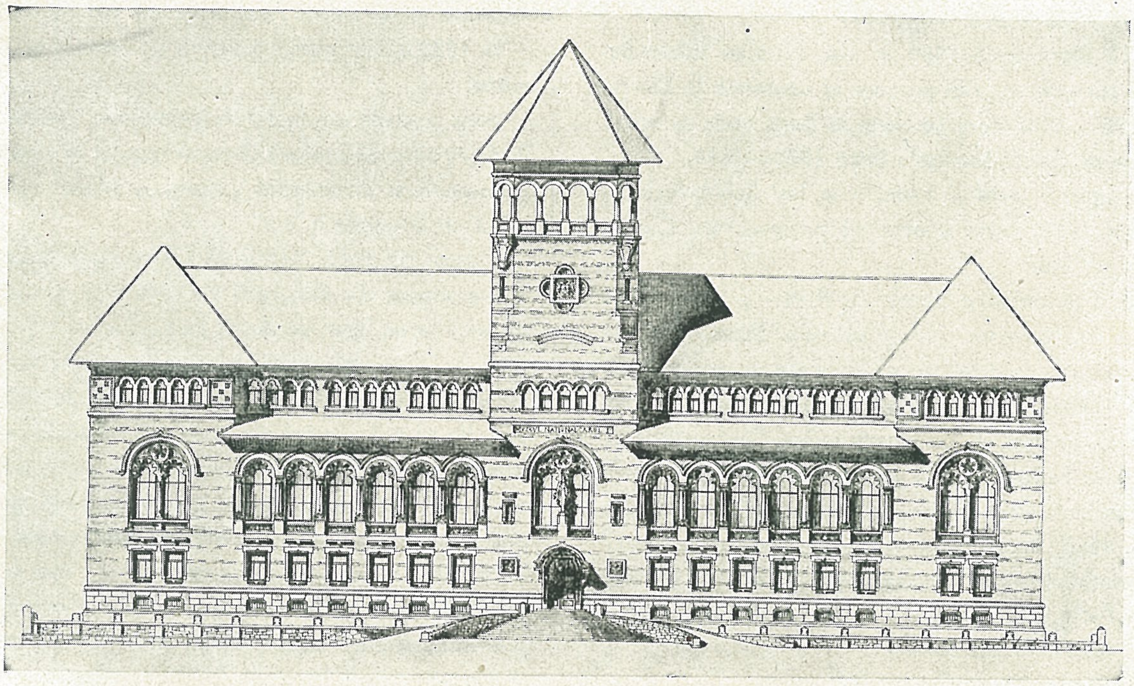

Muzeul de Artă Națională Carol I **București**

HARALAMB GEORGESCU

Horia Creangă

Este foarte greu să-l evocăm pe Horia Creangă celor ce nu l'au cunoscut de aproape.

Toate calitățile și cusururile lui sunt dincolo de felul de înțelegere pe care-l avem pentru omul ce trebue să treacă prin viață fără să lovească în norme bine fixate, bine hotărâte de morala și de... ipocrizia noastră.

Iubea prea mult viața, își iubea prea mult meseria, înțelegea să se dăruiască în plin, nu putea să conceapă să-și înfrângă elanurile în ascunzișuri și compromis.

A fost departe de ce numesc unii om ca toți oamenii, adică un om banal.

Avea în structura lui fizică și spirituală o puternică moștenire a Moldovenilor din Humulești și Pipirig, pe care a ilustrat-o bunicul său Ion Creangă povestitorul. Ion Creangă a fost răspopit pentru că a tras cu pușca în ciorile de pe clopotniță, pentru că și-a tuns părul și pentru multe altele. Ion Creangă a supărat în viață prea cuvioasele fețe bisericești dar și-a încântat prietenii cu duhul și dragostea de viață. In urma lui a rămas opera.

„Amintirile din copilărie" ale copilului neastâmpărat din Humulești vor vrăji totdeauna cu farmecul lor pe copiii cuminți ce vor mai veni.

Horia Creangă era plămădit din acelaș aluat ca și bunicul său. Ii semăna ca fizic, acelaș cap rotund cu ochii apropiați, aceeași masivitate, aceeași dragoste de viață, acelaș neastâmpăr.

A avut o copilărie grea. A început studiile la școala de Arhitectură din București înainte de războiul trecut. După ce și-a făcut datoria pe front, se hotărăște în 1919 să plece la Paris. Reîncepe studiile și duce viața grea a studentului sărac ce trebue să-și câștige singur existența. In 1926 se hotărește să se reîntoarcă în țară. Se trezește dezarmat, într'o atmosferă pe care o uitase. El, arhitectul, care dorea să clădească, trebue să-și înăbușe elanul și revolta și să accepte un loc de funcționar. Mai trec câțiva ani grei până când reușește să se afirme la concursul Societății Asigurarea Românească și să realizeze prima construcție importantă, clădirea Aro.

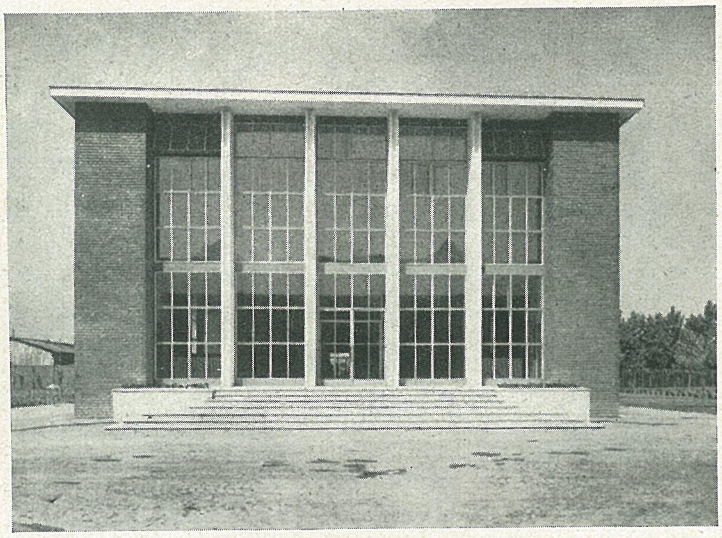

Uzinele Malaxa — Laboratorul

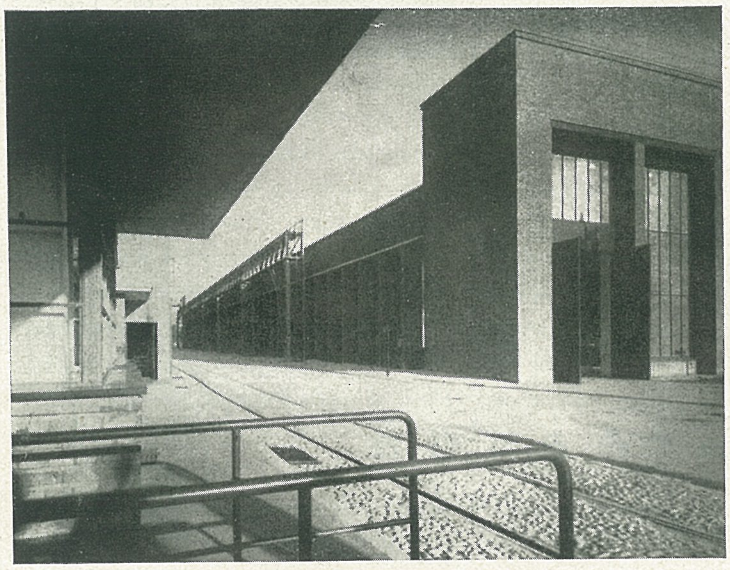

Uzinele Malaxa — Detaliu

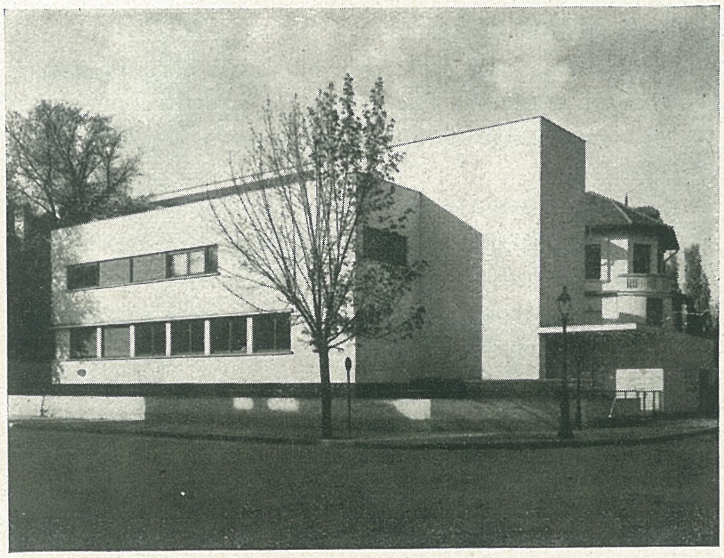

Vilă în Parcul Filipescu

De acum drumul îi este deschis.

Avea în urma lui patruzeci de ani de luptă și de lipsuri.

A mai trăit unsprezce ani.

A încercat să mai ia din viață tot ce se mai putea lua; simțea că este drept așa.

Iubea viața și meseria lui.

In viață a mers așa cum îi grăiau simțurile, așa cum vibrau în el coardele moștenite de la bunicul și de la tatăl său.

In meserie plănuia tot așa, cum simțea.

Nu s'a înscris în nici un curent, în nici o școală oficializată sau de modă, nu făcea concesie nici unui artificiu superficial.

Iși gândea opera așa cum a gândit omul primitiv primul vas, nu să devină un pretext de exhibiție ornamentală. O clădire era pentru Creangă „un volum" pe care îl rezolva cu preciziuni de geometru. Iubea linia mare și generoasă. Detesta gabaritele, balconașele, bowindow-urile cari stricau puritatea volumului și pe care învechitele regulamente și falșa urbanistică i le impuneau.

A fost comparat cu Brâncuși, tocmai pentru dragostea de formă pură, primitivă, comună acestor doi artiști.

A fost socotit de unii ca un revoluționar, ca un înstrăinat de alții.

Nu a fost nici una nici alta.

In amețeala timpurilor noastre de pripite prefaceri, mulți cred că trebue să fim o speță conservatoare impermeabilă ideilor noi. Sunt în adevăr idei noi acaparate cu multă credulitate și fără control. Cu timpul însă ideile naive își pierd din atracție se demodează și dispar; ideile sănătoase însă trăesc și sunt de nedistrus, chiar dacă au fost uitate, sunt descoperite din nou, iarăși și iarăși.

Horia Creangă a mers în meseria lui cu aceste adevăruri cunoscute de când omul civilizat construește. A folosit o tehnică nouă pentru aceste adevăruri eterne, adevăruri ce aparțin omenirii întregi și cari nu pot fi zăgăzuite în frontiere. Folosind aceste adevăruri, opera lui devine universal valabilă, se integrează în universalitatea spre care tinde adevărata artă.

Suntem de acord să afirmăm că arta este universală, atunci când luăm pe Greci, pe Gotici, pe artiștii renașterii ca exemple, dar când un artist al nostru reușește să forțeze prin opera lui frontierele de creație în care ne complacem să ne limităm, se ridică proteste și acuzări de înstrăinare.

Se poate oare contesta că un Creangă nu a fost neaoș român?

Arhitectura lui Horia Creangă este și va rămâne românească, zămislită de creer românesc pe pământ românesc.

Când va trebui să dovedim realizările noastre de artă românească în spațiul dintre cele două mari războaie, Creangă va răsări cu opera lui — mare, pe măsura modestiei noastre — ca o afirmare ce poate sta alături de eforturile universale ale artei și tehnicei construcției.

Criticat sau lăudat în viață, Horia Creangă se mulțumește să zâmbească și să spună:

„Este bine să se vorbească despre un om în aceeași măsură și de bine, și de rău, este groaznic să nu se vorbească deloc!"

Timpul va dovedi cât de mare a fost efortul lui Horia Creangă în puținii ani în care i-a fost dat să poată realiza.
Horia Creangă va rămâne viu cu gândul și opera lui, așa cum a rămas viu și bunicul său Ion Creangă răspopitul.
A fost un om, va rămâne pentru totdeauna un arhitect.

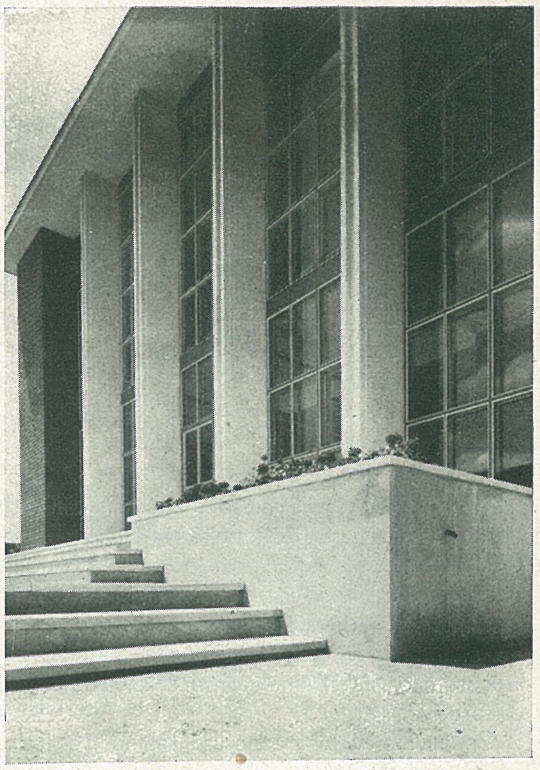

Uzinele Malaxa
Detaliu

Palatul ARO — București

ARH. VICTOR SMIGELSCHI

Contribuţiuni la studiul arhitecturii rurale

Istoria arhitecturii, cum o cunoaştem din majoritatea tratatelor, se ocupă de evoluţia artei de a construi, prin studiul formelor clasice îmbrăcate de monumentele cele mai reprezentative: templele, bisericile, palatele. Se ocupă deci mai mult de arhitectura stilistică, adică de studiul formelor de artă constructivă, considerate demne de reţinut pentru valoarea lor intenţional estetică, orientată vădit spre forme decorative.

Ce anume cauze de natură tehnică, ce fel de înrâuriri de tradiţie formală, ce fel de raporturi de origine utilitară au creat aceste manifestări, nu a interesat, în general, lumea cercetătorilor şi cu atât mai puţin pe aceea a artiştilor.

Interesul acestora s'a îndreptat aproape numai asupra creaţiilor culminante din diferitele epoci şi de aceea ne vine greu să legăm aceste creaţii, care în mod necesar reprezintă concluziile unor lungi evoluţii, de premizele utilitare şi tehnice, care au dat la început rezolvarea problemelor structurale şi funcţionale. Acceptăm, în general, faptul împlinit şi analizăm aceste creaţii ale geniului omenesc ca libere expresiuni ale spiritului, în afară de orice raport cu originile practice ale fenomenului constructiv.

Ne dăm seama totuşi, mai mult prin intuiţie decât prin cercetare, că formele estetice ale arhitecturii culte au fost sugerate iniţial de soluţiile date unor necesităţi de natură tehnică sau utilitară. Ştim, de exemplu, că arhitectura greacă este interpretarea estetică şi nelogică, în piatră, a unei structuri de lemn, iniţial logică şi uşor de înţeles. Constatăm că supravieţuirea formelor este mai tare decât a cauzelor lor practice şi că o obişnuinţă formală, născută din trebuinţe precise şi repetate, devine cu timpul, când a încetat stimulentul lor, o obişnuinţă estetică şi un limbaj decorativ tradiţional. Ne scapă însă de cele mai multe ori legătura dintre ultimele şi primele verigi ale lanţului evolutiv, deoarece credem moarte şi dispărute în trecut documentele edilitare intermediare, care au contribuit la elaborarea treptată a formelor arhitecturale.

Aceste documente le putem găsi totuşi supravieţuind în arhitectura rurală. Căci unde condiţiunile climatice, formele de viaţă şi împrejurările economice nu au suferit modificări substanţiale, rezultatele constructive ale arhitecturii au rămas aceleaşi. Ca şi în natură ale cărei frumuseţi nu sunt datorite întâmplării ci unor anumite legi foarte severe, din vreme ce dau în timp şi spaţiu mereu aceleaşi rezultate, în arhitectura rurală, în care construcţia este interpretată ca unealtă de lucru şi ca o consecinţă logică a trebuinţelor primare, se nasc totdeauna forme arhitecturale asemănătoare.

Sub acest raport arhitectura rurală ni se înfăţişează ca un imens dicţionar al logicei constructive a omului, creator de forme abstracte şi expresiuni plastice, explicabile însă prin evidente legături cu pământul şi clima, materialul şi tehnica.

De aceea o cercetare a arhitecturii noastre rurale, făcută cu aceste criterii, poate fi nu numai folositoare, ci în acelaşi timp şi necesară, pentru a înţelege legătura între cauze şi efecte, pe care studiul formal al arhitecturii stilistice ne face dese ori să o uităm.

Arhitectura rurală exprimă în forme concrete cea dintâi victorie a omului asupra naturii, victorie dictată numai de necesităţi, printre care în primul rând nevoia de adăpost, dar totuşi cuprinsă de evoluţie artistică.

Instinctul adăpostului există, fireşte, la toate animalele. Trebuie să observăm însă, că dacă rândunica îşi clădeşte întot-

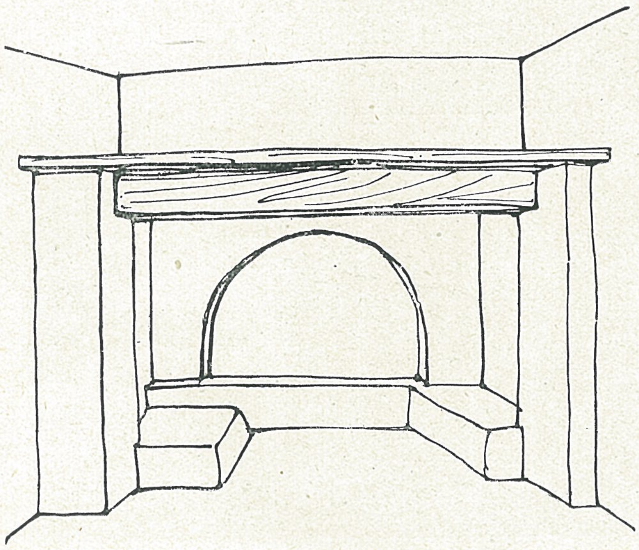

Banat

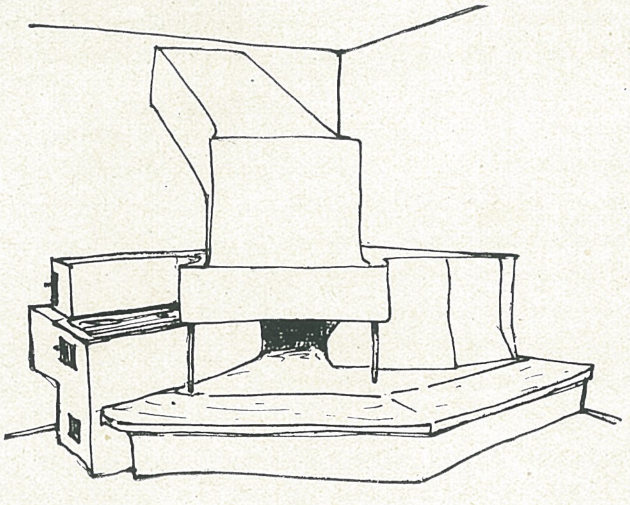

Năsăud

după Prof. Gh. Oprescu

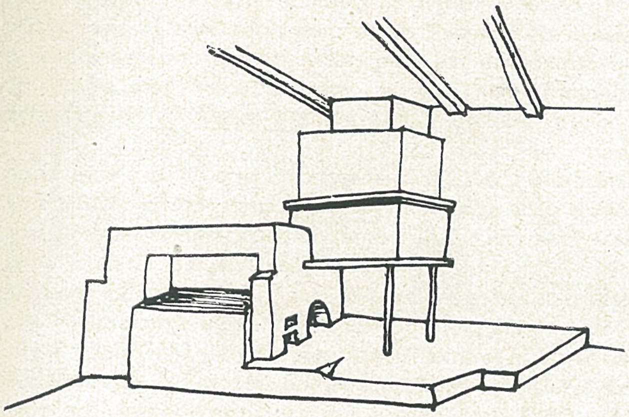

Bacău

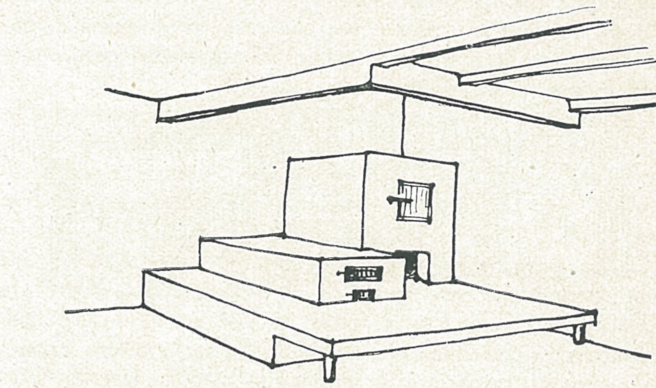

Sibiu

după Arh. Fl. Stănculescu

deauna la fel cuibul, ea se servește întotdeauna de aceleași materiale și că trăiește numai în anumite condițiuni de climă. Omul însă, adaptabil, trebuie să-și supună instinctul posibilităților oferite de mediul variabil, în care trăiește. Și dacă nevoia adăpostului, analog în formă dar diferit în substanță, se manifestă la fel în toate clădirile pe care omul le ridică, el își asumă totuși aparențe mereu mai evoluate, după posibilitățile tehnice și condițiunile materiale, pe care le oferă pământul de care este legat.

Cu toată bogăția formelor la care a ajuns evoluția arhitecturii, există încă o întreagă lume edilitară, pentru care casa nu este o jucărie estetică ci numai o necesitate, nu este o etalare de bogății ci rezultatul unei sforțări, realizată cu minimum de material și energie, rodul unei experiențe acumulate din generație în generație.

Lanțul acestor experiențe, acestor treceri treptate la materiale și la forme mereu înnoite, s'a sfărâmat însă cu încetul. Dacă primele verigi mai dăinuiesc încă în formele căpiței de fân și a șirei de paie, altele mai evoluate în modestele bordee de coceni și colibe de paie și stuf, fazele următoare trebuiesc însă reconstruite. Și încercând această reconstruire, analiza marelui rezervor de energii constructive, care este arhitectura noastră rurală, poate să ne rezerve bucuria de a descoperi motive de rară limpezime, cinste, logică și sănătate arhitecturală, acolo unde altădată nu se vedea decât folclor.

Când omul, încetând de a trăi exclusiv din vânătoare și pescuit, a început să se ocupe și de creșterea vitelor, una din grijile lui principale a trebuit să fie procurarea cantității de nutreț, necesară pentru lunile de iarnă. Nevoia primară era, prin urmare, strângerea recoltei de fân și paie și adăpostirea ei în contra intemperiilor. Așa s'a născut căpița și claia de fân: un trunchiu de copac, o prăjină înfiptă în pământ, în jurul căreia se îngrămădește fânul. Este evident că în acest fel, dată fiind uniformitatea firelor de fân, forma obținută a fost cilindrică. Nevoia de apărare în contra ploilor și zăpezii i-a dat acoperământul cupolar sau conic, care înlesnind scurgerea apelor împiedică pătrunderea lor înăuntru.

Este foarte probabil că la început căpițele serveau și la adăpostirea omului, care-și săpa într'însele un fel de peșteri, obiceiu ce mai exis'ă în multe regiuni pentru crearea de ascunzători. In tot cazul între forma căpiței și a colibelor primitive există o legătură strânsă, necesitățile fiind aceleași: protecție în contra intemperiilor (ploi, soare, frig) și stabilitate la vânturi. Nu trebuie să ne surprindă prin urmare, că forma exterioară a colibei primitive este identică cu a căpiței: Un stâlp vertical susținând o structură de pari înclinați, implântați în pământ și legați cu gânjuri de capătul stâlpului central, formează un schelet pe care se așează și se împletește învelitoarea de paie.

Nevoia de a mări suprafața colibei — creșterea familiei, adăpostirea unui număr mai mare de vite dealungul unui ighiab — devine, pentru omul primitiv, o problemă destul de grea, deoarece posibilitățile de a mări diametrul planului circular al colibei sunt îngrădite de înălțimea ei, care nu poate trece peste anumite limite (lungimea parilor disponibili, stabilitatea la vânt).

Procesul evolutiv rezolvă atunci problema prin contopirea a două colibe. Se naște astfel forma ovală și coama, care leagă orizontal vârfurile celor două colibe originare (forma

VETRE ȚĂRĂNEȘTI VECHI

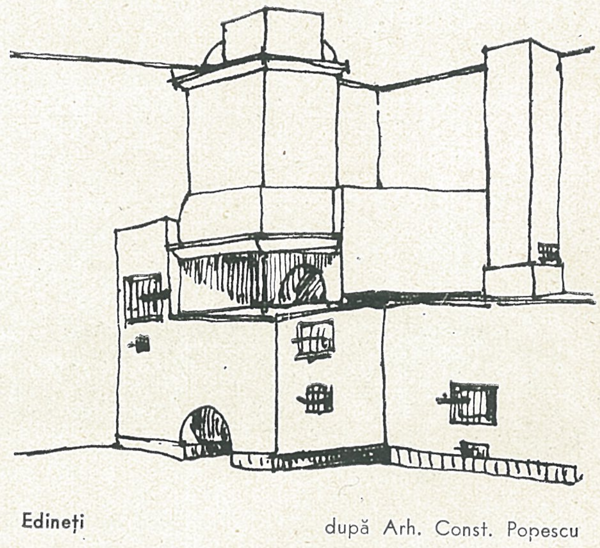

Edineți

după Arh. Const. Popescu

șirei de paie). Dela contopirea acestor două elemente, evoluția logică duce la împreunarea a trei și mai multe celule. In acest fel laturile, mereu mai alungite, devin plane și paralele coamei. Se menține însă curbura capetelor, care amintește forma conică primitivă.

Dar evoluția nu se oprește aici. Puțin câte puțin dispar și ultimele rămășițe ale planului circular, forma devine dreptunghiulară, iar acoperișul în patru ape. Această trecere reprezintă una din etapele cele mai importante a evoluției dela c o l i b ă la c a s ă.

Coliba primitivă nu cunoaște zidurile perimetrale: are numai acoperișul, care se ridică de-a-dreptul dela suprafața pământului. Nevoia de a folosi în mai mare măsură spațiul interior și de a elimina unghiurile moarte dintre acoperiș și pământ, duce întâi la adâncirea planului interior (bordee), iar mai târziu la înălțarea acoperișului deasupra solului. Astfel, între acoperiș și pământ, se intercalează un element nou, vertical, la început încă foarte redus: peretele, apoi zidul.

Peretele are, la început, aceeași structură de lemn ca și acoperișul, cu o umplutură de materiale vegetale — stuf, nuiele — împletite ca și paiele. In evoluția sa ulterioară, el devine mereu mai consistent și mai înalt, mai ales în regiunile, ca și ale noastre, unde natura furnizează materialul lemnos, care permite o legătură ușoară și rezistentă.

In cea mai mare parte a regiunilor noastre de șes și dealuri pereții caselor sunt încă constituiți din această paiantă de stâlpi verticali, la 70—100 cm. distanță, înfipți în pământ la început, încheiați într'o talpă de lemn mai târziu, și legați la vârf cu o grindă. Intre acești stâlpi se face o îngrăditură de nuiele groase, lipită pe urmă, pe ambele fețe, cu mai multe straturi de pământ lutos, frământat cu paie, pleavă, bălegar și apă. In regiunile de munte, unde lemnul e mai la îndemână, se întrebuințează un sistem mai evoluat, în care pereții sunt constituiți din bârne așezate orizontal una peste alta, îmbinate la capete prin încheieturi scobite.

Tendința de a suprima materialele mai ușoare duce în fine la zidul de pământ bătut, de cărămizi nearse (chirpici), de piatră și de cărămizi arse, într'o evoluție lentă și logică, care înlocuiește treptat materialele vegetale mai ușoare, de mai puțină consistență și deci de o durată mai scurtă, cu altele mai grele și de durată mai lungă.

Această evoluție urmează, firește, paralel cu evoluția vieții agricole și a omului, care dela viața nomadă de păstor trece la aceea stabilă de agricultor.

Dar până ce pereții din materiale exclusiv vegetale au fost înlocuiți, încă aproape dela începutul evoluției, cu combinații de materiale mai rezistente, acoperișul și-a menținut, până în timpurile noastre, forma și sistemul de construcție primitiv. Având ca material de învelit paiele sau stuful, iar mai târziu, șindrila sau dranița, el își menține forma ascuțită în 4 ape, zisă nordică. Această formă nu depinde însă de motive de folclor și nici de obiceiuri luate dela popoarele învecinate din spre miază-noapte. Ea este pur și simplu urmarea logică a întrebuințării unui, aceluiași material, care cere pante repezi pentru a înlătura pătrunderea apelor și a rezista la vânturi.

In structura conică și în aceea cu 4 ape, stâlpii, care susțin acoperișul și de care sunt sprijiniți parii purtând învelitoarea de paie, prezintă vârfuri eșite din acoperiș. Aceste vârfuri, protejate la început cu moțuri de paie, iau mai târziu o formă caracteristică, care persistă și după ce — ne mai existând nici stâlpii — și-au pierdut orice semnificație structurală, transformându-se în elemente pur decorative. Mai mult, atașamentul tradițional la această formă decorativă, precum și la creasta (ciocârlanii), care apără coama acoperișului de paie, este încă viu, chiar după ce s'au abandonat paiele și au fost înlocuite cu șindrila.

Intrebuințarea acoperișurilor de materiale vegetale impune rezolvarea a mai multor probleme și în primul rând aceleia a focului pentru nevoile casei. In faza inițială, locuința avea o vatră simplă, la mijlocul colibei: un cotlon săpat în pământ, mărginit de 2—3 trepte, constituiau această vatră primitivă. Fumul se aduna sub acoperiș și eșea anevoie prin spărturile învelitoarei. Intr'o fază următoare s'au deschis răsuflători, ochiuri, în pantele acoperișului sau la capetele coamei, sub vârfuri, pentru a ușura evacuarea fumului.

Cu timpul, trebuințele omului crescând mereu, s'a perfecționat și vatra, având nevoie și de o mai bună ventilație. S'a creat astfel căminul, care adună deasupra vetrei fumul și coșul care-l scoate afară. In regiunile mai friguroase apoi, vatra trebuie să servească nu numai la gătitul hranei ci și la încălzitul casei. S'a ajuns astfel la vetrele monumentale, care formează inima casei rurale, și în jurul căreia se strânge întreaga familie, pentru a se încălzi în timpul iernii.

Fazele succesive ale acestei evoluții, care în realitate au fost decalate într'un timp îndelungat, se observă încă toate în arhitectura noastră rurală.

In forma ei elementară, casa era constituită dintr'o singură încăpere. Pe măsura creșterii trebuințelor, evoluția firească a dus la alăturarea a două-trei case [1]), întâi numai pe un singur rând, pe cele două laturi ale vetrei, mai târziu și în alte combinații mai complexe, pe două rânduri. Toate însă strânse sub același acoperiș simplu, în patru ape.

La început casa n'avea fundații. In unele regiuni ale noastre casa rurală nici azi nu le are, fiind construită direct la suprafața solului. Nevoia de a feri părțile ei joase de ape

[1]) Atât la Romani, cât și în limba românească veche, c a s a însemna o locuință simplă, compusă dintr'o singură încăpere. Chiar și astăzi, în limbaj popular, odăile se chiamă tot c a s e : c a s a m a r e, c a s a m i c ă. De aici vine și expresia o p e r e c h e d e c a s e, care desemnează o casă compusă din mai multe camere.

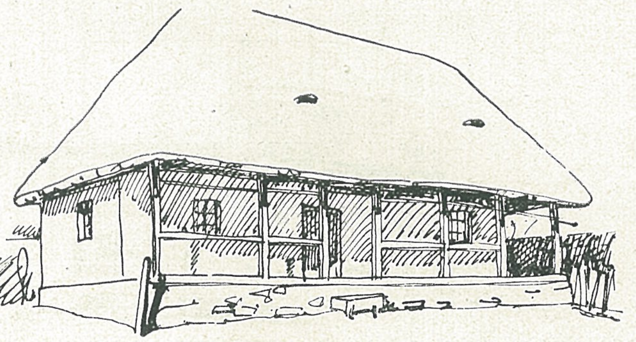

Țara Oașului — după Prof. Gh. Oprescu

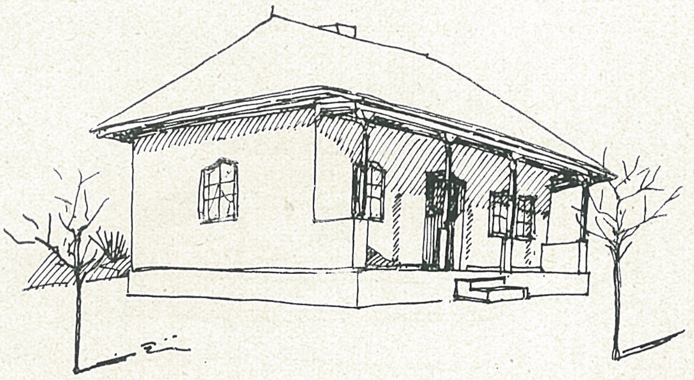

Dubăsari — Arh. V. Smigelschi

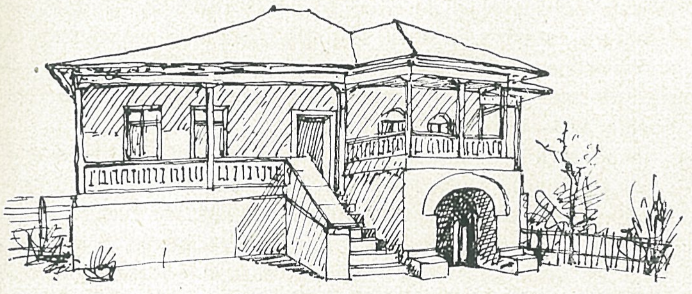

Lăpușna după Arh. T. T. Socolescu

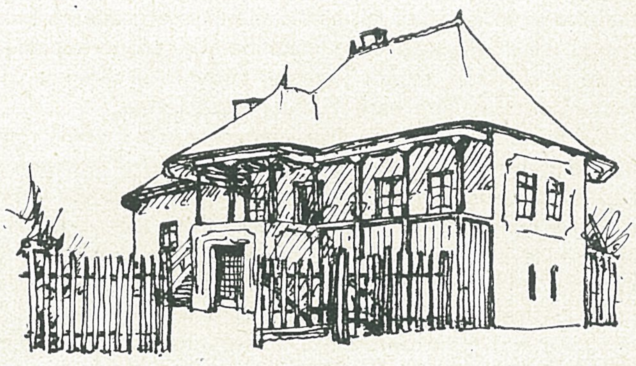

Muscel după Arh. Const. Popescu

și zăpadă impune însă ridicarea ei mai sus. Se naște astfel un element nou, nelipsit la toate casele noastre țărănești de construcție mai modestă, prispa, platoul de pământ bătătorit, pe care se așează casa și care o înconjoară uneori din toate laturile. In fațada din spre miază-zi, prispa este mai lată, în chip de o terasă alungită, care înlesnește accesul la diferitele odăi ale casei.

Aceeași nevoie de a îndepărta cât mai mult apele și zăpezile de pereții și temeliile casei, crează strașinile proeminente, caracteristice arhitecturii noastre rurale, susținute deasupra prispei din față, de stâlpi.

Motivul prispei cu stâlpi, nelipsit în arhitectura noastră rurală, se transformă cu timpul într'un element decorativ, persistând și după dispariția cauzei funcționale, care i-a dat naștere, adică de a asigura intrarea directă la diferitele încăperi ale casei. Căci astăzi majoritatea caselor de acest tip au o singură ușă exterioară, aceea care dă la vatră sau tindă, accesul la celelalte odăi făcându-se din aceasta. Rolul esențial, pe care-l avea prispa la început, se transformă într'unul de ordin secundar, acela de a umbri, în cursul verii, fațada principală a casei, orientată întotdeauna spre miază-zi.

Imbunătățindu-se și amplificându-se culturile agricole, apar însă și alte probleme, de natură externă, care trebuiesc rezolvate. Astfel în regiunile de dealuri, în legătură cu răspândirea viilor, se naște nevoia de adăposturi pentru fermentarea mustului și păstrarea vinurilor, operațiuni care au nevoie de o temperatură moderată si cât mai constantă, fără prea mari salturi între vară și iarnă.

O primă soluționare a problemei duce la bordee și beciuri, acoperite cu pământ, clădite alături de casă, iar o fază ulterioară la construirea lor sub casă. Casa se înalță, iar prispa cu stâlpi se transformă într'un foișor dreptunghiular proeminent, ridicat deasupra gârliciului, care dă acces la pivniță.

Alte cauze externe deci, de natură funcțională, care dân-i loc la soluții determinate, creează la rândul lor ritmuri estetice particulare.

Am ajuns astfel, încercând această reconstituire schematică a începuturilor evoluției arhitecturii rurale, la formele tipice pe care le prezintă casa țărănească în cuprinsul regiunilor locuite de Români, forme care sunt surprinzător de unitare până la marginile extreme ale ținuturilor de grai românesc.

Evoluția poate fi și trebue urmărită în amănuntele construcției precum și în privința construcțiunilor ajutătoare, a acareturilor gospodăriei [2]). Ne oprim însă aci, căci am depăși cu mult cadrele acestui studiu sumar și deoarece credem că cele expuse ne confirmă îndeajuns ceea ce am arătat mai sus, că acolo unde condițiunile de viață nu s'au schimbat fundamental, unde ocupația și obiceiurile țăranilor au rămas aceleași, arhitectura rurală a dat mereu aceleași rezultate, atât în ce privește structura cât și aspectele construcției, devenite cu timpul forme naționale particulare.

Arhitectura rurală se adaptează în totul muncii țăranului și vieții agricole, arătând perfect relațiile ce există între scopul utilitar și formele cele mai adecuate acestui scop. Analizând evoluția ei dela primele origini, ea urmează în toate fazele evoluția omului, pentrucă omul este care a creat-o. Depinde însă și de cauze externe, căci este legată și de condițiile naturale, climatice și agricole ale mediului.

Sub acest raport casa rurală reprezintă deci legătura între pământ și omul, care-l cultivă. Căci din pământ se scoate

[2]) Sub acest raport este pe deplin justificată importanța crescândă ce s'a dat cercetărilor și releveurilor pe regiuni în cadrul cursului de Arhitectura rurală dela Facultatea noastră de Arhitectură, transformat de curând dintr'o conferință în catedră.

CASE ȚĂRĂNEȘTI VECHI

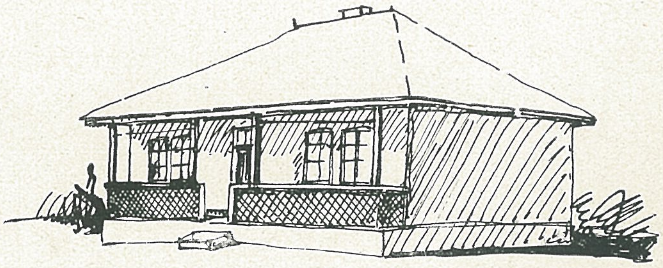

Moldova după Arh. Fl. Stănculescu

materialul, în legătură cu mersul soarelui se grupează încăperile ei, iar toate cele ce o înconjoară și acoperă pământul, clima și vânturile, munții și apele, pădurile și câmpiile, devin factori determinanți care-i influențează forma.

Ca toate produsele spiritului omenesc, casa rurală rămâne în acelaș timp un lucru viu. Ea se formează și se tranformă, ascultând de legea eternă, determinată de relațiile imuabile dintre scop și formă. Și aceste variații nu sunt repentine, în măsură de a șterge, în fazele ulterioare, amintirea celor precedente. Aceste înlănțuiri de forme, în continuă și lentă evoluție, păstrează în etapele succesive amintirea formală, mai mult sau mai puțin deformată, a aspectului originar, derivat din soluția tipică inițială. Căci inerția omului, care se chiamă tradiție sau moștenire, tinde la păstrarea formei, chiar când scopul inițial a încetat de a mai exista. Forma, devenită astfel pur estetică, rămâne ca un adaus ornamental, care de multe ori nici nu mai amintește originea primitivă.

Până ce țăranul singur era acela, care-și construia casa și acareturile, respectând obiceiurile vechi întotdeauna confirmate de fapte, arhitectura rurală și-a urmat drumul pe un făgaș logic, asumând aproape formele unei manifestări a subconștientului. Astăzi aderența aceasta solidă la realitățile climei, economie agricolă și sinceritate constructivă nu este întotdeauna respectată.

Cu răspândirea materialelor de fabricație industrială și a cunoștințelor tehnice, cu influența specialiștilor rurali, îndrăgostiți de falsa coloare locală, cu exagerările unora care s'au crezuți datori să transforme în vile „florentino-spaniole" fermele de la țară și în centre „civice", croite pe tipice orășenești, noile așezări de coloniști și așa zisele sate model, arhitectura rurală a început să-și piarză marea sa valoare de construcțiune pură, astilistică. Numai realitățile economice și legile aspre ale vieții mai concurează, câteodată, să tempereze această retorică umflată.

In această ordine de idei, o cercetare amănunțită a evoluției casei noastre rurale în cursul timpurilor, pe lângă contribuția spirituală și estetică arătată, ne poate furniza și cunoștințe mai adâncite pentru a ataca problema practică a noilor construcțiuni rurale, care urmează a fi înfăptuite după războiu.

In adevăr una din problemele de Stat din cele mai însemnate, în cadrul refacerii regiunilor distruse de războiu, trebue să fie și rezolvarea perfectă a colonizărilor și a gospodăriei țărănești. Căci, în ciuda numeroaselor încercări întreprinse până acum pentru realizarea unor soluțiuni potrivite, nu au fost obținute încă rezultate pe deplin mulțumitoare. Aceasta, pe lângă motivul că problema n'a fost atacată încă în întregul ei, și din cauza că soluții-tip ale casei rurale nu există, deoarece fiecare regiune, fiecare colț al țării are cerințele sale particulare, care nu pot fi satisfăcute cu modele identice, valabile în orice loc și împrejurare și fără un studiu aprofundat al arhitecturii rurale de pe întreg cuprinsul țării.

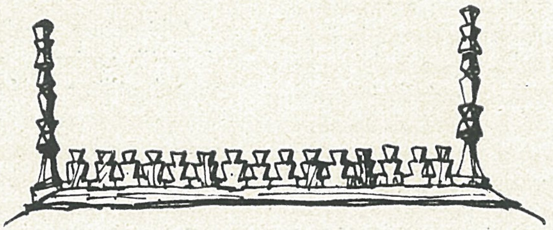

AL. ORĂSCU
1817 — 1894

Proiectul Universității din București, inaugurată la 1869.

După o aquarelă din colecția D-lui Scarlat D. Sc. Orescu

Trei concursuri publice

Cu toate greutățile războiului, care se resfrâng asupra majorității domeniilor de activitate și mai ales asupra celei arhitecturale, anul 1943 a fost prielnic concursurilor publice de arhitectură, atât în ceea ce privește numărul cât și amploarea. Amintim pe cele mai importante: Sistematizarea Pieței Palatului Regal, Facultatea de Agronomie din București, Mausoleul Eroilor Neamului - Parcul Carol, Fabricile UCEA - Grupul administrativ și Colonia pentru lucrători, Sistematizarea Pieței Victoriei.

Deși prevederile și indicațiunile programelor n'au fost întocmite întotdeauna cu respectarea recomandărilor făcute de atâtea ori de C. A. R. și S. A. R., rezultatele au fost în general mulțumitoare: participare numeroasă, proiecte serios studiate și prezentate, soluțiuni arhitecturale interesante. Se confirmă astfel, ceea ce am susținut întotdeauna, că mijlocul cel mai potrivit și mai instructiv pentru proiectarea construcțiunilor publice de mare importanță este concursul de arhitectură, atunci când este ținut în condițiuni bune.

Infățișem deocamdată cititorilor noștri rezultatele concursurilor ținute pentru proiectele Sistematizării Pieței Palatului Regal, Facultății de agronomie și Grupului administrativ al Fabricilor UCEA. Vom reveni, după publicarea celorlalte rezultate, asupra învățămintelor ce se pot trage din desfășurarea acestor concursuri.

Sistematizarea Pieței Palatului Regal

Concursul public pentru proiectarea Pieții Palatului Regal din București și sistematizarea spațiului înconjurător a fost organizat în 1942 de Ministerul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor.

Programul și condițiunile concursului, stabilite cu colaborarea Comisiunii Superioare de Arhitectură și Urbanistică de de pe lângă M. L. P. și C., au fost publicate în Mon. Of. No. 217 din 17 Sept. 1942.

Concursul, în urma diferitelor amânări acordate, s'a închis la 24 Martie 1943 cu 24 proiecte prezentate, care au fost expuse în sala de expoziții a Facultății de Arhitectură.

Juriul, numit de Minister, a fost compus din D-nii:

Arhitect Spiru Cegăneanu, din partea Colegiului Arhitecților,

Arhitect Horia Creangă, din partea Municipiului, suplinit, fiind bolnav, de d-l Arhitect Marcel Pompei,

Prof. Arhitect Ion Davidescu, din partea Comisiunii Superioare de Arhitectură și Urbanistică,

Prof. Arhitect C. Iotzu, din partea Facultății de Arhitectură,

Prof. Arhitect N. Nenciulescu și

General I. Rășcanu, Primarul Municipiului.

Premiile și recompensele acordate au fost următoarele:

Premiul I de 1.500.000 Lei, Arhitect Al. Zamfiropol (proiectul cu motto „Bona Fide"),

Premiul II de 1.000.000 Lei, Arhitect I. Țărușeanu (proiectul cu motto „S. P. Q. R."),

Premiul III de 500.000 Lei, Arhitecți D. Marcu și M. Ricci (proiectul cu motto „Minerva") și

Mențiuni de câte 200.000 Lei:

Arhitect Viorica și N. Nedelescu (motto „2 cercuri"),

Arhitect Corneliu Rădulescu (motto „Victoria").

Arhitect E. Nădejde și Gh. Negoescu (motto „Templu antic" și „Roma I") și

Arhitect T. Niga (motto „Regi et Urbi").

In afară de acestea, Președinția Consiliului de Miniștri, Primăria Municipiului și Ministerul L. P. C. au mai acordat câte o indemnizație de participare de 100.000 Lei proiectelor nepremiate sau nemenționate.

Având în vedere importanța acestui concurs, dăm „in extenso" lucrările juriului.

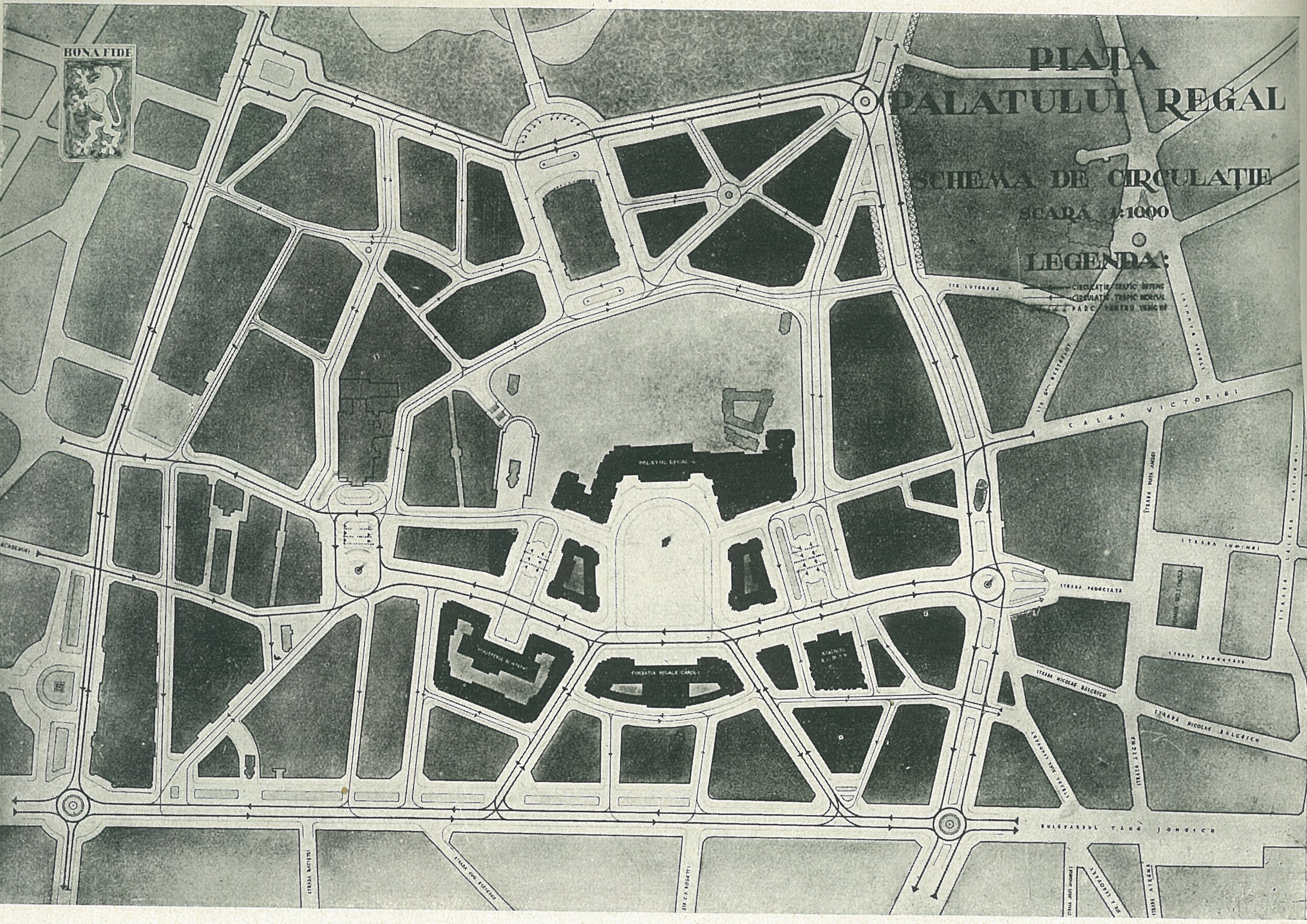

ARH. AL. ZAMFIRPOL

Premiul I

Raportul juriului

Inainte de a începe examinarea în detaliu a proiectelor, juriul, considerând problema pusă prin concurs, a stabilit următoarele elemente, cari să servească drept criterii de apreciere :

1. Palatul Regal în starea actuală prezintă calități ce trebuiesc puse în evidență și defecte ce trebuesc mascate sau cel puțin atenuate.

Calitățile constau în detaliile de arhitectură de un caracter clasic foarte pur și bine proporționat.

Defectele constau în compoziția în zig-zag a planului de ansamblu, dispoziție rezultată din faptul că nu s'a respectat proiectul inițial, unitar și bine conceput, că s'au adus transformări și adăogiri, ce i-au schimbat fizionomia, creindu-se o fațadă lipsită de monumentalitatea unui front clasic așezat pe o aliniere dreaptă.

2. Cele trei importante clădiri vecine, fiind deosebite ca plan și fațade, Palatul Regal, Atheneul Român și Ministerul de Interne trebuie, din cauza aceasta, să aibă fiecare cadrul său propriu, care să le puie în valoare în raport cu însemnătatea lor și să evite efectul supărător al vecinătății lor actuale.

3. Modul de așezare al Ministerului de Interne și Atheneului Român, cere ca circulațiunea măcar într'un sens, să treacă prin fața acestor clădiri.

4. Fondațiunea Regele Carol I, așa cum a fost concepută și așezată de Fondator, în punctul cel mai important al pieții, în axa Palatului Regal, capătă o valoare de simbol și arată voința expresă a fondatorului de a lega regalitatea de cultură.

Deci fondațiunea trebuind să fie așezată în piață, iar buna sa desvoltare în plan având nevoe de o adâncime de cel puțin 50—60 m., pentru a se obține o piață potrivită ca mărime cu proporțiile Palatului Regal, se impune ca toată circulația să se facă pe dinaintea Fondației.

In afară de aceste considerațiuni principiale se va ține seamă de condițiunile programului, care precizează următoarele :

1. Se va amenaja în fața Palatului Regal o piață festivă bine proporționată față de volumul și dimensiunile acestui palat, care va putea servi și pentru desfășurări de cortegii, ca piață de arme și ceremonii și în acelaș timp ca un cadru arhitectural Palatului Regal.

2. Obținerea unui cadru optim pentru punerea în valoare a Palatului Regal, considerat ca element dominant atât din punct de vedere plastic cât și ca simbol.

3. Rezolvarea problemei circulației în acest spațiu precum și al întregului cartier cuprins între piața Teatrului Național, Biserica Albă, Bulevardul Brătianu și Cișmigiu.

4. A stabili locul cel mai nimerit pentru actuala statuie a Regelui Carol I.

Juriul, ținând seamă de aceste idei călăuzitoare, a procedat la cercetarea amănunțită a fiecărui proiect în parte, ajungând a stabili calitățile și defectele ce se expun mai jos, în ordinea care constituie și o clasificare a lor.

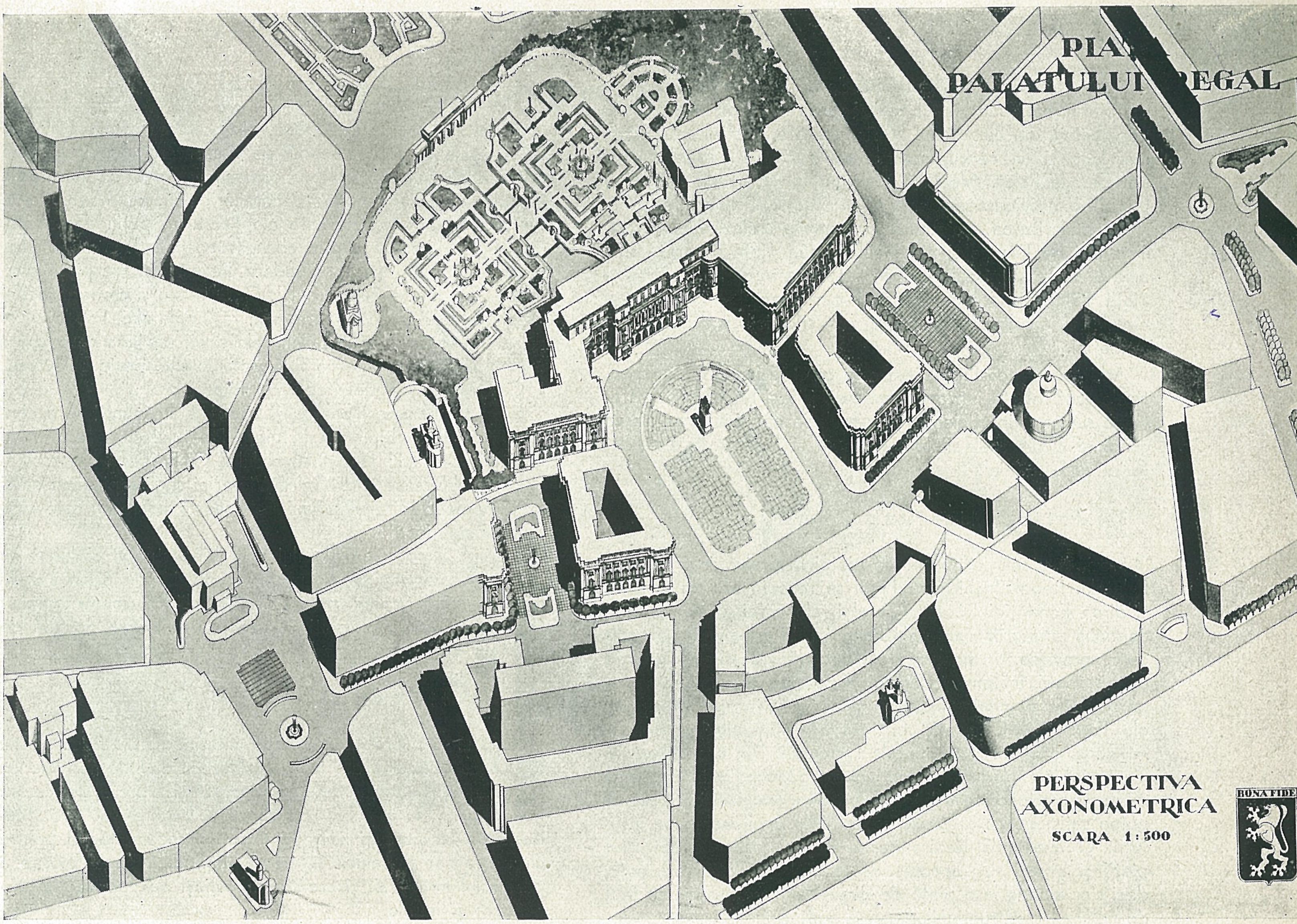

ARH. AL. ZAMFIROPOL **Premiul I**

1. Motto „Bona Fide".

Are o concepţie clară şi logică. Prin forma pieţii corectează în mare măsură defectul pe care îl prezintă înclinarea aripilor Palatului Regal, deoarece laturile pieţei merg paralel cu axul palatului şi nu în continuarea aripilor sale. Piaţa e bine proporţionată faţă de clădirea palatului, iar construcţiile cari o încadrează, accentuiază în mod logic importanţa cuvenită Palatului Regal şi Fondaţiunei Regele Carol I. Autorul a ţinut seamă atât de suprafaţa necesară Fondaţiunii cât şi de faptul că aceasta trebuie să aibă o aşezare, care ca importanţă să vie imediat după clădirea Palatului, dându-i prin aşezarea sa o individualizare precisă. Piaţa va fi proprie marilor aglomeraţiuni festive de oarece acestea nu vor fi turburate de circulaţia vehiculelor, care este condusă pe o singură latură în faţa Fondaţiei Regele Carol I şi astfel îndepărtată convenabil de Palatul Regal.

Clădirii Ministerului de Interne şi Atheneului Român, care nu puteau fi introduse în piaţă din cauza aşezărei lor, a volumelor şi a desacordurilor stilistice, li s'a creiat un cadru propriu prin amenajarea unor pieţe în faţă, închise lateral, cari formează cu piaţa Palatului Regal un ansamblu urbanistic bine închegat şi logic.

In spatele palatului s'a studiat o grădină, în care printr'o serie de scări se scoboară la nivelul Străzii Câmpineanu şi de aci, printr'o altă grădină mai îngustă, se face legătura de fapt şi de vedere cu grădina Cişmigiu. Axa acestui aranjament al grădinei cade înclinat pe faţada posterioară a Palatului Regal ceeace putea fi evitat, dacă autorul n'ar fi voit probabil să reducă exproprierile foarte costisitoare, pe care le-ar fi cerut o asemenea soluţie. In soluţia adoptată terenurile şi clădirile sacrificate aparţin în cea mai mare parte Statului.

Circulaţia în acest proiect în spaţiul limitat de program este bine studiată. Legătura între Bulevardul I. C. Brătianu şi piaţa Palatului este obţinută prin cele două artere înclinate al căror centru vizual îl formează statuia Regelui Carol I. Apoi legătura dintre acelaş Bulevard şi Cişmigiu este rezolvată prin sistematizarea străzilor Matei Millo, care devine o stradă principală, Ştirbey Vodă şi Câmpineanu, care prin piaţa Valter Mărăcineanu, fie că este agrementată cu prelungirea grădinei Palatului fie că se clădeşte pe ea Opera Română, se leagă cu Bulevardul prevăzut pe marginea grădinei Cişmigiu ce porneşte din axa Ministerului de Lucrări Publice şi se termină în Bulevardul de centură proiectat de Municipiu, la întretăierea lui cu Strada Ştirbey Vodă.

Ordonanţa arhitecturală, cu care se dă volum pieţei palatului este bine studiată stilistic, în special la edificiul Fondaţiunii, păstrându-se ordonanţa clasică a Palatului Regal. S'ar putea observa chiar că se ţine în mod prea servil de arhitectura acestuia.

2. Motto „S. P. Q. R.".

Soluţia adoptată este aceea a încadrării pieţei palatului cu clădiri în prelungirea laturilor înclinate ale acestuia şi care se resfrâng închizând piaţa în arc de cerc.

In axa palatului se deschide o arteră largă de legătură cu Bulevardul I. C. Brătianu, împărţindu-se astfel clădirea din fund în două corpuri egale, din care unul va fi Fondaţiunea Regele Carol I.

Soluția aceasta, spre dosebire de aceea care închide fundul pieței, are avantajul că realizează în fața palatului o largă perspectivă din Bulevardul Brătianu și oferă astfel un parcurs mai lung și un cadru monumental cortegiilor regale, care s'ar opri la Palat. Are însă desavantajul că nu dă Fondației Carol I o individualizare precisă ca situație și stil arhitectonic.

Ca majoritatea proiectelor prezentate creiază în fața Ministerului de Interne și Atheneul Român piețe separate și o arteră de largă circulație prin fața acestora, fără a atinge Piața Palatului. Soluția, corectă din punctul de vedere al circulației, conduce la un plan îngust și dificil pentru clădirea fondației.

Arhitectura acestui proiect este corectă în piață. Perspectivele sunt redate într'o prezentare justă și abilă, dar se tratează sumar și insuficient atât circulația cât și sistematizarea grădinei din spatele Palatului Regal și legătura Căiei Victoriei cu Cișmigiul.

3. Motto „Minerva".

Prezintă o soluție cu laturile pieței în prelungirea laturilor Palatului Regal. Inchiderea Pieții se face în arc de cerc cu clădirea Fondației Regelui Carol I, ale cărei aripi resfrânte continuă laturile înclinate ale Palatului. In axa pieței pe acest cerc, prevede o monumentală arcadă de circulație care ocupă toată înălțimea clădirei Fondației, dar întrerupe legăturile de comunicație între cele două corpuri presupuse ale Fondației. Circulația în fața Ministerului de Interne - Atheneu, o prevede în spatele Fondației. Din această cauză n'a putut da clădirii respective o adâncime mai mare ca 22 m., iar aripilor resfrânte 30 m., dimensiuni în care se vor putea satisface cu greutate necesitățile unei asemenea instituții. O eventuală lărgire nu se poate realiza decât spre piață și atunci s'ar apropia de frontul Fondației existente, deci s'ar ajunge la o piață de dimensiuni prea restrânse față de volumul construcțiunilor cari o limitează.

Soluția acestui proiect mai păcătuiește prin faptul că dă Fondației un front atât de lung și înalt în cât devine clădirea cea mai importantă, Palatul Regal trecând pe planul al 2-lea, ceeace contravine condițiunilor exprese ale programului.

Pentru circulație, lărgește exagerat Calea Victoriei dela Biserica Crețulescu până la Ateneu spre a obține pe acest traseu o dublă circulație în acelaș sens.

Defectul acestei soluții pentru circulație este dublu.

1. Se taie piața pe un spațiu prea larg, lăsându-se o mică suprafață pentru pietoni, iar în caz de aglomerații festive, sau spectatorii vor fi separați prin circulație, sau circulația va trebui oprită temporar provocând perturbații în circulația cartierului.

2. Lărgirea exagerată a Căii Victoriei anulează posibilitatea de a masca aripile extreme disimetrice ale Palatului.

Legătura grădinii Palatului cu Cișmigiul se face direct mergând până în Strada Câmpineanu pe planuri diferite trecând circulația acestei străzi pe dedesubt, iar de aci în pantă până la nivelul Cismigiului. Soluția aceasta a unei treceri de nivel aducând grădina palatului până în actuala piață Valter Mărăcineanu, dând o diferență de nivel cam de 13 m. și de aci până la Cișmigiu nefiind decât 150 m. va da un unghiu de vedere care va acoperi palatul pe o bună porțiune. Palatul nu poate fi văzut și pus în valoare decât printr'o succesiune de planuri care să aiungă la nivelul Străzii Câmpineanu, de unde să se meargă până în Cișmigiu.

In felul în care a fost tratată problema, cele două clădiri importante, pentru care găsește loc spre Cișmigiu, de ambele părți ale prelungirii grădinei Palatului, vor părea ca îngropate din cauza rampelor proectate.

Ca încheere un proiect meritoriu însă care rezolvă nefericit multe din problemele puse de programul concursului.

4. Motto „Regi et Urbi".

Prezintă o soluție similară cu proiectul cu Motto S. P. Q. R. cu reale calități în modul de prezentare. Are însă unele defecte de compoziție, care constau în faptul că volumetric închide insuficient piața, deoarece pavilioanele laterale în prelungirea aripilor înclinate ale Palatului, puțin desvoltate, mai sunt micșorate și prin porticile anexate lor, care închid piața în plan însă nu și ca vedere. Artera din axa pieții prea largă trece peste Bulevardul I. C. Brătianu și distruge astfel efectul arcului de cerc care face față Palatului. Fondațiunea neputând încăpea în unul din cele două pavilioane ce voesc a închide piața rămâne a fi plasată în axă, peste Bulevardul I. C. Brătianu, tocmai în Strada Pitar Moș.

Circulațiunea deși pare a fi studiată amănunțit este confuză și inutil multiplicată în piața Palatului și pe artera de legătură dintre Piață și Bulevardul I. C. Brătianu. De asemenea în dublu sens între Calea Victoriei și Câmpineanu ca și rectificarea clădirei Palatului pe această parte nu este multumitor soluționată.

Spațiul în spatele Palatului este bine studiat și legat cu grădina Cișmigiului, cu un parter verde și o piață largă unde găsește amplasament pentru două clădiri monumentale: Operă și Teatru. In soluția aleasă, autorul face dovadă de abilitate de studiu și mod de prezentare.

5. Motto „Două cercuri".

Autorul și-a propus o soluție intermediară, adică să nu treacă cu circulația din fața Ministerului de Interne - Ateneu prin piață și în acelaș timp să găsească și suprafața necesară Fondațiunii. Nu a putut însă să evite trecerea pe subt fondație pe un parcurs lung de 65 m. nerecomandabil pentru circulație cât și pentru faptul că împiedică buna folosire a parterului Fondației și creiază dificultăți de construcție costisitoare și inutile.

De asemenea trecerea străzii Știrbey-Vodă pe sub aripa prelungită a Palatului fără justificare serioasă și în afară de cerințele programului, spre a distruge aproape în întregime grădina Ateneului cu rampa de eșire din tunel, este inadmisibilă. Piața este bine proporționată în raport cu palatul și suficient închisă. Deși din cauza soluției se prelungește linia laturilor înclinate ale Palatului, se maschează totuși suficient inegalitatea lor. Prelungește grădina Palatului cu un parter verde până la Cișmigiu, în felul soluției proiectului „Bona Fide".

Ca și în proiectul „Minerva" frontul Fondației este exagerat de lung.

6. Motto „Victoria".

Prezintă soluția pieței cu prelungirea laturilor înclinate ale Palatului Regal, flancate fiecare de câte un corp de clădire. Plasează în axă Fondația căreia din cauza soluției alese este nevoit să-i dea un front prea mare. Forma acestei clădiri cu aripi mult eșite spre a obține în fața corpului central loc pentru instalarea unor eventuale tribune, a impus restrângerea clădirii în adâncime, la numai 26 m. în care va fi greu să se plaseze amfiteatrul și vestibulul respectiv, mai ales că din lățimea dată, la parter, unde va fi așezat amfiteatrul, rezervă 6 m. pentru o galerie. Inaintând cu partea centrală spre piață și sacrificând locul rezervat tribunelor pentru defilări, care nu sunt nici cerute nici necesare, poate obține însă adâncimea utilă. Circulația prin piață o rezolvă trecând într'un sens prin fața palatului, ca în actuala circulație și în celălalt sens, Ministerul de Interne - Atheneu, prin fața Fondației, ceeace va fi de sigur incomod în cazul aglomerărilor festive. Statuia e nefericit plasată, cu spatele spre circulație și spre locul rezervat estradelor pentru serbări.

Sistematizarea din spatele Ministerului de Interne - Athe-

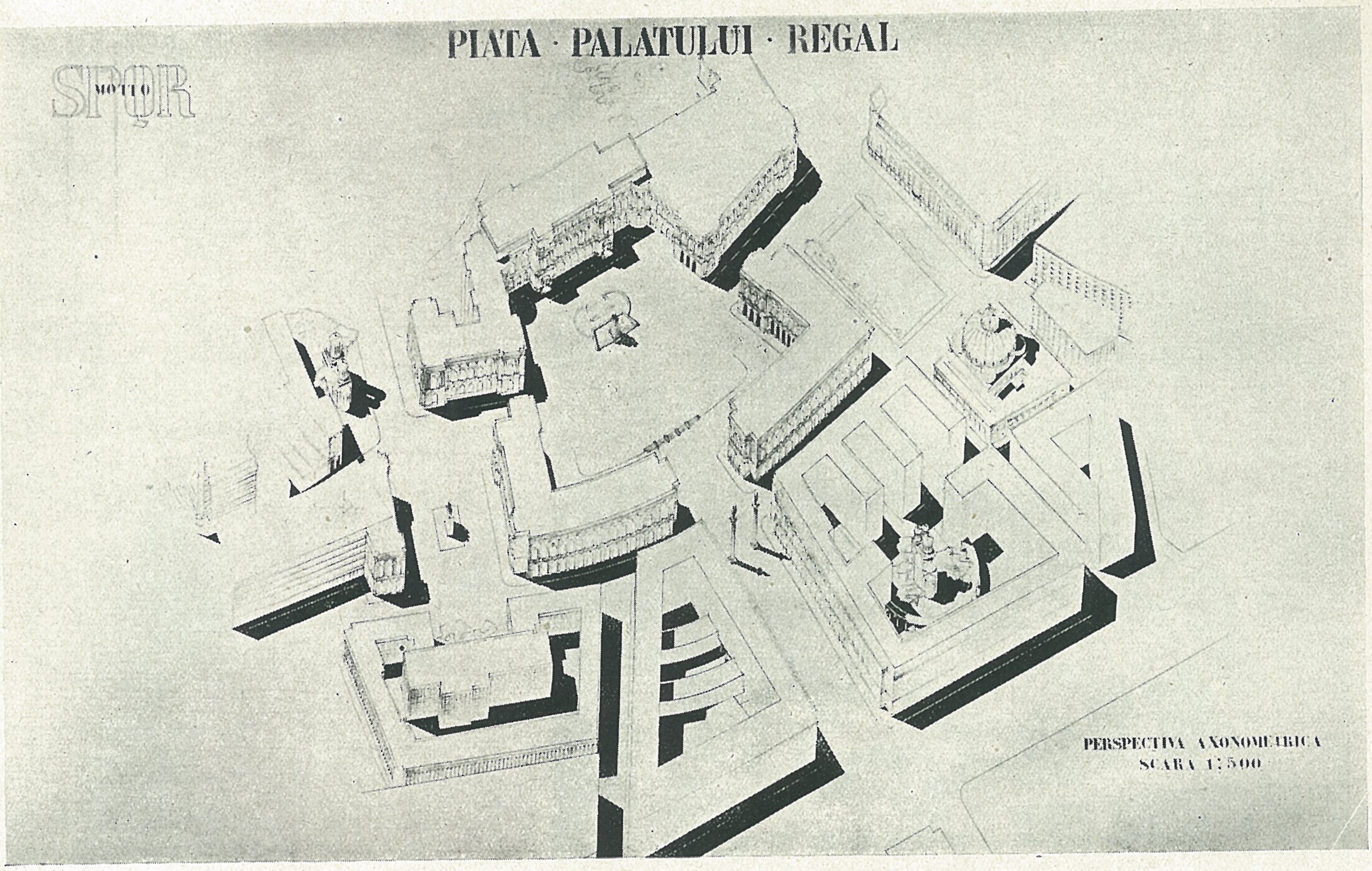

ARH. I. ŢĂRUŞANU

Premiul II

ARH. D. MARCU şi M. RICCI

Premiul III

neu, cu oare cari exproprieri în plus, dă Atheneului spaţiu pentru pinacotecă şi elimină unghiul ascuţit actual.

Prin terasa înaltă, pe care o aşează în faţa Palatului, crează un unghiu de vedere defavorabil, accentuând în loc să atenueze defectul actual. Pavilionul care închide grădina ş vederea Atheneului din Calea Victoriei este inadmisibil.

In spatele palatului atât grădina cât şi circulaţia cartierului, studiată sumar şi fără a ţine seamă de diferenţa de nivel. Cele două clădiri simetrice din grădină, încadrează disimetric palatul, şi reduc grădina care astfel nu mai are importanţa pe care trebue s'o aibă.

Faţadele onorabil prezentate.

7. Motto „Templu Antic".

Prezintă o soluţie a pieţei la fel cu precedentul.

Rezervă Fondaţiunii însă un spaţiu mai potrivit şi un front, care se luptă cu acel al Palatului Regal.

Insă prin faptul că cele două artere de legătură cu Bulevardul I. C. Brătianu nu au o înclinare simetrică faţă de axă, vederea fondaţiunii din piaţă va fi disimetrică şi deci desagreabilă.

Pavilioanele care închid lateral piaţa, fiind tratate la parter şi etaj în cea mai mare parte cu galerii deschise, nu limitează bine piaţa şi lasă vederea liberă spre clădirile particulare, nelegate stilistic cu aceasta.

Statuia, ca şi la precedentul proiect, este rău aşezată neavând un punct de vedere obligat sub un unghiu favorabil. In spatele palatului găseşte un aranjament axat cu palatul, simetric şi regulat ca formă, care însă micşorează grădina şi antrenează mari exproprieri prin faptul că merge cu aceeaşi lărgime până în Cişmigiu.

Sistematizează Strada Ştirbey Vodă numai până în strada Câmpineanu, unde termină într'o piaţă, iar de cealaltă parte a laturei palatului găseşte o arteră de circulaţie largă perpendiculară pe curba de nivel din motive de simetrie cu Ştirbey-Vodă, greu de realizat şi nepractică pentru circulaţie.

Adaugă un întreg corp de clădiri în spatele Palatului, legat de el spre a obţine o faţadă simetrică şi unitară, care însă astupă vederea actuală. Programul fixând că clădirea Palatului trebuie respectată, Juriul apreciază că nu se poate face acest lucru, iar încăperile actuale din spre faţada ascunsă nu îngădue să rămână luminate de o curte interioară îngustă.

Faţadele corecte afară de aceea a fondaţiei, la care a crezut că trebuie să păstreze atât ordonanţa nepotrivită a Ministerului de Interne cât şi înălţimea acestuia, distonând stilistic cu Palatul Regal şi mergând la o înălţime, care îi răpeşte acestuia preponderenţa cerută de program.

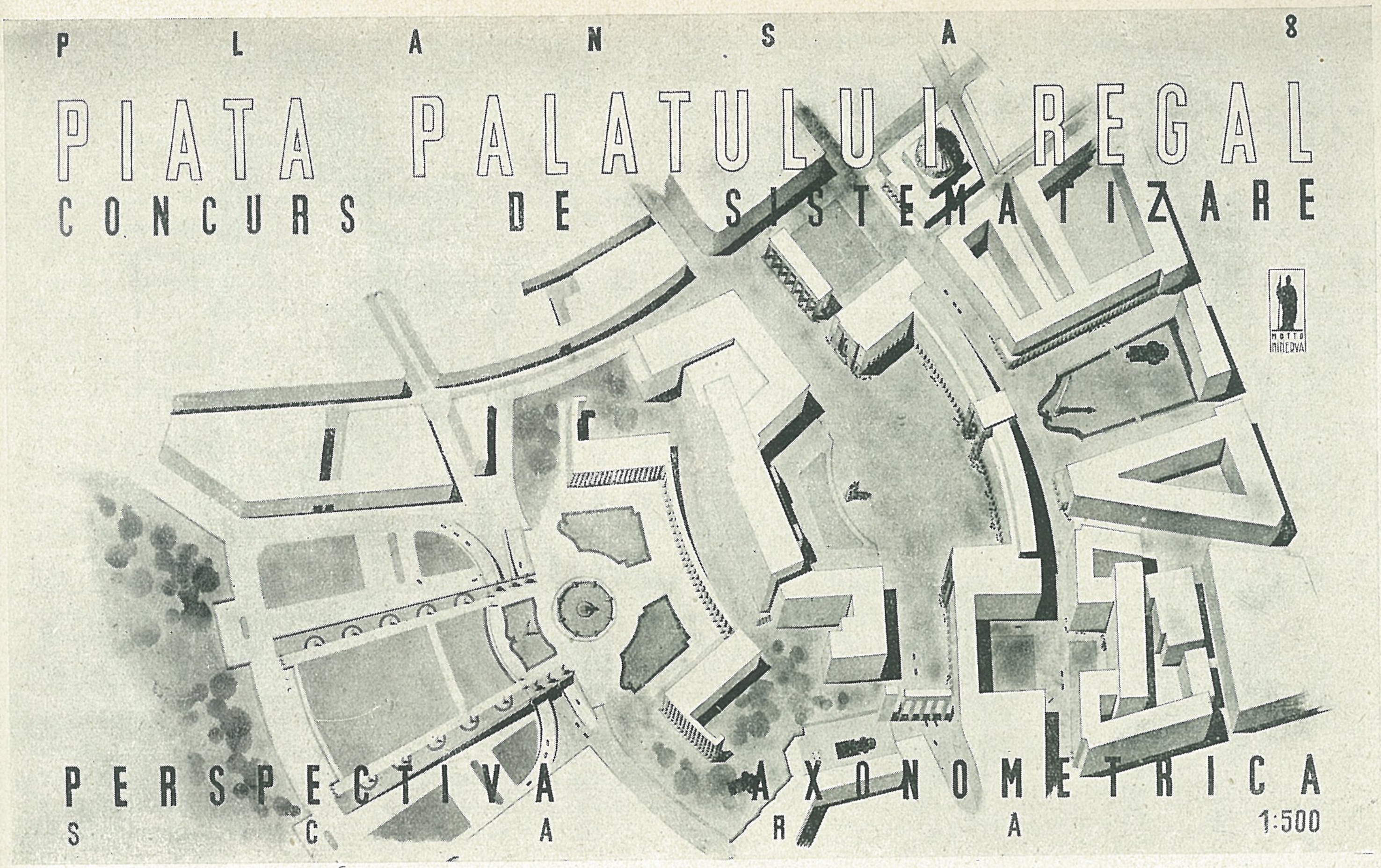

ARH. D. MARCU și M. RICCI

Premiul III

8. Motto „Roma I".

Pune clădirea Fondației în fața circulației Ministerului de Interne - Atheneu, îi dă un front enorm și o fracționează în 3 pavilioane cu ajutorul a două arcuri prin care se face circulația de legătură a pieței cu Bulevardul I. C. Brătianu.

De fapt obține nu o piață ci o simpă lărgire a Căii Victoriei și introduce în piață Ministerul de Interne și Atheneul Român, ceea ce trebue evitat.

9. Motto „Axa".

Prezintă o soluție identică cu proiectul motto „Victoria" însumând aproape aceleași calități și defecte ale pieței.

Fondația are un front prea mare și disimetric din cauza unghiurilor de înclinare inegale ale străzilor ce fac legătura pieței cu Bulevardul I. C. Brătianu, ceeace dă și o disimetrie optică în fațadă.

Cartierul din spatele Palatului este lăsat în starea actuală cu circulația confuză, grădina palatului este nestudiată și legată naiv cu grădina Cișmigiului.

Fațadele, care dau în piață, nu se leagă de loc cu arhitectura Palatului.

10. Motto „Dela Impăratul Traian la Regele Carol I".

Soluția adoptată este de fapt o simplă lărgire a Căii Victoriei pe parcursul din fața Ministerului de Interne și până în fața Ateneului Român. In fața palatului așează în piață o galerie lungă, monotonă și disimetrică atât față de palat cât și față de ea însăși spre a marca o piață a palatului. Plasează în piață o enormă columnă a lui Traian, al cărei postament este mai înalt de cât Ateneul Român, în disproporție atât cu piața cât și cu clădirile din ea și așează statuia Regelui Carol în fața columnei, dându-i prim contrast o completă lipsă de importanță.

11. Motto „18".

Prezintă o soluție prin care păstrează actuala fondație al cărei front îl prelungește până în direcția laturilor înclinate ale palatului prin câte un pavilion de flanc. In spatele fondației lasă tot cartierul nesistematizat, cu actuala circulație absolut defectuoasă.

Programul lăsând la latitudinea concurenților ca fondația să fie menținută, transformată sau suprimată, admitea și această soluție, ceeace denotă că alcătuitorii lui nu aveau în această privință nici o idee preconcepută. Rămânea deci la aprecierea concurenților să aleagă pe cea mai favorabilă, care ar fi pus în cea mai bună lumină palatul.

Din cauză că palatul nu mai are situația celui pe care-l înlocuește atât ca front cât și ca înălțime, Fondația actuală rămâne mult prea aproape de el așa că unghiul de vedere al ochiului nu îmbrățișează bine frontul actual al palatului.

Apoi lărgind prea mult actuala Cale Victoriei ca pentru dublu sens, piața propriu zisă devine de fapt o simplă lărgire în plus a acesteia. Autorul a înțeles greșala aceasta și încearcă să o remedieze, luând din curtea Palatului o bună porțiune de teren.

Nu realizează însă nimic, deoarece partea rezervată pietonilor se reduce la două fâșii înguste, despărțite de spațiul vehicolelor. Spre Biserica Crețulescu schimbă, contrar dispozițiunilor programului, aripa Palatului Regal, iar fațada Fondațiunei este complet modificată, ceeace revine de fapt la o nouă construcție și nu la păstrarea fondației actuală. De asemeni din cauza lărgirii Căii Victoriei și îngustimea pieței, inegalitatea aripilor de front ale palatului sunt văzute cu toată disimetria lor.

12. Motto „Lituus in Terra".

In soluția acestui proiect se păstrează actuala Fondațiune Regele Carol I și i se mărește frontul prin 2 pavilioane de flanc. Prezintă aceleași desavantajii ca proiectul cu motto „18" cu deosebirea agravantă că ordonanța arhitecturală este de o foarte mediocră calitate.

13. Motto „Ad Rectangulum"

Inlătură complet datele programului, în prima linie nerespectând palatul, așa că se pune dela sine „în afară de concurs".

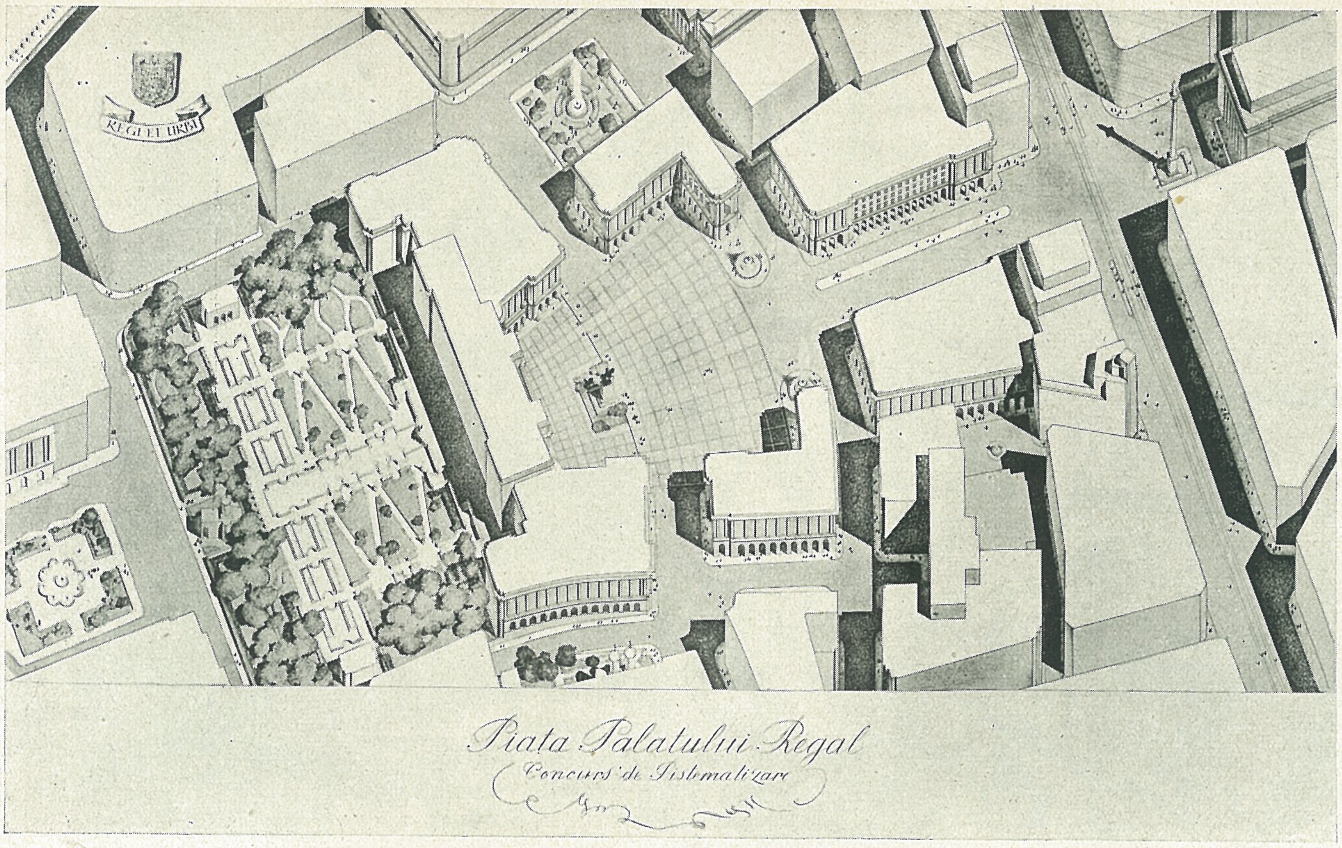

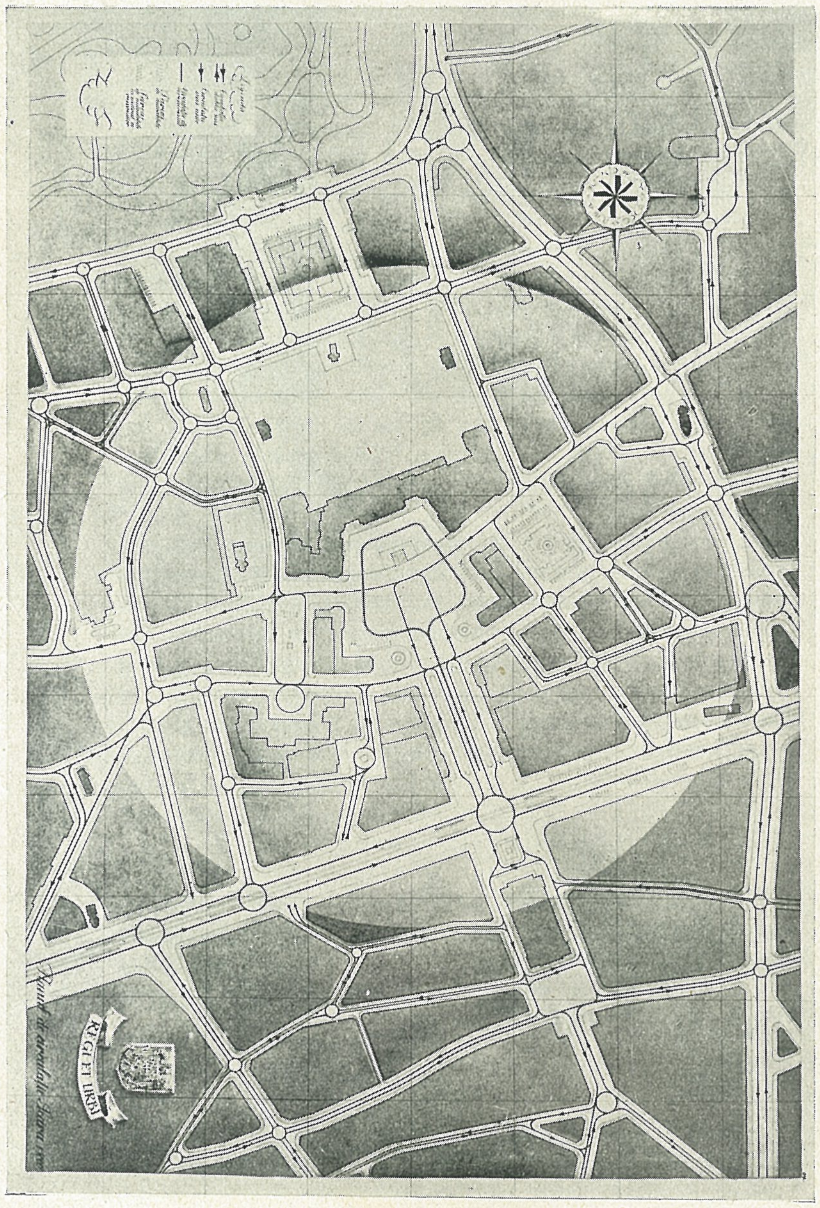

14. Motto „Comodulatio"

Autorul a voit să se inspire din piața Sft. Petru dela Roma, inversând însă datele problemii și schimbând proporțiile în mod defavorabil.

Aici edificiul dominant este Palatul Regal și nici de cum Fondațiunea Regele Carol I. Apoi chiar în această ipoteză laturile înclinate ale acestei galerii sunt cu mult prea lungi iar cele două semicercuri fiind prea restrânse sunt lipsite de monumentalitate.

Printre coloane străbătând lumina și vederea spațiului înconjurător, nu se închide piața și nu i se dă volum. Nu este de fapt o piață, aceasta neputând fi definitivată de un simplu ecran.

15. Motto „Rex".

Dă pieței o formă ovală pe care o încadrează cu galerii de înălțimea palatului, cu destinație pur decorativă. Atât pentru piață cât și pentru fondație introduce forme și elemente de arhitectură torturate, în desacord cu impresia de monumentalitate ce se cere concurenților prin program.

16. Motto „Basarab".

Adoptă pentru piață forma de potcoavă. Fără să fie o soluție inadmisibilă autorul n'a izbutit să dea clădirilor în cerc, ce încadrează piața, o formă acceptabilă și un volum suficient pentru destinația lor. Circulația nestudiată.

17. Motto „Jus".

Prezintă o piață cu formă ce se apropie de aceea a proiectului „Bona Fide". Tratarea barocă a acestei piețe o face însă să piardă avantajul soluției, pe care deabia o mai distingi din formele capricioase ale clădirilor de flanc și ale galeriilor cu care a găsit necesar să le lege de Palatul Regal.

ARH. T. NIGA
Mențiune

inv. 8735

18. Motto „Roma II".

Menține actuala situație a pieței deplasând doar Fondațiunea spre Bulevardul I. C. Brătianu și lasă vizibilă din piață în toată goliciunea ei distonanța stilistică a Atheneului, Fondației și Ministerului de Interne, pe cari le aliniează în fața Palatului. Nu este de fapt nici o sistematizare.

19. Proiectele cu motto: Stema Moldovei și Țărei Românești, Stema Moldovei, Regele Carol I, Decebal și Stema Țării Românești au multe puncte comune.

Se inspiră în plan după piețele medievale, create în timp după nevoia momentului, ca necesitate și stil ajungând la disimetrii, contraste de volume și diversități stilistice.

Exemplele alese pot duce la ceva pitoresc și variat însă în nici un caz la monumentalitatea ce trebue să domnească în această piață. Tipul de piață medieval a fost însă mult amplificat așa încât s'a denaturat complet caracterul medieval, în care predomină intimitatea și efectele de raccourci.

Lucrul acesta se observă cu prisosință în proiectele arătate. Palatul n'a format ideea conducătoare în plan, iar în fațade, prin caracterul exotic atât în linii câ și în ornamentație, se distonează complet cu arhitectura clasică a acestuia și cu stilul Ministerului de Interne, pe care autorii proiectelor comit greșala a-l introduce, unii mai mult, alții ma puțin, în piața palatului.

Chiar când se încearcă un clasic modernizat, cum este în proiectul „Regele Carol I", nu se face în realitate decât să se înlocuiască stâlpii cu coloane corintice deformate.

In toate aceste proiecte nu se indică decât sumar sau de loc circulația, ceea ce este expres cerut de program. Iar acolo unde această chestiune a preocupat, se pun soluții inaplicabile în cadrul orașului. Aceste soluții mai au și defectul că cer exproprieri enorme.

NOTA: Acest raport a fost semnat de membrii Juriului, afară de D-nii Prof. Tzigara-Samurcaș și Prof. Arh. I. Davidescu, care făcând opinie separată au depus rapoarte personale (pag. 28).

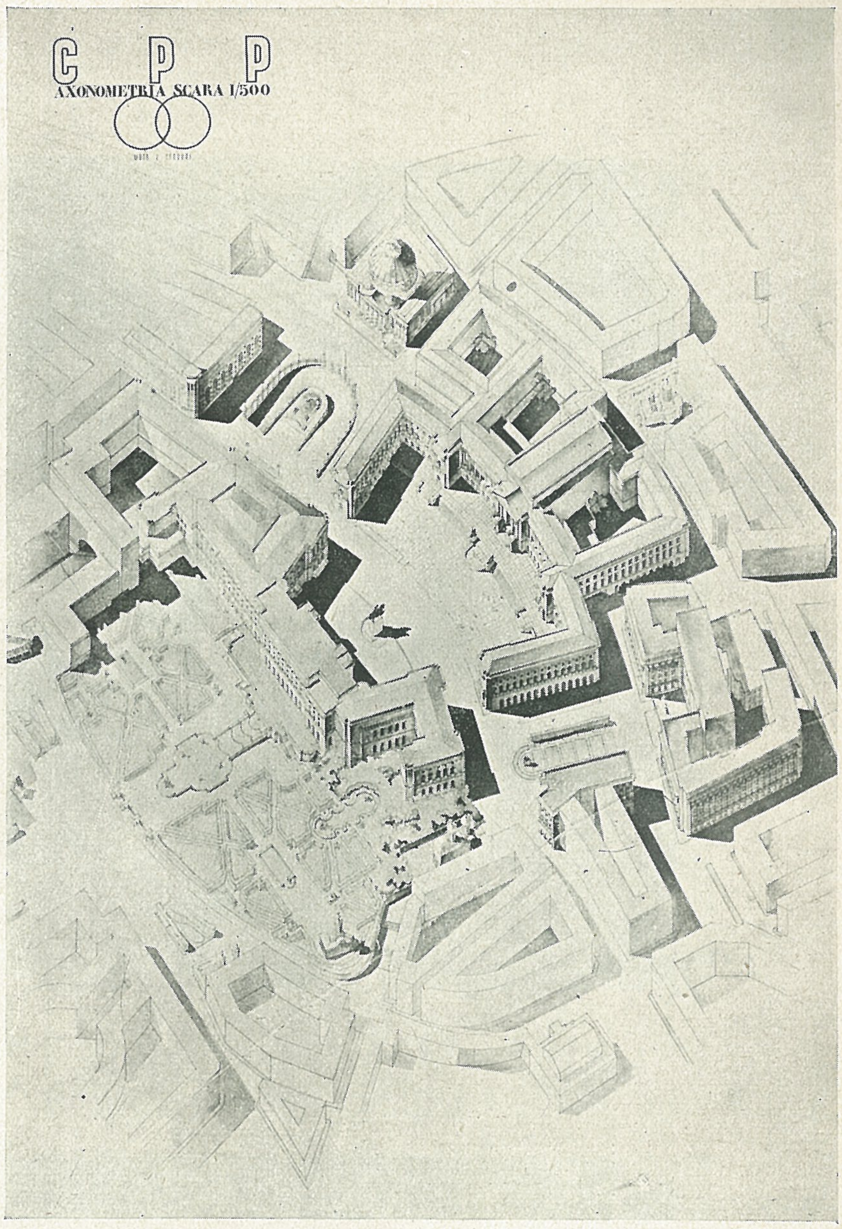

ARH. VIORICA și N. NEDELESCU
Mențiune

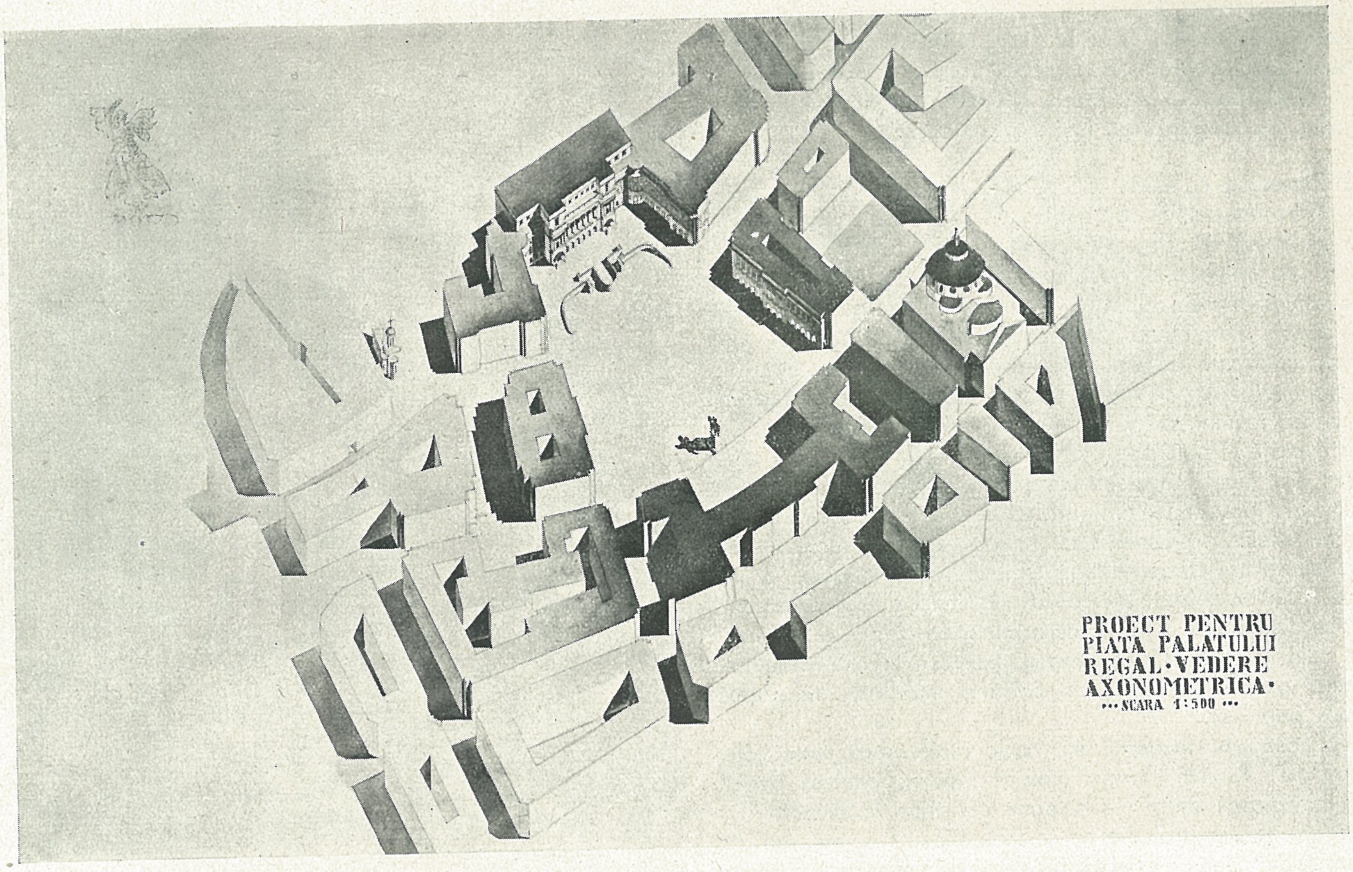

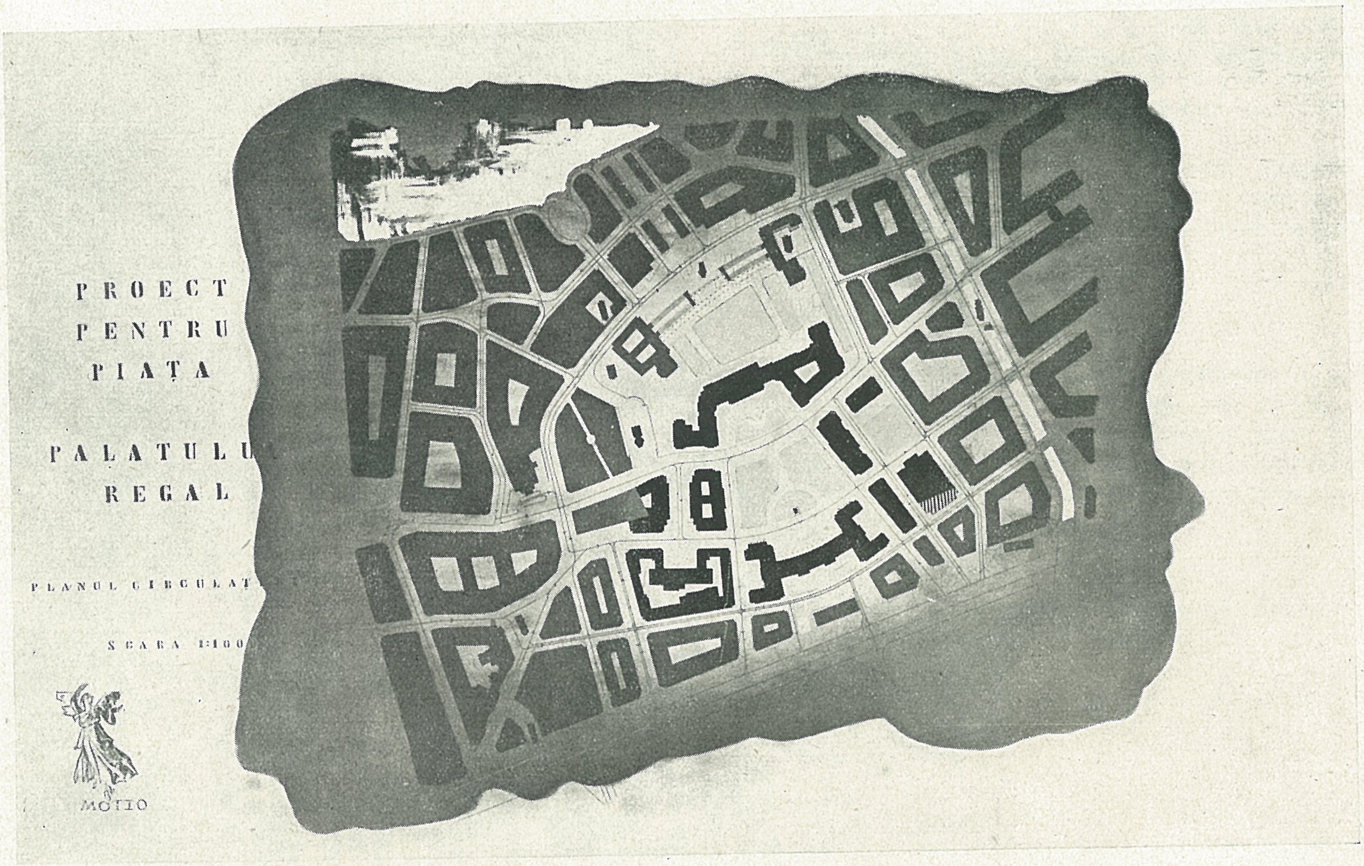

ARH. CORNELIU RĂDULESCU

Mențiune

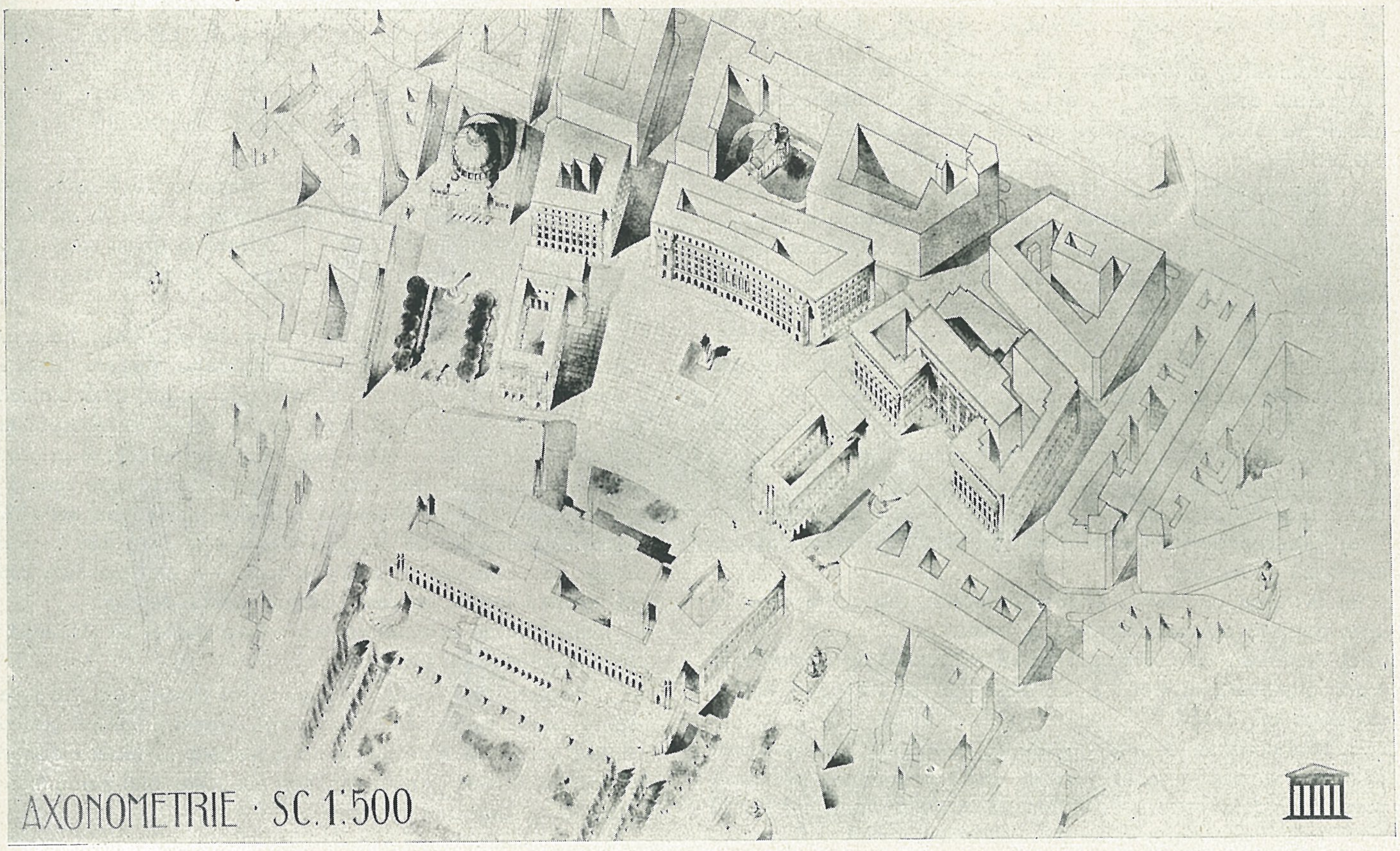

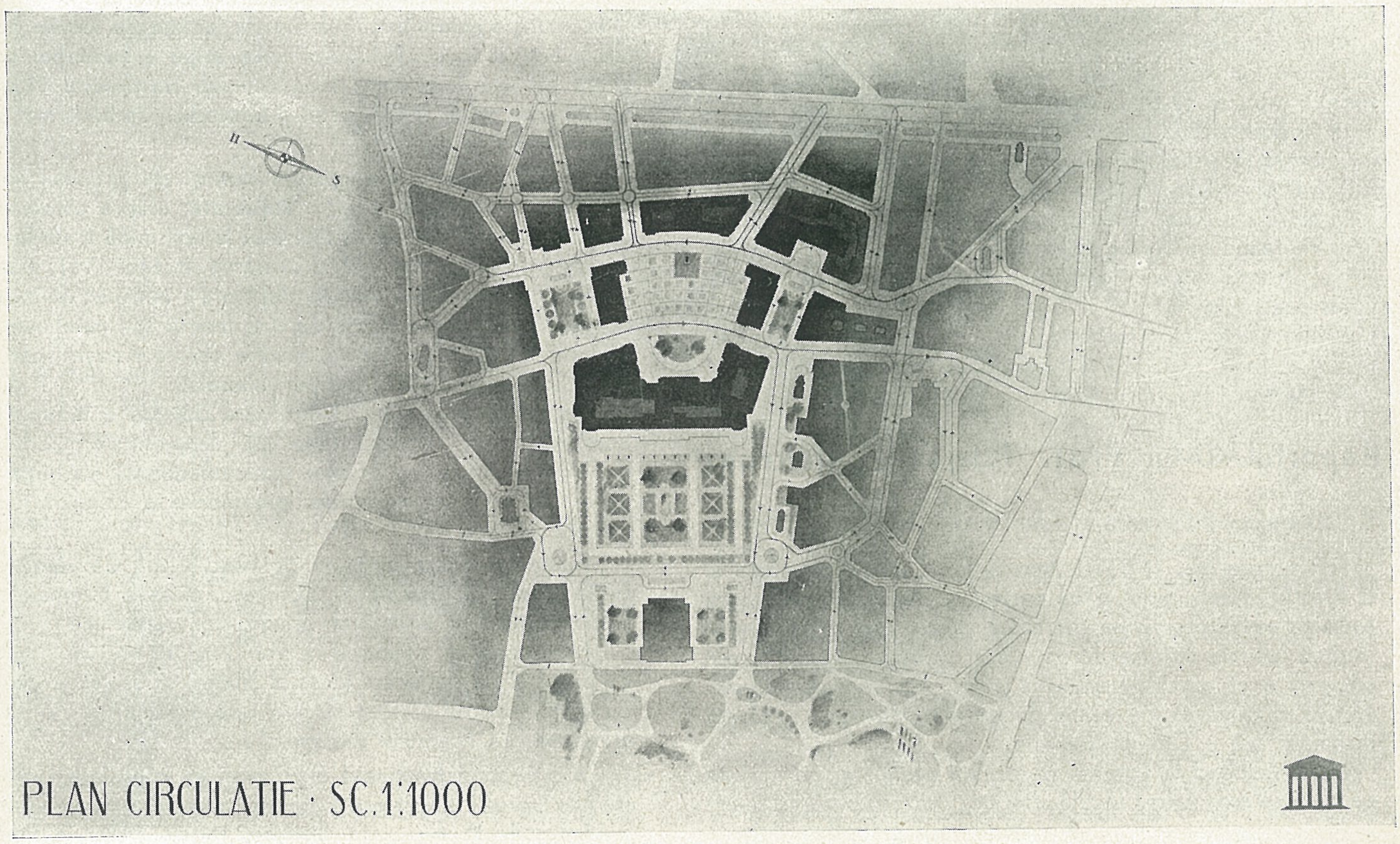

ARH. E. NĂDEJDE și GH. NEGOESCU

Mențiune

Opinie separată

Subsemnatul, Arhitect Ion Al. Davidescu, având în vedere programul concursului, precum şi criteriile de apreciere formulate la începutul acestui raport, mă asociez la hotărîrea majorităţii, cu următoarele rezerve formale :

1. Sunt de părere că defectul aşezării Palatului sub nivelul Căei Victoriei nu poate fi atenuat în mod efectiv prin coborîrea nivelului pieţii, decât dacă se exclud vederi perspective mai ample, prin străzi de debuşare în piaţă.

2. Consider deci că soluţiile cari prevăd o piaţă cât mai puţin adâncă, şi cât mai închisă, cu excluderea perspectivelor lungi, sunt cele mai bune. Consider soluţii mediocre acele, care lasă să debuşeze străzi direct în piaţă.

Spre deosebire de majoritatea juriului, sunt de părere că proectul „Bona Fide" prezintă, mai întâiu, lipsă de concordanţă între planuri, care cere excluderea din concurs. Apoi, socot cusururi capitale :

a) Crearea de perspective adânci prin Str. Wilson şi cea simetrică proectată.

b) Evitarea circulaţiei în faţa Palatului, dispoziţie care va crea o piaţă cu caracter rece şi mort.

c) Părăsirea circulaţiei pe calea Victoriei, de importanţă tradiţională şi simbolică şi derivarea ei totală pe o arteră de două ori cotită.

3. Mai consider că nici unul dintre concurenţi nu a rezolvat în mod mai deplin şi satisfăcător problemele puse prin concurs. Având în vedere că hotărîrea Juriului va fi o călăuză şi un mijloc de educaţie urbanistică a publicului, sunt de părere că în aceste condiţiuni, atribuirea premiului I ar constitui un mijloc de a induce acest public în eroare.

In consecinţă şi pentru ca această urmare să nu apară ca o măsură de economie ; având în vedere şi faptul că, chiar lucrările nemenţionate nu sunt lipsite de merit, propun ca suma premiului I să fie repartizată proectelor nemenţionate.

4. In consecinţă, propun în primă linie de clasare (cu toate defectele lor de detaliu), proectele „Două cercuri" ; „Victoria" ; „Roma" ; „Minerva".

In al doilea rând propun proiecte, cari deşi au defectele enumerate mai sus, denotă o muncă serioasă, ca : „S. P. Q. R." ; „Urbi et Regi" ; „Bona Fide".

In sfârşit, propun o menţiune pentru proiectul cu motto : „Ab rectangulum", care deşi prevede unele dispoziţiuni absurde, denotă totuşi originalitate de concepţiune şi sforţare intelectuală.

Arhitect Inspector General,
I. DAVIDESCU

21 Aprilie 1943.

Raportul D-lui Prof. Tzigara-Samurcaş

Domnule Preşedinte,

Prin adresa No. 18.348/1 Aprilie 1943, a D-lui Ministru al L. P. şi C., fiind „rugat a lua parte la lucrările juriului pentru examinarea şi premierea lucrărilor prezentate la Concursul instituit pentru sistematizarea pieţii Palatului Regal", am onoarea a vă supune următorul raport, ce vă rog să binevoiţi a dispune să fie oficial încorporat dosarului lucrărilor încheiate sub a Dvs. preşedinţie.

Neparticipând la votarea decernării premiilor, pe motivul că numirea mea a fost făcută ulterior primei publicări a membrilor Comisiei, nu-mi rămâne decât această cale pentru a da avizul cerut.

In raportul de faţă voi ţinea seamă de următoarele principale condiţii impuse de concursul publicat în Monitorul Oficial Nr. 217/17 Sept. 1942 şi anume :

Art. 2. Se va amenaja în faţa Palatului Regal o piaţă festivă, bine proporţionată faţă de volumul şi dimensiunile acestui palat, ca un cadru arhitectural Palatului Regal.

Art. 3. Proectul de sistematizare va ţine seamă de cadrul datelor existente. Clădirea P. R. va fi respectată. Clădirea F. R. C. I. poate fi păstrată, eventual transformată sau chiar suprimată. In acest din urmă caz, se va rezerva în cadrul acestei pieţi terenul necesar, având o suprafaţă circa de 2 ori mai mare ca actuala.

Art. 4. Soluţionarea ce se va propune de fiecare concurent, va ţine seamă de clădirile arătate la art. 3, al. a.

Art. 5. Imobilele ce vor fi proectate în acest spaţiu pot fi prevăzute cu portice de circulaţie şi prăvălii, la parter, în total sau în parte.

Desemnarea mea, în Comisiunea ce prezidaţi, fiind motivată de calitatea de Director al Fundaţiei Regele Carol I — numit de însuşi Ctitorul aşezământului regal, încă din Ianuarie 1899 — raportul de faţă se va referi în deosebi la această clădire, de care, după cum se revine expres prin art. 4 al concursului, soluţiile propuse vor trebui să „ţie seamă".

Importanţa şi realele servicii aduse culturii de această instituţie, înfiinţată de Regele Carol I în Mai 1891 — deci acum mai bine de o jumătate secol — sunt pe larg expuse în volumul festiv, pe care-l alătur acestui raport.

Din actul de întemeiere voi releva numai următoarea dorinţă a regescului Ctitor :

„Alegând Noi Inşine locul viitoarei clădiri, am vroit ca ea să se ridice aproape de reşedinţa Noastră, adică sub ochii şi sub ocrotirea Noastră, fiindcă vedem în tânăra generaţie speranţa Patriei şi unul din sprijinile cele mai temeinice ale tronului şi dinastiei Noastre".

Iar cu prilejul inaugurării noului local, în 9 Mai 1914, Regele Carol I, în discursul Său, adaogă că : „Fundaţia dovedindu-se ca una din pârghiile învăţământului superior şi constatând că localul în fiinţă ajunsese neîncăpător faţă de cerinţele mereu crescânde, am hotărît mărirea lui şi prin clădirea unui amfiteatru pentru cursuri şi conferinţe".

In noul pergament, Regele insistă iar asupra locului destinat instituţiei : „am inaugurat noua aripă a Fundaţiei ce se înalţă în faţa Reşedinţei Noastre, sub nemijlocita Noastră ocrotire, ca semn al dragostei şi interesului ce necurmat purtăm tinerelor generaţii".

A nesocoti asemenea exprese dorinţi ale primului nostru rege constitue, după mine, o impietate, asupra căreia cred că nu trebue să mai insist, mai ales la noi, unde tradiţia este aşa de puţin respectată. Prin serbarea, în Mai 1941, a semicentenarului Fundaţiei Regale deabia s'a înfiripat un început de tradiţie, pe care, în loc de a fi fericiţi să-l menţinem, ne grăbim să-l distrugem, spre bucuria vecinilor noştri, care ne tot acuză de lipsă de tradiţie culturală.

Cea mai vorbitoare şi înălţătoare dovadă a însemnătăţii acestei Ctitorii Regale ne-o dă Preşedintele Consiliului de Miniştri, care, cu prilejul semicentenarului instituţiei de acum doi ani, în imnul de preamărire a Regelui Carol, grăeşte astfel :

„Punând acum o jumătate de veac piatră de veşnică temelie a acestui aşezământ Domnesc, Regele întemeietor a rostit vestitor şi încrezător următoarea rugăciune :

„Facă cerul ca veacurile ce vor urma să ne dea dreptate cu prisos şi ca din acest locaş al ştiinţei să se răspândească, ca dintr'un focar nestins, caldele raze ale unui patriotism luminat asupra neamului românesc".

Ca o oglindă luminoasă a propriei lui conştiinţe luminate, Regele Carol I a zidit acest aşezământ în faţa palatului regal.

Nedespărţită de viaţa tronului, regele ctitor a voit să dovedească odată mai mult prin această fundaţiune că regalitatea modernă este domnia spiritului şi a exemplului ;....

Dela întemeierea ei şi până azi, fundaţia a primit, generaţie după generaţie, pe toţi învăţăceii neamului ;

I-a adăpostit în zidurile ei ;

Le-a îmbelşugat cugetul cu podoabele ei.

„Dorinţa Noastră, a reginei şi a principelui moştenitor este

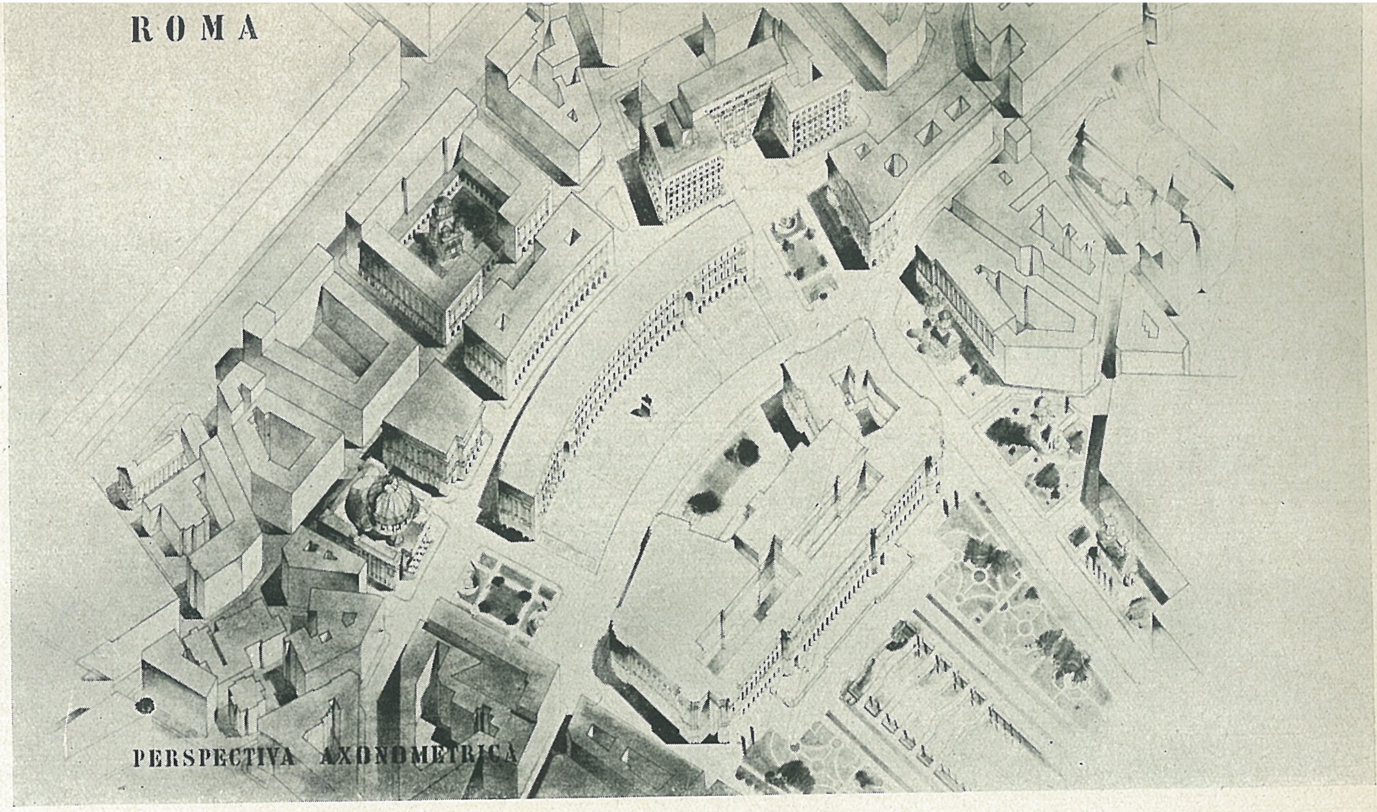

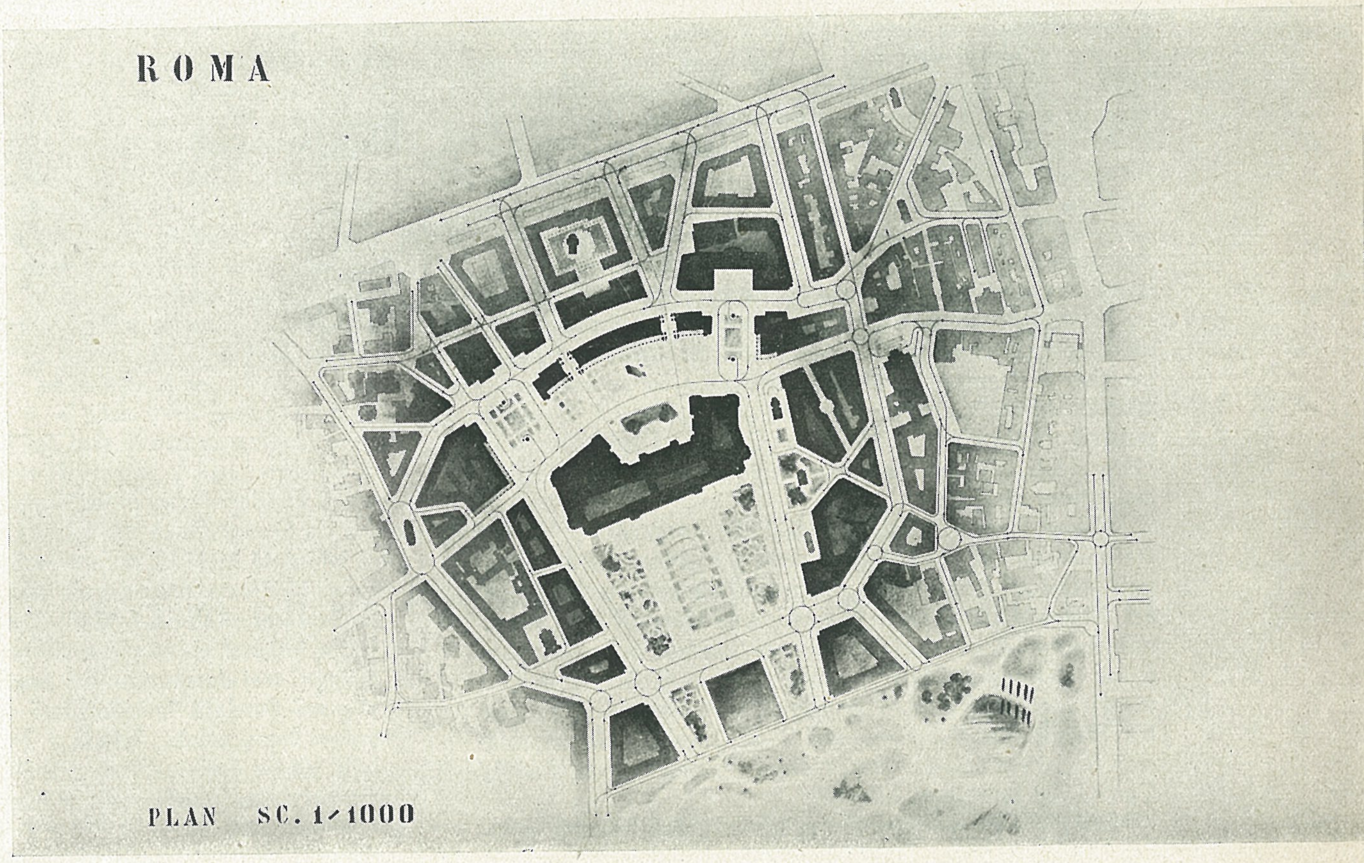

ARH. E. NĂDEJDE și GH. NEGOESCU
Mențiune

ca această fundațiune să contribue a întări frăția printre studențimea universitară".

Astfel și-a mărturisit râvnele Regele Carol I, la zidirea acestui așezământ, neînțeles de studenți, care i-au manifestat potrivnic chiar în ziua inaugurării.

Trăirea unei jumătăți de veac a acestui așezământ este azi o dojană aspră pentru cei care au contrariat mulțumirea Regelui ziditor de țară, tocmai în ceasul când o merita mai mult.

De aceea, după un popas de decenii, care au dat perspectivă istorică operii clăditoare a Marelui Rege, îmi îndrept — în această clipă de proslăvire — gândul meu pios către toți acei care și-au îndeplinit firele studiilor în acest așezământ, pentru a le spune :

Voi care ați trăit aici ceasurile surâzătoare ale tinereții lacome de lumină,

Voi toți, de orice vârstă, și în orice colț al țării ați fi, retrăiți în aceste clipe ceasurile de eresuri și de credințe tinerești, înfrățiți-vă toți în gândul de înălțare a patriei, în aceleași generații și de ridicare spre generațiile viitoare.

Este singurul semn de recunoștință pe care îl puteți aduce aceluia care a întemeiat țara și această fundațiune"..........

Incheind solemnitatea M. S. Regele Mihai I a rostit, între altele, următoarele semnificative cuvinte :

„Sunt fericit că, urmând pilda bunilor Domni din trecut, am prilejul să mă găsesc în mijlocul Domniilor Voastre pentru a cinsti o jumătate de veac dela înființarea celei mai vechi ctitorii regale de cultură : „Fundațiunea Regele Carol I".

Iar după ce mulțumește „tuturor celor ce și-au pus în slujba Instituției tot sufletul și puterea lor de muncă" adaogă „sunt sigur că Fundația Regele Carol I va continua, prin toate mijloacele, să fie un focar de lumină și loc de formarea caracterelor și de cimentare a legăturilor între generațiile trecute și cea actuală, de înfrățire între muncitorii aceleași generații și de ridicare spre generațiile viitoare.

Insuflețit de aceste sentimente voi fi totdeauna scut ocro-

titor și neostenit muncitor pentru înflorirea Fundației, pentru înfăptuirea tradiționalei ei meniri de-a lumina mințile, a înobila inimile și a căli voința tineretului românesc în serviciul Patriei și Neamului.

Dumnezeu să binecuvinteze opera înaintașilor și Nouă să ne dea prilej de cinstire a lor, ducând mai departe și desăvârșindu-le înfăptuirile".

Iar la doi ani numai după asemenea solemne recunoașteri a importanței Fundației, cei mai mulți dintre concurenții pentru sistematizarea pieții Palatului Regal, — cu câteva excepții numai — decretează dărâmarea Instituției, transformarea ei în chip și feluri și mutarea ei, de sub ochii regali, până în Bulevardul Brătianu!

Intrucât această măsură radicală este neapărat necesară pentru obținerea unui cadru optim Palatului Regal, care rămâne punctul principal al transformărilor ce fac obiectul concursului?

Căci în loc de a atenua defectele arhitectonice ale Palatului, pe care mai toți concurenții le pun în evidență, dărâmarea Fundației ar accentua și mai tare acest „potpouri de greșeli arhitectonice", cum se afirmă într'unul din memoriile prezentate.

Intr'adevăr, prin lungimea pieții, scoborârea palatului sub nivelul străzii devine și mai evidentă; iar prin lărgirea ei se mărește și mai tare efectul displăcut al celor două aripi asimetrice și în evantail, care dau clădirii un aspect așa de straniu și de disgrațios. Ordinea arhitectonică a Palatului fiind inspirată de colonada centrală, mai veche, a Fundației, legătura între cele două clădiri ar lipsi. Lungimea pieței de azi, de circa 100 m., este bine proporționată cu înălțimea Palatului de circa 20 m., conform principiului principalilor urbaniști, preconizând că distanța cadrului dela monumentul pus în valoare să nu depășească de 5 ori înălțimea acestui monument. Unul din puținii concurenți care pledează pentru menținerea Fundației, în baza principiilor de „conservare a vechilor valori, idee ce devine tot mai puternică în opinia publică românească", citând pe Camillo Sitte, afirmă că „între 58 și 142 m. variază dimensiunile celor mai mari piețe ale tuturor orașelor".

Mărirea Pieții P. R. nu este deci absolut necesară, cu atât mai mult, cu cât această piață este și rămâne croită pe măsura vechea a României mici, cu proporțiile altfel reduse decât azi. Măreața piață ce se plănuiește la sfârșitul Căei Victoriei, împreună cu marile artere ca imensul Bulevard Jianu și cel al Regelui Mihai I (după ce va fi lărgită actuala șosea) vor fi pe măsura României întregite având ca centru Statuia Regelui Ferdinand I cu anexele sale de atât mai bogată amploare decât simplul monument al Regelui Carol I din fața vechiului Palat.

Nădăjduim că nu prea târziu, sub glorioasa domnie a Regelui Mihai I, chiar și piața Ferdinand I să fie trecută printr'alta în proporții și mai mărețe, în jurul Arcului de triumf sau pe un loc și mai spațios a noilor cartiere ale orașului, căruia îi prevedem o cât mai splendidă desvoltare în spre Răsărit.

In așteptarea acestor legitime năzuințe, se cuvine să păstrăm însă Piața Palatului Regal la scara existentă și proporțiile corespunzând mediului ei, ce nu se poate și nu trebue prea fundamental schimbat deodată.

Discrepanța ar fi prea mare între o piață monumentală tăiată de o biată Cale a Victoriei și înconjurată de numeroase frânturi de străzi și monumente megiese disparate, ca Ateneul, Ministerul de Interne și atâtea altele.

Respectând deci vechimea istorică și cele două clădiri regale ce-și fac față, Piața poate fi sensibil reformată, retusându-se pe cât posibil principalele cusururi ale P. R. Intr'acest scop, cei mai mulți dintre concurenți au căutat prin corpuri de clădire simetrice să acoperre, să mascheze, asimetria aripelor ce nu sunt perpendiculare pe fațada centrală a Palatului. Printr'această măsură se și închide Piața dându-i-se un contur mai precis în haosul produs prin nesăbuitele dărâmări, care pun Fundația într'o situație așa de defavorabilă.

Mulți dintre candidați leagă aceste clădiri ascunzând aripele defectuoase ale Palatului, printr'o clădire a Fundației, pe care o mută însă mult mai departe. Soluția cea mai fericită ar fi ca aceste clădiri salvatoare a disimetriei Palatului să facă un corp cu actuala Fundație.

Piața actuală s'ar mări totuși prin concavitatea cuprinsă între vechea Fundație legată de noile ei aripi. Spre a nu se întrerupe penetrația străzilor Wilson și C. A. Rosetti pe piață, noul complex de clădire poate fi întrerupt prin câte un pasaj dublu, sau numai un portic de fiecare parte, legătura între corpul centralei și aripile Fundației făcându-se numai la etaj.

O bună soluție în acest sens dă proectul cu motto 18. Insuficiențele evidente ale acestui proect pot fi completate prin adaptarea părților satisfăcătoare din alte proecte, deoarece nci unul din ele nefiind destinat a fi executat întocmai, toate vor servi numai drept sugestii pentru planul definitiv ce se va alcătui. In cazul de față ameliorarea proiectului Nr. 18 s'ar putea obține prin împrumuturi din proiectul cu motto „Bona Fide". S'ar menține aripile nou create în fața Palatului formându-se prin aceasta două piețe laterale: una mai mare în fața Ateneului și alta în fața intrării Ministerului de Interne. S'ar menține perfect organizația circulației dintre Piața Teatrului Național până dincolo de Ateneu, în Str. Lahovary. Singura schimbare ar consta în mutarea Fundației între cele două aripi, deci în susul iar nu în josul arterei de circulație menționate.

S'ar creea astfel în fața P. R. o piață de formă trapezoidală, latura cea mai mare a trapezului formată din clădirea Fundației, modificată în laturi și mărită devenind odată și jumătate cât distanța actuală dintre Palat și Fundație.

Noua piață ar fi mai mare ca cea actuală, în proporție totuși cu P. R.; ar fi destul de liniștită deși bine deservită prin noua arteră principală în dosul Fundației. Aceasta ar căpăta amploarea cerută și o nouă fațadă unitară spre Biserica Boteanu, ce nu ar mai fi sacrificată. In această nouă aripă a Fundației s'ar putea instala Societatea Regală Română de Geografie, a doua ctitorie a Regelui Carol I, care deși înființată în 1875, nu are încă adăpost propriu deși Suveranul țării este președintele efectiv al Societății.

Incheiu raportul de față fără a insista asupra celorlalte proecte îndestul de studiate de colegii de Comisie, și fără a mă opri mai deaproape nici asupra structurii arhitectonice a viitoarei Fundații, insistând însă ca potrivit artcolului 5 din programul concursului, fațada a doua, dinspre artera de circulatie, să fie prevăzută cu prăvălii, spre mărirea veniturilor instituției ce se întreține prin mijloace proprii, fără vre-o subventie dela Stat.

Socot de a mea datorie să insist din nou asupra eroarei ce s'ar comite dărâmându-se creațiunea primului nostru Rege, dela care Capitala nu are nici o altă amintire, Palatul Regal nefiind opera sa.

Dacă adevărat este că popoarele trăesc si se fălesc prin monumentele lor, atunci să nu comitem sacrilegiul de a distruge tocmai cea mai personală din operele durate de Intemeietorul Regatului Român. Să păstrăm nucleul original al clădirii, ce se va fi tot mărit, potrivit nevoilor mereu crescânde, dându-ne imaginea organicei desvoltări potrivit timpului nou.

Cum numai din România mică a lui Carol I s'a putut trece la tara întregită de azi, tot astfel, în chip firesc, dela vechia piață a P. R. vom păsi triumfători spre mărețele plăsmuiri ale viitorului, respectând însă, fără a ne rusina, modestia temeinicelor si asa de sănătoaselor realizări ale trecutului.

Primiti vă rog Domnule Președinte, asigurarea deosebitei mele consideratiuni.

Prof. AL. TZIGARA-SAMURCAȘ
Directorul Fundației Regele Carol I
20 Aprilie 1943

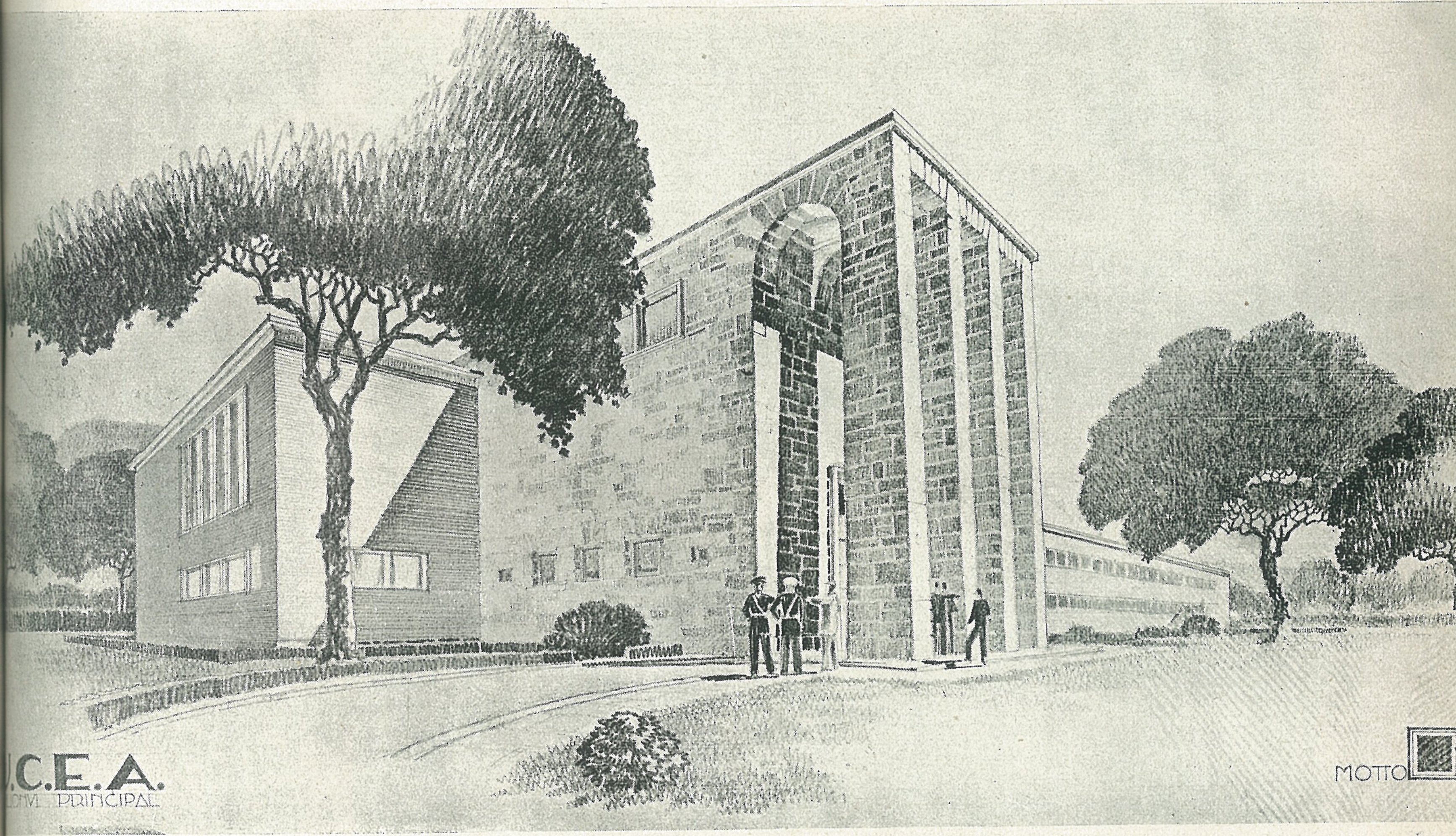

ARH. T. NIGA

Premiul I. Pavilionul principal

Grupul administrativ al Fabricilor UCEA

Al doilea concurs public din 1943, al cărui rezultat îl înfățișem cititorilor noștri, a fost organizat de Direcțiunea Fabricilor UCEA pentru proiectarea grupului de clădiri necesare conducerii, exploatării și protecției fabricilor.

Programul, avizat favorabil de Colegiul Arhitecților, prevedea studiul a 10 pavilioane pentru :

Direcțiunea generală,

Direcțiunea exploatării,

Garaj auto cu atelier de reparații,

Dormitoare, săli de mese, cantină, infirmerie, etc. pentru unitatea de pază a fabricilor (3 pavilioane) și

Patru corpuri de gardă.

Concurenții, în afară de problemele arhitecturale și de compoziție obișnuite, aveau de studiat dispersiunea cerută de realizarea unui bun camuflaj pentru limitarea efectelor bombardamentelor aeriene.

Proiectele au fost depuse și examinate în cursul lunii Mai 1943. Imprejurările momentului și motive militare nu au îngăduit o expoziție publică, care ar fi prezentat deosebit interes atât pentru întreprinderile industriale cât și pentru public. De aceea trebuie să mulțumim D-lui Colonel Ing. I. Ioniță, Directorul Fabricilor, a cărui bunăvoință a făcut posibilă înfățișarea proiectelor premiate. Din aceleași motive de mai sus, nu s'au publicat însă planurile de ansamblu, ci numai unele din clădirile proiectate.

Juriul examinator, format din D-nii :

General de Div. Ing. D. Petrovanu,

General Sc. Spacu,

Arhitect T. Evolceanu,

Arhitect O. Doicescu,

Colonel Ing. I. Ioniță,

a decernat trei premii : I, D-lui Arh. Tiberiu Niga, II, D-lor Arh. Dan-Virgil Marinescu și Corneliu Vitez, III. D-nei Arh. H. Delavrancea-Gibory și trei mențiuni, D-lor Arh. Eugen Popescu, Arh. D. Vernescu și Arh. Barbu Socolescu.

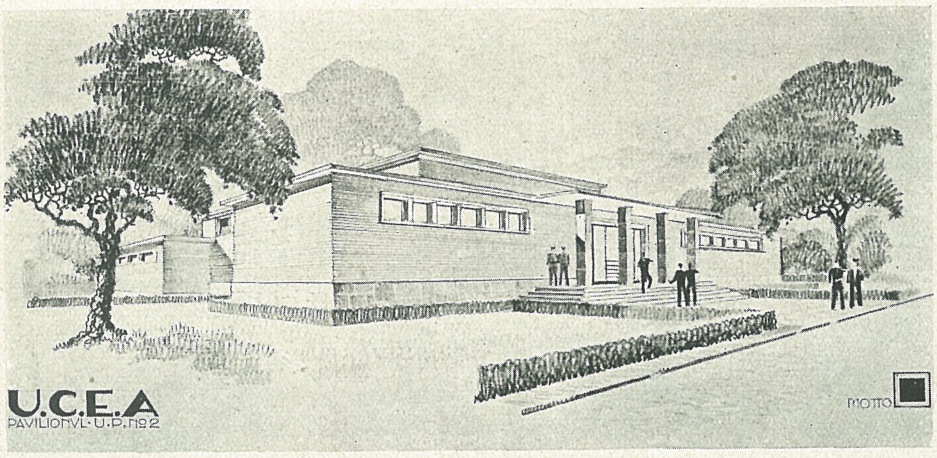

Pavilionul Unit. Pază Nr. 2

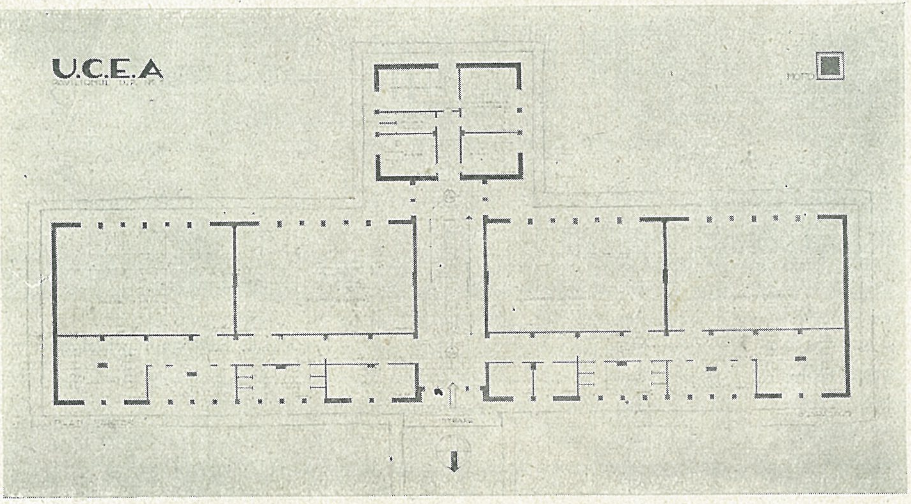

Pavilionul Unit. Pază Nr. I

ARH. T. NIGA
Premiul I

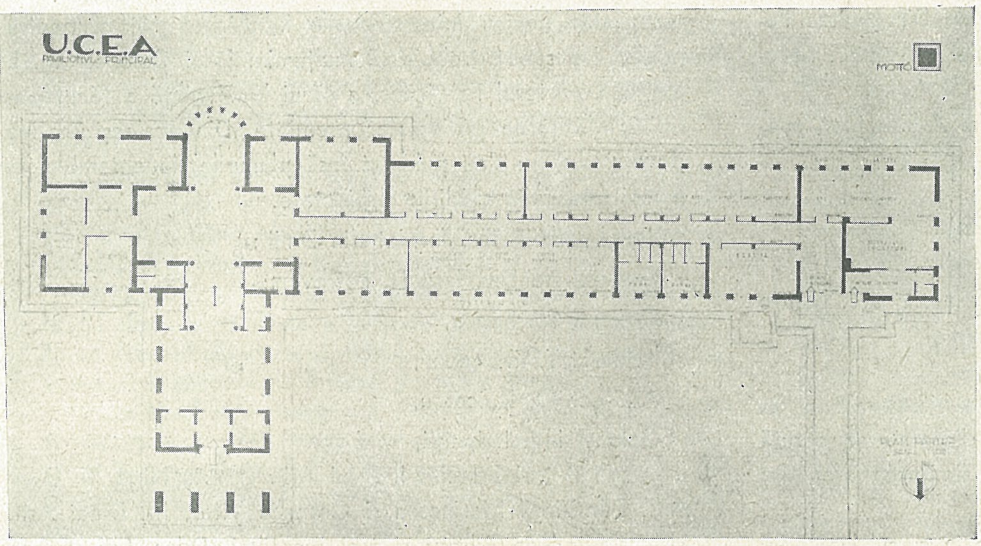

Pavilionul principal

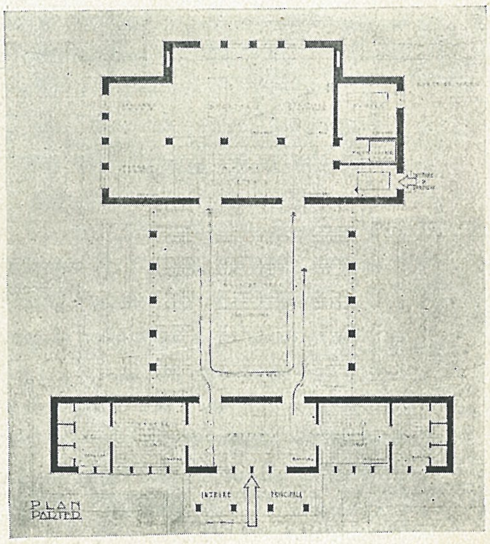

Pavilionul U. P. Nr. 2

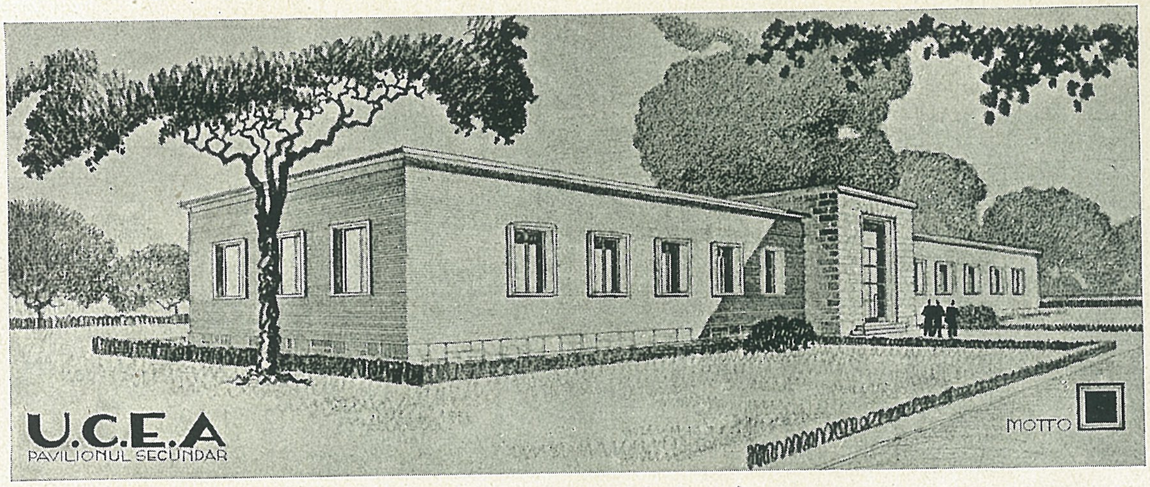

Pavilionul secundar

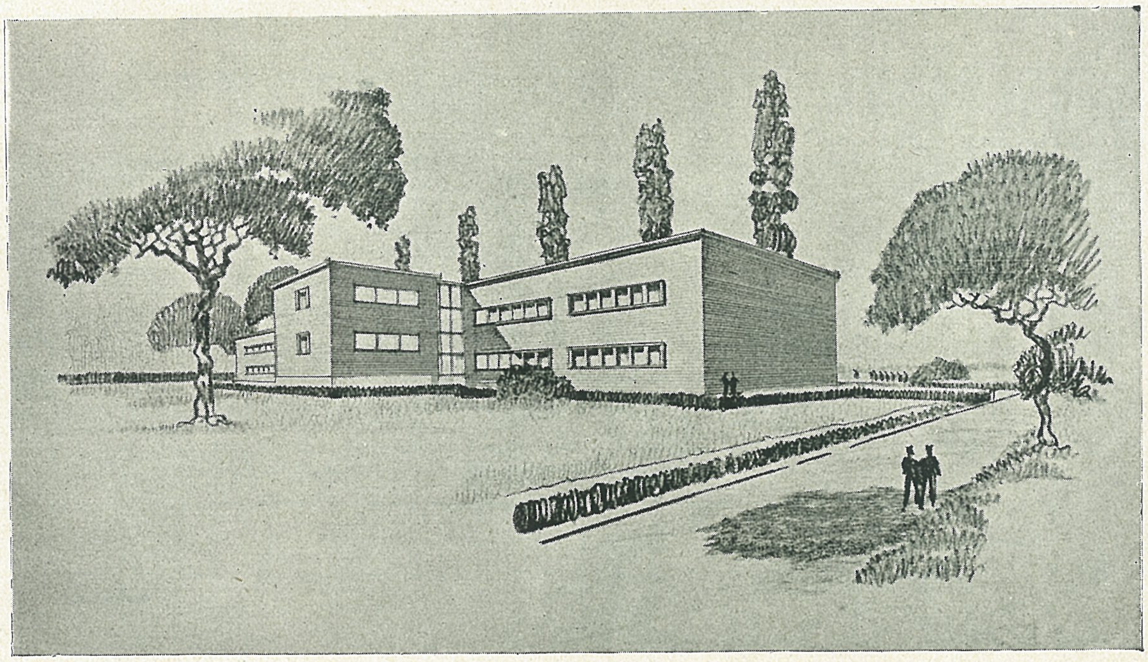

Pavilionul Unit. Pază Nr. I

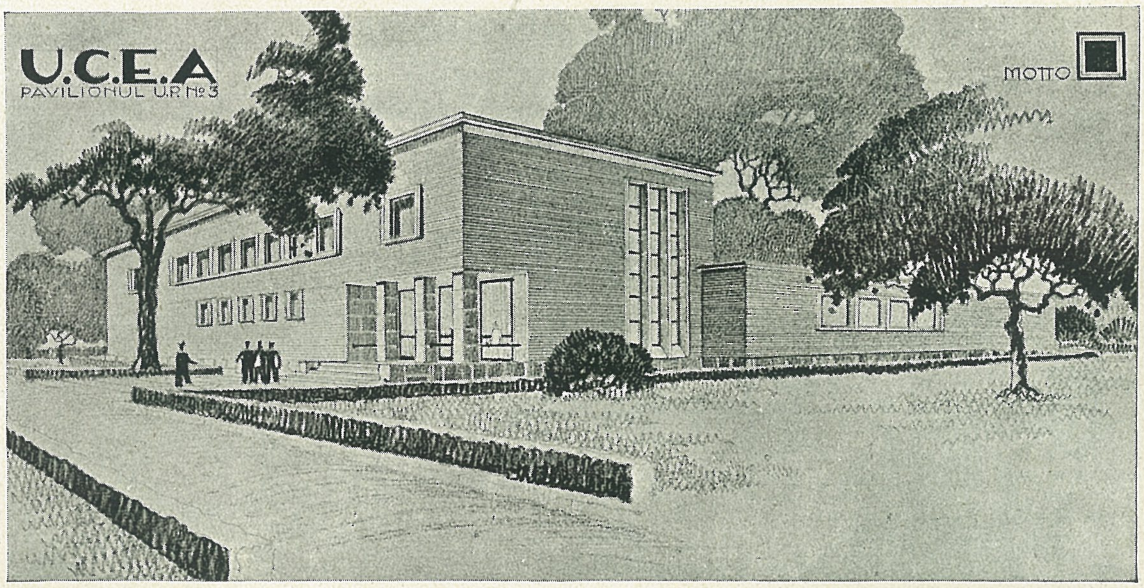

ARH. T. NIGA
Premiul I

Pavilionul Unit. Pază Nr. 2

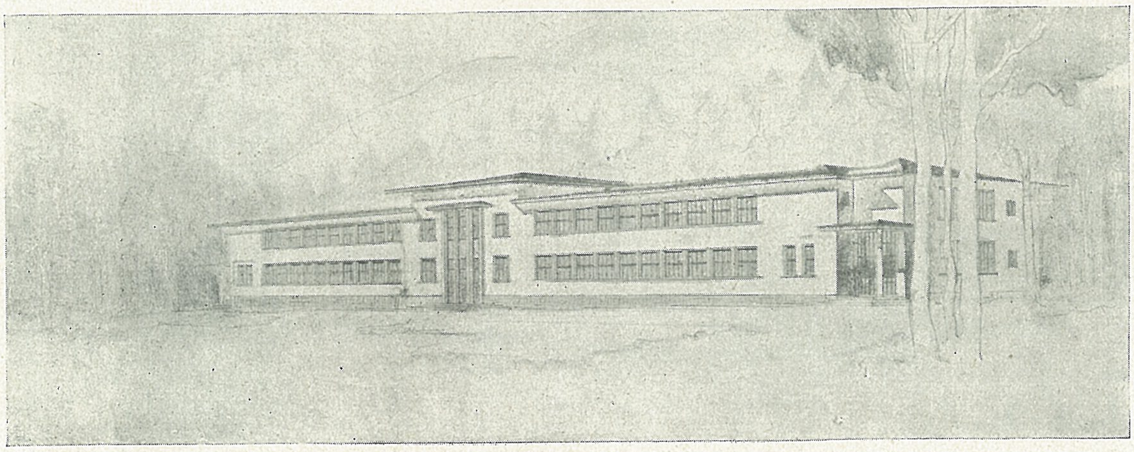

Pavilionul secundar

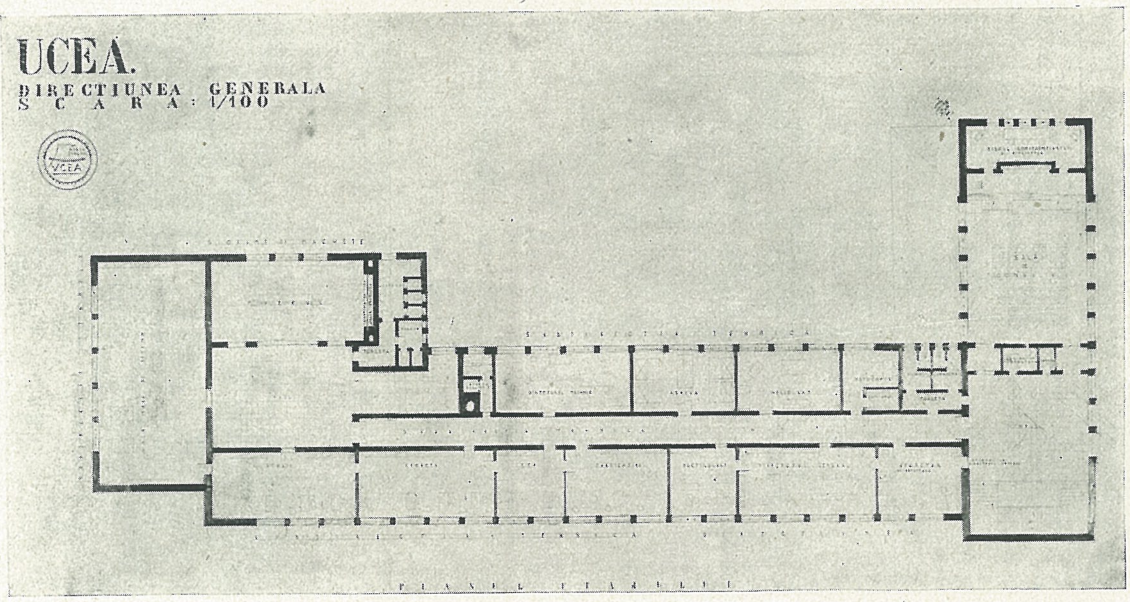

Pavilionul principal — Parterul

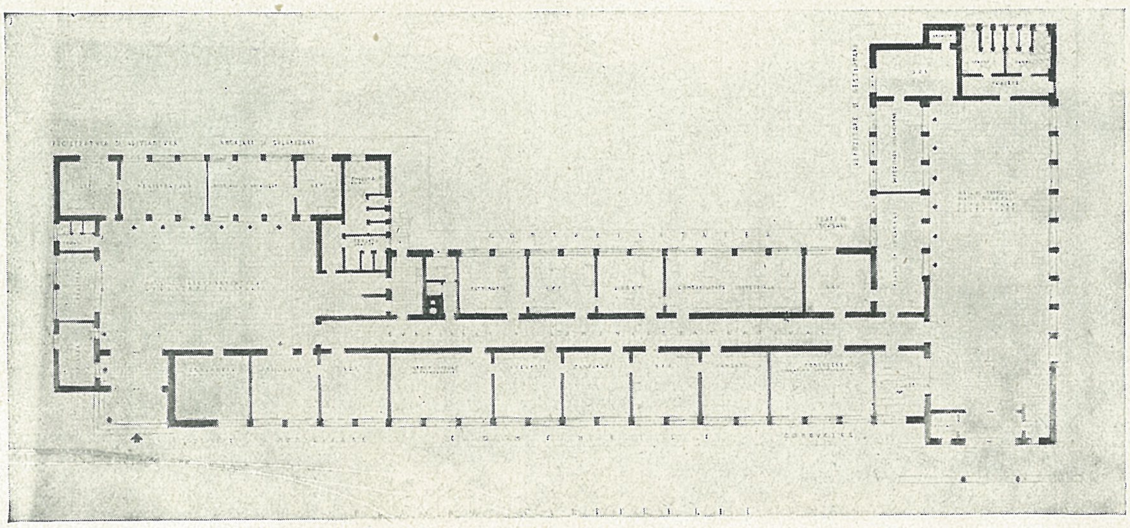

Pavilionul principal — Etajul

ARH. HENRIETTE DELAVRANCEA-GIBORY
Premiul III

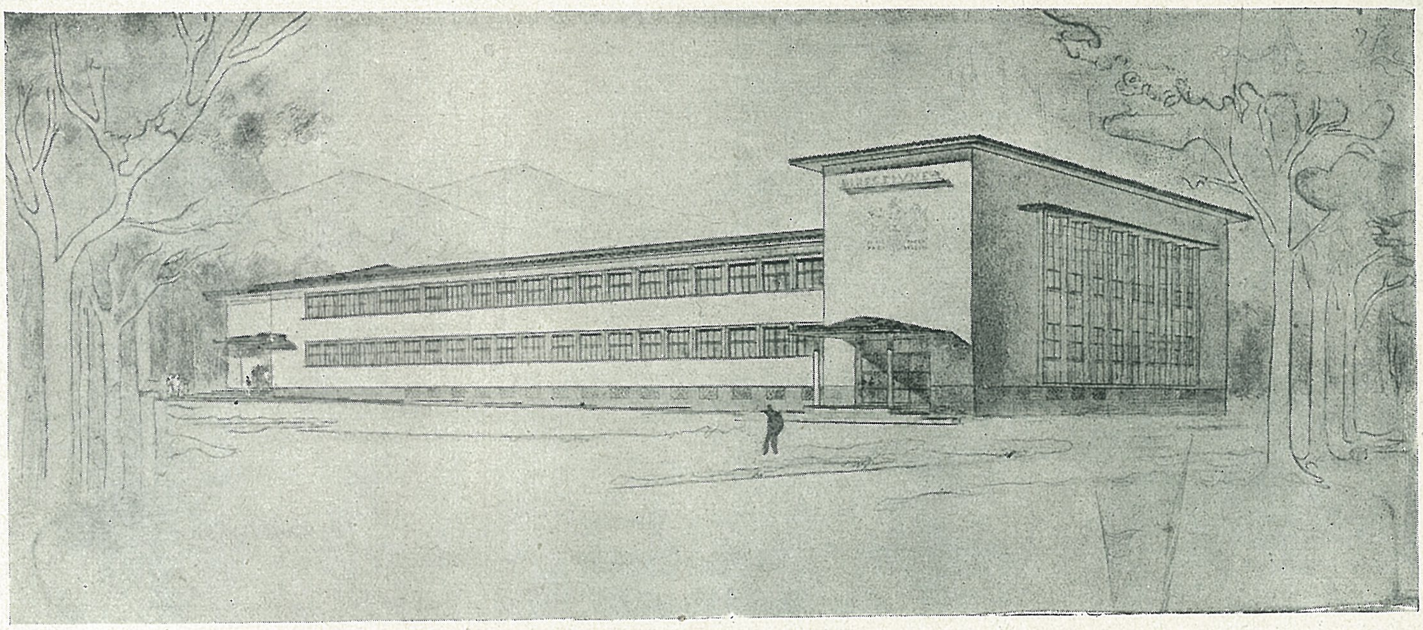

Pavilionul principal

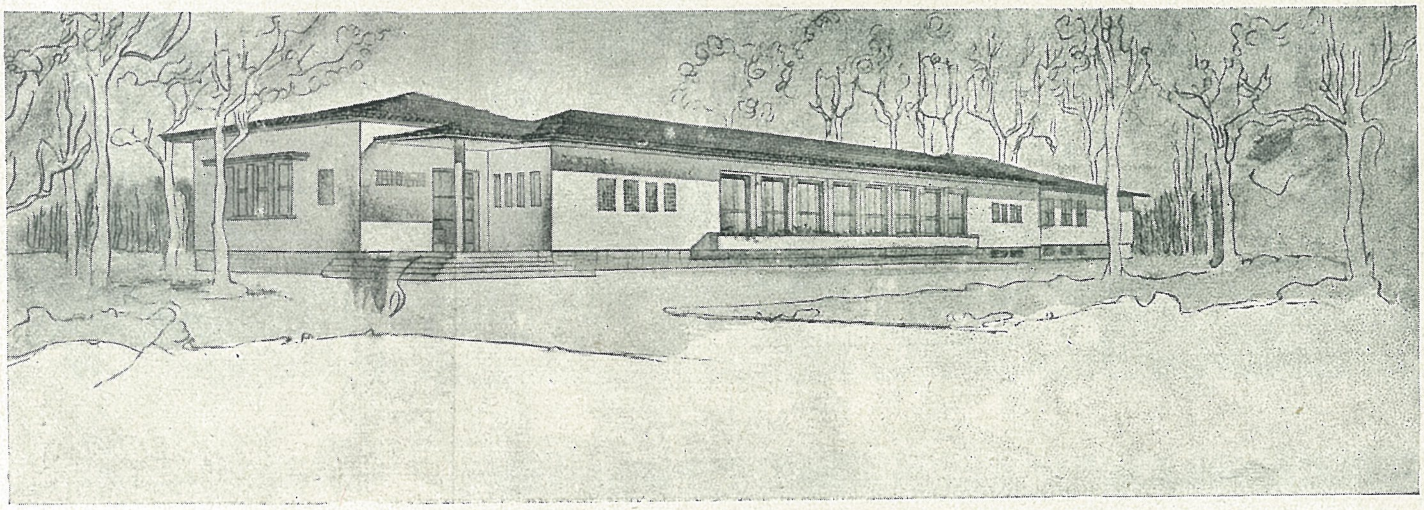

Cantina

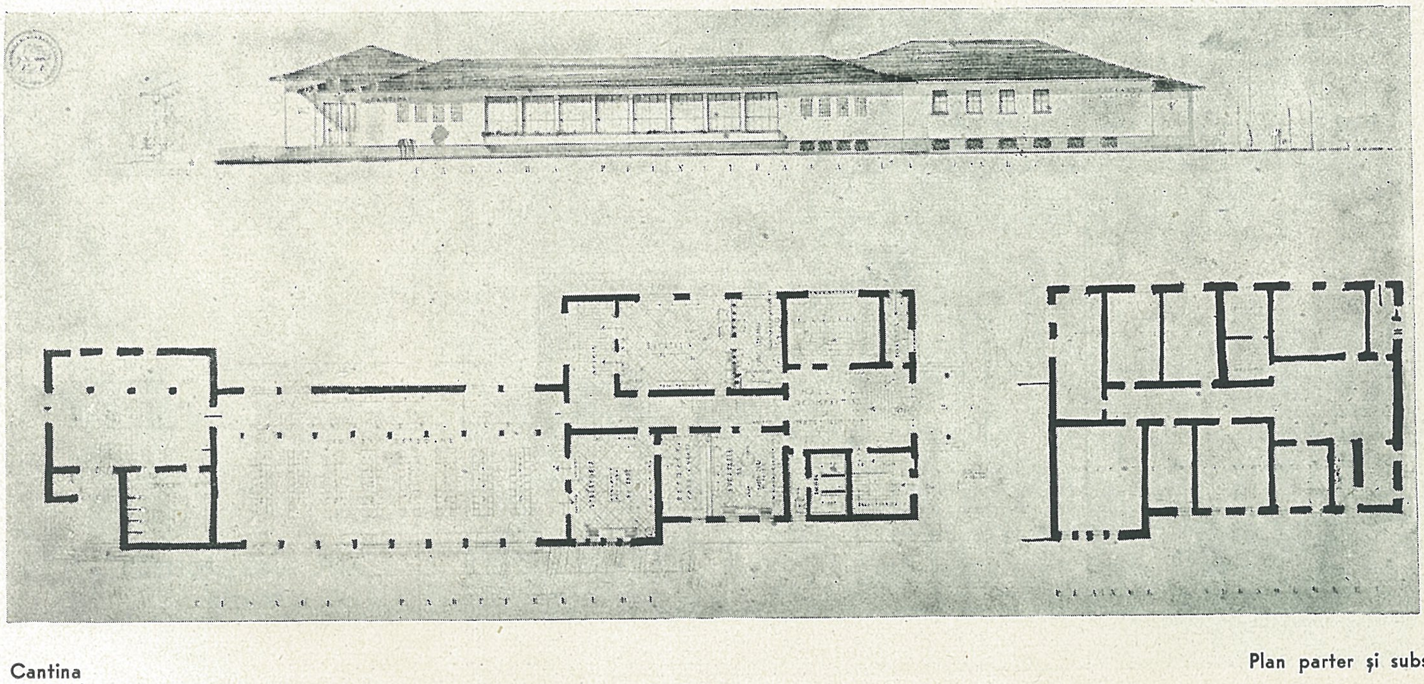

Cantina

Plan parter și subsol

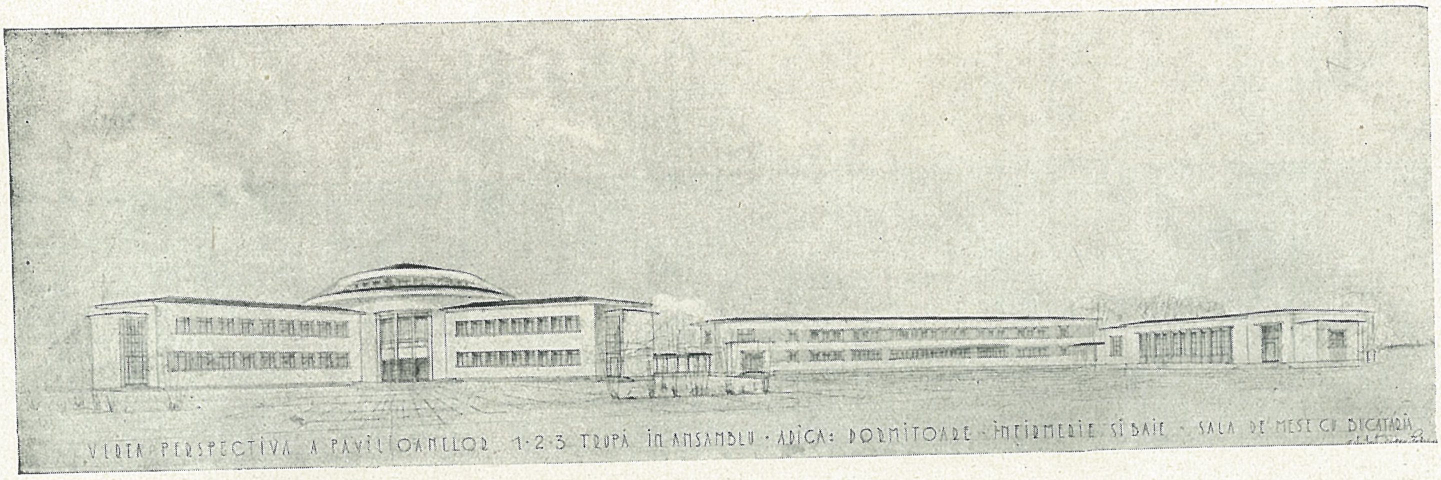

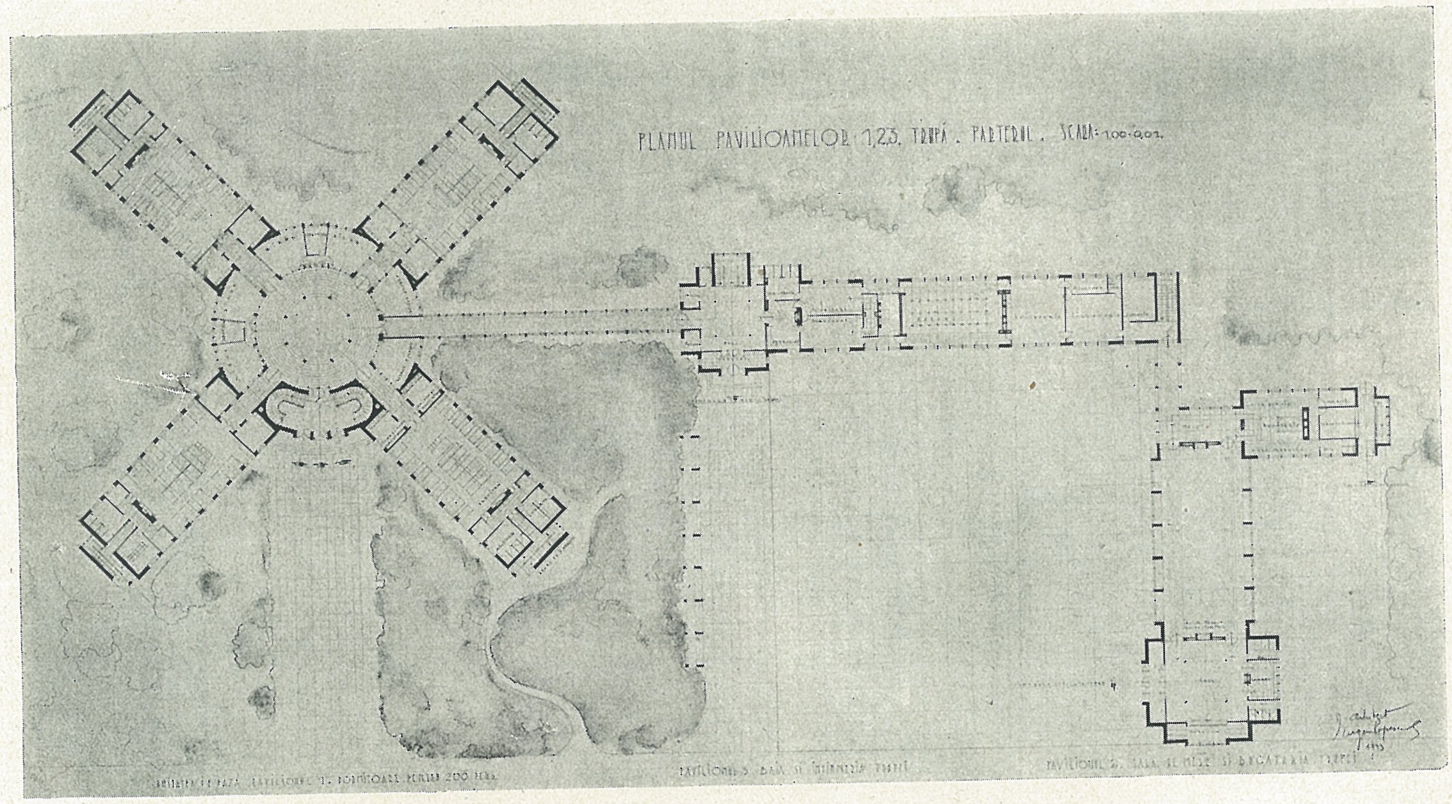

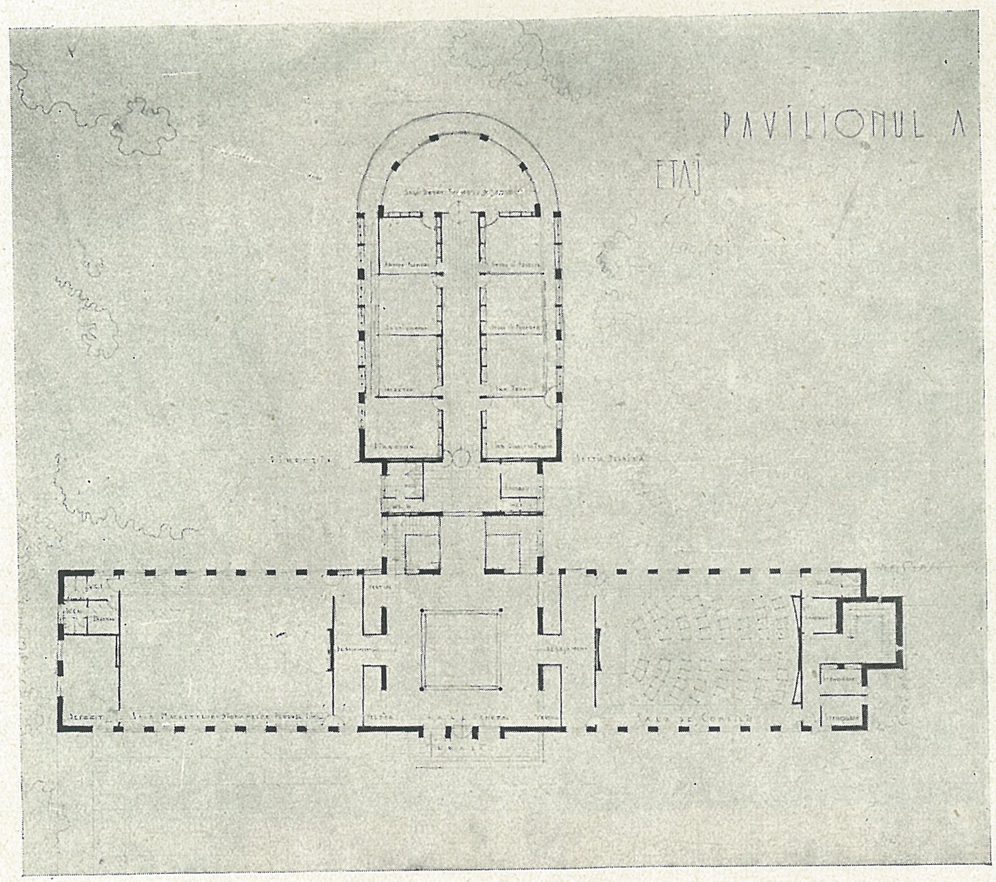

Pavilioane trupă :
Perspectivă
Plan ansamblu
Pavilionul principal, planul etajului

ARH. EUGEN POPESCU
Menţiune

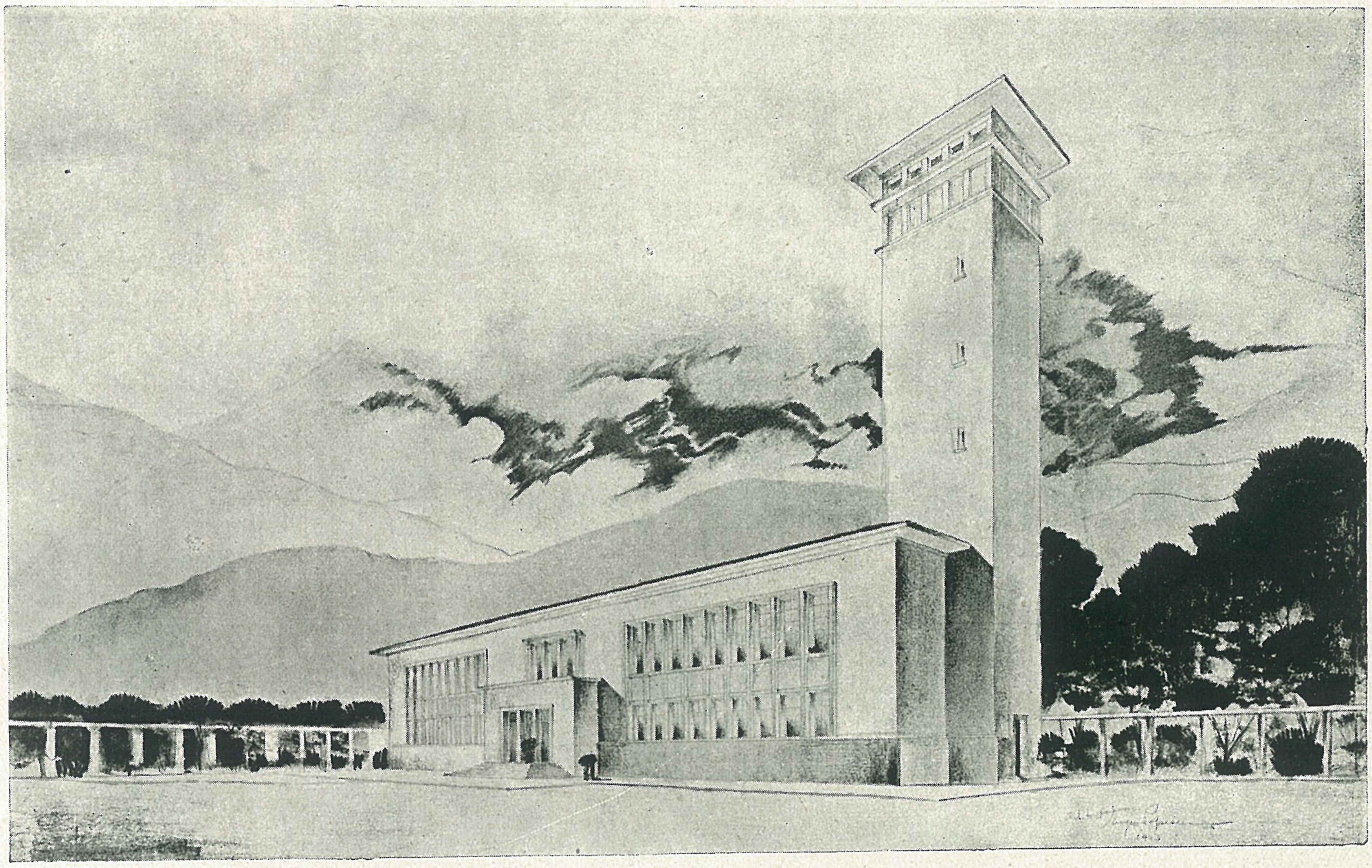

Pavilionul principal :
Perspectivă
Planul parterului

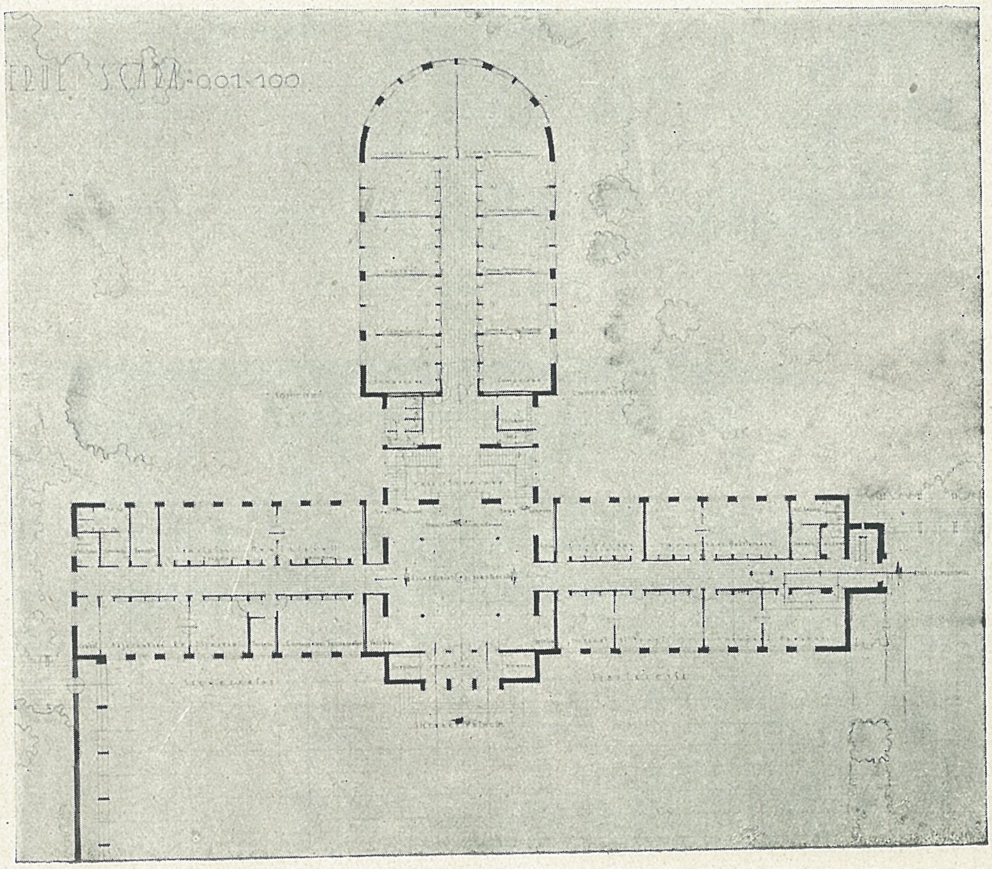

ARH. EUGEN POPESCU
Mențiune

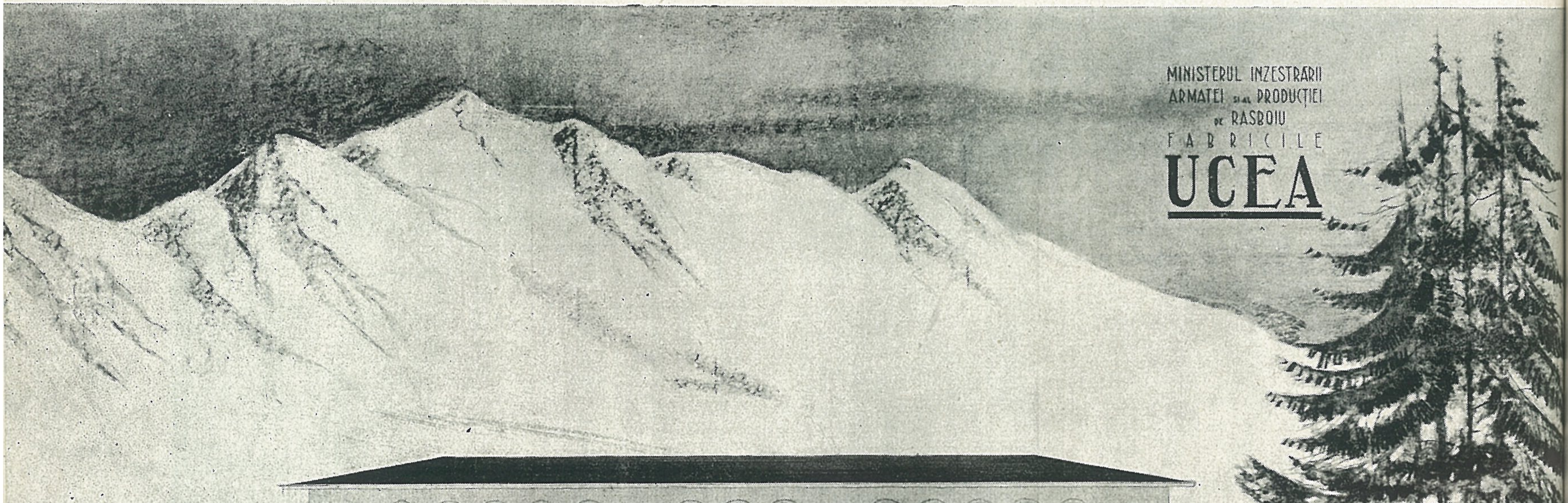

ARH. DAN-VIRGIL MARINESCU și
CORNELIU VITEZ

Premiul II

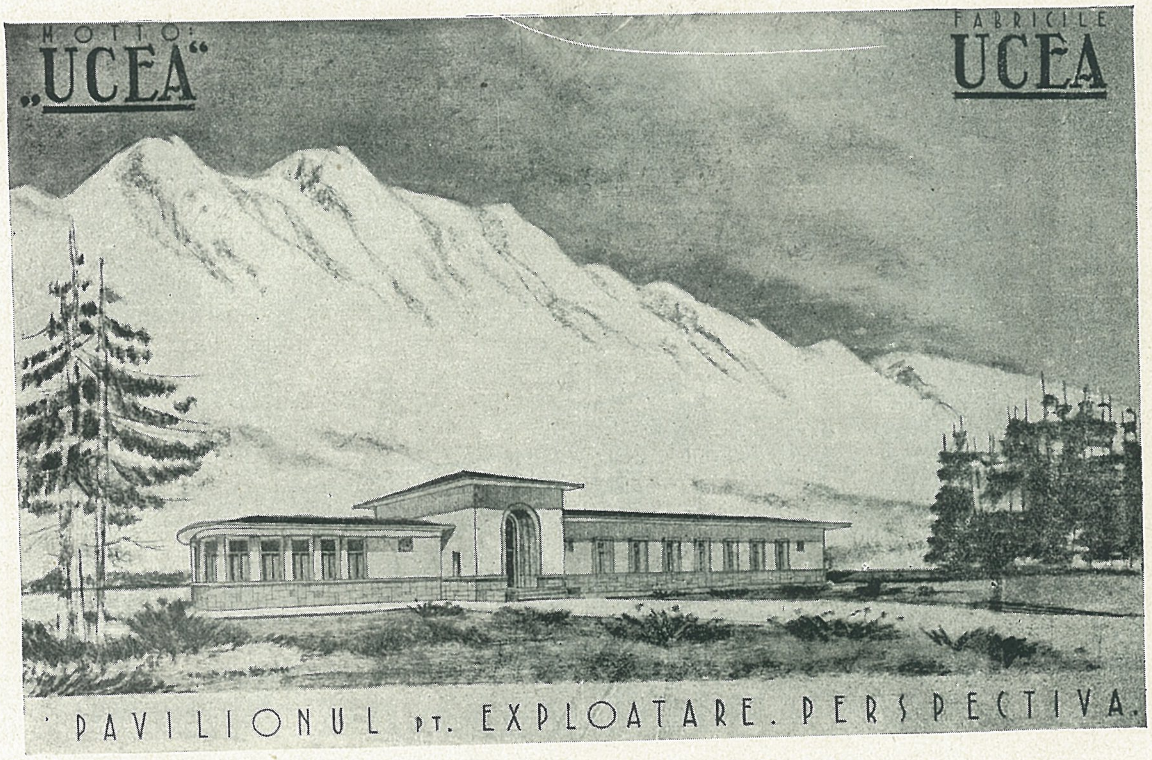

ARH. DAN-VIRGIL MARINESCU
și CORNELIU VITEZ
Premiul II

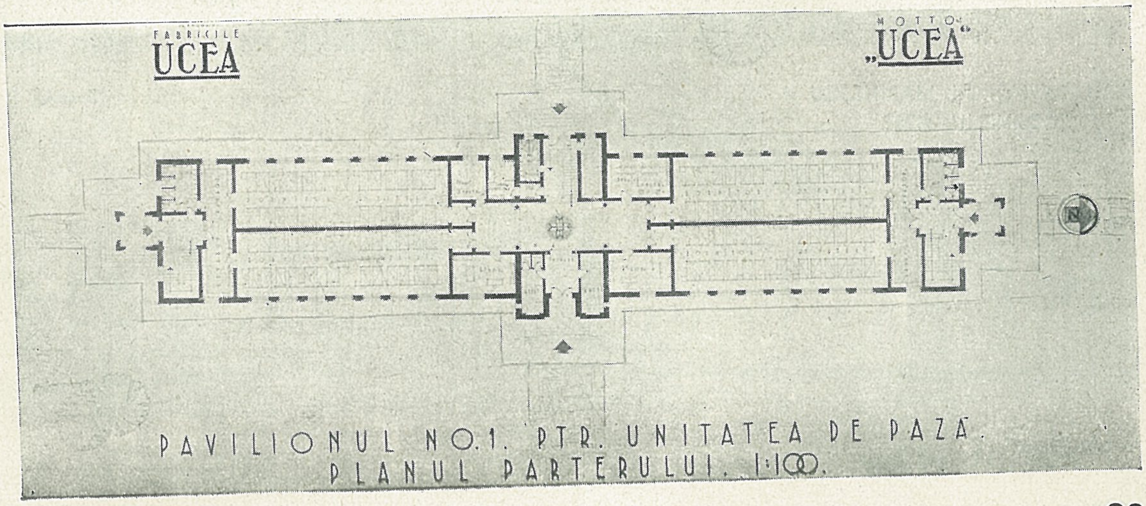

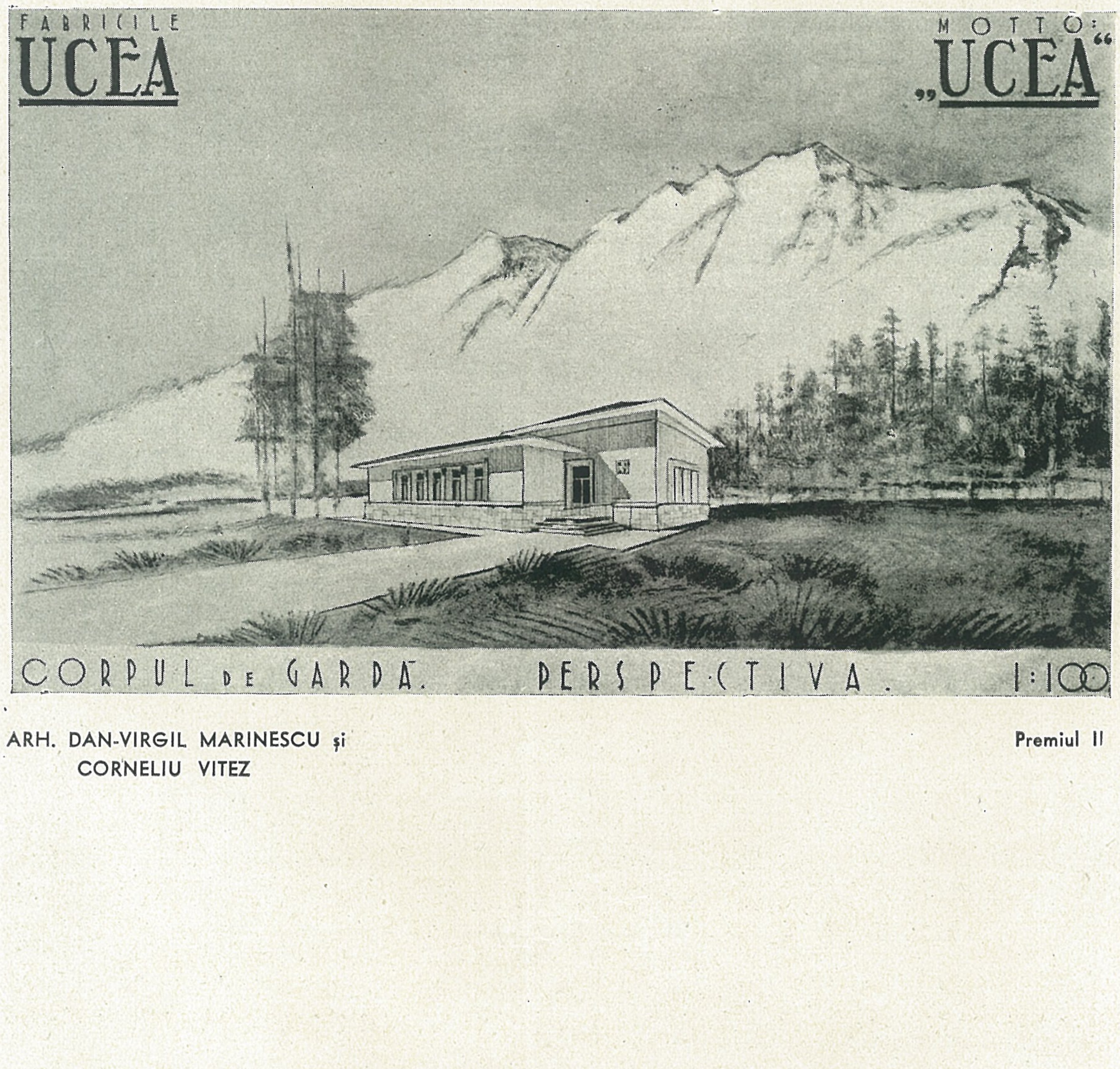

ARH. DAN-VIRGIL MARINESCU și
CORNELIU VITEZ

Premiul II

Facultatea de Agronomie București

Pentru proiectarea clădirilor Facultății de Agronomie din București, Facultatea a deschis la 15 Decemvrie 1942 un concurs de anteproiecte.

Programul, foarte bine studiat, pus la dispoziția concurenților prevedea studiul următoarelor construcțiuni :

I. Clădirea principală, adăpostind Decanatul cu serviciile anexe, Administrația, Biblioteca centrală, Aula și sălile necesare pentru patru discipline (Economia rurală și Politica agrară, Taxațiuni, Expertize și contabilitate agricolă, Drept și legislație agrară, Cooperație).

II. Pavilionul solului cu disciplinele : Agrologie, Agrogeologie, Fizică și Meteorologie, Introducere în practică agricolă, Chimia solului, Microbiologia.

III. Pavilionul Horti-Viticol cu : Viticultura, Pomicultura, Oenologia, Legumicultura, Floricultura, Arhitectura peisageră.

IV. Pavilionul producției vegetale cu : Fitotehnia, Ameliorarea plantelor, Fitopatologia, Anatomia și Fiziologia vegetală, Entomologia, Pășuni și Fânețe.

V. Pavilionul producției animale, cu : Zootehnia, Anatomia și Fiziologia animală, Medicina veterinară, Pescuit și Piscicultură, Zootehnia animalelor mici și Lăptăria.

Pavilionul Geniului Rural cu : Topografie și îmbunătățiri funciare, Mașini agricole, Hidraulica agricolă, Motoare agricole și motocultură, Construcții rurale, Matematici și Mecanică.

VII. Pavilionul Industriilor Agricole, cu laboratoare didactice, de cercetare și de fabricare în miniatură, necesare catedrei de Industrii agricole și Chimie.

Fiecare pavilion trebuia să adăpostească câte 6 catedre sau conferințe grupate câte două de fiecare etaj și având în comun două săli de prelegeri (una mare și una mică), o sală de lucrări practice, bibliotecă, laborator de chimie. Se mai prevedeau locuințe pentru personal, anume 50 pentru personalul didactic, 20 pentru personalul administrativ și un al treilea grup de 50 locuințe pentru personalul de serviciu.

Programul, destul de amănunțit și foarte clar expus, îndeplinea în general toate dezideratele exprimate de atâtea ori de Societatea noastră, afară de o singură clauză : Facultatea își rezerva dreptul de a utiliza proiectele premiate

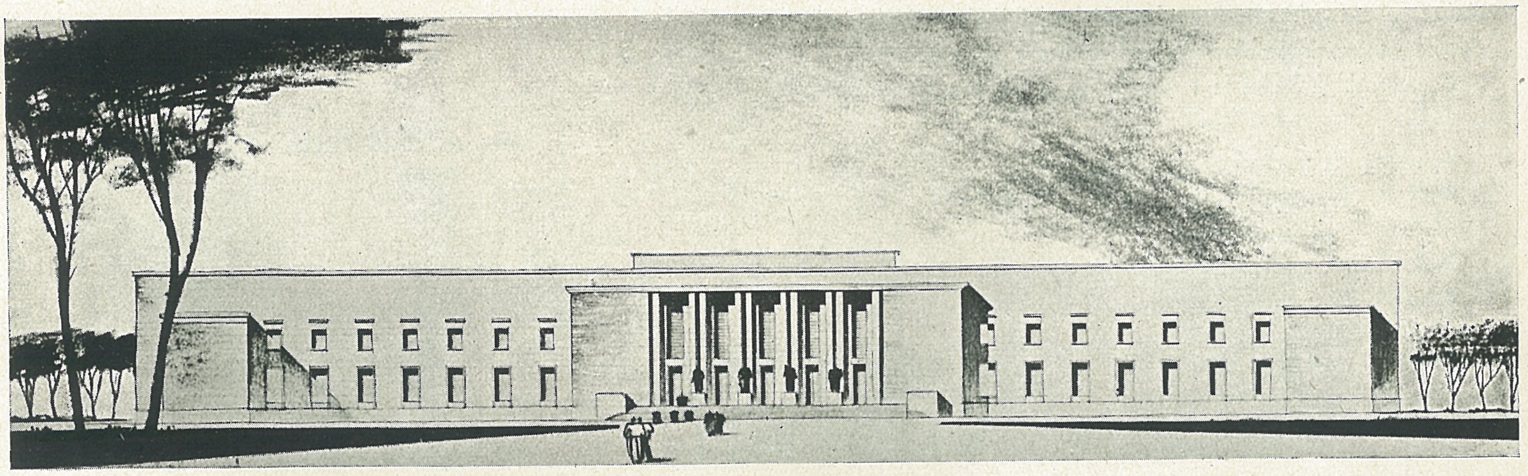

ARH. AL. ZAMFIROPOL **Premiul I** **Corpul central**

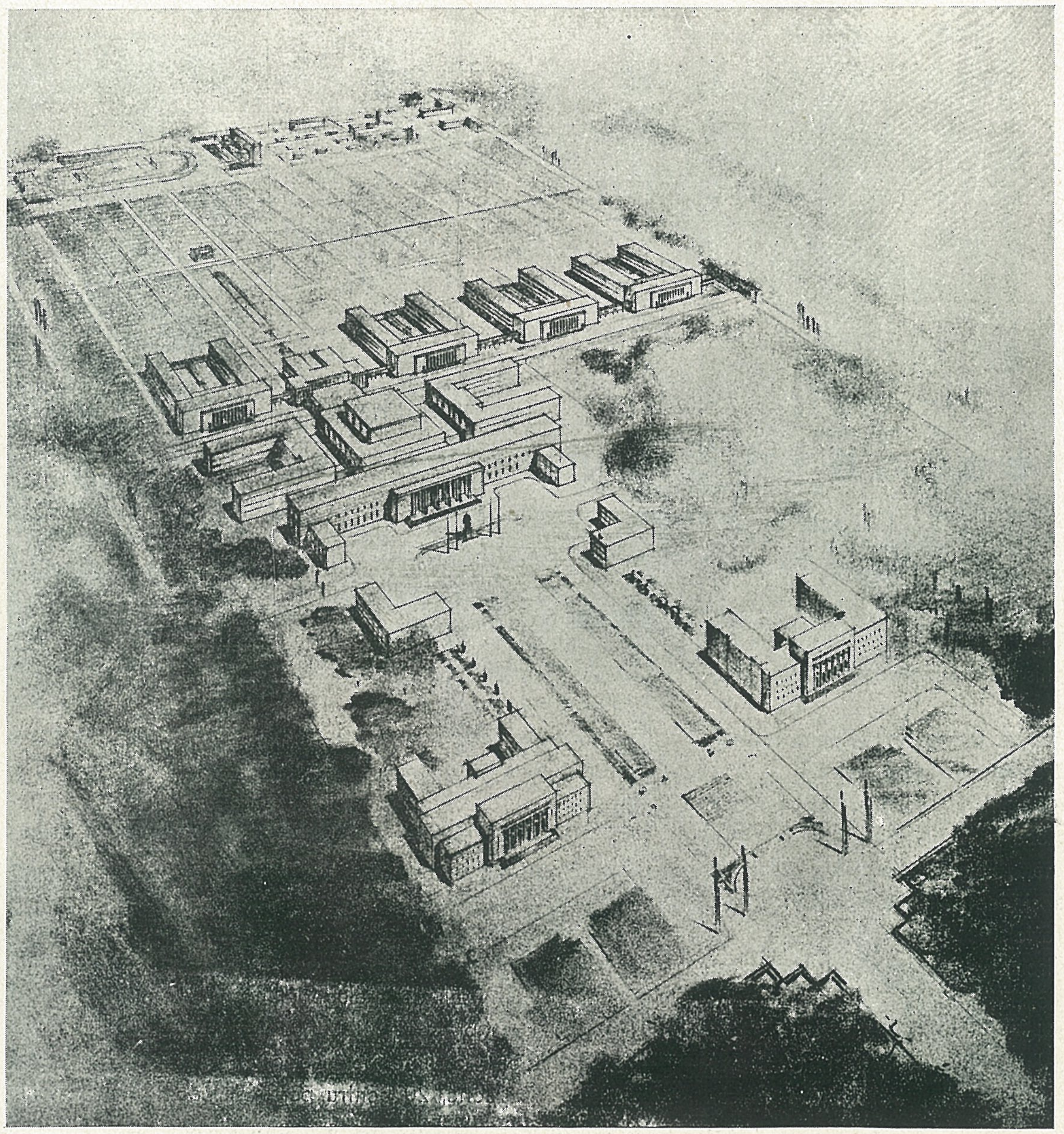

Perspectivă

și menționate cum va crede de cuviință, fără drept de autor pentru premiați. Trebuie să amintim însă că pentru întocmirea proiectelor definitive Facultatea n'a făcut uz de această clauză, ci s'a adresat direct premiantului I. Tratativele însă, din cauza evenimentelor, au fost amânate pe mai târziu.

Concursul s'a închis la 1 Iunie 1943 cu 16 proiecte intrate.

Juriul, compus din D-nii :

Prof. N. Săulescu, Decanul Facultății,

Prof. Al. Nasta,

Prof. G. Ionescu-Sisești,

Prof. Arh. C. Iotzu delegatul Facultății de Arhitectură și

Arh. V. Rădulescu, delegatul Colegiului Arhitecților, a acordat următoarele premii :

Premiul I de Lei 1.000.000 D-lui Arh. Al. Zamfiropol,

Premiul II de Lei 700.000 D-lui Arh. I. Giurgea,

Premiul III de Lei 500.000 D-lui Arh. R. Udroiu și

Două mențiuni de Lei 200.000 D-lor Arhitecți Mircea Chermbach și Viorica și Nicolae Nedelescu.

ARH. AL. ZAMFIROPOL
Premiul I

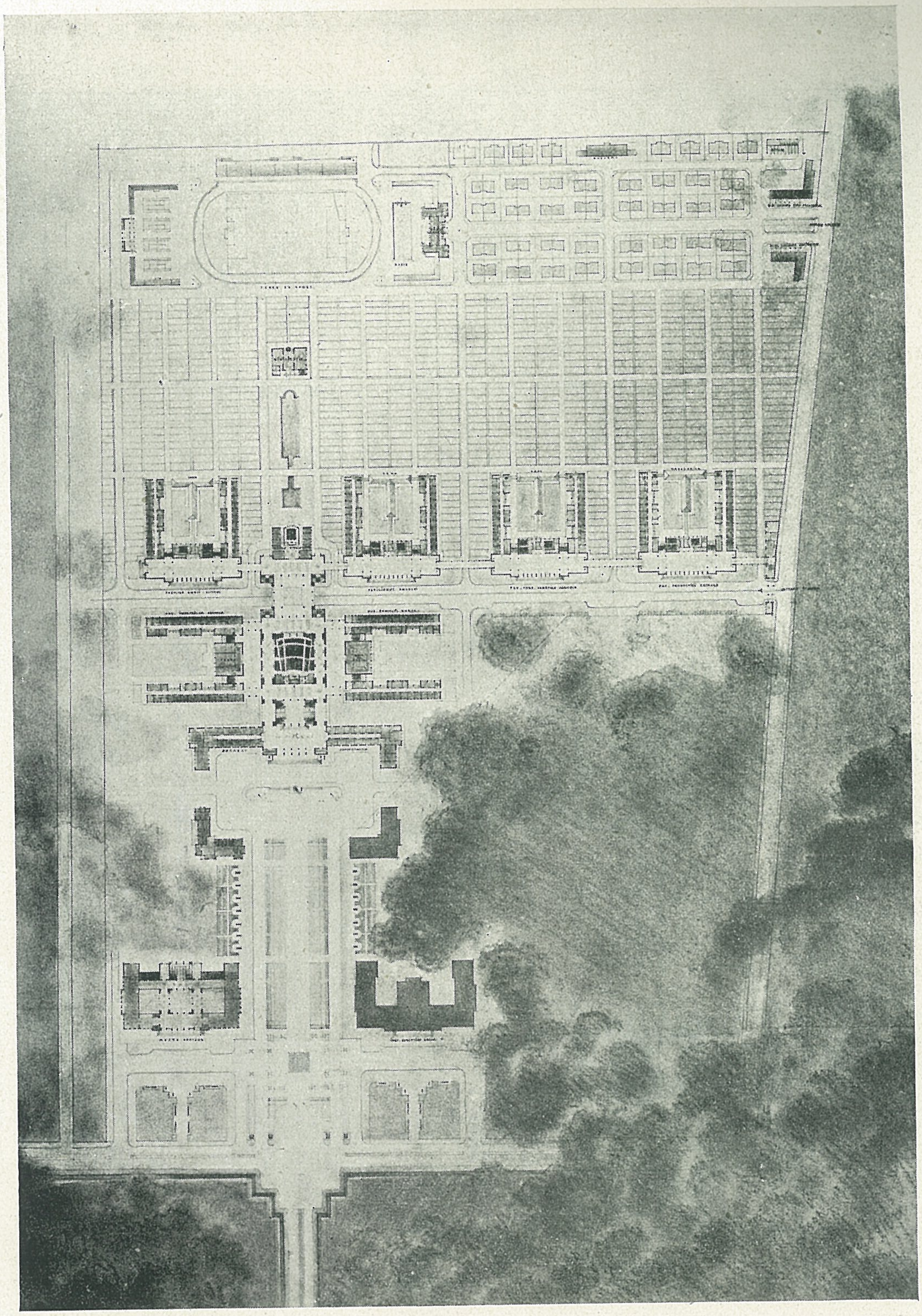

Plan de situație

Fațada unui pavilion

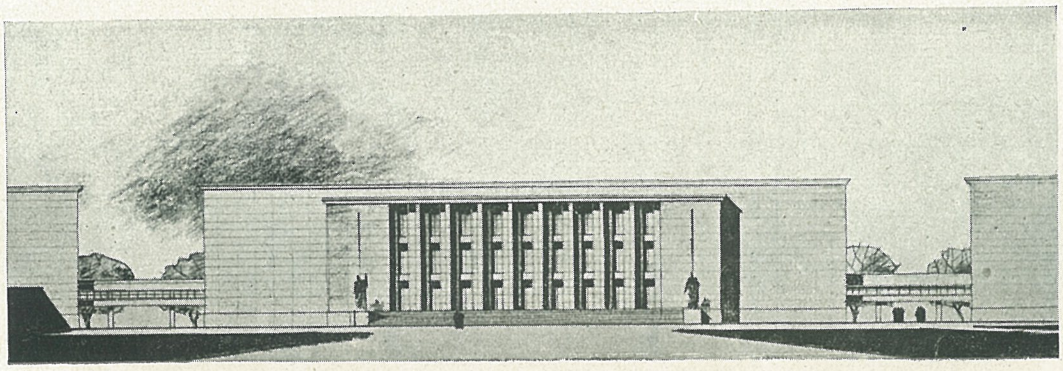

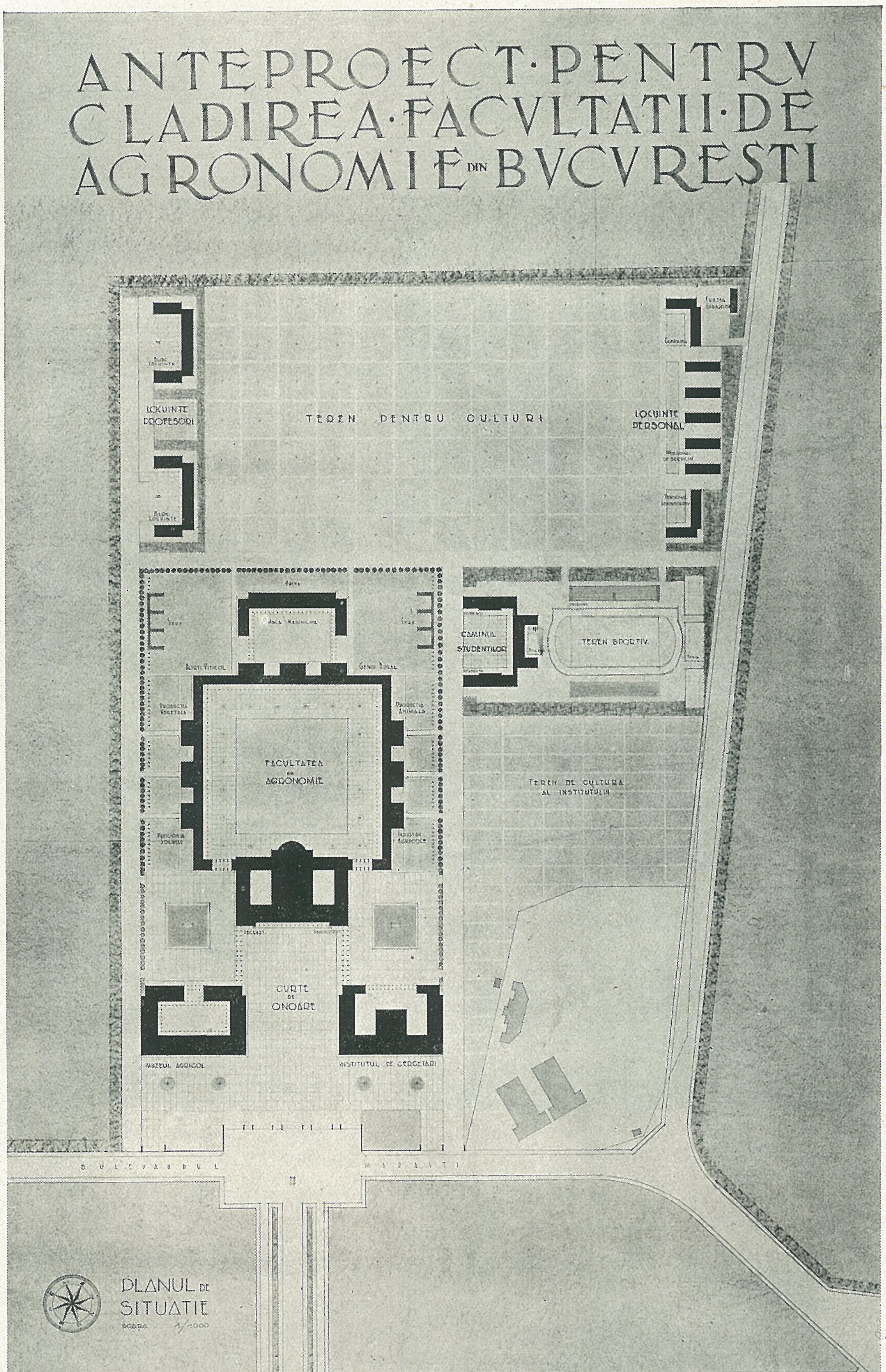
ANTEPROECT·PENTRU
CLADIREA·FACULTATII·DE
AGRONOMIE DIN BUCURESTI
LOCUINTE PROFESORI
TEREN PENTRU CULTURI
LOCUINTE PERSONAL
CAMINUL STUDENTILOR
TEREN SPORTIV
FACULTATEA DE AGRONOMIE
TEREN DE CULTURA AL INSTITUTULUI
CURTE DE ONOARE
MUZEUL AGRICOL
INSTITUTUL DE CERCETARI
PLANUL DE SITUATIE

Situație

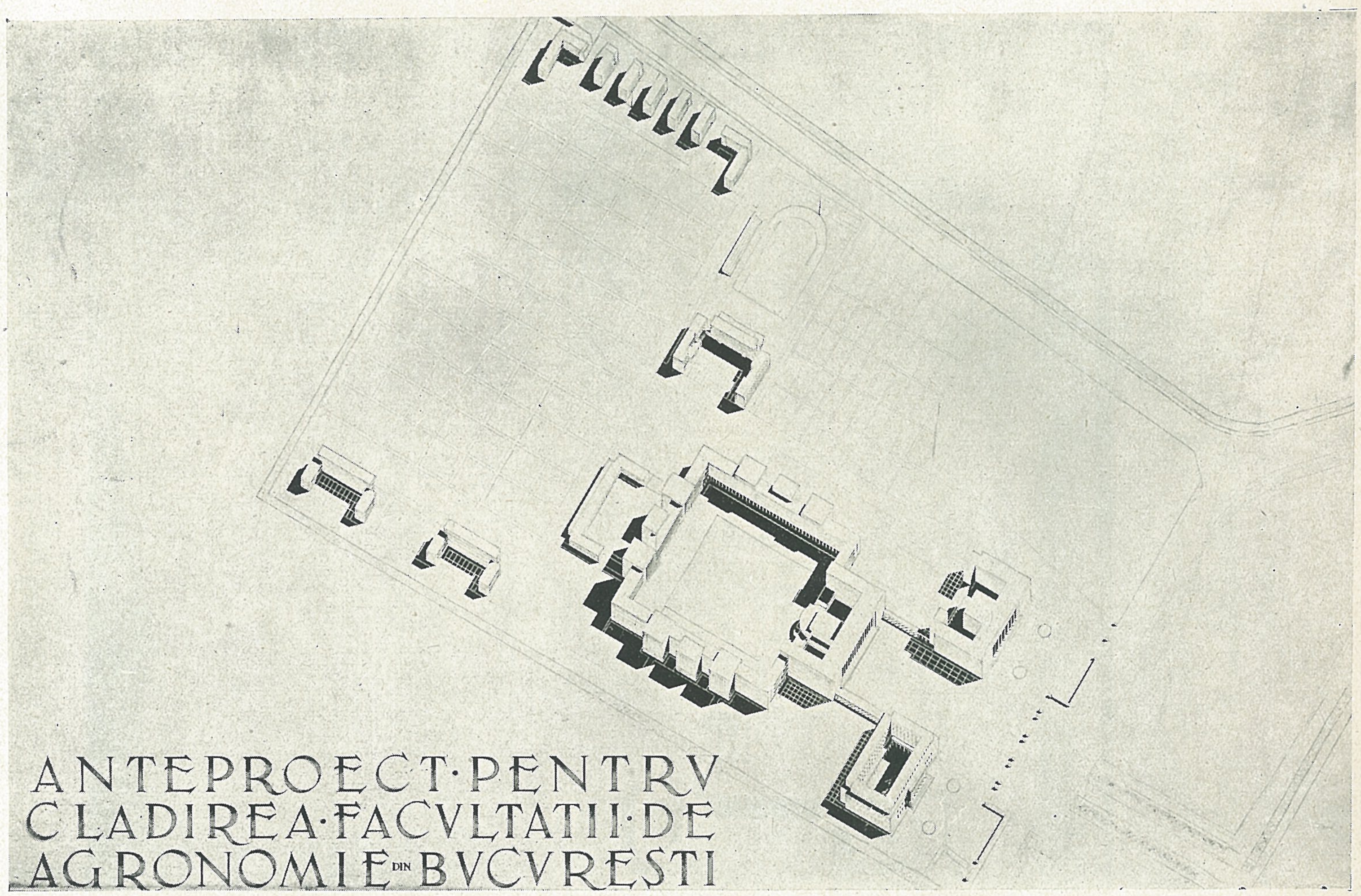

Perspectivă

ARH. I. GIURGEA
Premiul II

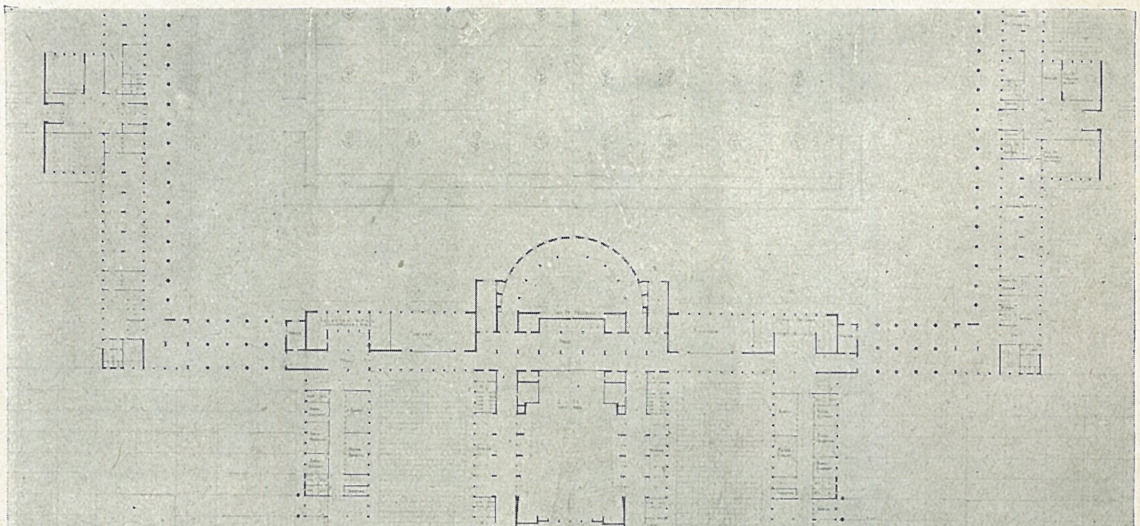

Corpul central

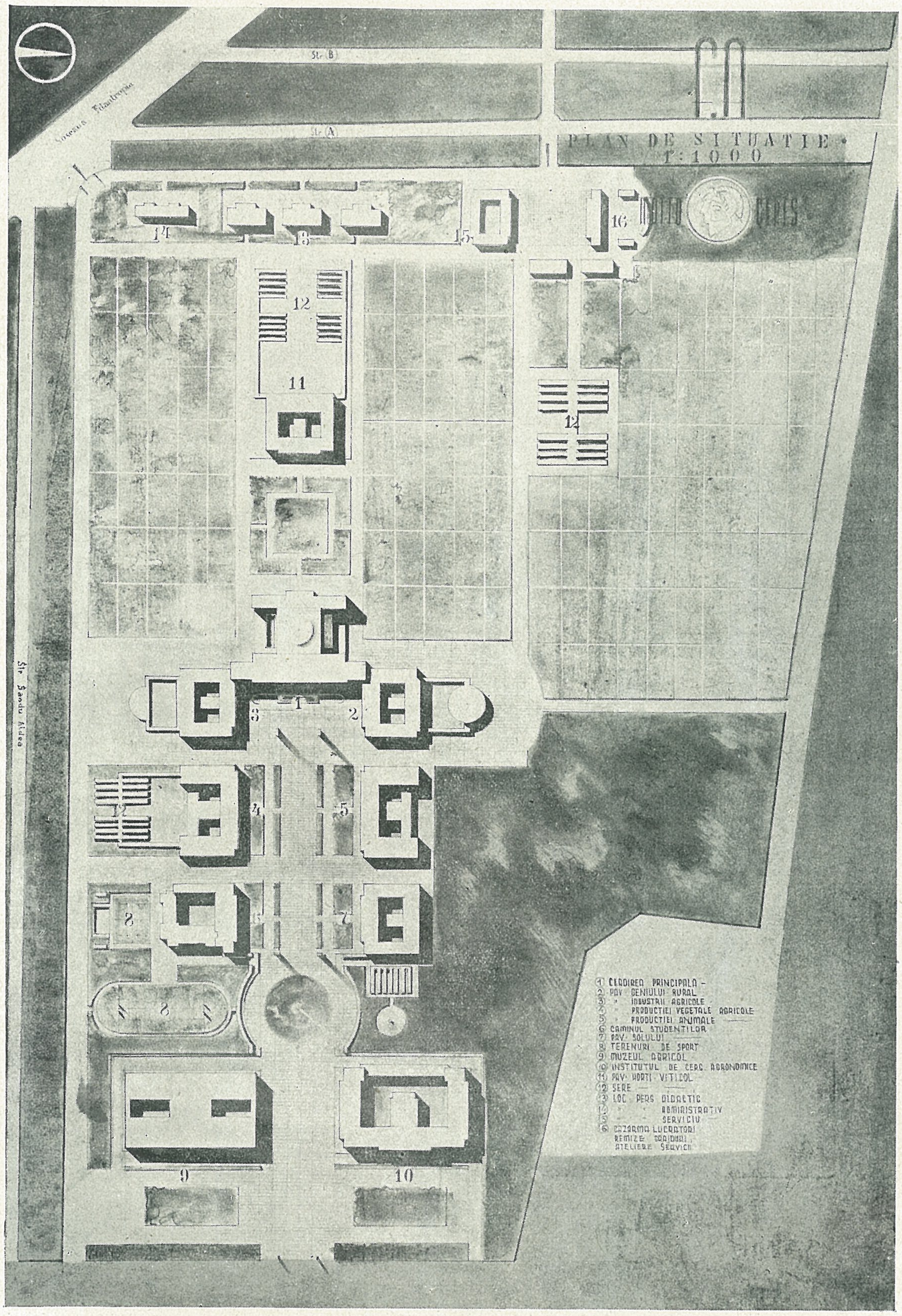

ARH. R. UDROIU. Premiul III

Situație

Corpul central

Fațada principală

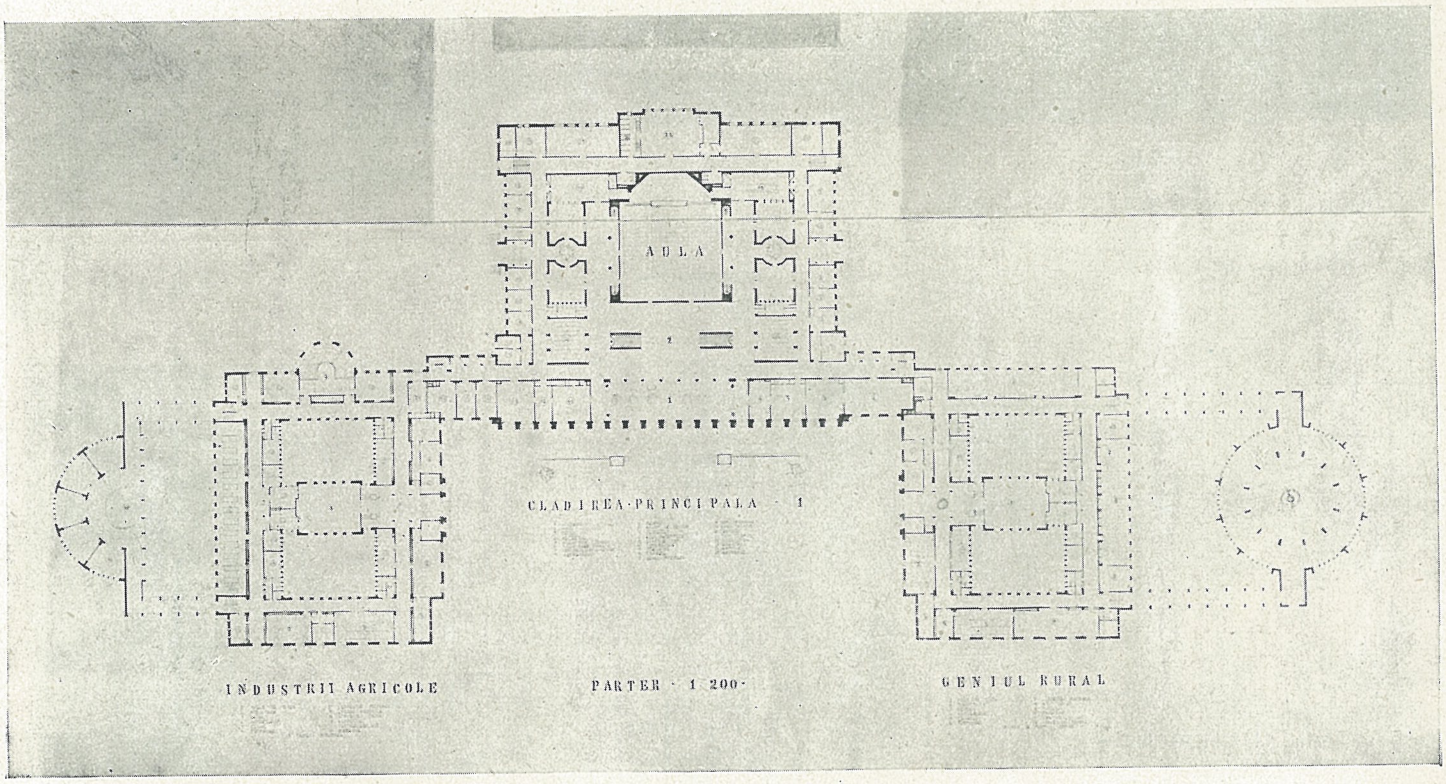

ARH. R. UDROIU. Premiul III

Corpul central

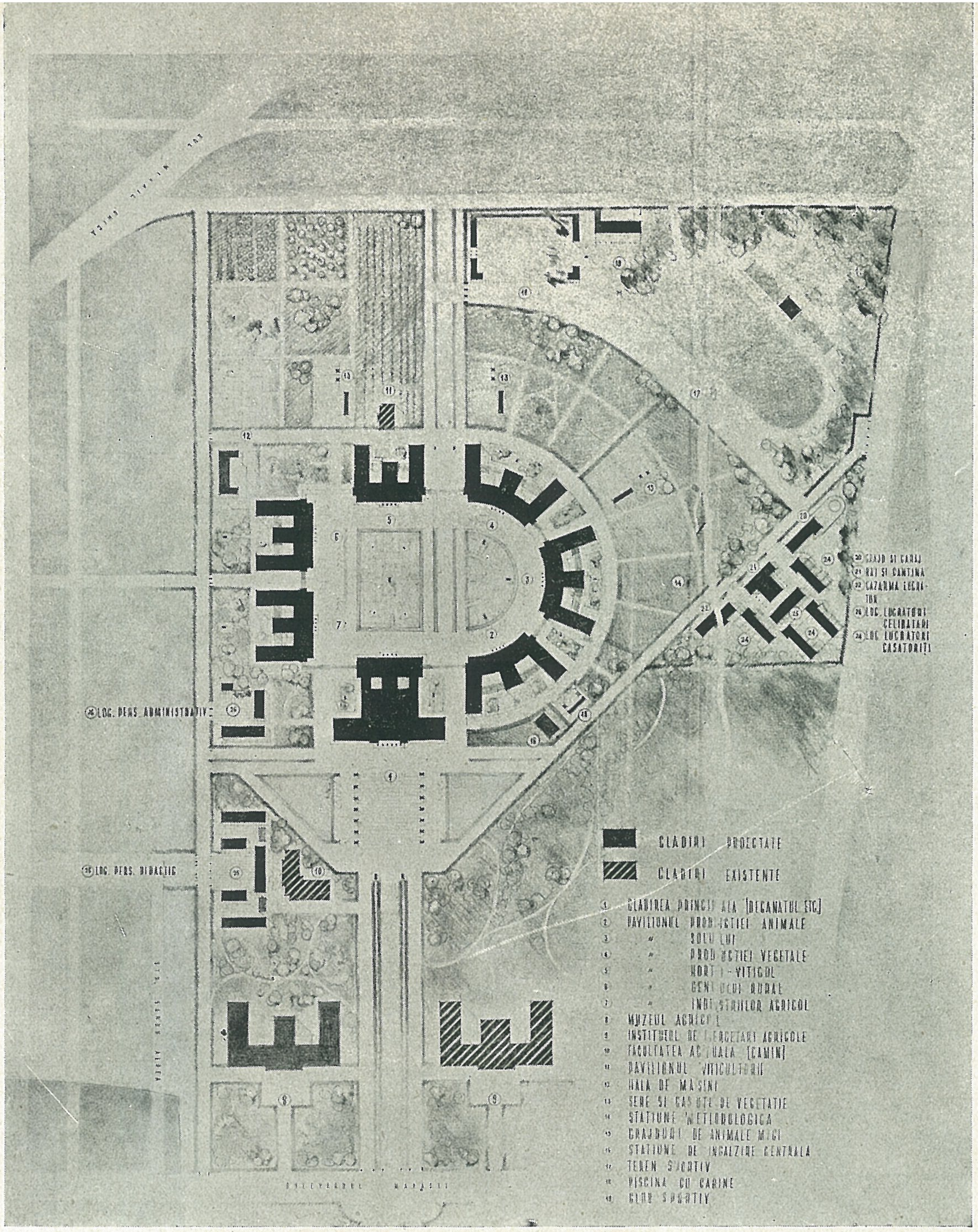

Situație

Planul unui pavilion

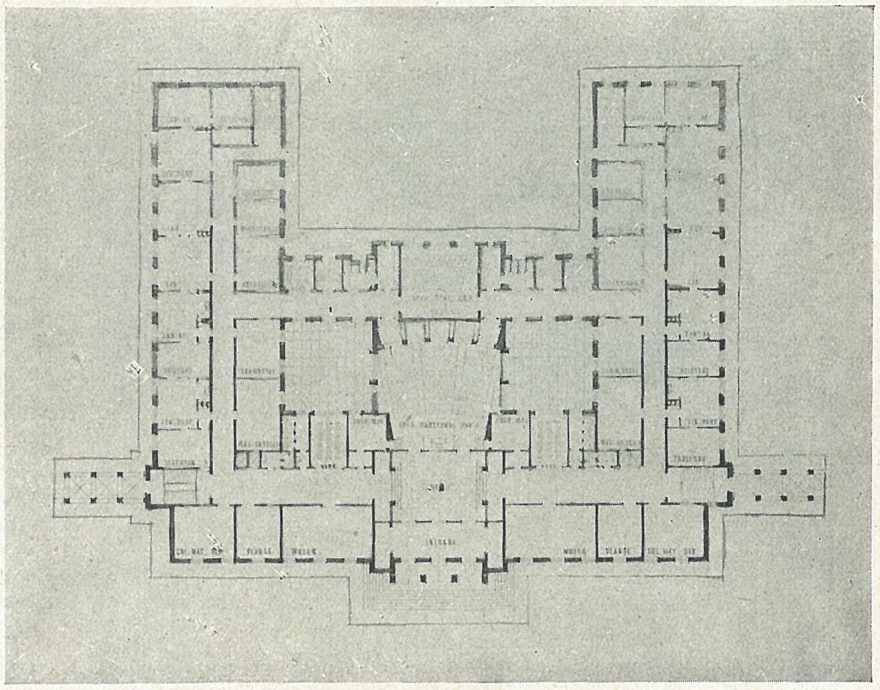

ARH. M. CHERMBACH
Mențiune

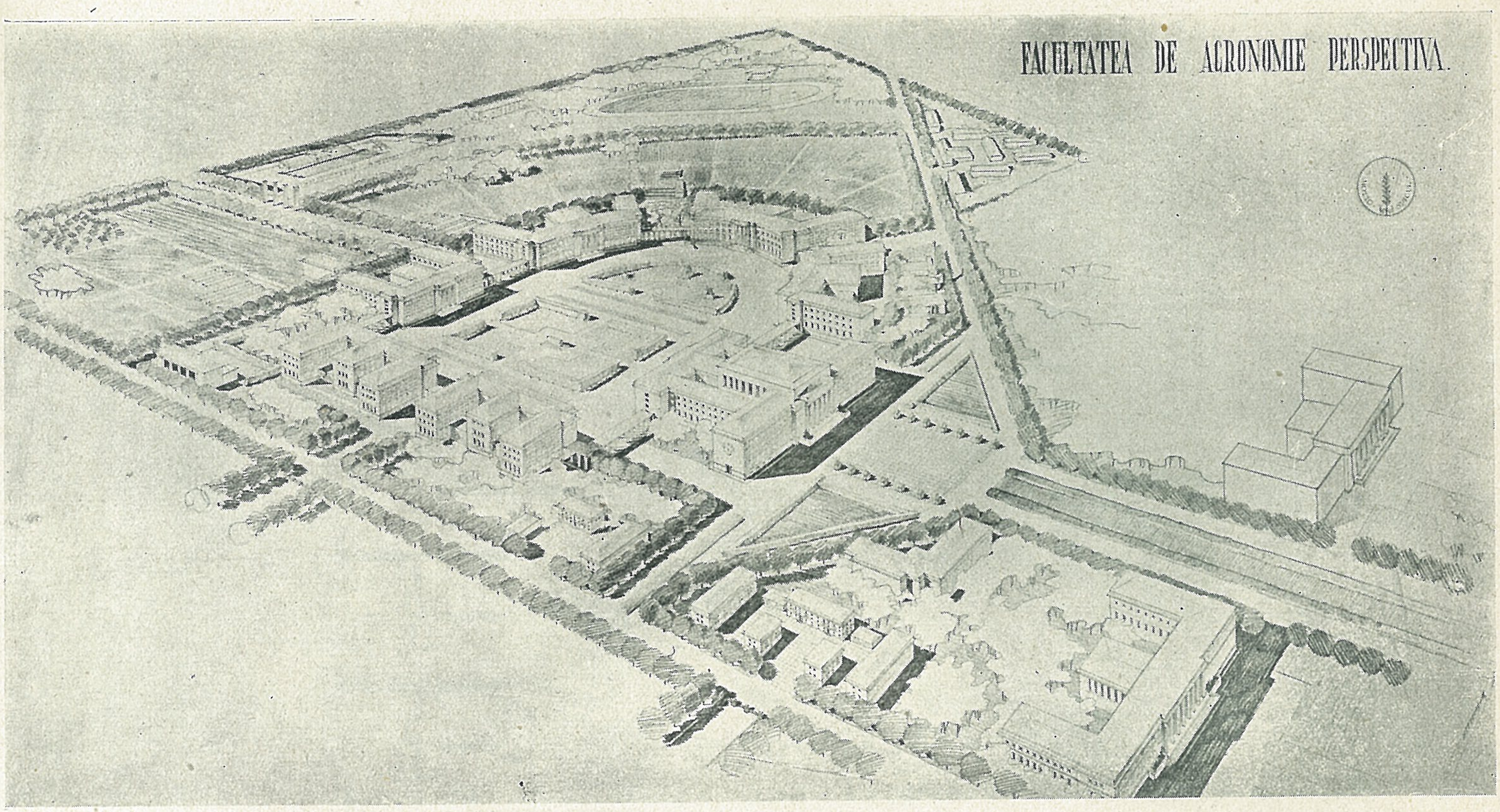

Perspectivă

Planul corpului principal

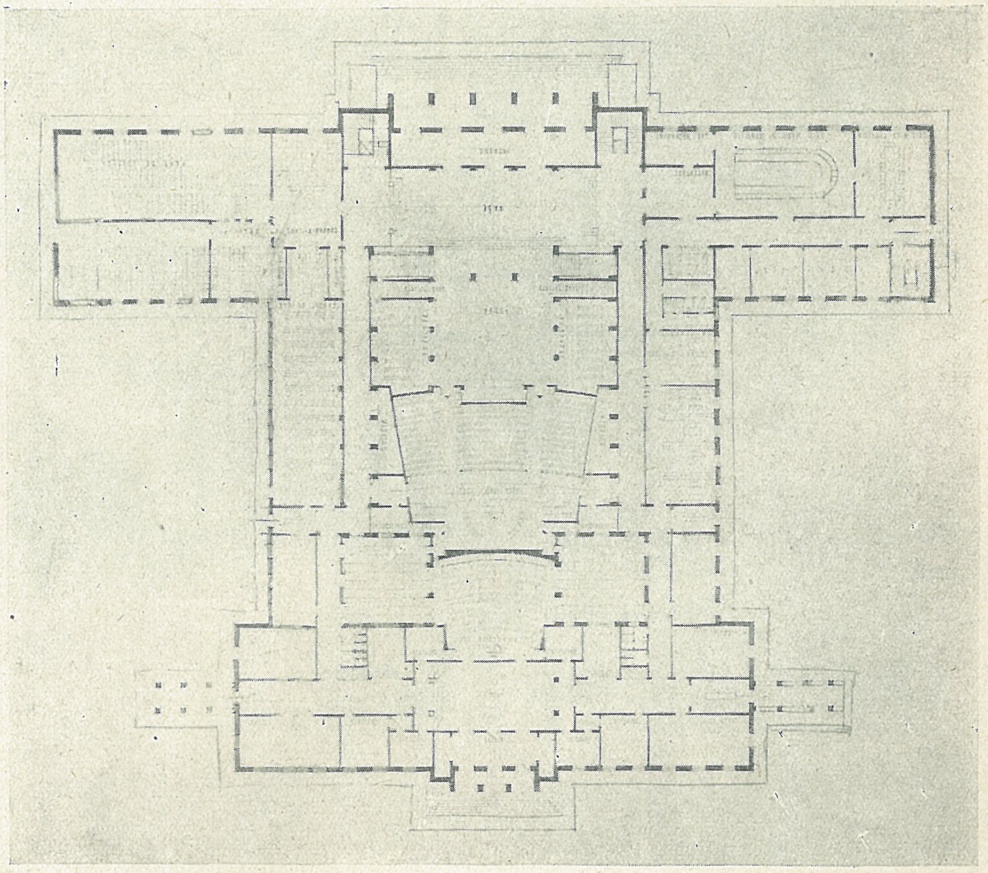

ARH. M. CHERMBACH
Mențiune

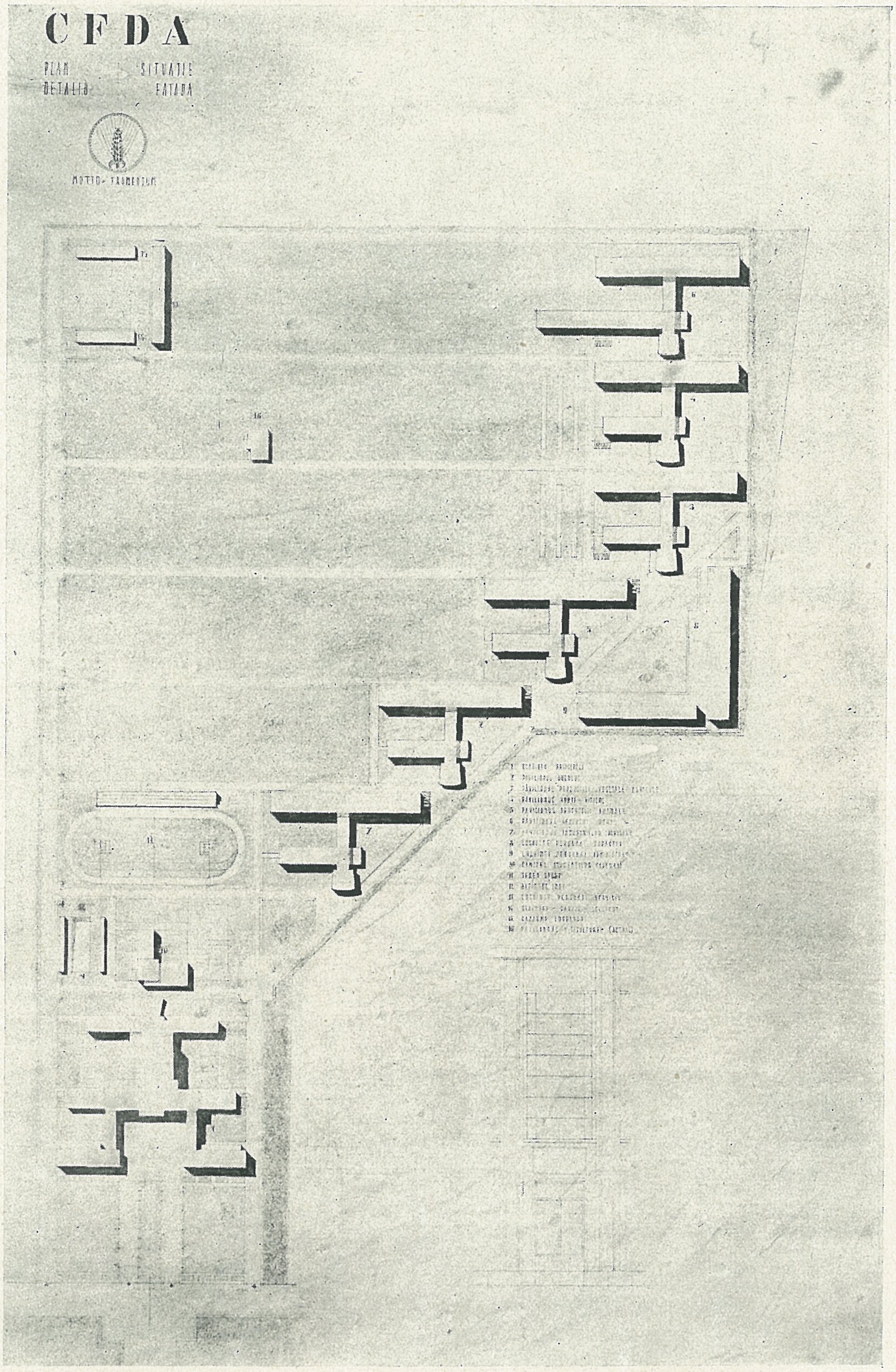

Plan de situație

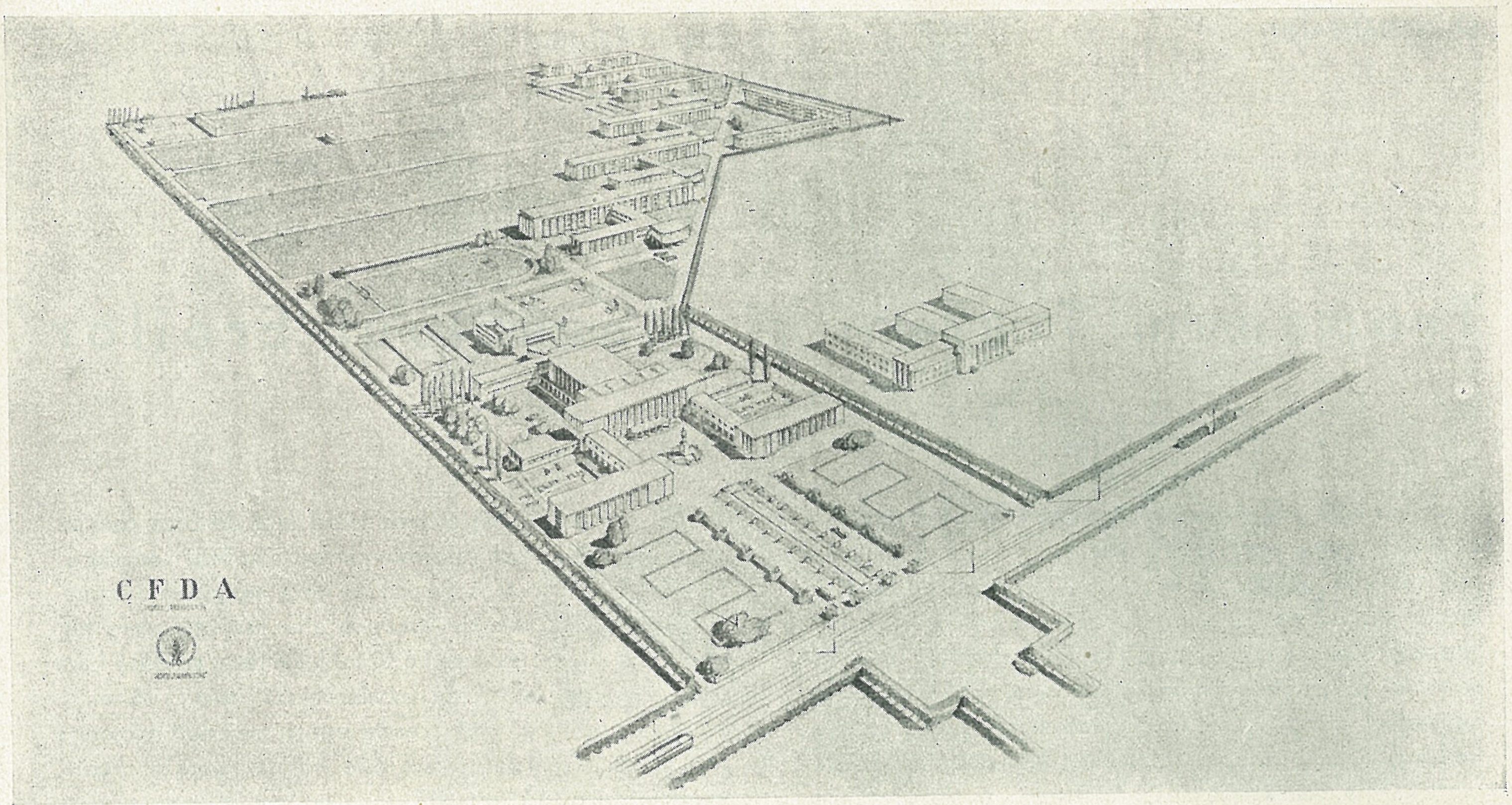

Perspectivă

Planul unui pavilion

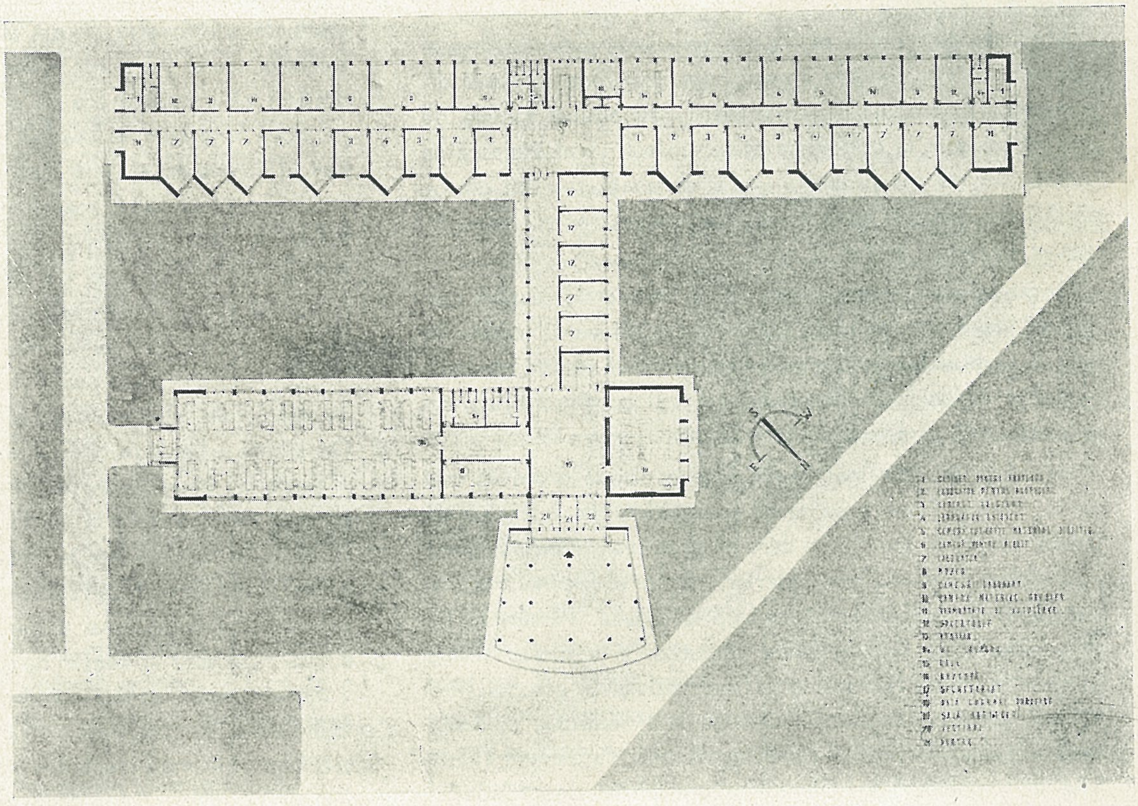

ARH. VIORICA şi NICOLAE NEDELESCU
Menţiune

SP. CEGĂNEANU

Tropaeum Traiani și Mausoleul Eroilor

Monumentul dela Adamklissi, una din cele mai importante lucrări de artă provincială romană, se distinge mai ales prin valoarea compoziției, execuția lăsând mult de dorit, în special sculptura metopelor. Ceea ce denotă că opera arhitectului Apolodor din Damasc a fost executată fără prezența lui cu meșterii din legiunile locale, sub conducerea arhitecților mărunți, care ca și medicii se găseau chiar și pe lângă fiecare centurie. Deosebirea între sculptura acestui monument și cea a „Columnei lui Traian" operă a aceluiaș arhitect, dar executată de sculptori greci, este enormă.

Proporțiile monumentului de la Adamklissi au fost dictate de destinație și de tradiția subiectului: un trofeu — Tropaeum — care să simbolizeze victoria decisivă a lui Traian asupra Dacilor. El n'a fost ridicat de cât după terminarea victorioasă a războaelor dacice, deci după îngenuncherea definitivă a acestora, și nu în timpul acestora.

El urmărea cu acest monument o comemorare și în acelaș timp o dovadă permanentă a puterei romane pe drumul de invazie al barbarilor.

Acest trofeu trebuia să fie așa fel dimensionat ca împreună cu baza pe care era așezat, care bază prin forma și dimensiunile ei trebuia să amintească forma unei movile de pământ pe care la origină se așeza trofeul, să alcătuiască un monument de așa proporții în cât să poată fi văzut din depărtări de barbarii cari pe vremea aceea treceau prin coridorul Dobrogei în Tracia.

Origina acestor monumente este o movilă de pământ, artificială dacă una naturală nu se găsea, în vârful căreia se înfigea un trunchiu de copac retezat cu două ramuri, de care se agăța prada luată de la învins: scutul, coiful, lorica, armele albe ale epocei etc.

Uneori și aceasta mai târziu, spre a obține o movilă mai înaltă, fără o bază prea largă, se clădea din bolovani de piatră, fascinată sau nu, un cerc nu prea înalt, care mărginea și susținea pământul din interior, panta sau conul movilei începând de la partea superioară a zidului. Pământul, fie prin cădere, fie prin acțiunea vânturilor și a ploilor forma un strat în pantă mai mic și la baza zidului în exterior.

Dacă considerăm monumentul de la Adamklissi, cu treptele, trunchiul vertical și conul învelitoarei, înțelegem foarte bine că Apolodor din Damasc a urmărit în deaproape aceasta la acest monument, trofeele primitive, în forma și proporția lor.

De aceea această parte a monumentului care amintește o movilă este prea joasă și prea largă față de baza care ar trebui s'o aibă trofeul, care este perfect asimilabil unei statui.

Intr'adevăr, trofeul împreună cu baza exagonală intermediară pe a cărei una din laturi se afla inscripția, care formează corp cu trofeul, are 16,40 m. l. înălțime, pe când baza piramidală, de fapt baza monumentului, numai 15 m. l. Iar pentru ochi înălțimea aceasta este și mai mult micșorată prin fâșiile orizontale în care este tratată: baza în trepte, trunchiul de piatră fasonată, fâșia metopelor, a cornișei cu metopele, și învelitoarea care în realitate este mult micșorată de unghiul de vedere.

Cum a fost acest monument — căci ce a mai rămas astăzi nu este de cât baza în trepte, două rânduri de piatră fasonată și sâmburele de beton roman pe care erau aplicate pietrele ce-i formau aspectul exterior, 15 m. l. înălțime față de 31.40 m. l. cât a avut — se știe astăzi în urma studiilor lui Tocilescu, Bendörf arheologi și arhitectului Nieman specializat în studii și restaurări arheologice. Acesta, după încercările naive ale altora, a izbutit să stabilească fără posibilitate de controversă, forma plastică, afară de baza mică a trofeului, care s'a putut reconstitui după ce Furtwängler a dovedit că inscripția era pe o singură față a exagonului, nu pe două fețe cum se credea până atunci, și afară de ordinea în care erau așezate metopele.

De o restaurare a acestui monument, aiurea sau pe loc, a fost de multe ori vorba, însă oridecâteori s'a studiat chestiunea mai de aproape, s'a văzut că un lucru serios nu este posibil să se facă: Dimitrie Sturza, Odobescu, Tocilescu, ca să nu cităm de cât pe cei mai vechi, au fost contra.

Căci dacă se știe precis forma arhitecturală nu se știe de asemenea, cum au fost cele cinci metope care lipsesc. Or, știința arheologică recomandă să nu se facă decât studii și cercetări acolo unde nu este siguranță absolută. Și dacă nu știm ordinea în care au fost așezate metopele știm însă că ele n'au fost așezate la întâmplare. Forma și semnificația lor ne arată lămurit că reprezintă diferitele faze ale războiului, de la pregătirea lui și până la victoria definitivă, și că aceste faze sunt în număr de șase.

Acest număr justifică numărul de șase laturi ale bazei trofeului când în mod firesc, într'un cerc, arhitectural se înscrie mai bine și în mod elementar se și înscrie, un poligon cu opt sau cu 12 laturi. Apoi dacă cercetăm metopele, găsim pe șase dintre ele scene cu figura împăratului, îmbrăcat în uniforma de pace, în armura de război, și în apoteoză, ca statue echestră doborând un barbar. Deci câte o metopă cu fi-

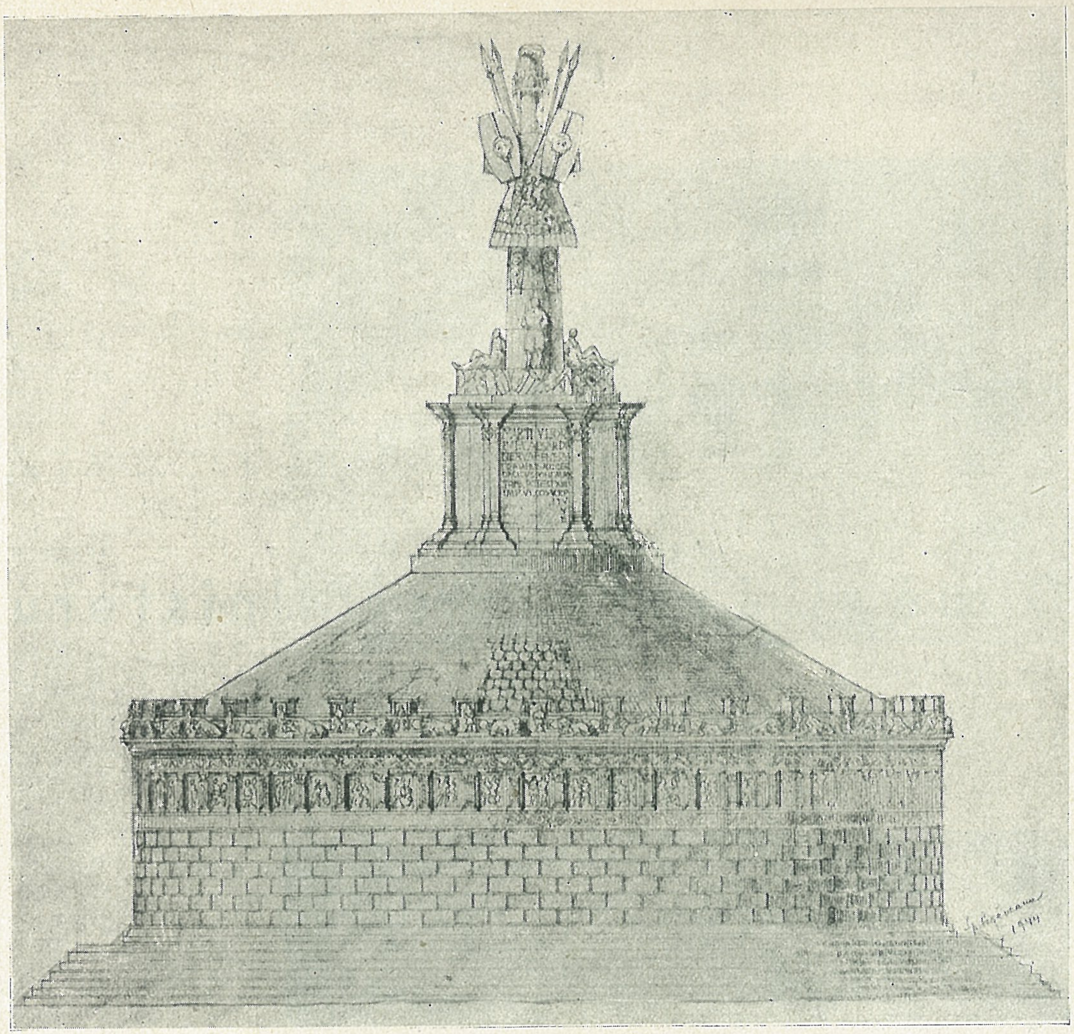

gura împăratului în dreptul fiecărei laturi a exagonului, având natural pe cea ca statue equestră în dreptul laturei pe care se afla inscripția. Intre fiecare din aceste șase metope câte opt metope cu diferitele faze ale răsboiului.

Aranjarea lor însă este pur ipotetică și se pretează la multe interpretări care ne îndeamnă la prudență și deci la renunțarea unei eventuale restaurări.

Deci dacă nu este recomandabilă o reconstituire a acestui monument,, cu atât mai mult acestuia nu i se poate da o destinație practică cum ar fi spre exemplu să servească de mausoleu în Parcul Carol, unde se proectează facerea unui „Cimitir al Morților în Războí".

Pentrucă interiorul unui mausoleu trebue utilizat. Deci are nevoie de intrări, scări de scoborît în criptă, altare pentru slujbă, ferestre pentru luminat, pe când monumentul de la Adamklissi, fiind creiat pentru o necesitate strictă, nu permite obținerea acestor lucruri, fără o modificare radicală, ceea ce este inadmisibil, și nici nu văd cine și-ar putea lua răspunderea unui asemenea sacrilegiu.

Apoi dacă în câmpia dobrogeană el era impunător, așezat pe un deal în oraș, dimensiunile lui modeste nu vor oferi nici o monumentalitate vizitatorului bucureștean al cărui ochi este defavorabil pregătit, de clădirile înalte pe care le privește până ajunge acolo.

De asemenea, îi vor mai răpi din monumentalitate scările, parapetele și toate motivele decorative care se vor face pentru amenajarea diferenței de nivel dintre platou și partea de jos a parcului.

Iar dacă prin imposibil ne imaginăm o reconstituire punând la întâmplare fiecare piesă pe care o avem înegrită și roasă de vreme, unele chiar sparte în mai multe bucăți ce nu se mai pot îmbina just și alăturea de ele piesele care lipsesc se vor completa cu calcar nou și cu cioplituri și sculpturi făcute după 1832 de ani de meșteri care nu mai posedă maniera și sentimentul epocei, ce impresie va face ? E suficient să ne amintim de sculpturile gotice ale Catedralei din Köln executate cu câteva sute de ani în urma goticului, în vremea uniformității și a simetriei perfecte.

Unde vom găsi esteți care să admire și oamenii de știință care să aprobe o asemenea oroare și impietate ?

Monumentul acesta trebue lăsat așa cum este și unde este, cu deosebire că sculpturile care se află în București să fie bine adăpostite, nu ca acuma când efectul distrugător al intemperiilor celor 1832 de ani continuă încă.

Ele, așa cum sunt, interesează când sunt cercetate bucată cu bucată în București, iar când pornim pe câmpia dobrogeană spre Adamklissi și zărim din depărtare misterioasa movilă de beton roman ne emoționează și ne mărește curiozitatea cu cât ne apropiem de ea. Apoi ajunși la treptele monumentului, gândurile ne copleșesc și ne poartă în trecut către grandioasele fapte de arme și de artă ale strămoșilor noștri, și raportând toate la noi, avem poate un grăunte de remușcare și micșorime.

Ce impresie ne va face însă, cârpit, monument ridicol pe dealul Filaretului ?

Monumentul de la Adamklissi poate însă servi ca inspirație pentru un mausoleu, și m'a surprins că la concursul ce s'a ținut nu s'a gândit nimeni la așa ceva. Unii au confundat mausoleul cu o biserică oarecare. Alții au copiat ultimele aiureli moderniste sau au confundat mausoleul cu un sarcofag roman. Nimeni nu s'a adâncit în psihologia subiectului și în tradiția formelor plastice naționale spre a ne reda un mausoleu al ostașului român, cum a dat Apolodor din Damasc un Tropaeum al gloriei romane.

Arhitectură socială

Două Cămine ale Ministerului Muncii

Fațada principală

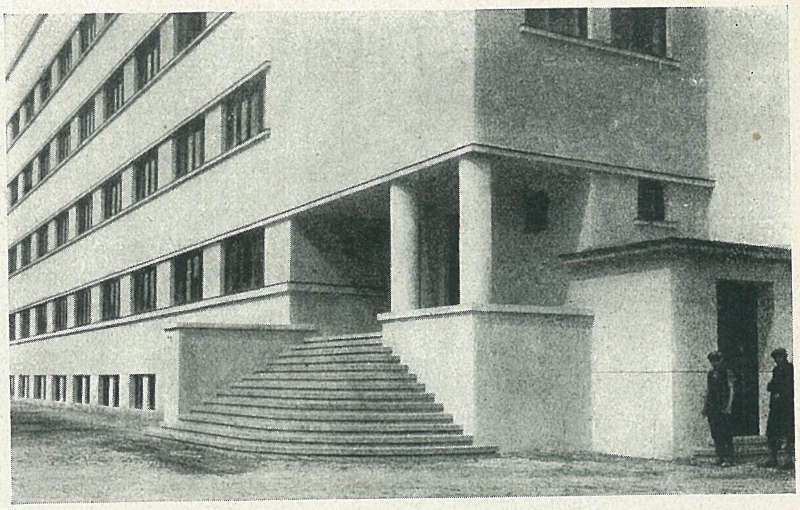

Detaliu

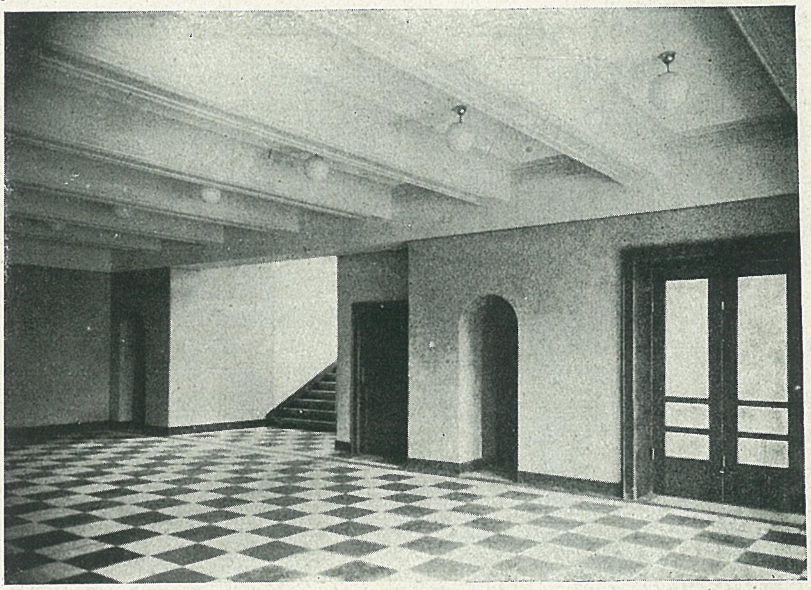

Hall

Căminul de ucenici și Cantina
Muncitorească - Timișoara. 1937

ARH. TAȘCU CIULLI
Antrepriza : Arh. M. Doliner
Instal. sanitare : Caloria S. A.
Instal. de încălzire : Caloriferul S. A.

Sala de mese

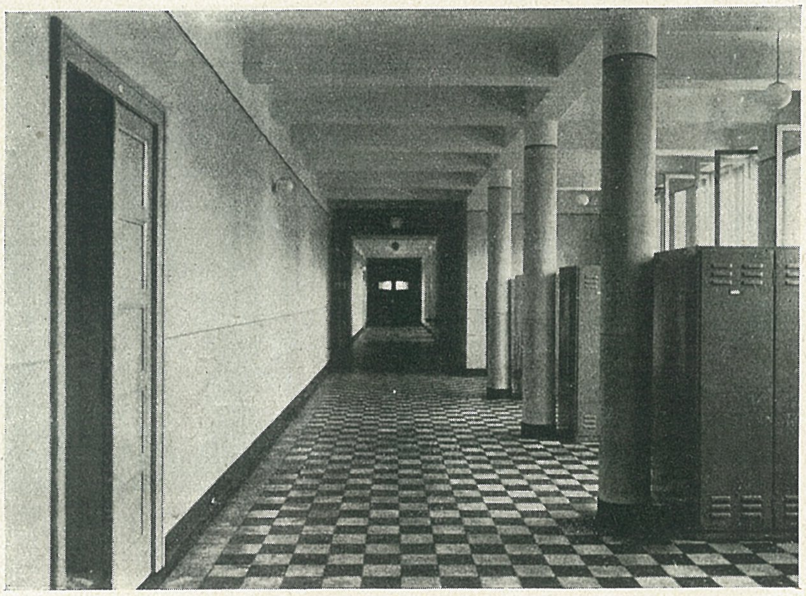

Vestiare

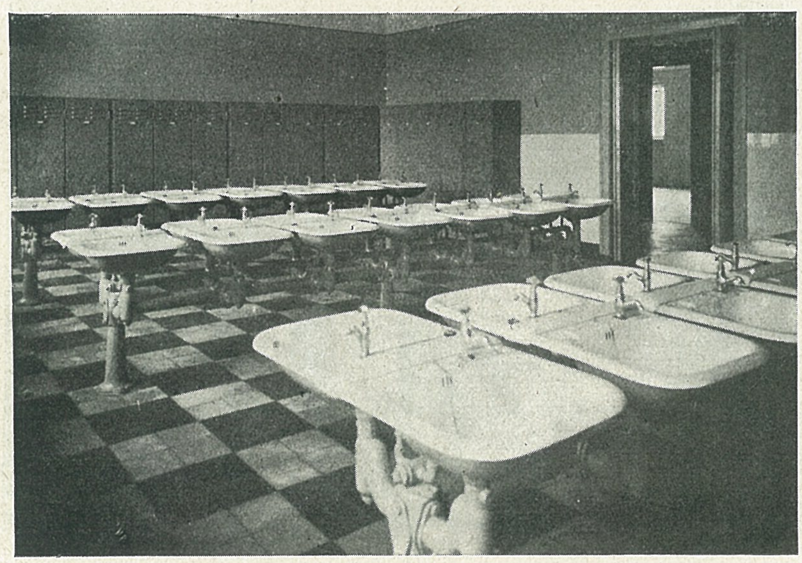

Spălător

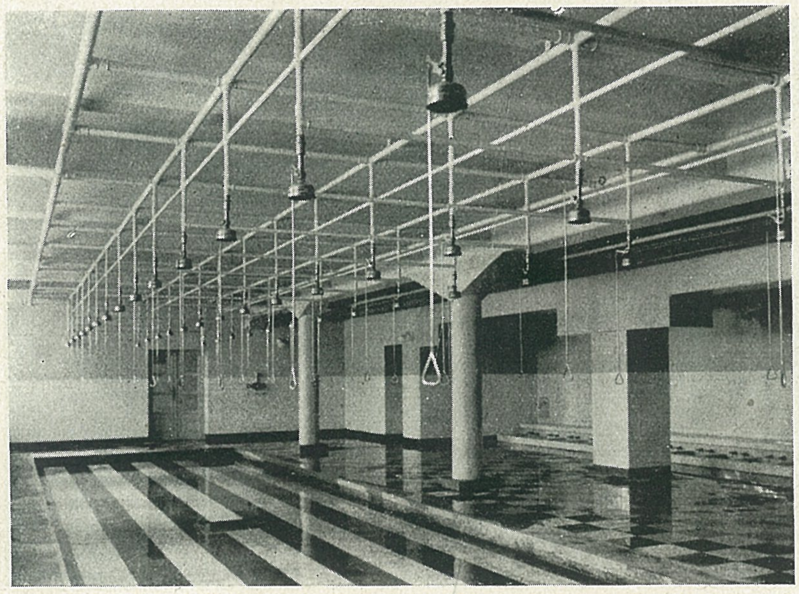

Baia

Căminul de ucenici și Cantina Muncitorească - Timișoara

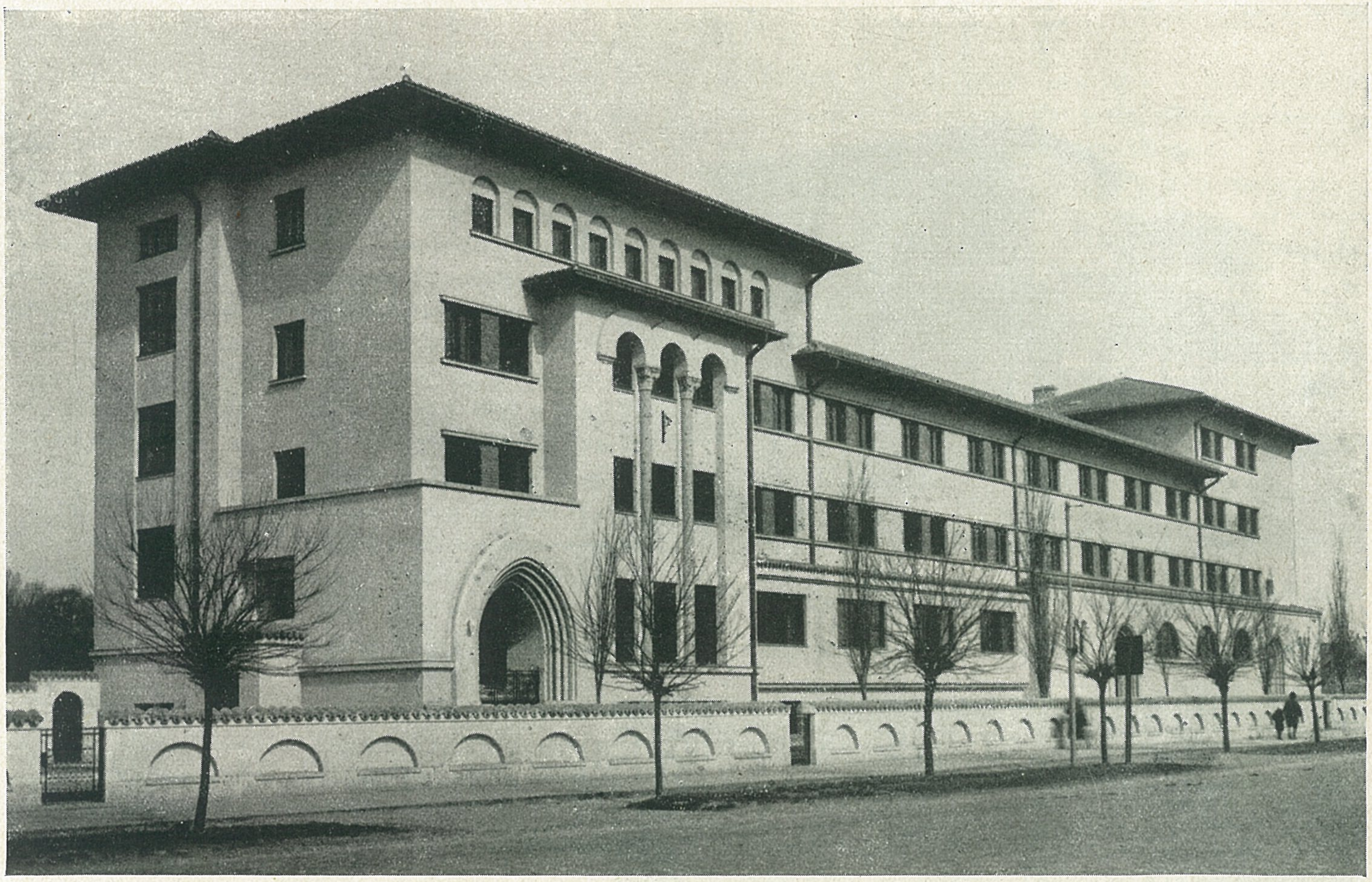

Fațada principală

Căminul de ucenici și Cantina Muncitorească - Arad. 1939.

ARH. TAȘCU CIULLI

Antrepriza : Arh. M. Doliner

Instalații : Ing. Sinigalia

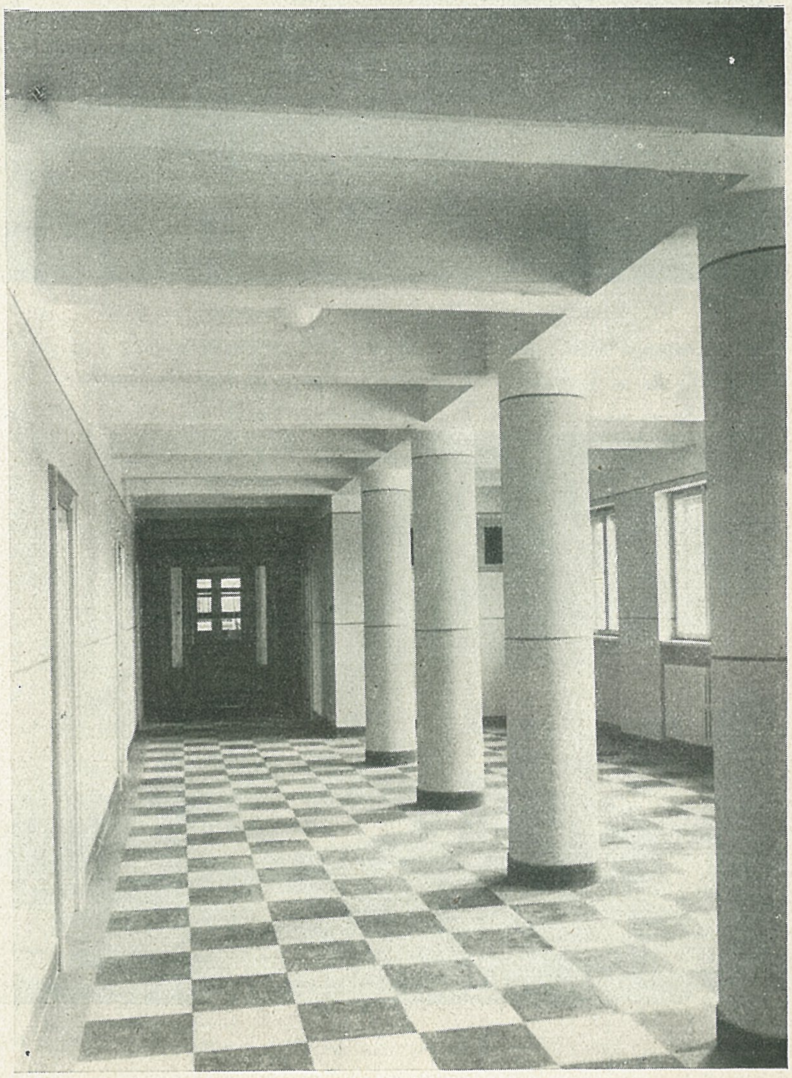

Vestiar

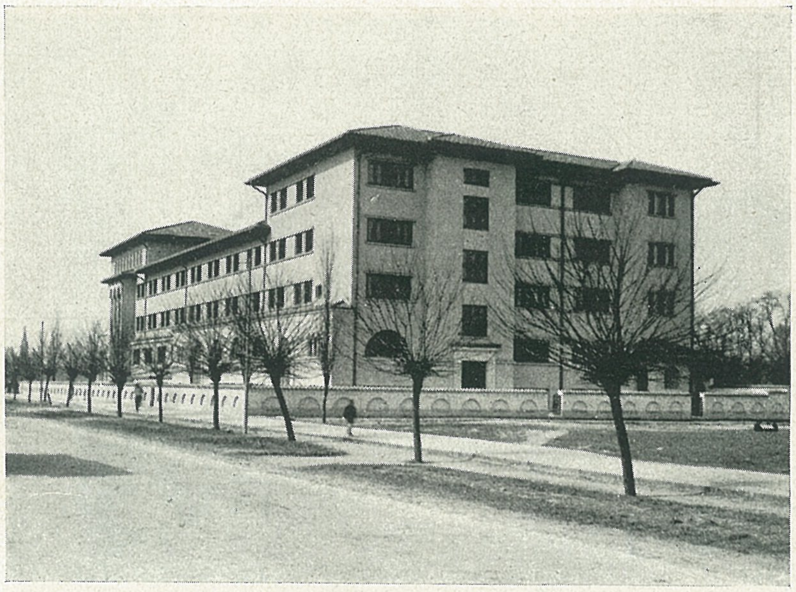

Fațada laterală

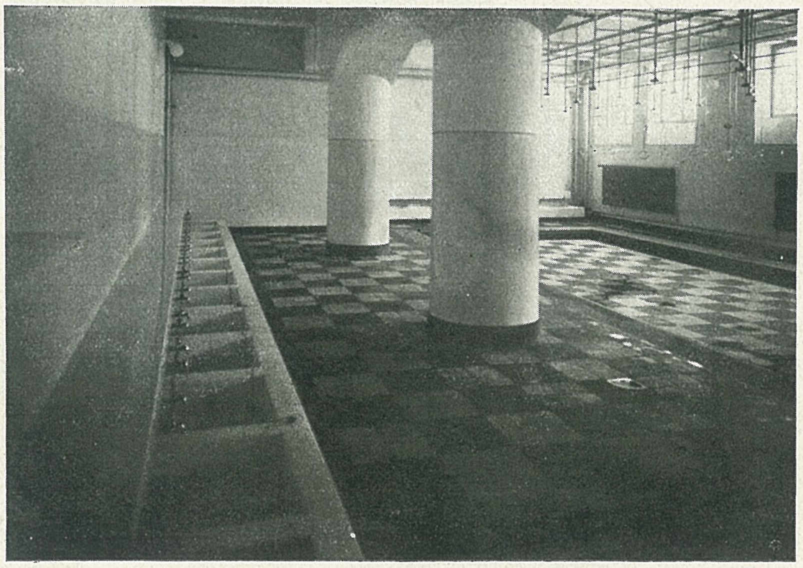

Baia

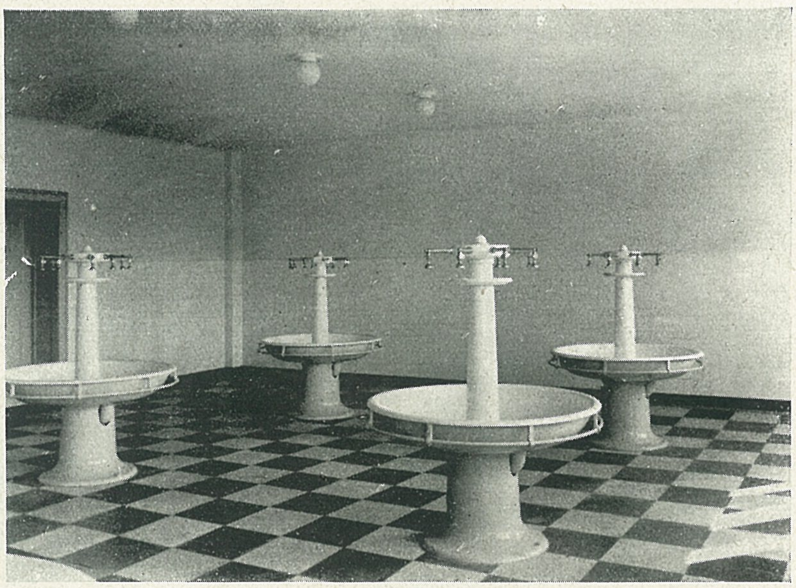

Spălător

Căminul de ucenici și Cantina
Muncitorească - Arad.

Moartea Arhitectului Constantin Nănescu

Bunul prieten și coleg Constantin Nănescu, care ne-a părăsit duminică seara (25 Iunie 1944), este originar din Moldova de mijloc. L-am cunoscut încă de pe când își făcea studiile cursului superior la liceul din Ploești, unde s'a remarcat ca cel dintâiu desenator și tot așa ca muzicant și dirijor al orhestrei liceului. A dovedit astfel de foarte tânăr un deosebit temperament artistic. Pentru aceste remarcabile calități l-am sfătuit să facă arhitectura ; m'a ascultat și știu că nu a regretat nici el, nici familia lui. Pe mulți tineri din Ploești i-am îndemnat să învețe arhitectura și mai toți au eșit foarte buni arhitecți, doi din aceștia însă au excelat. Unul a murit de tânăr, la Mărășești, în războiul din 1916 ; e Gheorghe N. Hogaș, nepot al scriitorului Calistrat Hogaș ; al doilea e prietenul Cotone și el nepot după mamă al aceluiaș mare scriitor moldovean, dela care a moștenit temperamentul artistic și mai ales acel neastâmpăr în căutarea esteticului, în artă ca și în viață. A fost și el un viteaz al războiului trecut, fiind decorat cu Steaua României cu panglica de Virtute Militară.

Lui Cotone i-a fost dat ca în răgazul de timp mai lung pe această lume, hărăzit de Dumnezeu, să atingă mari culmi în arhitectura românească, ajungând prin aceste merite deosebite profesor de construcții la Facultatea de Arhitectură din București, una din catedrele de bază ale școalei noastre.

A fost o încununare a activității lui artistice și tehnice și, așa cum l-am cunoscut în întreaga viață entuziast până la exuberanță și pasionat de arta lui pe care a făcut-o nu ca simplu profesionist ci ca om de mare vocație, tot așa a început și continuat până în ultima clipă a existenței lui și activitatea de profesor, dând școalei un admirabil curs de construcții încă din primul an, curs pe care îl amplifica și îmbunătățea în fiecare an și pe care spera și el ca și noi toți cei cari îi urmăream străduințele atât de rodnice, ca în scurtă vreme să-l poată tipări.

Se identificase cu totul acestei școli, dovedind calități didactice deosebite cari l-au remarcat de la început, situându-l astfel între cei mai buni profesori pe care i-a avut facultatea noastră. Nu e ușor de găsit omul potrivit locului și de multe ori întâmplarea joacă rolul hotăritor, așa cum a fost și cazul prietenului nostru Cotone.

Un om neastâmpărat, veșnic în mișcare, care a risipit enorm, care a voiajat enorm, care iubea artele ca și viața, dar care era capabil și de lucrul migălos, de durată și de perseverență, fără de care talentul cel mai mare se irosește, a venit la școala noastră cu toate aceste calități și a muncit puținii ani, ce i-a îngăduit destinul lui, cu atâta pasiune, că ne uimea pe toți. Era nedespărțit de atelierul lui, de studenții săi pe cari îi iubea și ajuta din tot sufletul, ca să învețe această artă pe care el însuși o învățase cu entuziasm și cu acel „foc sacru", cum ne spunea adesea marele nostru profesor I. Mincu, „foc sacru" care l-a stăpânit întreaga lui viață.

Din nenorocire pentru el, pentru scumpa lui familie și mai ales pentru mama sa care are marea durere să-i supraviețuiască, ca și pentru noi toți, prietenii și colegii lui, dragii lui elevi, el pleacă dintre noi cu mult înainte de vreme, printr'un accident stupid, care a pus capăt unei existențe atât de bogată și tocmai atunci când omul care a muncit în viața lui, se simțea mai complet și mai stăpân pe cele mai mari și mai desăvârșite posibilități de afirmare.

Ne-ai luat-o înainte frate Cotone ; e și rău dar poate și bine, în cataclismul ce trăim. Cât vom mai trăi nu te vom uita, pentru sufletul tău bun, pentru meritele și munca ta. Facultatea de Arhitectură, ca și prietenii și elevii tăi, au hotărît instituirea unui premiu care va purta numele tău și care se va decerna anual celui mai bun proiect de construcții executat de elevii din școală. E o slabă mângâiere pentru noi toți.

Dumnezeu, care te-a primit în Impărăția Sa, să-ți dea liniștea cuvenită după atâta sbucium. Dormi în pace și să-ți fie țărâna ușoară *).

PROF. ARH. T. T. SOCOLESCU

Iubite coleg și excelent prieten,

Când scumpa ta mamă plânge pe fiul ales, pe distinsul ei fiu, pe tine Cotone, care întruchipai iubirea de fiu, care erai sprijinul ei moral, tu, care erai soarele vieții ei, acum când D-zeu te-a ales pe tine să intri primul în Impărăția Lui, acum suntem toți prietenii tăi, în jurul tău.

Tu, dragă Cotone, simbol al adevăratei prietenii, poți fi bucuros că nu te-ai înșelat în prietenia ce ne-ai acordat.

Tu, drag prieten, iubitor și inițiator de călătorii, tu pleci azi în recunoaștere, pentru călătoria cea mare ; tu ne vei primi pe rând în ținutul misterului, în grădina fermecată din țara păcei ; până atunci noi ne vom reuni ca și altă dată și tu vei fi totdeauna în mijlocul nostru.

Dacă tu ai fost un om cinstit prin excelență, dacă tu ți-ai împlinit toate îndatoririle cu o conștiinciozitate îmbrăcată într'o bunătate îngerească, dacă tu în toate acțiunile tale sociale ai fost un exemplu de probitate și bunătate, ceeace cu deosebire se degaja din firea ta, ca un balsam, pogorând din însăși Dumnezeire, era sentimentul de prietenie, pe care tu îl posedai și pe care noi l-am înțeles.

Iubite prieten, tu care acum ai trecut într'o lume cu puteri peste înțelegerea noastră, fă ca mama ta să simtă, că iubirea ta filială și bunătatea ta au trecut de la sfântul ei copil, la prietenii tăi, pe cari azi, îi poate considera copiii ei.

Dragă Cotone, noi prietenii tăi nu te plângem pe tine, ne plângem pe noi care vom simți lipsa ta, vom simți lipsa acelei armonii betoweniene care radia din ființa ta și care făcea din noi toți acel cor, de esență divină, care se chiamă prietenie.

Azi suntem cu toții aci, la gara destinului, când tu pleci în călătoria cea mare, pentru a-ți ura drum bun și la revedere *).

ARH. C. POMPONIU

Intristată adunare,

Am simțit cu toții un gol în suflete când, adunați pentru examene din cele mai îndepărtate colțuri ale țării unde ne-a răspândit furia ucigătoare a dușmanilor noștri, în locul profesorului Nănescu a venit să ne examineze la Construcții Dl. Decan.

*) Cuvântare rostită la înmormântare.

In aceeaşi seară am fost la spital să ne vedem profesorul iubit, sperând că poate dragostea şi tinereţea noastră îi vor spori puterile în lupta cu moartea.

Soarta nemiloasă a răpit totuşi din mijlocul nostru pe Arhitectul şi Profesorul Nănescu.

Nu suntem noi în măsură să judecăm creaţia artistică a profesorului Nanescu. Centralele telefonice automate şi celelalte lucrări ale lui răspândite în întreaga ţară vor ilustra posterităţii vigoarea talentului său şi mai ales a spiritului său constructiv. A fost un artist în cea mai desăvârşită accepţiune a cuvântului. Muzicant remarcabil, desenator, tehnician desăvârşit şi mai înainte de toate arhitect, Profesorul Nănescu nu a fost în nici un domeniu al activităţii sale un diletant. Orşice manifestare a sa purta pecetea puternicei sale personalităţi. Cinstit, generos, de o modestie rară, un om care-ţi inspira dela prima vedere încrederea, Arhitectul Nanescu a fost, mai presus de toate calităţile sale, un dascăl.

Suntem ultima promoţie de viitori arhitecţi care ne-am împărtăşit mintea din cunoştinţele sale. Pentru Profesorul Nănescu predarea cursului său avea ceva dintr'un rit religios. Vocea lui potolită, expunerea clară şi precisă ne făcea să ne ţinem respiraţia ascultându-l. Făcuse din catedra sa de Construcţie o falǎ a Facultăţii noastre.

Tipărise un curs care era mândria noastră; căci se găsea pe masa de lucru a tuturor studenţilor dela facultăţile de Construcţii dela cele 3 Politehnici ale ţării. Examenul cu Profesorul nostru era cel mai uşor şi cel mai greu examen. Cel mai uşor fiindcă îi cunoşteam bunătatea şi înţelegerea, şi cel mai greu fiindcă ne era ruşine de noi înşine să ne prezentăm nepregătiţi.

Părinte al nostru prin vârstă Profesorul Nanescu era sufleteşte cel mai apropiat de noi. La toate manifestările noastre tinereşti el lua întotdeauna parte şi la el găseam întotdeauna înţelegere şi sprijin.

Işi petrecea cea mai mare parte a timpului în mijlocul nostru. Stătea până seara târziu în atelierul său de Construcţie interesându-se de activitatea fiecăruia şi îndrumându-ne. Avea un talent deosebit să ne stimuleze şi îmbărbăteze încercând prin aceasta să formeze şi în sufletele noastre poate cea mai importantă calitate sufletească a unui viitor arhitect, pe care el o avea în aşa mare măsură, personalitatea.

E seara târziu. Suntem cu toţii adunaţi împrejurul profesorului iubit ascultându-i cuvintele care picură potolit şi limpede, clarificându-ne îndoelile şi nedumeririle şi îmbogăţindu-ne cunoştinţele. Liniştea de sanctuar dimprejurul lui e turburată de o uşe care se deschide brusc. E prietenul său şi Decanul nostru:

— Mai stai Nănescule ?... Hai că e târziu!

— Mai rămân Domnule Decan!

Profesorul Nănescu rămâne în sufletele noastre în fiecare din noi ca viitori arhitecţi şi prin noi în tot cea ce se va construi în România de mâine *).

A. C. COSTINESCU

Arhitectul Nănescu a fost unul din cei mai străluciţi profesori ai Facultăţii de Arhitectură. Venit numai de 4 ani la catedra de construcţii a izbutit în acest scurt timp, fără altă preocupare anterioară specială decât construcţia profesională curentă, să dea un curs la înălţimea oricăruia din cele ale ţărilor civilizate, iar din studenţii săi să facă constructori, stăpâni pe cele mai mici amănunte ale unei specialităţi atât de necesară în arhitectură.

Cărui secret se datoresc aceste rezultate din partea unui om iubitor de viaţă cum a fost el? Toate acestea se datoresc temperamentului său conştiincios şi pasionat, ceea ce îl făcea să pue pasiune în toate: în prietenie, în dragoste, în însărcinările ce-i dădeau clienţii sau autorităţile pe unde a servit. Cu aceeaşi pasiune vulcanică s'a avântat într'o muncă titanică atunci când Facultatea de Arhitectură s'a cinstit pe ea însăşi numindu-l profesor de construcţii.

Nopţile în casă studiind cursul pentru care nu era pregătit anterior, dimineaţa la curs, iar după amiezile în atelier, până noaptea târziu, certându-se adesea cu administraţia pentru consumul de lumină, corectând şi îndrumând pe studenţii săi.

Incă o complectare de 2—3 ani şi am fi avut tipărit un curs de construcţie demn de orice ţară, chiar mai înaintată în cultură ca a noastră...

Şi iată că într'o zi, dintr'un automobil ce mergea la Piteşti să aducă pe D-na Ştefan Minovici, servitoarea recunoaşte într'un accidentat sângerând, întins pe iarbă alături de o maşină sfărâmată, pe Arhitectul Nănescu. In zece minute maşina a fost înapoi cu D-na Minovici, care pune toată stăruinţa spre a-l transporta la Găeşti, unde la un spital militar i se dau primele îngrijiri şi de acolo cu o ambulanţă militară la Bucureşti unde este internat în Spitalul militar întreţinut de C. E. C.

Aici l-am văzut imediat după instalare. Era într'o stare lamentabilă: o plagă la faţă prin care, până ce a fost cusută la Găeşti, s'a scurs mult sânge; mâna dreaptă fracturată; o coastă ruptă, care îi perforase plămânul, şi alte două plesnite; plăgi mai puţin grave la ochiul stâng şi pe corp. Cu o îngrijire bună, spun specialiştii, s'ar fi făcut la sigur bine. Nu s'a făcut! Cu grija de dispersarea doctorilor, merge foarte greu însănătoşirea.

Cum s'a întâmplat accidentul care n'a fost cercetat de autorităţi şi nu s'a pomenit de el nici ca de sfârşitul unui cerşetor pe marginea drumului sau la o şiră de pae? O ştiu chiar dela el. Arhitectul Nănescu era Consilier Technic în Ministerul de Lucrări Publice şi delegat să controleze o serie de lucrări în apropiere de Piteşti. De acolo, unde era în serviciu comandat, venea la Bucureşti la autoritatea tutelară cu o maşină a Ministerului condusă nu ştiu de ce, nu de şofer ci de un Director General care venise acolo să inspecteze lucrarea. In maşină se mai afla un inginer cu soţia şi încă o doamnă. La intrarea pe un pod, inexperimentatul conducător inemereşte alături pe pantă şi accidentul fatal e gata. Fatalitatea face ca numai arhitectul Nănescu să fie rănit, şi încă grav. Este totuşi lăsat în voia soartei şi partenerii săi cu maşini ce treceau pe şosea pleacă la Bucureşti. Deci fără intervenţia D-nei Minovici în locul unu grav rănit, s'ar fi ridicat dela locul sinistrului un cadavru.

Veţi zice poate că intervenţia rapidă a D-nei Minovici a făcut inoperantă pe aceea a Domnului Director General.

Este inexact. N'a fost nici o preocupare din partea sa, nici pentru ridicarea rănitului şi nici în timpul celor opt zile cât a stat în spital sau cu ocazia înmormântării.

Acestea sunt faptele. Las altora sarcina să amplifice raţionamentele şi să tragă concluzia morală sau juridică.

SP. CEGĂNEANU

*) Cuvântare rostită la înmormântare.

ARH. GH. LITEANU

Dala Etalon

Calculul expeditiv al planşeelor de beton armat la locuinţe pe cale procentuală.

Faţă de ritmul accelerat al activităţii constructive de azi, fie la întocmirea de anteproiecte pentru devize, fie pentru modificări urgente pe şantiere în localităţi unde nu găsim specialişti, în acestea şi alte multe cazuri, se cere arhitecţilor cât şi constructorilor cunoaşterea unei metode practice pentru calcularea expeditivă a elementelor curente de beton armat în construcţiuni, *metodă a căror rezultate să concilieze exigenţele teoretice cu cele practice.*

In şedinţa dela 5.X.931 a Soc. Arhitecţilor Români, am comunicat rezultatul investigaţiilor personale care m'au condus la relevarea unei noui metode, ce ne permite a dimensiona uşor, repede şi chiar mintal, planşeele locuinţelor pe cale „procentuală" în funcţie de deschiderea între reazime.

Cu această metodă stabilim secţiunea ferului şi grosimea planşeului, adică primele elemente necesare pentru anteproiect şi chiar execuţie.

Vom arăta cum această metodă se poate aplica la :

- Dale armate într'un singur sens,
- Dale armate în cruciş,
- Dale cu nervuri,
- Dale chesonate.

I. Dale armate într'o singură direcţie.

Studiind, variaţia şi corelaţia între elementele dalei ca:
F = secţiunea ferului pe m. l. şi
D = înălţimea utilă a dalei,
constatăm că :

a) Ele variază liniar în raport cu deschiderea.

b) Pentru *dale simple rezemate* şi armate într'o singură direcţie, în care :

Rb = 40 atm., Rf = 1200 atm., iar sarcina permanentă plus accidentală se însumează la 600 kgr/mp. obţinem pentru o lumină L (deschidere) ce se dă ;

$$F = 2\% L$$
$$D = 4\% L$$

Adică secţiunea ferului pe ml. se obţine prin dublarea deschiderii, (în care metrii sunt consideraţi centimetri) iar *D* prin dublarea lui *F*, ca de pildă :

Pentru L = 2,00 m.	F = 4 cmp.	D = 8 cm.
Pentru L = 2,40 m.	F = 4,8 cmp.	D = 10 cm.
Pentru L = 3,20 m.	F = 6,4 cmp.	D = 13 cm.

Dat fiind uşurinţa cu care stabilim *F* şi *D* pentru dala având caracteristicele de mai sus, o vom denumi-o *„dală etalon"* pentru că ne va servi ca punct de plecare pentru rezolvarea tuturor problemelor enunţate.

Justificare : Pentru $\sigma b = 40$ şi $\sigma f = 1200$

luând $M = \frac{PL^2}{8} = \frac{600 \times L^2}{8} = 75\,L^2$ şi substituind

rezultă $h = 4\% \sqrt{\frac{75\,L^2}{100}} = \frac{4}{100}\,0{,}87\,L$

luând în mediu $D = 1{,}15\,h$ şi substituind rezultă :

$$D = 1{,}15 \left(\frac{4}{100}\,0.87\right) L = 4\%\,L$$

De altă parte : $F/ml. = 0.23 \sqrt{M}$

iar $\frac{F}{D} = \frac{0{,}23 \sqrt{M}}{1{,}15 \times 0{,}41 \sqrt{M}} = \frac{0.23}{0.47} = 0.5$

deci $F = \frac{1}{2} D$ sau $F = 2\%\,L.$

c) Repartizarea armăturei.

Calculul armăturei F ne dă secţiunea de fer pentru m. l. de dală în câmp. Deoarece în locuinţe se fac totdeauna transformări, suprapuneri de etaje, parţiale sau totale, cari schimbă regimul laturilor, se impune o armare care să asigure independenţa dalelor pentru a putea face faţă tuturor eventualităţilor. In acest scop am conceput şi practicat armarea dalelor ca în figură „standardizând" adică unificând, alcătuirea reazimelor (figura 1).

In consecinţă, conform figurei, peste orice reazime barele drepte alternează cu cele ridicate la 1/10 L, iar peste cele drepte se pun călăreţi, formând consolă pe 2/10 L.

Excepţie fac reazimele perfect încastrate cari au în plus al doilea călăreţ ce întind consola pe 3/10 L.

Calităţile acestui gen de armare se pot aprecia mai bine examinând diagrama momentelor în care se văd suprapuse :

1) Suprafaţa de momente realizată de armătură etalon.

2) Curba teoretică de momente (punctat).

3) Curbele momentelor maxime (pe reazime şi în câmp), de care e capabilă armatura etalon.

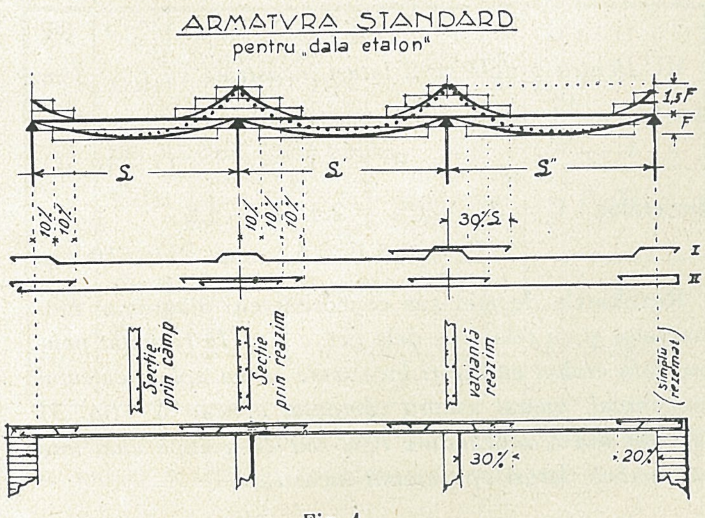

Fig. 1

In lipsa studiului de influență a câmpurilor vom face armătura consolei reazimelor încălecate simetric în raport cu deschiderea mare, ca în figură :

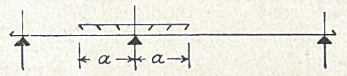

Fig. 2

Observăm că pentru fiecare două bare din câmp corespund 3 bare sus pe reazim încălecat, deci rezultă că *secțiunea armăturei pe reazim incastrat = 1,5 F.*

d) Dale cu o latură încastrată sau ambele opuse încastrate.

Solidarizarea pieselor de beton armat avantajează rezistența lor, dar complică calculul. O latură încastrată lucrează parțial în consolă, fapt care reduce sensibil din L (deschiderea de calcul). Ținând seamă de motivele și concepția de armare dela punctul c vom aprecia în calculul procentual că efectul de consolă pentru o latură

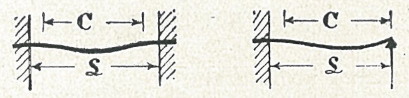

Fig. 3

încastrată reduce deschiderea L cu 10% iar două laturi opuse încastrate reduce L cu 20%, aceasta pentru evaluarea câmpului concav C din figură, care va substitui pe L în calculul procentual. (fig. 3).

Procedând în acest fel momentele maxime la încastrări sunt din plin satisfăcute de armarea etalon standard : $F^- = 1,5\ F^+$, ca de pildă :

I. *Pentru o dală simplă rezemată cu L = 3 m.*

din : $M^+ = \frac{Pl}{8} = \frac{600 \times 3^2}{8}$ și $\sigma b/\sigma f = 40/1200$ rezultă :

F = 6 cmp. D = 12 cm.

din etalon : 2% L și 4% L rezultă :

F = 6 cmp. D = 12 cm.

II. *Pentru o dală cu 1 latură încastrată cu L = 3 m.*

din $M^- = \frac{Pl}{8}$ și $\sigma b = 50$ atm. rezultă :

$F^- = 7.5$ cmp. D = 11 cm.

din etalon : C = 3 — 10% = 2.7 F = 5.4

$F^- = 1.5\ F = 8$ cmp. D = 11 cm.

III. *Pentru o dală cu 2 laturi încastrate cu L = 3 m.*

din $M^- = \frac{Pl}{10}$ și $\sigma b = 50$ atm. rezultă

$F^- = 6.8$ cmp. D = 10 cm.

din etalon : C = 3 — 20% = 2.4 F = 4.8

$F^- = 1.5\ F = 7.2$ cmp. D = 10 cm.

Rezultatele de mai sus concordă cu diagrama momentelor și cu relatările dela pct. c și d. *In rezumat pentru dala etalon cu laturi încastrate se va aplica calculul procentual, numai asupra câmpului concav C (fig. 3) rezultat din L scăzându-i 10% sau 20% după cum una sau ambele laturi opuse sunt încastrate.*

Prin urmare dalele pe 2 reazime dela punctul *b*, se vor calcula astfel :

1. *Dacă au o latură încastrată :*

pentru L = 2,00 m. C = L — 10% = 1.80 m.
F = 2% C = 3.6 D = 2 F = 8 cm.

pentru L = 2.40 m. C = L — 10% = 2.10 m.
F = 2% C = 4.20 D = 2 F + 1 = 9 cm.

pentru L = 3.20 m. C = L — 10% = 2.90 m.
F = 2% C = 6 D = 2 F + 1 = 12 cm.

2. *Dacă au ambele laturi (opuse) încastrate :*

pentru L = 2,00 m. C = L — 20% = 1.60 m.
F = 2% C = 3.2 cmp. D = 2 F + 1 = 7 cm.

pentru L = 2.40 m. C = L — 20% = 1.90 m.
F = 2% C = 3.8 cmp. D = 2 F + 1 = 8 cm.

pentru L = 3.20 m. C = L — 20% = 2.6 m.
F = 2% C = 5.2 cmp. D = 2 F + 1 = 11 cm.

In metoda de față armarea pe reazime nu se calculează, ea rezultând din tehnica „Standard" de întocmirea reazimelor ($F = 1.5\ F^+$).

e) Adaptarea dalei etalon pentru sarcini mari.

Foarte adesea imobilele de raport pot avea prăvălii, săli de reuniuni, etc., a căror planșee vor trebui să suporte sarcini totale mai mari ca 600 kgr/m² prevăzute pentru dala etalon. In acest caz constatăm că pentru fiecare surplus de 150 kgr/m² peste cele 600/m², vom majora elementele dalei etalon, F și D, cu câte 10% ca de pildă :

Considerăm o dală pe 2 reazime cu C = 3 m. va rezulta pentru :

600 kgr/mp.	Fe = 6 cmp.	D = 12 cm.
750 kgr/mp.	Fe = 6 + 10% = 6,6	D = 13 cm.
900 kgr/mp.	Fe = 6 + 20% = 7,2	D = 14 cm.
1200 kgr/mp.	Fe = 6 + 40% = 8,4	D = 17 cm.

Justificare : $D = \alpha \sqrt{M}$ deci înălțimea dalei este proporțională cu rădăcina pătrată a momentului, în care greutatea e un factor. In cazul nostru dublând greutatea, D se va mări cu $\sqrt{2} = 1.4$, deci cu 40% pentru 600 kgr., sau câte 10% pentru fiecare 150 kgr. suprasarcină.

f) Minimum de înălțime și armătură.

Considerațiuni de ordin teoretic și practic ne recomandă ca înălțimea dalei în locuințe să nu coboare sub 8 cm., iar armătura sub 6 ϕ 6 $^{mm}/_{ml}$, ca de pildă :

pentru L = 1,5 rezultă F = 3 cmp. și D = 6 cm.
totuși vom face D = 8 cm.

pentru L = 1 m. rezultă F = 2 cmp. și D = 4 cm.
totuși vom face D = 8 cm.

II. Dale armate cruciş.

La locuinţe majoritatea camerelor sunt dreptunghiulare, a căror raport între laturi variază între 1/1 şi 2/1. In atari cazuri calculele de rezistenţa materialelor ne dovedesc că e mai raţional şi chiar mai economic, ca aceste dale să fie armate în cruciş.

Calculele academice, pentru dale armate cruciş sunt laborioase, ele repartizează sarcinile invers proporţional cu puterea a 4-a a raportului între laturi, apoi calculează momentele pe cele 2 deschideri multiplicând pe fiecare cu un coeficient de forma

$$1-\frac{5}{6}(l_x^2\cdot l_y^2):(l_x^4\cdot l_y^4)$$

Studiind problema din punctul nostru de vedere practic şi expeditiv, constatăm că prin intermediul dalei *„etalon"* problema se rezolvă surprinzător de uşor şi anume:

Trasând curbele variaţiei elementelor etalon *F, f* şi *D*, pentru dale etalon simple rezemate pe 4 laturi şi calculate după formula Dr. Marcus pentru dale armate cruciş, (fig. 4) constatăm că:

Pentru cazul unui dreptunghiu mediu, adică când raportul între laturi = 1,5 rezultă că înseşi deschiderile, (procentual) reprezintă invers proporţional secţiunile armaturilor în cruciş, ca de pildă pentru:

O cameră 6 m × 4 m a căror raport între laturi este 6/4 = 1.5, rezultă:

F = 6 cmp/ml.	armătura ce se aşează paralel cu latura *mică*.
f = 4 cmp/ml.	armătura ce se aşează paralel cu latura *mare*.
D = 2 F + 1 = 13	(Deoarece ambele armături sunt de rezistenţă şi nu pot sta în acelaş plan se măreşte dala cu 1 cm. ca în exemplul de mai sus).

Pentru cazul camerelor pătrate 1/1 sau dreptunghiulare în care raportul laturilor este de 2/1 vom proceda la fel însă după cum rezultă din diagramă vom aplica deschiderilor *C* şi *c* o corecţiune respectivă de:

+ 10% pentru dala patrată 1/1 şi
— 10% pentru dala dreptunghiulară 2/1 ca de pildă:

Pentru o cameră 4 m × 4 m a căror raport între laturi=1 rezultă:

F = 4 + 10% = 4,4 cmp.
f = F = 4,4 cmp.
D = 2 F + 1 = 10 cm.

Pentru o cameră 8 m × 4 m a căror raport între laturi=2 rezultă:

F = 8 — 10% = 7,2 cmp.
f = 4 — 10% = 3,6 cmp.
D = 2 F + 1 = 15 cm.

Pentru cazurile intermediare, când raportul laturilor este sau se apropie de 1.25 şi 1.75, se va aplica o corecţie medie, adică respectivă de ± 5% ca de pildă:

Pentru o cameră 5 m × 4 m a căror raport între laturi = 1,25, rezultă

F = 5 + 5% = 5,25 cmp. (paralel cu latura mică)
f = 4 + 5% = 4,2 cmp. (paralel cu latura mare)
D = 2 F + 1 = 12 cm.

Pentru o cameră 7 m × 4 m a căror raport de laturi este 1,75 rezultă:

F = 7 — 5% = 6,65 cmp.
f = 4 — 5% = 3,8 cmp.
D = 2 F + 1 = 14 cm.

După cum vedem putem considera că armătura pentru dala etalon armată în cruciş este invevrs proporţională cu deschiderile, dar căreia i se aplică o corecţie k de ± 10% sau ± 5% după cum raportul laturilor este de 1 şi 2 sau 1.25 şi 1.75.

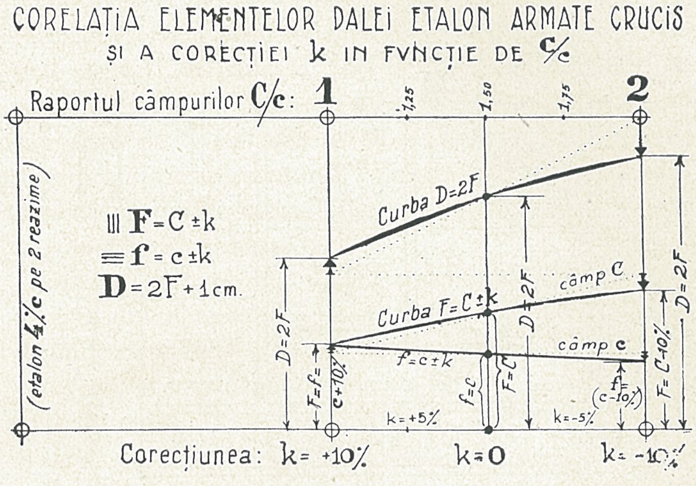

Fig. 4

Aceiaşi constatare o facem şi în următorul tablou comparativ între rezultatele calculelor după Dr. Marcus şi cel procentual, pentru dale etalon armate în cruciş.

C/c	Calculul elementelor etalon	*F*	*f*	*D*	Observaţiuni
4/4	Din $M=0,036.600.4^2$ rezultă: Etalon: 4/4=1 k=+10% 4+10%=	4,3 4,4	4,3 4,4	10 10	h=7,8 D=2F+1
5/4	Din $M=0,55.600.4^2$ rezultă: „ $M=0,022.600.5^2$ „ „ Etalon 5/4=1,25 5+5%= k=+5% 4+5%=	5,3 — 5,3 —	 4,2 — 4,2	12 — 12 —	h=9,7 D=2F+1
6/4	Din $M=0,072.600.4^2$ rezultă: „ $M=0,014.600.6^2$ „ *Etalon*: 6/4=1,50 k=0	6.- — **6.-**	— 4.- **4 -**	13 — **13**	h=11 D=2F+1
7/4	Din $M=0,085.600.4^2$ rezultă: „ $M=0,006.600.6^2$ „ Etalon 7/4=1,75 7-5%= k=+5% 4-5%=	6,6 — 6,6 —	— 3,8 — 3,8	14 — 14 —	h=12 D=2F+1
8/4	Din $M=0,094.600.4^2$ rezultă: „ $M=0,009.600.6^2$ „ Etalon 8/4=2 k=—10% 8—10%= 4—10%=	7.- — 7,2 —	— 3,5 — 3,6	15 — 15 —	h=13 D=2F+1

Ne rezumăm la aceste 5 poziţii de calcul cari din punct de vedere practic se dovedesc a fi suficiente,

Reamintim cele stabilite anterior, că în calcule se ia în considerare numai C (câmpul) derivând din L (lumina) căreia însă, pentru dale armate în cruce, i se vor scădea numai 5% L sau 10% L, după cum una sau ambele laturi opuse, sunt încastrate. Prin urmare vom da cuvenita atenție regimului laturilor, întrebuințând valabilele deschideri de calcul C și c cu care stabilim raportul C/c în baza căruia aplicăm justa corecție *k* la evaluarea elementelor datei etalon armată în cruciș.

Pentru rezumarea și fixarea ideilor vom aplica calculul dalei etalon la următorul ante-proect unde laturile, considerate încastrate perfect, sunt însemnate cu câte 2 linii oblice. Vom proceda metodic, aplicând succesiv reducerile și majorările necesare ca în exemplul ce urmează. Altfel vom face confuzii și omisiuni cari vor compromite rezultatele finale.

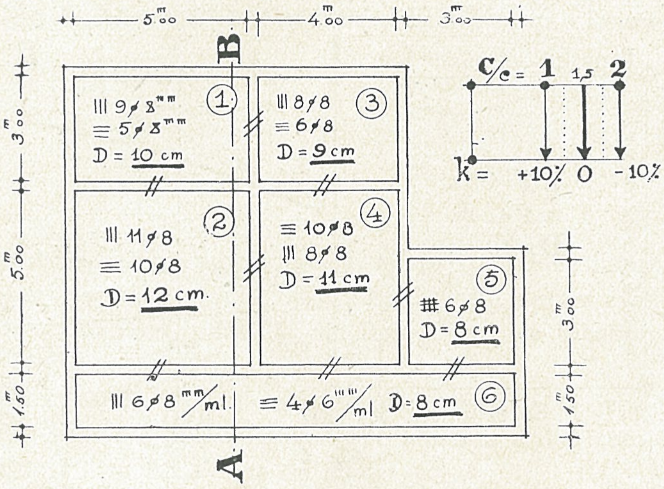

DALE ETALON CALCVLATE PROCENTVAL

(1)	C = 5 - 5% = 4,8 F = 4.8 - 5% = 4.5	c = 3 - 5% = 2.8 f = 2.8 - 5% = 2.6	C/c = 4.8/2.8 = 1.7 D = 2F + 1 = 10 cm.	k = -5%
(2)	C = 5 - 5% = 4.8 F = 4,8 + 10% = 5,3	c = 5 - 10% = 4.5 f = 4,5 + 10% = 5	C/c = 4,8/4,5 = 1 D = 2F + 1 = 12 cm	k = +10%
(3)	C = 4 - 5% = 3.8 F = 3.8 c.mp.	c = 3 - 5% = 2.8 f = 2.8 c.m.p	C/c = 3.8/2.8 = 1.4 D = 2F + 1 = 9 cm	K = 0
(4)	C = 5 - 10% = 4,5 F = 4,5 + 5% = 4,8	c = 4 - 10% = 3,6 f = 3,6 + 5% = 3,8	C/c = 4,5/3,6 = 1,25 D = 2F + 1 = 11 cm	k = + 5%
(5)	C = c F = f	c = 3 - 5% = 2,8 f = 2.8 + 10% = 3,1	C/c = 1 D = 2F + 1 = 8 cm.	k = +10%
(6)	C = 1,5 - 10% = 1,35	F = 2% C = 2,7 cmp	D = 2F = 8 cm.	etalon (pct. d și g)

Fig. 5

Dacă încăperile (1) și (3) ar fi prăvălii, a căror sarcini totale să însumeze 1200 kgr/mp, atunci conform celor stabilite la punctul e) vom majora elementele etalon cu + (4 × 10%) = 40% după cum urmează:

(1) F = 4,3+40% = 6 cmp. f = 2,5+40% = 3,5 cmp.

D = 2 F + 1 = 13 cm.

(3) F = 3,6+40% = 5 cmp. f = 2,7+40% = 3,8 cmp.

D = 2 F + 1 = 11 cm.

Determinarea influenței câmpurilor pentru dala etalon pe cale grafică.

Vom aplica-o la secția A-B din proect (prin camerele 6, 2, 1).

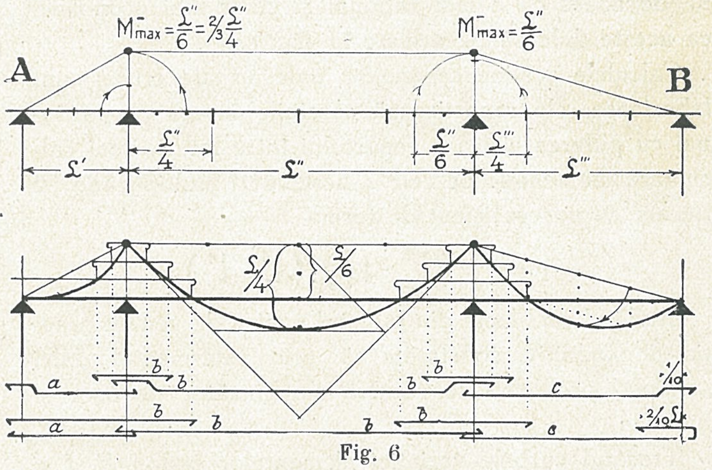

Fig. 6

Conform fig. I: ridicăm pe fiecare reazim încastrat: $M^- = L/4$ pentru câmpul cu 1 latură încastrată și $M^- = L/6$ pentru câmpul cu 2 laturi încastrate.

Din aceste două rezultate menținem pe cel superior care înfățișează *momentul maxim negativ*: M^- max.

Conform fig. II: unim întâi cu drepte punctele M max apoi cu parabole având săgețile L/4 și astfel obținem *diagrama momentelor*. Dividem suprafața negativă în 3 regiuni orizontale (aferente armăturei standard), apoi formând treptele anvelopante le proectăm obținând lungimea călăreților pentru fiecare reazim în parte. In practică fig. I și II se suprapun integrându-se.

In concluzie, toate calculele sunt elementare, ușoare și expeditive, încât majoritatea se fac mintal, iar rezultatele sunt comparabile cu cele obținute prin laborioasa metodă analitică. Astfel am reușit să alcătuesc, în cadrul preocupărilor inițial propuse, o nouă metodă techmică, care ne permtie un calcul expeditiv al planșeelor de beton armat la locuințe, menit să ușureze practica profesională în ce privește acest capitol nelipsit din construcția modernă.

(va urma)

ARH. VICTOR ASQUINI

Geamul la construcții, în zilele noastre

Fereastra la casă este un receptor de lumină și soare, iar geamul din fereastră este filtrul ei.

Locuind o încăpere cu fereastră mare și geam mult, avem impresia că gustăm din farmecul exteriorului; savurăm natura care ne dărue din soare, din lună, din stele.

In construcțiile moderne se pot introduce ușor în pereții lor ferestre largi cu suprafețe mari de geamuri; este betonul armat care a înlesnit posibilitatea de a creea suprafețe cât de libere, distribuții cu deschideri cât mai mari.

Geamul ce se fabrică astăzi a ajuns la o perfecțiune deosebit de mare. El poate lăsà să pătrundă până la 95—98% din valoarea luminoasă a razei de lumină.

Cunoaștem astăzi felurite fabricațiuni speciale de geamuri. De exemplu, **geamul de quarz** permite, pe lângă raza luminoasă, pătrunderea și a razelor ultra-violete până la 50—85% din quantumul lor. Acest fel de geam, care este cam de 4 ori mai scump decât geamul obișnuit, este folosit cu succes la sanatorii, la spitale, școli, etc.; prin geamul obișnuit pătrunde abea 1% din razele ultra-violete.

Există și un alt geam de specialitate, cu denumiri de **Exuro, Ardonax,** etc. ce se fabrică în special în Cehia (Germania), care are proprietatea de a opri pătrunderea razelor ultra roșii (calorice) până la 80% din totalitatea acelor raze. Un astfel de geam poate scobori, în timp de vară, temperatura dintr'un interior cu 8—12°. Este cam de 7—8 ori mai scump decât cel obișnuit și este folosit în țările din apus și mai ales în America pentru camerele-birouri de lucru, în laboratoare, dar mai cu seamă la clădirile industriale unde temperatura poate înrîuri fabricarea unui produs (la frigorifere, abatorii, lăptării, fabrici de bere, etc.).

Un geam de curând inventat, tot în Cehia, este **Thermoluxglas.** Chiar numele lui ne arată calitatea sa deosebită. Acest geam are marea proprietate de a putea izola în largă măsură căldura sau frigul de-afară, — deasemenea și zgomotul. Este un geam compus din două straturi de sticlă, căruia i s'a introdus la mijloc un strat subțire de vată de sticlă.

Lumina difuzată printr'o asemenea sticlă nu este inferioară celei pătrunse prin orice geam obișnuit, are însă un neajuns că la diferențe mari de temperatură dintre exterior și interior — iarna — acest *Thermoglas* să fie continuu asudat, împiedicând atunci în mare măsură pătrunderea luminei.

Securit este un cristal obținut prin procedee speciale la temperatură mare în cursul fabricării lui. Are o rezistență și o elasticitate mare la isbire, ciocnire, etc. La spargere, din cauza vreunei isbiri prea violente, se face în țăndări cari se țin legate una de altele, fără să se împrăștie. *Securitul* se poate obține în suprafețe maxime de 150 × 135 cm. Acest geam trebue însă comandat dinainte în dimensiunile voite, ulterior nu se mai pot face modificări sau tăeri în geam.

Vitrex este un cristal deasemenea foarte rezistent. Se poate obține în orice dimensiuni ale cristalului obișnuit. El poate fi curbat, colorat, decorat. Rezolvă problema galantarelor curbate, a cristalelor la cupole, etc.

Cristalul. Există diferite calități; cristal străin, semi-cristal străin sau indigen, după marea transparență și acuratețea dată în fabricarea materialului. Grosimea lui, normal, este de 4. 6, 8 mm; la comandă specială se poate avea și de 10—40 mm gros. Obișnuit și ușor de furnizat îl avem până la circa 20 m² suprafață, cu o lățime de 4.17 m până la 5.50 m. Se poate dobândi, pe comandă specială, dată din timp fabricei, până la 40 m² suprafață de cristal și cu 5.5 m lărgime. Dimensiunile de suprafață mare urcă însă considerabil prețul, mai ales în ceeace privește dificultățile și precauțiunile ce survin la transport și montare.

Geamul mat givrat, riglat, ornamentat sau catedral, oprește din puterea de pătrundere a luminii 25—60%, depinde de grosimea sticlei, de desen și coloare. *Geamul catedral ca și geamul ornament,* fie alb fie colorat, se fabrică, obișnuit, în grosimea de 2, 3, 4 mm și se găsește în suprafața maximă de 1.2 × 3.3 m.

Geamul gros armat cu sârmă, fie alb-mat fie colorat, are o grosime de 3—10 mm. Sârma din interiorul massei de sticlă are o grosime de 0.7—2.5 mm diam. Dimensiunile maxime a unui astfel de geam sunt de 1.32×4.5 m. Pătrunderea luminei este scăzută — depinde de grosimea și culoarea sticlei — cu 70—85%.

Un interior cu multă lumină, bine luminat, având deschizătura golului de fereastră cât mai largă, va da acelei încăperi un simțământ agreabil de confort, de bună dispoziție la muncă. Lumina multă dată unui interior

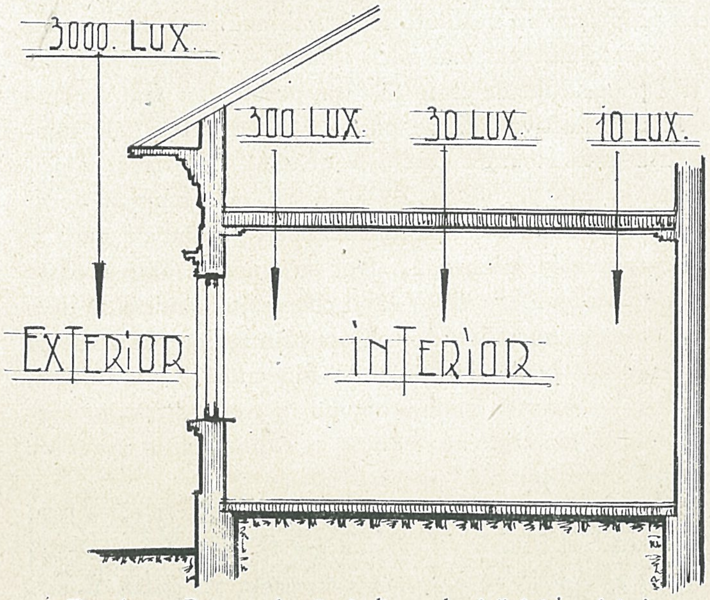

Fig. 1. — Puterea de răspândire a luminii într'un interior. (300 Lux spre fereastră, 10 Lux spre fund).

de lucru este un stimulent de muncă recreativă și de spor în producție.

Fig. 1 ne arată diferența mare de lumină ce se găsește în imediata apropiere a ferestrei (300 Lux) față de ceeace se găsește spre fundul interiorului, unde avem abea 10 lumini putere. (1 Lux = unitatea de lumină ce o poate da o lumânare de ceară (Hefner) pe 1 m^2 suprafață orizontală). Intr'o cameră de lucru sau de studiu minimul de lumină necesară pe masa de lucru este de 40 — 60 lumini putere; într'o sală de desen dela 60 Lux în sus. Se știe că lumina soarelui în zilele de plină vară corespunde unei puteri de 50.000—100.000 Lux, pe când în luna Decemvrie aceeași lumină nu radiază o putere mai mare de 3000—5000 Lux.

Să nu uităm, când hotărîm dimensionarea golului de fereastră din perete, că o bună parte din gol îl cuprinde lemnul (tocul și cercevelele) din respectiva tâmplărie. Ca o simplă curiozitate arătăm mai jos cum aproape 35% din golul ferestrei este acoperit de lemn (Fig. 2):

a) 1 m^2 fereastră, fără șproțuri și fără kemfer, are o suprafață de 0.65—0.75 m^2 geam;

b) 1 m^2 fereastră, cu șproțuri dar fără kemfer, are o suprafață de 0.60—0.70 m^2 geam;

c) 1 m^2 fereastră, fără șproțuri dar cu kemfer, are o suprafață de 0.55—0.65 m^2 geam;

d) 1 m^2 fereastră, cu șproțuri și cu kemfer are o suprafață de 0.50—0.60 m^2 geam.

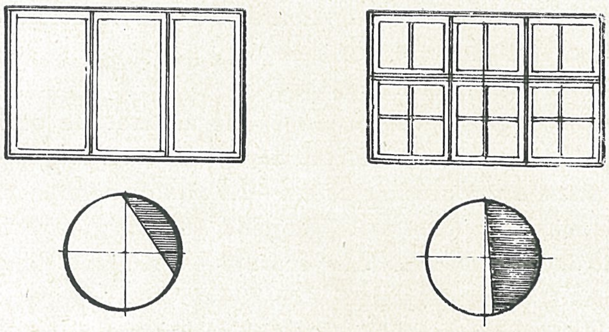

40—50% acoperit de lemn 25—35% acoperit de lemn.

Fig. 2. — Diminuirea luminei prin lemnul tâmplăriei.

Am fost de multe ori martor când un constructor sau un proprietar în neștiința lor, combinau pentru economie de cost goluri cât mai mici, fiindcă — precum spuneau ei — suprafața de tâmplărie din perete este mai scumpă decât respectiva zidărie plină. E drept: 1 m^2 de tâmplărie gata montată (inclusiv geamul, fierăria și vopsitoria la ea) revine la 2.4—2.8 ori mai scumpă decât 1 m^2 de perete exterior plin (tencuit pe ambele părți și cu zugrăveala interioară). Dar se numește oare aceasta realizarea unei economii, când construind tindem să dăm locuinței un summum de confort prin mijloacele cele mai elementare ce le are omul la îndemână (aer, lumină, soare)?... Acestea sunt economii în contradicție cu pretențiunile înaintate în tehnica și rafinamentul cerut de viața contemporană!

Unui interior decât să-i dăm 3 goluri de ferestre mici este mai preferabil un singur gol în suprafața celor 3 ferestre. Astfel acea latură de perete va putea fi mai bine utilizată de mobilier, iar cele trei ferestre mici vor

Fig. 3. — Fereastră panoramică.

costa mai mult decât o singură fereastră mare. Dacă peretele exterior ce cuprinde golul ferestrei nu servește și spre a rezema vre-un mobilier, lăsați-l atunci în plin acel gol pe întregul perete, destinat să primească aer și lumină. Tehnica constructivă de astăzi nu va îngreuna de fel această execuție.

Pentru a avea o lumină uniform difuzată pe întreaga suprafață a unei încăperi, așezați fereastra pe un parapet de 0.9—1.0 m înălțime, golul ferestrei având lărgimea peretelui din față și înălțimea până sub tavan. Așezând fereastra pe un parapet de numai 0.6—0.7 m (vezi fig. 3) vom dobândi pentru acel interior pe lângă efectul de lumină și o posibilitate de a privi exteriorul într'adevăr reconfortant. Nu-i nimic mai simplu de-a face o cameră agreabilă, chiar pentru o locuință modestă, ca printr'un efect de multă lumină.

Pentru aceasta, condițiile unei ferestre sunt:

1) Sub tavan să se prevadă doar locul necesar boiandrugului de susținere sau a ramei susținătoare de perdea;

2) Solbancul ferestrei să fie doar atât ridicat dela pardosea ca omul șezând pe un scaun încă să poată privi pe fereastră (înălțimea ochiului, omul șezând, este 1.15—1.2 m);

3) Solbancul să fie ridicat într'atât ca sub acea fereastră să încapă o masă de lucru sau un scaun cu rezemătoare, iar la deschiderea canaturilor de fereastră lucrurile curente de pe masă (înălțimea unei sticle de 1 litru = 30 cm) să nu poată fi răsturnate;

4) In dreapta și în stânga golului de fereastră să existe încă atâta perete liber, ca perdeaua să aibe loc spre a fi strânsă spre acea parte de perete.

La bucătării e practic ca solbancul să fie ridicat la 1.1—1.2 m, ca să se poată așeza sub acea fereastră oricând o masă de lucru fără să fie împiedicată deschiderea de canatele ferestrei. La dormitoare de-asemenea o fereastră mai sus așezată dă posibilitate omului ce se odihnește în pat să admire — ca o reculegere — firmamentul... cu luna și stelele sale.

In figura 4 vedem cum o fereastră așezată cât mai sus sub tavan, difuzează o lumină mai bine repartizată.

O fereastră mare, cu 2 rânduri de cercevele, dacă

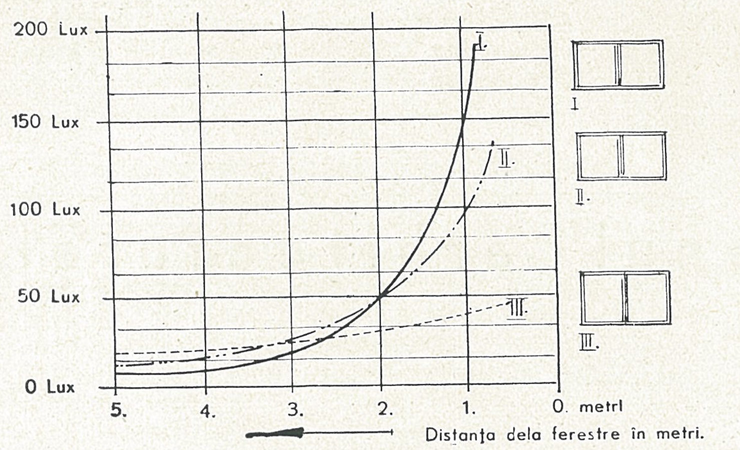

Fig. 4. — Difuzarea luminei într'un interior de 5 m. adâncime, ferestrele fiind aşezate la diferite înălţimi. Lumina e cu atât mai bine repartizată, cu cât e aşezată mai sus.
I. Fereastră aşezată mai jos. II. Fereastră aşezată la mijloc. III. Fereastră aşezată sus.

este bine executată, dacă stratul de aer dintre cele 2 rânduri de cercevele este ermetic închis, este mai izolantă la intemperii decât un perete plin. Stratul de aer dintre cele 2 rânduri de cercevele să aibe o lărgime de 7—12 cm ; ales mai mic n'are suficientă izolaţie, ales mai mare dă o izolaţie defectuoasă.

Conductibilitatea termică a geamului λ este de 0.65; deci inferioară materialului zid cu un λ de 0.75. Geamul are însă o grosime foarte mică. De aceea în construcţie să nu se întrebuinţeze niciodată un geam sub 2.3—3 mm grosime. Când geamul din ramă trece de 0.6 m² suprafaţă, se impune neapărat geamul de 3 mm grosime.

Printr'un m² de geam semi-dublu (2—2.5 mm gros.) la o diferenţă de 30° temperatură dintre interior şi exterior, se pierd circa 155 calorii/ora; la 1 m² de zidărie de cărămidă de 28 cm gros. se pierd circa 50 calorii/ora. Fereastra dublă (2 rânduri de cercevele) faţă de cea

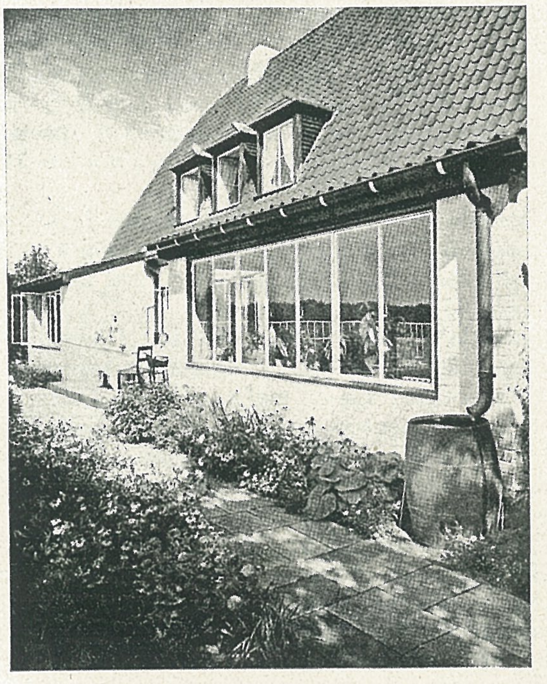

Fig. 5. — Fereastră largă, cu o parte din canate fixe.

simplă (un rând cercevele) prezintă o izolaţie mărită cu 38%. Când formăm ferestre de lumină extrem de largi, ce au mai multe canate, parte din aceste canate e bine să le construim fixe (Fig. 5). Prin aceasta reuşim ca stratul de aer închis între cele 2 rânduri de cercevele să găsească mai puţine rosturi (fisuri) de scăpare. Fereastra dublă cu deschiderea obişnuită (canaturile exterioare cu deschiderea spre afară, cele dinăuntru spre interior) e mai izolantă decât fereastra dublă cu deschiderea interioară, pe ramă : la presiunea vântului canaturile ferestrei se presează mai strâns pe toc.

Tâmplăria la un imobil este un articol de multă importanţă. De aceea acest articol de lucrare să fie încredinţat numai unei firme de garanţie. O tâmplărie bine executată, cu o închidere ermetică, va economisi mult din combustibilul de iarnă, mai ales că lemnul, cărbunele sau ţiţeiul au ajuns materii scumpe şi anevoios de procurat. O tâmplărie chiar mai scump plătită, dar bună, prezintă economie, ţinând seama de combustibilul economist ani de-a rândul, ca şi însăşi durata prelungită a tâmplăriei.

Ca încheere prezentăm câteva rânduri numai despre geam. Geamul a luat în ultimul deceniu o desvoltare neînchipuit de mare. In Germania, de pildă, industria geamului a produs în 1942 : 35½ milioane m² de geam. (Producţia pe un an, în întreaga Europă, cam pe la 1400 era de 37.000 m² de geam). In România geamul este fabricat la Diciosânmartin, la Scăeni (Prahova) şi la Mediaş. Producţia anuală la noi a geamului a atins în anul trecut (1943) aproape 5 milioane m² de geamuri. In anul trecut s'a fabricat cea mai însemnată cantitate de geam în ţara noastră, ca prevedere şi rezerve pentru orice eventualitate pentru starea de război.

Avem, din geamul obişnuit, 3 grosimi standardizate. *Geamul simplu* de 1¼—1½ mm gros. cu o greutate de circa 4,5 kg/m² ; *geamul semi-dublu străin* de 2—2½ mm gros. cu greutate de cca 6.3 kg/m² ; *geamul semi-dublu indigen* de 1.8—2 mm gros. cu o greutate de cca 5.5 kg/m² ; *geamul dublu străin* are o grosime de 3—3½ mm, cu o greutate de 8 kg/m², iar *cel indigen* o grosime de 2¼—3 mm cu o greutate de cca 6.5 kg/m².

De vre-o câţiva ani industria noastră de geamuri nu mai fabrică geamul *simplu*. Geamul *simplu* ca şi cel *semi-dublu* se găsesc în dimensiunile maxime de 0.60 m × 1.60 m, iar cel *dublu* în dimensiunile maxime de 1.48 m × 2.00 m.

Materialul geam, din cele expuse, ne dă seama de marea lui însemnătate ca element indispensabil şi de prim ordin în arta clăditului.

Literatură consultată :

COLOMBO : Il manuale dell'ingegnere. Edit. Hoepli, Milano.
OTTO VÖLCKERS : Glas u. Fenster. Edit. Bauwelt, Berlin.
WILHELM LOTZ : Licht u. Beleuchtung. Edit. Reckendorf, Berlin.
LE CORBUSIER : Vers une architecture. Edit. Crès & Co., Paris.

ARH. V. SMIGELSCHI

Umbrele în desenul arhitectural

Când reprezentăm un obiect sau construcţiune tridimensională din spaţiu printr'o figură plană, cu două dimensiuni, urmărim să căpătăm figuri din care să rezulte, la o scară oarecare, dimensiunile şi forma liniilor care conturează obiectul, precum şi adevăratele mărimi ale unghiurilor formate de aceste linii, astfel ca să putem construi obiectul, sau, renunţând la exactitatea adică mai bine zis la măsurabilitatea reprezentării, să înfăţişem obiectul aşa, cum îl vedem în realitate.

In primul caz avem de a face cu un desen *geometric*, iar în cel de al doilea cu un desen *perspectiv* sau pe scurt *perspectivă*.

Din cele trei dimensiuni care definesc un obiect — lărgime, adâncime şi înălţime — desenul geometric ne dă numai două. De aceea, aplicând procedeul clasic al geometriei descriptive, înfăţişem totdeauna două diferite proiecţiuni ale obiectului, (plan şi elevaţie, două elevaţii, etc.) ca să ne dăm seamă şi de a treia dimensiune. Din comparaţia neîntreruptă a acestor două figuri rezultă imaginea adevărată a obiectului.

Cu toate că nu este lipsit de simplicitate şi chiar oarecare eleganţă, acest procedeu, niţel abstract, implică un efort mintal, care poate fi evitat şi în tot cazul mult uşurat prin completarea desenului cu umbrele create de o sursă de lumină, naturală sau artificială.

Consideraţiuni similare sunt valabile, într'o măsură mai mică, şi pentru desenul perspectiv.

Desenul arhitectural, ceea ce ne interesează în special, se foloseşte de ambele procedee, geometric şi perspectiv. Oricare ar fi însă modul de prezentare, cum trebue s'o facem, în forma oarecum mai abstractă a desenului linear simplu fără umbre, sau cu indicarea acestora?

Desenul arhitectural, astfel cum e întrebuinţat în practica curentă a arhitectului, este în fond anticiparea realităţii, cum va urma să ia fiinţă, prin linii şi volume. Şi dacă de fapt va trebui să anticipeze realitatea, apoi desenul linear simplu, fără umbre, nu o exprimă de loc.

In adevăr arhitectul încă dela primele schiţe de idei simte instinctiv nevoia umbrelor, care să dea viaţă desenului şi plasticitate arhitecturii imaginate.

Ici îi trebue o pată de umbră, care să detaşeze, să împingă în faţa fondului şi să reliefeze volumele, să pună în evidenţă contrastele dintre plinuri şi goluri. Colo trebuesc umbre puternice, care să marcheze plastica viguroasă a faţadei, sau linii de umbră, care să sublinieze încadramentul unei uşi, unei ferestre...

O umbră puternică în planul întâi, aruncată d. ex. pe caldarâmul din faţa clădirii, serveşte de minune ca să înalţe şi să facă mai impunătoare arhitectura faţadei.

Apoi sunt şi umbre, care sunt uitate intenţionat, fiind supărătoare, sau altele care coboară peste măsură, formând adevărate elemente decorative.

Sub ochiul artistului, care caută să modeleze materia şi să realizeze armonia, studiul se desăvârşeşte treptat, fiind în sfârşit gata pentru a fi tradus în proiect de execuţie. Şi nimic nu împiedică realizarea lui întocmai şi în realitate, dacă se procedează logic la soluţionarea problemei inversate: date fiind anumite efecte de umbră, să se deducă volumele, formele şi mulurile care trebue să le creeze.

Altfel ar însemna doar să ne amăgim singuri şi încă cu bună ştiinţă, cum se întâmplă adeseori, când unul rămâne proiectul şi alta rezultă realitatea construcţiei terminate. Când umbrele, care au împodobit atât de frumos desenul nu se realizează în nici o zi a anului, când cele care au fost uitate intenţionat apar par'că dinadins mai pronunţate, mai supărătoare.

Cauzele acestor eşecuri derivă fie din neatenţie la construirea geometrică a umbrelor desenate, fie din necunoaşterea umbrelor plauzibile în raport cu situaţia şi orientarea viitoare a clădirii faţă de cursul soarelui.

Un caz tipic:

Din cauza uşurinţei construcţiunilor geometrice pentru determinarea umbrelor, în desenul arhitectural se întrebuinţază curent umbrele aşa zise la 45° (în desen geometric, raza de lumină înclinată la 45° faţă de cele două plane de proiecţie şi dela stânga la dreapta; în perspectivă, raza de lumină paralelă cu tabloul şi înclinată la 45° faţă de orizont).

Trecând în câmpul plauzibilului, când se verifică această specială direcţiune a razelor solare?

Rămânând la noi acasă, adică în zona temperată nordică, între 40° şi 50° lat. N., ni se prezintă următoarele cazuri:

La faţadele orientate spre Sud, lumina la 45° se verifică numai în *două zile pe an*, de câte două ori pe zi, înainte şi după miezul zilei (în Bucureşti la 10 Aprilie şi 29 August) [1]).

La faţadele din spre Est şi Vest, la fel numai în două zile pe an, câte o dată pe zi, dimineaţa respectiv după amiaza, în aceleaşi zile ca mai sus.

La faţadele orientate spre Sud-Est şi Sud-Vest, tot numai în două zile pe an, câte o singură dată, la trecerea soarelui prin meridianul locului (în Bucureşti la 19 Martie şi 22 Septembrie).

La faţadele orientate spre Nord, niciodată.

In sfârşit, la cele din spre Nord-Est şi Nord-Vest, la fel niciodată, căci ar trebui ca soarele să aibă la răsăritul respectiv apusul lui o înălţime de 45° deasupra orizontului, ceea ce este imposibil.

---

[1]) Date obţinute, ca şi cele ce mai urmează, prin bunăvoinţa D-lui Prof. Gh. Demetrescu, directorul Observatorului Astronomic din Bucureşti.

In concluzie, *lumina așa zisă la 45°*, atât de des întrebuințată în desenele noastre de arhitectură, *nu se verifică în realitate decât de câteva ori pe an* și numai pentru fațadele orientate spre Sud, Est, Vest și direcțiunile intermediare.

Care să fie atunci poziția soarelui pe care să o alegem de bază pentru desenarea umbrelor, când cursul soarelui variază din zi în zi și mai mult din oră în oră?

In adevăr sunt foarte diferite condițiunile de iluminare la tropice, unde soarele se urcă aproape permanent până la zenit, și cele din țările nordice, în care abea se ridică deasupra orizontului.

Rămânând înlăuntrul limitelor care ne interesează, adică între 40° și 50° lat .N., această pozițiune a soarelui ar trebui să fie cuprinsă între pozițiunile-limită, pe care le ia la solstițiile de iarnă și de vară. Iar pentru alegerea direcțiunii celei mai frecvente a razelor solare față de orientarea clădirilor înfățișate în desen, ajunge să cunoaștem cursul soarelui în raport cu situația locală.

Nimic nu ne împiedică deci să intrăm în realitate, mai ales că prin aceasta nu se complică problemele construcțiunii geometrice a umbrelor.

Ne-am mărginit, deocamdată, la enunțarea problemei. Intr'un articol viitor vom reveni cu procedee și mijloace practice pentru soluționarea ei în toate cazurile ce ni s'ar prezenta.

ALEXANDRU MOSCU
Studiu
Salonul Oficial 1944

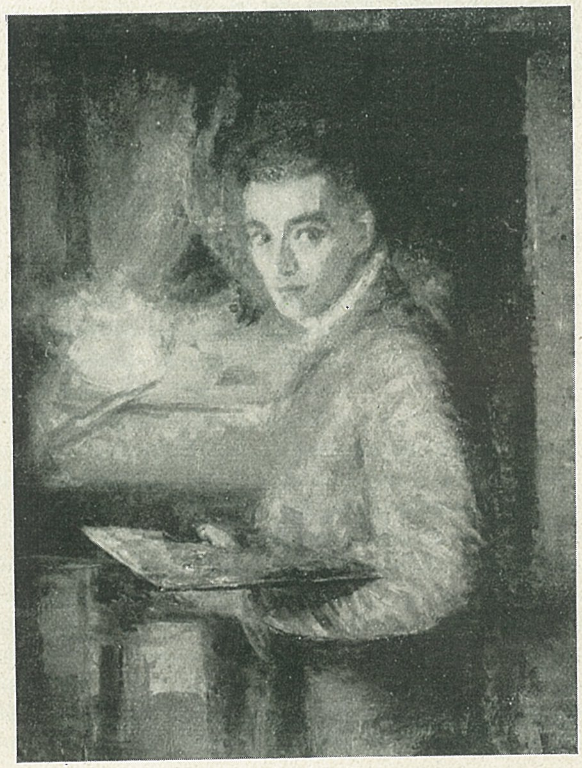

SORIN IONESCU
Autoportret
Salonul Oficial 1944

Discuții și polemici

Expresiunea unei asociații profesionale, compusă din membri cu vederi în mod inevitabil diferite, revista noastră nu poate avea o atitudine sectară sau de anumite tendințe, ci caută să înregistreze obiectiv activitatea ce se desfășoară în arhitectura românească. De aceea, în această rubrică, care rămânând deschisă și părerilor contrare nu angajează redacția, facem loc „sine ira et studio" răspunsurilor D-lor Arh. Sp. Cegăneanu și Prof. Arh. T. T. Socolescu, care au fost vizați prin două critici, apărute în „Simetria".

Pentru „Simetria"

Câțiva colegi s'au simțit vizați de unele exemplificări date de mine într'un studiu al diferitelor aspecte ale arhitecturei, de aiurea și de la noi, de altă dată și de acuma, studiu publicat în No. 3-4 din 1941 apărut în 1942 al revistei Arhitectura.

Negreșit că acel studiu n'a fost scris cu intențiunea celui ce vrea doar să se mențină oricum în actualitate ci pentru clarificarea unor tendințe și moravuri dăunătoare bunului mers al profesiunei noastre.

Nu s'a văzut însă în el de cât o chestiune personală și s'a reacționat numai ca atare, și de maniera celui ce se supraevaluiază.

In acest scop unii au protestat la telefon alții în scris, fiecare după temperament și aptitudini. Totul însă învăluit, discret, insinuant.

Mă voi ocupa însă numai de răspunsul „Simetriei" No. 4 în care, bagatelizând problema o prezintă în treacăt, și ca o chestiune personală „ care nu intră în preocupările conducătorilor acestei reviste".

Un pretext comod care termină cu o insinuare pe lângă „Arhitectura" de a reveni la bunele timpuri când ducea o existență comodă pentru toți prin caracterul ei indiferent și static, lăsând apele să curgă în voia lor și „privind cu simpatie efortul de limpezire al Simetriei a unor noțiuni și de discriminare a unor valori" etc. etc.

Limpezirea aceasta însă s'a limitat la o frazeologie dezordonată și turbure, o simplă și fără sens beție de cuvinte după cum vom vedea mai la vale, iar în tabăra proprie neavând ce discrimina, s'au mărginit la rolul de detractori ai înaintașilor în speranța că spațiile goale creiate prin distrugeri închipuite vor fi ocupate cu umplutura Simetriei.

Și spre a da acestei invitații de pașnică conviețuire admirativă între Simetria și Arhitectura, însă în sensul dorit de ea și un temei critic, face câteva observațiuni însoțite de o neizbutită intenție de persiflare și de o vădită neștiință.

1) Cădelnița de la Tismana nu este nici grecească nici rusească ci aparține perioadei de tranziție de la roman la gotic și este adusă la Tismana probabil de Nicodim din Serbia unde, date fiind legăturile epocei, putea fi ușor adusă din orașele de pe coasta Dalmației sau chiar din Italia. Ea a provocat interesul arheologilor români și străini pentru clarificări pe care văd că D-l C. nici nu le bănuește.

2) Schițele care complectează articolul care l'a supărat pe D-l C. sunt luate după Sf. Sofia din Capitala Bulgariei, care din cauza situației geografice reprezintă pentru D-sa o arhitectură bulgărească. Este însă o biserică de la începutul Sec. V poate chiar sfârșitul Sec. IV, anterioară deci Sf. Sofii din Constantinopol, biserică care clarifică problema cupolei pe pandantivi, rezolvată aici înaintea operei lui Justinian și este reprodusă de Schlumberger în L'Epopée Byzantine, la epoca respectivă. Despre existența Bulgarilor în Balcani, pe acea vreme știe numai D-l Cantacuzino.

Iar dacă ar fi bulgărească, aceștia, departe de a se simți jicniți de persiflarea și disprețul D-lui C. ar fi trâmbițat-o ca pe o adevărată glorie artistică a lor.

3) D-l C. relativ la Odesa reproșează că Arhitectura a reprodus Bursa, opera a lui Bernardazzi, autorul primăriei din Chișinău, al cărui cetățean de onoare era și autor al multor lucrări remarcabile în Rusia.

Despre personalitatea, lucrările și viața lui Bernardazzi arhitect în a treia generație, D-l C. poate lua cunoștință din No. 8, anul 1900 al revistei Zodcii a Soc. Imperiale a Arhitecților din St. Petersburg, număr consacrat lui în întregime.

D-l C. din interesul de a critica cu orice preț, alunecă pe panta contrazicerilor, neștiinței și lipsei de logică, din neputința de a adânci problemele. Căci necunoscând cauzele adoptărei de către Europa centrală și Rusia a unei arhitecturi eclectice cu o pronunțată nuanță florentină și neputând din această cauză pătrunde miezul chestiunei, recurge la comoda cale a refugiului în antisemitism, neobservând că prin această cale supraestimează calitățile celor pe care așa de mult îi disprețuește. „Arhitectura Evreo-Maghiară a Mittel Europei". Și dacă mai adaogă și „Sinagoga Americană"(?!) i se pare că a obținut efectul suprem.

4) In ce privesc schițele și desenele din Arhitectura, care nu plac D-lui C. avem de dat următoarele explicații. Când un desemn împlinește un rol documentar trebue să fie cât mai precis, cu riscul de a suporta acuzația gravă a „prețioșilor" că este școlăresc sau fotografic. Când însă ai de redat pitorescul din natură cum sunt schițele din Chișinău ale lui Simota, trăsăturile de cărbune largi î n s ă de mână sigură sunt la locul lor. Nu înțeleg însă să simulezi o mână paralitică spre a imita naive și arhaice desenuri, mai ales atunci când ele ilustrează un text cu pretenții științifice, sau să imitezi creionările sumare ale marilor artiști ai trecutului; care creionări au fost făcute pentru ei în carnete intime, spre a fixa o impresie fugară ce urma să fie definitivată mai târziu și pe care aceștia nici odată nu s'au gândit să le imprime.

Dacă le cunoaștem astăzi, faptul se datorează cercetătorilor de mai târziu care au adunat și publicat tot bagajul artistic al acelora.

Este de neîchipuit însă ca într'o publicație proprie să etalezi cu emfază creionările fugare — făcute în birou — care în mod obicinuit, la un om de fond, cu vremea ajung la coș. De altfel această atitudine este în contrazicere cu D-sa însuși care în comentariul cu care ni'l prezintă pe Gide la pag. 164 spune: Gide chiamă mereu la ordine pe contemporanii săi. El simte într'o vreme când notația, impresia directă, schița, înregistrarea efemerului, găsesc atât la artiști cât și la public o deosebită prețuire. Din această cauză mulți artiști dotați n'au depășit adesea faza premergătoare a documentărei: ceea ce era pe vremuri o simplă pregătire devine acuma opera propriu zisă. Orice schițare se expune — la Simetria se publică — orice tremurare a creionului fiind sensibilă, rămâne ca o valoare intrinsecă, și opera adevărată nici nu mai ajunge în stare de proect. In contra acestei destrămări a metodelor de lucru Gide, Valéry, Lohte au opus o continuă rezistență, îndemnând pe artiști să se în-

toarcă „pe cărările răbdătoare, lăsând amatorilor să confunde geniul cu plăcerea" (Sic).

Dar părăsind critica obiecțiunilor sale asupra acestui număr al Arhitecturei îmi iau permisiunea a mă ocupa puțin de acest număr al Simetriei. Revista aceasta se prezintă ca un mozaic de domenii artistice, de subiecte disparate, iar în ce-i privește pe d-nii Gh. M. C. și O. D. de contradicție și superficialitate. Se vede imediat lipsa de lămurire a țelurilor ei. Nici o idee conducătoare, nici o autoritate în conducere. De aceea în ținuta ei domnește o anarhie curioasă.

Numărul 4 al Simetriei se deschide cu articolul D-lor Gh. M. C. și O. D. despre Orient-Occident. O problemă desbătută și clarificată de oamenii mari ai științei, care au precizat rolul covârșitor al Orientului în formarea spirituală și plastică a Occidentului. Ce cuprinde acest articol? Un galimatias sentențios și grandilocvent fără nici o motivare logică și o definire clară a ceea ce este Orient și Occident.

Și ca încheere a românismului pe care-l trâmbițează pe toate paginile, fără să fi încercat cel puțin, necum să fi izbutit o clarificare teoretică a lui pentru uzul artei, pune brusc problema preferințelor. „Or noi vrem Occidentul cu toată disciplina lui spirituală cu toată claritatea lui conceptuală". „Orientul fie că vine sub forma de bizantinism pentru uzul Slavilor fie că vine sub forma unui poporanism denaturat sau unor balcanisme rasial necontrolate (?) sau că vine sub forma misticismului revoluționar și socialmente promițător, el servește aceeași cauză de disociere a forțelor românești; etc. etc. Trecând peste confuzia ideei generale, care apare de la sine, nu înțelegem de ce să ne alarmăm dacă bizantinismul este pentru uzul Slavilor, poporanismul este denaturat, balcanismul este necontrolat rasial, deci nu știm ce fel de balcanism este. Sunt deci lucruri care nu ne privesc iar astăzi despre vreo altă influență din Orient care să disocieze forțele artistice românești nu se poate vorbi. Destrămarea sau disocierea forțelor românești și împiedicarea unei regăsiri pe linia curat națională a venit dintr'o direcțiune cu totul opusă Orientului și încurajată nu de Orientul care după D-nii Gh. M. C. și O. D. se deghizează în „bizantinism pentru uzul Slavilor" etc. etc. anume ca să ne distrugă! ci tocmai de la acel Occident „cu toată disciplina lui spirituală și claritatea lui conceptuală" în complicitate teoretică și practică chiar cu D-l Gh. M. C.

Dar dacă în prezent nu ne amenință nimic, după cum am văzut și știm, de oare ce în manifestările și tendințele noastra plastice nu este nici o influență activă a Orientului, m'am gândit că poate D-lor se gândesc la trecut. Însă tot D-lor spun mai departe că atât arhitectura lui Ștefan cel Mare cât și a lui Brâncoveanu nu au nimic de aface cu acest Orient, care totuși „voește să ne distrugă și să destrame forța noastră spirituală"!

Apoi ca încheere pun o serie de probleme, altora, care nu au drept să vorbească despre arta românească până nu rezolvă aceste probleme. Direcția bicefală a Simetriei însă este ocupată de doi arhitecți, care vorbesc mereu și cu foarte multă pretenție în numele artei românești. E drept numai vorbesc, fără să se fi gândit și fără să-i fi împiedecat cineva să rezolve acele probleme. Dar... vorba D-lor: „Forme fără fond, beție de cuvinte".... Galimatias.

In ce privește tăgăduirea oricărei valori spirituale lumei slave, nici nu se pune de acord cu D-l Ciomac, un cercetător obiectiv, de o cultură temeinică, care găsește determinante influențe slave chiar în formarea uriașei personalități muzicale a lui Beethoven, dând și sursa informației, Andrei Gavrilovici.

D-l C. singur, căutând să scoată din „Jurnalul" lui André Gide, „Atitudinea lui critică" însoțește citatele respective cu comentarii proprii, citate care sunt așa de puține și scurte iar comentariile așa de lungi în cât ele n'au servit de cât ca pretext spre a arăta nu „Atitudinea Critică" a lui Gide ci ideile D-lui C. despre artă și artist. Explicațiile și comentariile sunt unele în contrazicere cu ceea ce spune Gide, altele în contrazicere cu ce face D-l C. (vezi citatul de mai sus din Gide), iar unele cari n'au nimic de aface cu Gide.

Spre exemplu Gide spune: „On a écrit et dit bien de sottises contre l'individualisme pour n'avoir pas compris ou voulu reconnaître que le triomphe de l'individu est dans le mot divin de l'Evangile: Qui veut sauver sa vie la perdra mais celui qui la donnera la rendra vraiment vivante". Iar D-l C. spune: „Un neam este mare prin crearea nu a valorilor specifice, dar a celor universale. Specificul este în domeniul pitorescului și pitorescul e întotdeauna de o calitate inferioară". Ori știm că nu există valoare universală în afară de specific, mai ales când este vorba de popoare. Ceea ce în mod impropriu se zice valoare universală nu este de cât un specific național a c ă r u i v a l o a r e e s t e u n i v e r s a l r e c u n o s c u t ă. Arhitectura greacă, egipteană, etc. este specifică poporului grec egiptean etc. a căror valoare este universal recunoscută și admirată, iar pitorescul nu este întotdeauna de o calitate inferioară ci numai atunci când cel ce-l utilizează este inferior. Exemplul Acropolei de la Atena, unde artistul a știut așa de minunat să împerecheze pitorescul naturei cu arta clădită în cât reciproc se ajută și se completează, este o sublimă dovadă de fuziune a operei lui Dumnezeu cu opera geniului omenesc dând ceva unitar și perfect. Căci ce impresie ne-ar face dacă am așeza pe un plan orizontal, monumentele de pe Acropole în forma, dimensiunea și distanța la care sunt așezate unele față de altele?

Apoi la explicația justă și clară a lui Gide: „En général l'insubordination contre les règles vient d'être subordination inentelligente au réalisme d'une incompréhension des fins de l'art, de cette spécieuse insinuation de l'empirisme qui veut, par une scandaleuse généralisation fronder l'art en ne l'attaquant que là ou il est devenu artifice et appeler factice toute surnaturelle beauté".

D-l C. însă înțelege că arhitectura „în finalitatea ei este prin excelență o creatoare de frumuseți supranaturale, utilul și metodele de construcție nefiind de cât pretexte ori mijloace pentru a tinde spre acea armonie care depășește frumusețile născute din hazardurile creației naturale. Și dacă această denumire de hazard, privitor la creațiunile naturale, pare nedreaptă, este cert că arta și natura au, pentru a ajunge la creație, drumuri cu totul separate chiar de la obârșie".

Utilul însă, metodele și regulele de construcție sunt îndreptarul oricărei lucrări de arhitectură. Respectarea acestor generatoare de artă e de rigoare și ele duc în orice caz pe cel care este pătruns de ele la o lucrare convenabilă.

Depinde de talentul celui care înțelege în tot cuprinsul lui utilul și mânuește cu virtuozitate metodele de construcție ca să ne dea și o operă de artă.

Frumusețea aceasta însă nu este supranaturală, ci doar de altă natură de cât frumusețile naturale ale lui Dumnezeu, care frumuseți nu sunt născute din hazard ci după anume legi foarte stricte de vreme ce dau în timp și spațiu mereu aceleași rezultate.

Și este deplasat să se compare cu ele frumusețile creațiunei umane, acestea fiind și fundamental deosebite, spre a permite o comparație.

Și „punctele (noi credem că nu punctele ci elementele) de comparație" sunt cerute chiar de D-l C. când spune că „se nesocotește la noi arta religioasă din cauza lipsei punctelor de comparație".

In ce privește separația „de la obârșie" a drumurilor celor două arte, a lui Dumnezeu și a omului, chestiunea este foarte logic expusă de D-l C.

Căci avem pe deoparte pe Dumnezeu, care în imensul lui domeniu artistic lucrează după regulile fixe ale armoniei uni-

versale de el stabilite și de altă parte pe D-l C. care ia utilul și metodele de construcție drept pretexte spre a evada din ele și a tinde nestingherit spre acele armonii și frumuseți supranaturale, care depășesc frumusețile născute din hazard ale creației naturale. Deci pe drept foarte diferite drumuri încă de la obârșie.

Mai departe Gide spune : „Toute théorie n'est bonne que si elle permet non le repos mais le plus grand travail. Tout théorie n'est bonne qu'a condition de s'en servir pour passer outre".

Iar D-l C. înțelege : „Intr'un cuvânt o teorie nu este de cât o unealtă de care uzează un artist. O operă de artă nu poate fi exemplificarea unei teorii, căci creația însăși va scăpa totdeauna criticei. Iar criticul ca și artistul are totul de câștigat, ca să rămână pe cât se poate în afară de teorii. Regulile sunt o limitare liber consimțită a procesului creator iar teoriile nu sunt de cât justificări și explicații adhoc. Or frumusețea n'are nevoe de comentarii. Frumusețea și perfecția în frumusețe au fost atinse. Frumusețea a fost realizată. Realizările din domeniul artei sunt poate singurele semne de permanență ale spiritului uman. In celelalte domenii toate sunt vecinic supuse unor evoluții și destrămări".

O operă de artă este întotdeauna rezultatul unei probleme puse de alții sau de artistul însuși. Ea se rezolvă mai bine sau mai rău după talentul de a mânui spre o rezolvare estetică teoriile și regulile artei, care reguli contribuesc la însușirea unui meșteșug de artă, pe care-l controlează și cu ajutorul cărora artistul însuși se verifică. Totul poate fi supus criticei, analizat și explicat, dacă lucrul este eșit dintr'o minte echilibrată și cinstită. Teoriile sau premerg și opera de artă le este consecința, sau se nasc pe urma operelor de artă, din analiza lor și servesc de călăuză celor ce se consacră după aceea artei. Lucrul acesta îl înțelegem foarte bine din Vitruvius care în Cartea III-a ne spune : „Eas autem symmetrias constituit Hermogenes, qui etiam primus hexastylum pseudo-dipterive rationem invenit".

A admite „teorii ad-hoc" deci variabile după capricii și interese, înseamnă a introduce anarhia într'un domeniu în care numai munca ordonată și controlabilă poate duce la rezultate fericite. Căci principiile în esența lor sunt limitate ca număr și permanente, nu ocazionale și efemere. Iar dacă artistul ni se pare că a realizat ceva în afară de reguli, el nu le-a nesocotit ci depășindu-le le-a îmbogățit cu noi și importante completări. Regula se verifică prin opera și opera prin regulă. Nu este nimic în afară de legi. Teoria comodă a artistului în afară de teorii, a artistului care se autodecretează ca atare, este teoria ratatului leneș care crede că se poate impune prin violență verbală și necuviință faptică.

Iar permanența în timp și spațiu nu este numai pentru arta plastică ci pentru orice este reușit, chiar și în știința exactă. Ipotezele de calcul ale lui Euclid și astăzi sunt valabile, și geometria lui, aidoma, fără simplificările lui Lagrange, este manual de școală în învățământul englez. Iar frumusețea unui monument atât de admirată altă dată, astăzi ne lasă indiferenți privindu-l doar din curiozitate sau dintr'un interes pur științific.

In ce privesc „evoluțiile și destrămările" cred că sunt mai posibile în arhitectură, atât de intim legată de viața popoarelor într'o continuă prefacere, de cât în domeniul adevărurilor absolute care odată stabilite prin speculațiuni filosofice sau științifice, rămân eterne.

Simetria amintindu-și că este o revistă de artă plastică și mai ales de arhitectură, găsește că se cuvine să dea și câteva reprezentări grafice. Spre a satisface pe deoparte disprețul pentru tot ce au realizat și înaintașii și contemporanii negăsind nimic demn de reprodus și de comentat, și pe de altă parte, ținând să păstreze o ținută de prețiozitate, se refugiază în trecutul îndepărtat și ne dă regulile de a trasa un teatru roman și acele ale unui oraș, fără nici o explicație sau comentariu, specificând doar că sunt „după Vitruviu".

E drept că opera lui Vitruvius „De architectura" a fost însoțită de un album din cauza căruia multe părți din text sunt sumare și unele chiar obscure clarificarea lor fiind lăsată albumului.

Acest album neputând fi copiat de scribi, cu timpul, puținele exemplare originale au dispărut sau s'au transmis părți din el anonim, din meșter în meșter.

Simetria este de sigur victima unei mistificări, care ar fi fost foarte ușor de descoperit confruntând ilustrațiile cu textul. Căci ceea ce ne dă ca fiind „după Vitruviu" nu are nimic de aface cu textul lui relativ la aceste două subiecte, text care este foarte clar. Când subt protecția cardinalului Alexandru Farnese s'a înființat la 1538 Academia Virtuții cu misiunea de a studia și stabili un text al lui Vitruviu, s'a început a se studia după text și un album. Din această academie făcea parte Philander și Barbaro cunoscuți comentatori ai lui Vitruvius. Amândoi prezintă greșit construcția teatrului roman, probabil din cauza vreunui desen apocrif care circula ca fiind de Vitruvius și admis fără discernământ.

Mai târziu însă Perrault, Galiani și mai ales Maufras, care au pornit de la text, au dat un procedeu de construcție în concordanță cu el. De unde a luat Simetria acest clișeu nu pot ști de oarece în afară de Philander pe care n'am de unde să-l cercetez, toți ceilalți nu au această interpretare. Nici chiar din Barbaro nu este. Căci deși construește după acelaș principiu însă are detalii diferite.

Căci Vitruvius spune : Ipsius autem theatri conformatio sic est facienda uti quam magna futura est perimetros imi centro medio collocate circumagatur linea rotundationes, in eaque quatuor scribantur trigona paribus lateribus et intervallis, quae extremam lineam circinations [1]... tangant. Ex his trigonis cujus latus fuerit proximum scenae, ea regione quae praecidit curvaturam circinationis ibi finiatur scenae frons, et ab eo loco per centrum parallelos linea ducatur quae disjungat proscenii pulpitum et orchestrae regionem... Cunei spectaculorum in theatra ita dividantur uti anguli trigonorum, qui currunt circum curvaturam circinationis dirigant ascensus scalasque inter cuneos ad primam praecinctionem. Supra autem itineribus superiores cunei medii dirigantur.

Deci : 1) Vârfurile celor patru triunghiuri isoscele ating curba interioară (perimetros imi) care separă locul rezervat spectatorilor de orchestre sau spațiul rezervat senatorilor. 2) Baza cea mai apropiată de scenă a triunghiului, tae cercul interior, limitând frontul scenei între aceste puncte de intersecție. 3) O linie paralelă la frontul scenei trecând prin centrul cercului separa locul senatorilor de proscenă. 4) Locurile din teatru (cunei spectaculorum) sunt împărțite de scările care cad câte una în dreptul fiecărui vârf al triunghiurilor, și care urcă până la centura de circulație (praecinctio). Cuneele spectatorilor de sus sunt limitate de scările care cad în axa intervalului dintre scările de jos. (Supra autem alternis itineribus superiores cunei medii dirigantur).

Pe când în planul dat de Simetria vârful triunghiurilor atinge cercul exterior, scările inferioare nu mai cad în axa unghiurilor, ci în intervalele lor, iar scările superioare în prelungirea scărilor inferioare. Iar cele două puncte de intersecție care limitează frontul scenei, căzând pe cercul exterior, dau un front ale cărui extremități es din unghiul de vedere al spectatorilor, ca la Barbaro [2]).

---

1) Părțile punctate reprezintă eliminări din text străine de Construcția teatrului.

2) Greșala lui Barbaro provine și din cauză că a luat cuvântul extremam din „quae extremam lineam circirationis tangant", cu înțelesul cuvântului „exterior", adică punctul cel mai depărtat pe când el are înțeles de margine hotar limită, care poate fi și cea mai depărtată, dar și cea mai apropiată. „Extrema Capadociae" = hotarele Capadociei.

In ce priveşte oraşul, eroarea este şi mai mare căci Vitruvius vorbeşte de un plan pătrat iar Simetria ne dă un plan rotund cu străzi radiale şi concentrice. O reconstrucţie eronată nu ştii de cine, însă după arhitectura pe care o dă, de un necunoscător al arhitecturei romane, poate un autor medieval.

Căci Vitruvius, după ce stabileşte octogonul celor opt vânturi (Cartea I-a) Favonius, Auster, Septentrio şi Salanus, puternice şi Africus, Caurus, Aquilo şi Eorus mai puţin violente între care se intercalau încă şaisprezece vânturi slabe, cu o ghiunie (gnomon) aşezată cu vârful în axa unui unghiu al octogonului trasează patratul oraşului şi astfel se află direcţia celor opt străzi principale şi secundare ale lui. „Ita his confectis inter angulos, octogoni gnomon ponatur, et ita dirigatur angipostorum diversionenem IIX....

D-l C. în universalitatea preocupărilor sale cu toată viteza cu care trece de la una la alta, găseşte totuşi timp destul să stărue asupra Facultăţei de Arhitectură. O face în Orient-Occident, în asociaţie cu D-l O. P. D. şi o face singur în „Despre Personalitatea în Artă" bine înţeles că nu găseşte nimic bun la şcoala care a format pe codirectorul său. Dar de ce i se pare D-lui C. învăţământul acesta aşa de criticabil ? Mai întâi pentru că n'a răspuns încă la cele şapte întrebări puse în Orient-Occident ! (pag. 21). Apoi pentru că pe lângă „deficienţele pedagogiei plastice se adaogă lipsa unui Weltanschaung valabil şi cinstit. Dar şcoala este înainte de toate cunoştinţa şi disciplină. Cunoştinţa legilor permanente şi încercate ale armoniilor clasice care sunt ca o gramatică a proporţiilor şi a formelor, cunoştinţă istorică şi technică, şi în stârşit autocunoaşterea posibilităţilor fiecăruia din noi". (Cine să autocunoască posibilităţile fiecăruia din noi ?)

„Deci critică istorică, critică plastică şi autrocritică. Nu lirism personal". Şi probabil din cauza acestui lirism personal, şcoala a fost aşa de surprinsă de „revoluţia mijloacelor de construcţie" în cât a trebuit să colaboreze (cu cine ?) nu în sensul revoluţiei ci în formalismul ei. Deci o revoluţie care deabia declanşată s'a şi înţepenit în formalism. Dar de ce s'o fi supărând D-l C. pe şcoală şi nu pe revoluţia D-sale formalistă ! Cu asemenea frazeologie vrea D-l Cantacuzino să rezolve probleme aşa de importante ?

Şi după ce a spus aşa de limpede (!) dece nu este şi cum ar trebui să fie o şcoală, ilustrează spusele sale cu un exemplu cu care alunecă pe panta polemicei personale care totuşi „nu intră în firea D-sale". (pag. 193).

Se ocupă deci de Cursul de Teoria Arhitecturei predat de D-l T. T. Socolescu căruia îi impută de data aceasta că pune în şcoală problema originalităţei. Şcoala adică n'ar trebui să desvolte în elev dorinţa de originalitate ci să se mulţumească numai cu înmagazinarea cunoştinţelor şi mânuirea dexterităţilor necesare !

Dar consequent conformaţiei sale spirituale pluteşte în vagul unei frazeologii lipsită de preciziune. Căci originalitatea „poate însemna simptomele premergătoare ale nebuniei, vanităţile modei sau aportul valabil şi nou al forţelor noastre creatoare", lăsând să se creadă că primele două aparţin şcoalei iar ultima Simetriei.

Căci asupra ultimei D-l C. crede că şcoala nu poate mare lucru. Pentru ce ? Pentru că „sau personalitatea este puternică şi atuncea şcoala o va ajuta în desvoltarea ei armonioasă, presupunând fireşte că şcoala îşi îndeplineşte menirea educativă, sau această personalitate se va elibera de şcoală, nesocotind-o", etc. etc., fără să ne spună ce devine eliberându-se, deci renunţând la o desvoltare armonioasă pe care numai şcoala o poate da şi fără ca D-l C. să izbutească a spune ce vrea.

D-l Socolescu are însă dreptate şi D-l C. nu. Numai că D-l C. întrebuinţează metoda criticului literar Caion care spre a distruge orice valoare românească o compara cu Shakespeare, cu deosebirea că D-sa o compară cu valoarea absolută a noţiunilor, metodă foarte comodă.

Desvoltarea simţului de originalitate însă este foarte necesar încă din şcoală. El însă trebue să se facă cu metodă şi trebue să preocupe nu numai pe profesorul de atelier ci şi pe profesorii de cursuri teoretice.

Invăţarea pur mecanică a celor trei categorii de discipline preconizată de D-l C. nu determină trecerea peste categoria meşteşugarului simplu.

Când introduci pe elev în cunoaşterea unui monument, nu interesează atât cunoaşterea lui ca atare cât mai ales cunoaşterea problemelor care i-au dat naştere şi cum au fost interpretate elementele ajutătoare de ordin spiritual sau material spre a duce la originalitate. Tot astfel învăţarea şi mânuirea regulilor sau principiilor de artă nu trebue să se facă pentru posedarea şi mânuirea lor meşteşugăreşte, ci pentru a ajuta la rezolvarea originală a problemelor ce ni se pun.

In tot momentul elevul trebue să fie făcut atent că el nu va fi posesorul unui meşteşug de repetiţie ci un creator, şi ca atare tot ce învaţă, învaţă în vederea unei interpretări originale. Şi după ce D-l C. la pag. 202 spune că : „In fiecare din aceste trei puncte enunţate mai sus originalitatea nu poate să apară ca un principiu central de preocupare educativă" cere la pag. 203 ca D-l Socolescu să facă un „curs original" !

Aceasta pentru că, „elevii după originalitatea lor (?!) vor deveni artişti-creatori de forme arhitecturale, antreprenori, technicieni, savanţi ori critici. Pentru că trebue să vrei totui ca să nimereşti ceva". De aceea poate Simetria este aşa de nebuloasă şi împrăştiată doar va nimeri ceva. Aşa dar încărcarea programului de studii, pentru că nu se ştie ce cale va apuca cel pe care statul îl voeşte arhitect. Tehnician, savant, critic ? Şi tot după D-sa mai este un motiv. Din şcoala aceasta vor eşi profesorii de mâine. „Aceştia vor trebui să fie savanţi creatori". Noi credem însă că aceştia trebue să fie în prima linie profesori. Insă să fie. Dacă pe lângă această calitate sunt şi savanţi-creatori poate să fie bine, deşi de multe ori aceştia sunt slabi profesori. Pentru că nu putem prevede care dintre aceştia vor deveni profesori, şcoala deci trebue să fie o fabrică de savanţi.

D-l C. a ajuns la această concluzie însă, din cauză că nu este lămurit nici cum trebue să fie şcoala nici cum trebue să fie profesorul. Şcoala formează pe arhitect însă nu pe profesor şi nici pe savant. Şi pe unul şi pe altul îl formează pasiunea lui pentru studiu şi nu ajunge acolo de cât după o muncă continuă şi încordată. Acesta este deci opera lui însuşi. E drept că până acuma nu s'a văzut de loc rezultatul acestei pasiuni şi nici nu s'a avut în vedere asa ceva la numirea unui profesor. Alte criterii au dictat aceste numiri. De aceea şi este aşa de săracă bibliografia de specialitate.

Dar deşi D-nii Gh. M. C. şi O. D. constitue un depozit infinit de elemente amuzante care merită a fi relevate, totuşi sunt nevoit a mă opri, căci nu pot abuza de ospitalitatea revistei. Atât hârtia cât şi tiparul fiind foarte scumpe, cheltuiala apariţiei trebuie drămuită după importanţă. Şi sunt atâtea altele !

SP. CEGĂNEANU

„Despre personalitatea în artă"

Un răspuns [1])

In penultimul număr al revistei „Simetria", IV, care apare odată pe an, am cetit cu surprindere sub titlul ce împrumut pentru acest răspuns şi sub semnătura d-lui G. M. G. o critică destul de aspră în care strecoară şi unele ironii, în legă-

[1]) Acest articol a fost scris la puţin timp după apariţia numărului IV al „Simetriei". Din motive pe cari nu le discut, nu a putut apare în revista „Arhitectura", la timp. Se publică acum, cu destul de mare întârziere, în forma iniţială, cu adaosul unor scurte note.

tură cu introducerea la cursul ce predau la Facultatea de Arhitectură din București.

Țin să dau de la început următoarea explicație:

Deoarece din cauza războiului nu apar și nu ne vin aproape de loc cărți și reviste de arhitectură din străinătate, Decanul Facultății noastre a impus profesorilor să redacteze cursuri, cât mai succinte, pe cari le-a reprodus cu mijloacele Facultății și cari completate prin expunerile orale ale profesorilor respectivi, demonstrații și desenuri pe tablă, iar la unele și prin proecțiuni, trebue să pună la îndemâna studenților cât mai mult din materialul necesar studiilor lor. Așa dar eu nici n'am gândit ca să dau publicității un „Curs de Teoria Arhitecturii" și nici nu aș fi avut timpul necesar ca să redactez o lucrare așa de importantă și voluminoasă, în cei trei ani de când predau această materie. J. Guadet care avea alte posibilități și care dela începutul carierii sale a fost preocupat de acest curs, pe care pot spune că l-a creat, deoarece nimeni până la el nu i-a dat o așa de mare amploare, a început târziu de tot publicarea celor patru volume, operă monumentală și care i-a încununat strălucit cariera sa profesorală.

Așa dar, așa zisul curs, pe care d-l G. M. G. și l-a procurat dela vreun student, reprezintă de fapt numai ceva material didactic necesar cursului, fără nici o altă pretenție, fiind redactat de mine, dar alcătuit din compilații, extrase din cărțile și revistele de specialitate, ca și unele expuneri proprii, neputând înfățișa la acest curs o teorie a mea. Cum foarte bine spune Guadet, aceste studii de arhitectură teoretică sunt „o verificațiune a progresului experimental" și deci reprezintă studiul arhitecturii comparate — iar nu o teorie a sa [2]).

In orice școală de arhitectură, ca și în oricare școală de artă, cursurile sunt ajutătoare atelierului și cum arăt în acea „Introducere", „în aceste ateliere, al căror rol e capital, trebue ca profesorul să dea pe cât posibil f i e c ă r u i e l e v u n î n v ă ț ă m â n t i n d i v i d u a l, fiindcă numai astfel se va atinge scopul ultim al studiilor acestei școli, care trebue să fie acela de a desvolta originalitatea elevilor săi".

D-l G. M. G. comentează pe larg, criticând, această afirmație care apare și în prima frază a acelei „Introduceri", incomplet redată dintr'o greșeală de reproducere, deoarece în manuscris apare astfel: „Scopul studiilor acestei școli trebue să fie acela de a desvolta originalitatea elevilor săi, calitate atât de esențială artiștilor". (Viollet-Le-Duc). Este deci o citație dintr'un studiu al unui mare arhitect francez, care nu va putea fi așa de ușor contestat, — cred că nu e nevoe să mai insist. In felul acesta d. G. M. G. se găsește în prima și cea mai importantă parte a articolului său, în polemică cu E. Viollet-Le-Duc. Pentru a risipi orice bănuială posibilă, voi reproduce mai jos câteva fraze dintr'o broșură a lui E. Viollet-Le-Duc, „Intervention de l'état dans l'enseignement des Beaux-Arts", în care la pag. 17 spune între altele: „on est conduit à reconnaître que l'enseignement était a l'Ecole des Beaux-Arts non seulement insuffisant en quantité, dirai-je, mai déplorable sous le rapport de la méthode et de la doctrine". Și mai departe, comentând un raport oficial asupra acestei chestiuni, el spune: „Bien que le rapport fût aussi modéré que possible dans les termes, il exprimait trèsnettement les craintes que toute personne soucieuse des intérêts de l'art devait ressentir en présence du système adopté, par l'Académie. Il faisait ressortir la nécessité de développer l'originalité chez les élèves, et á ce propos, il disait: Cette originalité personnelle, qualité si essentielle aux artistes, que l'enseignement tend si peu, à développer aujourd'hui, est encore entravée de la manière la plus regrettable", etc. Cu toate că E. Viollet-Le-Duc a fost numai un „profesor incidental" (!) la Beaux-Arts, căci numit la 18 Nov. 1863 la catedra de istoria artei și estetică a demisionat la 19 Martie 1864, fiindcă „Le sentiment qui me dictait cette détermination résulte d'une conviction profonde", etc., cred ca cele ce mi-am însușit din studiul său, sunt poate completate și nu dărâmate prin articolul d-lui G. M. G. și mai cred, că e mai rău sa ți se poată spune că ești în profesiune un arhitect, numai incidental și mai mult critic, scriitor, orator la radio, voiajor, etc. E știut doar că un arhitect, contează ca atare aproape numai prin lucrările ce a executat, creații ale sale.

Intențiile D-sale polemice dublate de o ironie puțin cam eftină ca și de o flagrantă contrazicere, ies și mai bine în relief în partea finală a studiului citat, unde comentează o penultimă frază a acelei „Introduceri", în care eu arăt că aceste cursuri teoretice sunt și trebue să fie strictul necesar pentru a forma arhitecți ca și constructori, cât mai desăvârșiți. Nu este rolul școalei să scoată savanți în fiecare din specialitățile care concură la formarea unui arhitect, după cum nici facultatea de construcție inginerească nu scoate savanți, ci numai constructori pregătiți. Savanții în tehnică se formează singuri, în specialitatea pentru care au înclinare și mai ales prin doctoratul ce-l dau la universitățile a căror menire este știința pură, nu aplicată la nevoile zilnice.

De altfel, iată și părerea lui Vitruviu, pe care „Simetria" îl citează adesea și care e tot așa de concludentă: „Intr'adevăr, nu este necesar, nu este posibil, ca arhitectul să fie un tot atât de bun gramatic (stilist) ca Aristarcus, un muzicant ca Aristoxenus, un pictor ca Apelles, un sculptor ca Myron sau Polycletus, un medic savant oa Hippocrates; este suficient ca gramatica, muzica, pictura, sculptura și medicina să nu-i fie streine. Ii este imposibil să exceleze în fiecare din aceste științe și deci este destul să nu fie novice. Un număr de științe, atât de mare nu poate da de sperat să poți ajunge la perfecție în fiecare, când spiritul omenesc abia poate să înțeleagă ansamblul lor" [3]).

Așa dar arhitectul nu poate fi decât un fel de șef de orhestră care cunoaște și realizează maximul cu instrumentele ce dirijează, fără a putea fi și executant emerit la oricare din ele, chiar după părerea lui Vitruviu, atât de des citat în paginile „Simetriei".

Iar dacă dl. G. M. G. nu vrea originalitate sau „personalitate" cum spune d-sa, la lucrările de arhitectură ale elevilor acestei școli, mulțumindu-se cu foarte puțin, de ce se contrazice cerând originalitate desăvârșită la cursuri, de unde ar vrea să iasă, de data aceasta și artiști creatori de forme arhitecturale, dar și mari antreprenori, tehnicieni, savanți ori critici, în toate acestea din urmă însă tot mari creatori, ca astfel școala să nu aibă la bază „mărturisiri de inferioritate și inutile umilinți" cum scrie. „Din sânul acestei școale, care are la temelia ei puternica personalitate a lui Mincu, vor ieși profesori de mâine cari vor trebui să fie „savanți creatori", nu „profesori incidentali", etc. etc. scrie d. G. M. G. [4]). Contrazicerile ies destul în evidență și nu e

[2]) Ca să se poată tipări un curs complet de „Teoria Arhitecturii" la noi, e încă mult prea de vreme; o sinteză însă voi încerca, imediat ce împrejurările de azi vor fi trecut.

[3]) L'arhitecture de Vitruve. Maufras Tom. I, pag. 89.

[4]) Se poate să aibă dreptate „Simetria" spunându-mi, că sunt „profesor incidental", deoarece după ce am făcut 12 ani atelier, am fost trecut la „Teoria Arhitecturii". Totuși eu nu găsesc că e așa de mare deosebire între arhitectura de atelier și cea teoretică, fiind strâns legate. A deveni însă profesor de „Istoria Arhitecturii" în urma unor scrieri literare și descrieri de călătorie, cari nu au aproape nicio legătură cu arheologia, cred că e mai mult decât un incident și totuși, pentru faptul că d. G. M. G. posedă o frumoasă cultură generală, ca și talent de expunere, eu am susținut numirea d-sale, care a avut loc în urma apariției articolului său în „Simetria".

[5]) Această frază pe care renunț de a o califica, regret că poartă și semnătura d-lui O. Doicescu, un fost elev al școalei noastre, care s'a desvoltat pe tradiția acestui, — cel mai mare arhitect al României moderne, — neuitatul nostru profesor: I. Mincu. E stranie această atitudine a unui tineret, care nici măcar nu mai e așa de tânăr, de a denigra pe arhitecții bătrâni, ca și școala noastră de arhitectură care e opera lor, prin acel așa zis „Orient-Occident?" cu desenele cari îl însoțesc ca și prin multe alte articole ce apar în „Simetria" și în unele cărți și cari dovedesc un egocentrism prezumțios, plin de „forme fără fond", cum scrie „Simetria" și foarte adesea lipsite de orice înțeles.

nevoe să mai insist. Cum spun și mai sus, un arhitect contează prin ceeace crează și realizează în arhitectură, care nu cere savantlâc, deoarece savantul e un om de știință, iar arhitectul e un artist și deci, repet, rămâne ca arhitect numai prin ceeace crează în arta lui, și nu prin impresii de călătorie sau prin calcule de beton armat, contabilitate de antreprenor și organizare de șantiere, etc. etc. Cât despre „puternica personalitate a lui Mincu", să mă ierte d. G. M. G. dacă sunt mirat de această afirmație a d-sale pe care o subliniez și care e în contrazicere completă cu acea „Declarație" din primul număr și de pe prima pagină a „Simetriei", unde scria: „Arhitectura națională născută din Expoziția anului 1907 (eu știu că e mult mai veche) și cavourile arhitectului Mincu, clasicismul noptierelor lui Dufeyel, etc.... iată bilanțul unei jumătăți de veac de zăpăceală și de febră din care ieșim" [5]).

Așa dar, cele mai originale și desăvârșite creațiuni ale lui Mincu sunt așezate în „Simetria" lângă noptierele lui Dufeyel și „în bilanțul unei jumătăți de veac de zăpăceală", etc., — ca după trei ani în No. IV al aceleași reviste și numai în interesul cauzei, să se invoace „puternica personalitate a lui Mincu" (!).

Cu asemenea idei și consecvențe, acea „jumătate de veac de zăpăceală și de febră" cum scrie, văd cu regret că se prelungește și chiar prin „Simetria".

Prin aceste rânduri, scrise cu toată obiectivitatea, am căutat să dau un răspuns cât mai academic „Simetriei" care m'a atacat și ironizat, — ferindu-mă însă de a merge pe același drum. Multe din cele ce apar în „Simetria" sunt discutabile și le vom discuta, însă cu seriozitatea necesară unei tribune care reprezintă pe toți arhitecții români și nu numai o mică asociație de intelectuali.

T. T. SOCOLESCU

I n f o r m a ț i i

● Articolele publicate în numărul de față al revistei, trebuiau să apară încă de la începutul anului. Greutățile vremurilor de războiu, cărora le-a pus vârf o bombă aeriană, care a distrus întreg materialul redacțional adunat în timp ce clișeele erau în mare parte deja confecționate, reconstituirea acestui material în plină dispersiune, au întârziat până acum apariția.

Cerem deci iertare cititorilor pentru această întârziere involuntară și încrezători în destinele țării noastre, reluăm truda noastră în speranța că anul 1945 ne va îngădui o apariție regulată.

● Adunarea generală anuală a Soc. Arhitecților Români, ținută la 24 Februarie 1944, a ales, pe anul în curs, următorul comitet de conducere al societății:

Președinte:	C. D. Dobrescu,
Vicepreședinți:	T. T. Socolescu și Gh. Negoescu
Secretari:	P. Șerbănescu și Dan-Virgil Marinescu,
Cenzor:	St. H. Opari,
Casier:	M. Moroianu,
Bibliotecar:	Gh. Ursescu-Galați,
Membri:	Const. Iotzu, Vasile Rădulescu, V. Smigelschi și V. Stancu.

● Din inițiativa D-lui Prof. I. Petrovici, a cărui solicitudine pentru arhitecți nu trebue să o mai subliniem, Premiile naționale pentru Artă (pictură și sculptură) s'au îmbogățit cu instituirea unui Premiu național pentru Arhitectură, care a fost decernat pentru prima oară la 3 Iunie 1944.

Comisiunea convocată în acest scop, prezidată de D-l Prof. I. Petrovici și compusă din D-nii: arhitecți I. D. Enescu, Prof. C. Iotzu, N. Nenciulescu, C. Ursescu-Galați (reprezentând pe președintele S. A .R.), pictori I. Al. Steriadi, Marius Bunescu, Camil Ressu, sculptori I. Jalea, Mihai Onofrei și Ion Pașa, directorul arteior din M. C. N. C., a laureat în unanimitate pe D-l Prof. Arhitect Petre Antonescu.

Puternica personalitate a fostului Rector al Academiei de Arhitectură este prea cunoscută, ca să mai fie nevoie să adăugăm aprecierile noastre. Amintim doar că se încununează astfel o activitate de patru decenii, depusă în slujba arhitecturii naționale.

● Noua lucrare a D-lui Ing. Nicolae N. Ganea, intitulată „Elemente practice de rezistență și statică grafică", pentru construcțiuni, vol. I, cuprinde în rezumat toate cunoștințele necesare pentru calculul elementelor curente la construcțiuni. Este bogat ilustrată cu figuri în text care lămuresc și ușurează descifrarea formulelor. Lucrarea este completată cu o serie de date generale privind greutățile proprii cât și încărcările construcțiunilor.

Este o lucrare meritorie, care umple un gol simțit în literatura noastră tehnică și nu trebue să lipsească din nici un birou tehnic.

(Arh. Gh. Lit.)

● Intr'un interesant studiu, apărut în numărul pe Mai-Iunie al revistei „Tehnica și Viața", d-l Prof. Arh. Duiliu Marcu se ocupă de „Reconstruirea Europei după războiu".

D-sa arată că vor trebui refăcute o serie întreagă de monumente, grav avariate și în mare parte distruse de războiu. In același timp vor trebui construite cartiere întregi de locuințe în locul celor distruse și încadrate în noui planuri de sistematizare.

Este adevărat că unele probleme, privind această reconstrucție, așteaptă soarele păcii pentru a fi soluționate, însă măsuri de organizare și studii preliminare se pot face încă de pe acum.

Urmărind aspectul social al operei de reconstruire D-sa ajunge la concluzia că, în ordinea urgenței, trec pe planul întâiu măsurile de adăpostirea provizorie a tuturor sinistraților, etc. In același timp însă trebuiesc începute și lucrările pregătitoare pentru reconstruirea definitivă a monumentelor distruse și a locuințelor, pentru ca viața să-și poată relua, cu timpul, cursul ei normal. Vor trebui instituite mari și puternice organizațiuni, în care statul și particularii să-și împletească mijloacele de lucru și să-și dubleze forțele în cadrul unor legi noui, care într'altele să simplifice formele și să suprime tirania administrativă, atât de paralizatoare în unele țării.

Căci refacerea locuințelor va constitui chezășia consolidării fiecărei țări, ca și a aspirațiunilor și spritualității Europei de mâine.

● In același caiet al revistei „Tehnica și Viața" d-l Ing. N. Caranfil scrie despre un material eftin pentru locuințe „betonul natural".

Distrugerea de zone întinse în cuprinsul aglomerațiunilor urbane și rurale precum și intensa nevoie de locuințe — arată D-sa — impun găsirea mijloacelor locale cele mai eficace pentru atingerea în cel mai scurt timp a reconstrucției urmărite.

Datele problemei ar fi cam următoarele : necesitatea clădirii rapide a unui număr foarte mare de locuințe populare impune găsirea unei soluții eftine ; locuințe eftine nu se pot clădi decât cu un material eftin ; mijloace de transport restrânse și scumpe, deci materia primă trebue să se găsească aproape de șantier ; întrebuințarea unui material și mod de clădire familiar locuitorilor, care să nu schimbe aspectul aglomerațiunilor și să permită ca proprietarul singur, sau cel mult cu meseriași obișnuiți, să-și poată reface și repara locuința ; pentru a inspira încredere este necesar ca materialul să fie sancționat de o lungă practică.

Acest material, propune d-l Ing. Caranfil, poate fi pământul bătut (chirpiciul), întrebuințat atât de mult la construcțiile noastre rurale, pe care, perfecționat sub raportul tehnic și științific, îl numește „beton natural".

Perfecționarea acestuia constă în ceea ce privește : compoziția, fiind un amestec de pământ, nisip, var sau ciment și o soluție chimică (acid lactic, glucoză, etc.) ; procedeul de lucru prin întrebuințare de tipare speciale și unelte de omprpimare ; anularea contracțiunii prin uscare ; impermeabilizarea la intemperii ; sporirea rezistenței până la egalarea aceleia a cărămizii arse de bună calitate.

La construcțiile simple pentru care este propus, betonul natural nu prezintă nici un inconvenient, căci este poros și incombustibil casele fiind răcoroase vara și călduroase iarna, se găsește pe loc la șantier, nu reclamă mână de lucru specializată, intră în obiceiurile locuitorilor, materialul lemnos necesar este redus la minimum, ca aspect exterior nu arată nici o deosebire de clădirile în cărămidă, este mai insonor decât cărămida, este cel mai eftin material cunoscut pentru zidărie, metrul cub pus în operă revenind cu 40—60% mai eftin decât zidăria de cărămidă.

De altfel (N. red.) și ancestralul pământ bătut (pământ frământat cu adaus de bălegar și paie) este suficient verificat prin tradiție, căci degradările, de care suferă și pentru care este considerat ca un material de construcție inferior, sunt datorite aproape exclusiv faptului că este foarte sensibil la umiditatea provenită fie din igrasie cauzată de lipsa unei fundații și izolații raționale, fie din intemperii prin acoperișe rău întreținute. Soluționate rațional aceste puncte slabe ale construcției, zidăria de pământ bătut devine un material de durată și destulă rezistență.

Ușurința de construcție și eftinătatea, conchide d-l Caranfil, arată cu prisosință necesitatea unor încercări și popularizarea pe scară întinsă a acestui fel de construcție, care totuși nu are pretenția să înlocuiască cărămida sau betonul, în locuințele mai mari și mai luxoase.

● In situația creată de bombardamente clădirilor dintre Bulev. Carol, Calea Victoriei și Str. Edgar Quinet, ar fi cazul ca Primăria Capitalei să studieze comasarea terenurilor rămase după distrugerea clădirilor Cartea Românească și Clubul Partidului Liberal, impunând construirea unui bloc unitar cu fațade pe toate cele trei artere de circulație.

Problema a fost cercetată de un comitet de inițiativă compus din reprezentanții Soc. Cartea Românească și ai Clubului liberal, care va activa pentru construirea unei singure clădiri contopind atât viitoarele magazine Cartea Românească cât și încăperile Clubului. In această clădire s'ar îngloba toate imobilele dintre cele trei străzi, până la blocul Carpați (C. F. R.). Viitoarea construcție ar cuprinde și o mare sală de spectacole.

Pentru începerea lucrărilor s'a și constituit un prim fond de 500 milioane lei, care va fi mărit pe măsura nevoilor impuse de ridicarea construcției. (Gazeta Municipală)

● Efectele rele ale bombardamentelor pot aduce foloase în ce privește sistematizarea Capitalei. Astfel, pe str. Academiei, alinierea decretată prevedea retragerea tuturor construcțiilor de pe partea berăriei Trocadero. Casele vizate de planul de sistematizare fiind în mare parte incendiate, alinierea se poate aplica acum foarte ușor.

S'ar mai putea realiza deasemeni, sistematizarea colinei din fața Arsenalului, prin dărâmarea completă a tuturor construcțiilor aflate pe str. Uranus, dela statuia Pompierilor până la intrarea în stadionul ANEF.

Acea zonă verde era decretată prin planul de sistematizare din 1935 dar mai târziu s'a renunțat la realizarea ei.

Acum, ar deveni o realitate, dacă bine înțeles, nu s'ar mai autoriza repararea caselor cari au fost distruse de bombardamente.

(Gazeta Municipală)

● O comisiune de arhitecți-delegați de grupare a R é s i s t a n c e, în care s'au adunat forțele populare franceze care colaborează la eliberarea teritoriului francez de sub ocupația germană, s'a ocupat de curând de problema refacerii orașelor franceze distruse de războiu, stabilind într'o „C h a r t ă a A t e n e i" principiile după care trebuie să se conducă această reconstrucție în legătură cu cele ale urbanismului.

In ce privește problema locuințelor, care prezintă o latură socială preponderentă, iată ce prevede Charta Atenei :

Admițând proprietatea domiciliară a familiei ca un important element de stabilitate socială, fiecare familie trebuie să-și creeze o locuință a sa proprie, fie în case individuale, fie în blocuri de apartamente.

Din recunoașterea acestui drept rezultă pentru stat o serie de îndatoriri. In primul rând nu trebuie încurajat individul să întreprindă construcțiuni de imobile de locuit în alt scop, de cât de a găsi pentru sine și ai săi un adăpost civilizat. Plasamentul imobiliar este o formă a capitalismului, care a fost foarte căutată începând cu sec. XIX.

De azi înainte însă, grija de a procura locuințe trebue considerată ca o funcțiune socială, nu ca o operațiune financiară. Această funcțiune socială ar fi mai bine asigurată prin organisme colective, care nu urmăresc scopuri speculative.

Construcția de locuințe va trebui deci să fie încredințată unor organisme specializate, prevăzute cu mijloacele financiare și tehnice necesare, a căror activitate să fie ușor controlabilă, atât pe plan financiar, cât și pe plan social și artistic. Această soluție ar permite să se evite erorile și ororile produse prin anarhia inițiativelor individuale, cum sunt mai toate parcelările din jurul marilor orașe.

Constituirea acestor organisme ar însemna și o scădere a prețurilor construcțiunilor, prin înlăturarea greșelilor trecutului, caracterizat printr'o absență totală a organizării raționale a muncii. Desigur nu vor putea fi împiedicați indivizi izolați să-și construiască singuri case. Este necesar — cred experții Chartei Atenei — ca toți cei ce au mijloace să dea de lucru numai arhitecților, artiștilor și lucrătorilor din ramura construcțiilor. Aceștia însă vor trebui supuși unui sever control urbanistic.

(Reconstrucția locuințelor, de Al. Bogdan în „Semnalul" din 14.9.944).

● In apreciata revistă ardeleană „Observatorul economic și social", d-l Gh. Dimitriu se ocupă de soluționarea problemei locuințelor, dând la iveală un studiu de amplă documentare, care, spre deosebire de altele ce lasă, foarte comod, toate grijile pe umerii statului, are meritul de a stimula inițiativa privată în cadrul cooperației.

In multe țări — arată d-l Gh. D. — necesitatea locuințelor a fost îndestulată prin inițiativa cooperatistă. O primă grupă e formată de cooperative de muncă, în care membrii se asociază cu scopul de a construi clădiri, fie pentru trebuințele proprii, fie pentru stat și comune, iar cea de a doua

de cooperative de credit și economii, care acționează terenuri și finanțează construirea de clădiri pentru membrii lor.

In Anglia existau, în 1934, 325 astfel de asociații, cu 35.651 membri, ale căror proprietăți imobiliare se ridicau la valoarea de peste 13 milioane lire sterline. In afară de acestea mai existau în același timp, numeroase cooperative de consum, interesate la operațiuni de construcții, care investiseră peste 3 milioane lire în locuințe pentru membrii lor. Alte cooperative engleze au construit, după războiul mondial trecut, 2 milioane de mici locuințe pentru o singură familie.

Mai impresionante sunt cifrele relatate din America, unde s'au înființat 10.920 coperative de construcție, cu 8 milioane membri și cu un capital de 6 miliarde dolari.

In Suedia 5% din totalul locuințelor sunt construite de cooperative, iar în Stockholm mai mult de 10% a populației locuiește în case obținute prin cooperație.

Astfel de cooperative au luat ființă și în Franța, dând de lucru soldaților întorși de pe front în 1918. Cooperativa „L'Avenir" din Lyon, de ex., a luat o desvoltare atât de frumoasă, încât i s'a atribuit construirea celor mai multe instituțiuni publice.

La Ankara, pentru a se remedia lipsa de locuințe în noua capitală aglomerată de funcționari, societatea turcă de studii cooperatiste a înființat o cooperativă pentru case-grădini. Aceasta și-a propus, în 1937, să construiască un cartier cu 500 case, pe terenuri cumpărate dela municipalitate, plătite în 10 anuități fără dobândă.

Aceste date — firește cu mult mai multe amănunte — sunt prezentate de d-l Gh. D. spre a arăta o soluție practică pentru a încerca deslegarea crizei de locuințe de la noi. D-sa caută să stimuleze mai ales pe funcționari, amintind că în Ardeal, la Brașov, a existat o asemenea cooperativă, cu ramificații în Brașov, Sibiu și Sighișoara, care a dat frumoase rezultate. Indrumările d-lui Gh. D. trebuiesc susținute cu toată căldura, deoarece în perioada imediat după războiu statul va avea atâtea sarcini, încât este de prevăzut că problema locuințelor va rămâne mai mult în grija societății.

● La Duisburg s'au făcut primele experiențe pentru folosirea molozului, rămas din dărâmăturile caselor distruse de bombardamente, ca materie primă pentru un nou material de construcție. Până acum acest moloz era cărat în afară de oraș și folosit la umplerea gropilor și netezirea terenului. Prin procedeul aplicat la Duisburg, molozul provenit din zidăriile dărâmate este trecut prin concasoare mecanice, cu tamburi și site mari prin care se scurge praful și materialul mărunt și nisipos. Restul de cărămizi este spart în bucăți mici cât nuca și folosit apoi la fabricarea unor cărămizi, zise „Montagesteine", legate cu beton.

Aceste pietre sunt mult mai mari decât cărămizile obișnuite și sunt presate în forme de tipul blocurilor de beton, cu gol de aer în interior. Materialul acesta, de cărămizi mărunțite și beton, poate fi amestecat cu diferite culori. Astfel, având în acelaș timp o suprafață absolut netedă, zidurile nu mai au nevoie de nici un fel de tencuială.

(Tehnica și Viața, Martie 1944)

● Unul din mijloacele cele mai eficace de apărarea orașelor în contra bombardamentelor aviatice este micșorarea densității clădite. Din experiențele tragice ale războiului de astăzi s'a văzut că efectele bombardamentelor aeriene sunt mai reduse când orașul este astfel construit ca să nu ofere posibilități de distrugere în massă. Despărțirea zonelor clădite prin zone verzi și spații libere împiedică întinderea incendiilor și limitează distrugerile, care sunt cu atât mai massive cu cât atacul aerian lovește cartiere mai întinse și mai înțesate de construcții.

Plecând dela cerințele apărării pasive, Academia germană pentru construcția orașelor și întocmirea planurilor de sistematizare a publicat recent noui prescripțiuni de avut în vedere la întocmirea planurilor de sistematizare a orașelor și comunelor. Aceste prescripțiuni sunt de mare importanță și pentru sănătatea publică.

Prin aceste prescripțiuni se propune ca orașele să fie compuse din mici insule de construcții înglobate într'o întinsă zonă verde, care urmează a fi realizată din:

1. Zone verzi dealungul străzilor, scuaruri și parcuri interioare, zone verzi de legătură între cartiere, păduri, livezi, ape și maluri de ape;

2. terenuri pentru sport, ștranduri, locuri de plimbare, piețe pentru întruniri, parăzi, teatre în aer liber, cimitire, zone verzi pentru cazărmi și câmpuri de instrucție, zone verzi ale industriilor, aeroporturi;

3. grădini particulare, curți, livezi, vii, terenuri cultivate, etc.

Prescripțiunile acestea fixează și proporția categoriilor de mai sus, raportată la numărul locuitorilor, anume: categoria I-a 50 mp de fiecare locuitor, cat. 2-a 5 mp și cat 3-a 20 mp, adică în total 75 mp zonă verde de fiecare locuitor.

In acelaș timp se recomandă a mări volumul și suprafața de apă disponibilă în oraș, fie amenajând lacuri dealungul cursurilor de apă, fie creând lacuri artificiale, toate încadrate în zone verzi înzestrate cu grădini, terenuri de agrement și sport.

Se mai insistă și asupra grădinilor individuale, care pe lângă rolul urbanistic de a limita densitatea construcțiilor, împlinesc și un rol educativ în ce privește creșterea copiilor și mediul lor de viață.

(Technisches Gemeinde Blatt, Decembrie 1943).

● Se semnalează din New-York că au fost întocmite planurile în vederea construirii unui aeroport subteran, al cărui cost se va urca la 150 milioane dolari și care va fi cea mai mare instalație de acest fel din lume, putând primi în același timp 50 de avioane.

Proiectul este motivat de nevoia de a se dispune de un loc de aterizare în apropierea imediată a centrului orașului New-York, terenurile actuale de aterizare fiind prea depărtate, din lipsă de spațiu în raza orașului.

(Tehnica și Viața, Martie 1944)

● Printr'un aviz dat de Consiliul de Avocați al Ministerului Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor, s'a pus capăt definitiv discuțiunilor în jurul chestiunii dacă arhtecții funcționari publici pot profesa arhitectura. Avizul stabilește că nu este nici o incompatibilitate între aceste două situațiuni.

● In ședința sa ținută la 1 Februarie 1943, C. A. R. s'a ocupat de modificarea și completarea tabloului de onorarii ale arhitecților.

In urma propunerilor unei comisiuni restrânse, formată din D-nii arhitecți I. C. Roșu, V. Asquini și I. I. Berindey, tabloul de onorarii, existent din 1934, a fost revizuit și completat, modificându-se plafoanele grupelor de valori ale lucrărilor și pe alocuri și cotele procentuale.

Dăm, mai jos, textul votat de adunare.

Tabloul onorarilor minimale.

Munca și priceperea depuse de un arhitect, în exercițiul profesiunii sale, precum și responsabilitatea legală ce are pentru lucrările executate trebuiesc remunerate numai de clientul său prin onorarii echitabile, conform cotelor de mai jos.

Onorariul se calculează la valoarea totală a clădirei în care intră pe lângă construcția propriu zisă și decorațiile, lucrările accesorii fixe, instalațiile de calorifere, ascensoare, sanitare, electricitate, sonerii, tapete, pavaj, împrejmuiri, etc.

NATURA LUCRĂRILOR	VALOAREA IN MILIOANE LEI:				
	până la 10	între 10—50	între 50—150	între 150—500	peste 500
Clădiri industriale, hangare, grajduri, remise, ateliere, fabrici, uzine, etc.	6%	5%	4%	3%	2½%
Lucrări obicinuite, locuințe, imobile de raport, bănci, școale, cazărmi, închisori, stabilimente de băi, sanatorii, hale, abatorii. Monumente publice, biserici, crematorii, săli comemorative, academii, ministere, biblioteci, teatre, muzee, săli de concerte, burse.	7%	6%	5%	4%	3%
Monumente comemorative, decorațiuni interioare sau exterioare, scări monumentale, galerii. Lucrări speciale și anume: a. Mobilier, plafoane, lambriuri, produse industriale de artă, feronerie, grile, lampadare și lămpi, ornamente, etc. b. Restaurări de monumente istorice, reparații, transformări, subzidiri, adăogiri.	10%	8%	6%	5%	4%

Modul de plată a onorariilor.

Onorariul stabilit se va plăti arhitectului în modul următor:

1. 20% din totalul onorariului, acont la facerea angajamentului, calculat provizoriu la suma fixată pentru lucrare, întrucât quantumul real îl stabilește situațiile definitive la terminarea lucrărilor.

După aceasta se vor prezenta schițele la scara mică, însoțite de evaluări sumare pe suprafețe sau volume. Schițele ce vor servi de bază întocmirii planurilor pentru autorizație, vor fi semnate de proprietar.

2. 10% din onorariu, la predarea planurilor necesare obținerii autorizației.

3. 20% din onorariu la predarea planurilor cotate la scara de 2 cm. pe m. însoțite de devize descriptive, în lipsa acestora la terminarea primului planșeu.

4. 20% din onorariu, la începerea acoperișului.

5. 20% din onorariu la montarea tâmplăriei exterioare.

6. Restul la terminarea lucrărilor, odată cu prezentarea situației definitive de lichidare, cuprinzând materiale și manopere.

Proprietarul este obligat să respecte în mod riguros termenele de plată sus arătate, în caz contrar arhitectul are dreptul să înceteze îndeplinirea obligațiunilor sale și să pretindă daune anunțând autoritățile în drept retragerea sa.

Dispozițiuni generale.

1. Arhitectul este obligat să dea proprietarului o serie de planuri în copie, originalele rămânând proprietatea sa. Antreprenorii sunt obligați a scoate copii după planurile originale ale arhitectului, devize, ante-măsurători, etc. pe a lor socoteală.

2. Onorariul se calculează pe baza prețurilor din situația definitivă sau a facturilor antreprenorilor și furnizorilor, făcânduse abstracție de reducerile excepționale neuzitate ce proprietarul ar obține dela antreprenor, furnizor de materiale, etc. în care caz prețul va fi acela al pieții. In lipsă de acte se ia de bază tot prețul pieții însă pentru lucrări în antrepriză.

3. Onorariile arătate în tablou, sunt stabilite pentru lucrarea ce se execută printr'un antreprenor general. Când lucrarea se va executa în regie, proprietarul este obligat a avea un șef de șantier, persoană tehnică capabilă și acceptat de arhitect iar onorariile din tabel se majorează cu 50%.

Când lucrarea se va executa cu mici antreprenori pentru fie care categorie de lucrări, onorariile din tabel se majorează cu 30%.

4. Când lucrarea se execută în antrepriză generală această majorare nu se aplică pentru lucrările de instalație și amenajări, în cazul când ele se vor face fără concursul antreprenorului general.

5. Pentru lucrările efectuate de arhitect, în afară de orașul de reședință, pe lângă cheltuielile de deplasare i se va socoti o majorare de 10—20% aplicată la onorariul calculat pe baza tabloului în raport cu distanța și posibilitatea de transport.

6. Pentru clădirile tip (identice) ce se execută de mai multe ori se face o reducere, socotită numai pentru întocmirea proectului, nu însă și pentru dirijare, control, situați de plată, recepție, etc.

7. Proprietarul nu poate schimba arhitectul în cursul lucrărilor decât pentru abateri grave dela îndatoririle profesionale, abateri constatate de Colegiu. Nici un arhitect nu acceptă să înlocuiască pe un coleg la o lucrare, fără ca în prealabil, celălalt arhitect, să fi fost lichidat de proprietar.

8. Arhitectul are răspunderea artistică și tehnică a lucrării și are angajată întreaga sa reputație. El are angajată și responsabilitatea materială conform art. 1783 cod civil. Proprietarul este deci obligat a-i lăsa completa libertate atât pentru compoziția tehnico-artistică cât și pentru detalii, colori, materiale, etc. în limita prețurilor ce se fixează de comun acord. Ori ce intervenție a proprietarului în domeniul artistic sau tehnic al arhitectului este de natură a-l degaja de responsabilitate și a-i cauza prejudicii, pe care are dreptul să le revendice.

Deasemenea pentru asigurarea unei bune execuții a lucrării proprietarul este obligat să consulte pe arhitectul său, luându-i asentimentul atât asupra antreprenorilor, cari trebuiesc să fie persoane tehnice calificate și autorizate, cât și asupra contractelor ce se vor face cu dânșii.

9. In privința concepției tehnico-artistică, arhitectul își rezervă toate drepturile de autor, recunoscute și garantate de legi.

10. Arhitectul are dreptul a-și pune numele pe construcție la loc convenabil.

11. Pentru nerespectarea angajamentelor luate de arhitect, proprietarul va putea pretinde daune și deferi cazul Colegiului Arhitecților din România care va putea lua măsuri disciplinare, contra arhitectului care se va găsi vinovat. In consecință părțile se vor supune arbitrajului Colegiului Arhitecților în caz de neînțelegere derivând din convenție sau pentru interpretarea ei.

12. Onorariul stabilit se va plăti integral, chiar când o parte din însărcinările arhitectului nu ar fi necesare, acest onorariu se va considera ca un minimum ireductibil.

13. In caz de neterminarea lucrărilor, din cauză de forță majoră, legal stabilită sau în cazuri de oficii speciale prestate, onorariul arhitectului, se va plăti cu cotele de mai jos, aplicate la totalul onorariului calculat, după indicațiunile tabloului precedent.

Nr. 1	Schiță la scară mică însoțită de evaluare sumară pe m. p. sau m. c. fără deviz	20%
Nr. 2	Proect de ansamblu de execuție, cotat cu planuri, secțiune, cu estimațiunea aproximativă și descripția sumară, cuprins schița Nr. 1	50%
Nr. 3	Ante măsurătoare — deviz	12%
Nr. 4	Caete de sarcini — contracte	8%
Nr. 5	Desemnuri și detalii de execuție la scară mare și mărime naturală	20%
Nr. 6	Direcția, controlul și recepția lucrării	30%

Nr. 7	Verificarea situațiilor	25%
Nr. 8	Lucrările dela punctul 3 și 4	18%
Nr. 9	Lucrările indicate la Nr. 2, 3 și 4	60%
Nr. 10	„ „ „ „ 2 și 5	60%
Nr. 11	„ „ „ „ 2, 3, 4 și 5	70%
Nr. 12	„ „ „ „ 2, 3, 4, 5 și 6	90%
Nr. 13	„ „ „ „ 6 și 7	45%
Nr. 14	„ „ „ „ 1, 3, 4, 6 și 7	70%
Nr. 15	„ „ „ „ 5, 6 și 7	70%
Nr. 16	„ „ „ „ 3, 4, 5, 6 și 7	80%

14. Dacă lucrarea nu se termină în cursul campaniilor stabilite prin convenție, arhitectul are drept la un spor de onorariu pentru lucrările cari exced termenul, de 50% în plus pentru fiecare campanie de întârziere.

15. Impozitul datorat de arhitect fiscului se plătește la ridicarea autorizației de către proprietar în contul arhitectului și se reține acestuia proporțional din fiecare rată din onorariul plătit.

Note: a) Schița Nr. 1 rămâne copie proprietarului, însă el nu o poate utiliza pentru a clădi.

b) Direcția și controlul lucrării se face de arhitect sau delegatul său, în vizitele lor pe șantiere, în zilele sau ore ce singur arhitectul va hotărî. In caz că proprietarul dorește să aibă în permanență o persoană tehnică de supraveghere, aceasta va fi recomandată de arhitectul răspunzător, iar cheltuelile vor fi suportate de proprietar, în urma unei prealabile înțelegeri.

c) Consultațiile de ori ce natură, ridicările de terenuri, releveuri, evaluări, etc. se vor plăti în raport cu valoarea lucrării, cu timpul întrebuințat, cu munca depusă, cu personalul utilizat și cu responsabilitatea angajată.

Expertizele se vor plăti conform tabelului respectiv întocmit de Colegiu.

MARVAN
S. A. R.
TIPOGRAFIE
ZINCOGRAFIE
OFFSET
BUCUREȘTI VI • B-DUL PRINCIPELE MIRCEA, 10 • TEL. 3.72.46 • 5.51.88

SOCIETATEA NAŢIONALA DE CONSTRUCŢIUNI

S. A. R. STUDII CONSTRUCŢIUNI ŞI LUCRĂRI TECHNICE „SONACO"

CAPITAL SOCIAL DEPLIN VĂRSAT LEI 20.000.000

BUCUREŞTI

Strada Sf. Apostoli No. 10

REGISTRUL COMERŢ.
No. 98 SOC. 19/III/1937

TELEFON 5-46-99

Ing. CEZAR EPURE

BUCUREŞTI ◆ B-DUL ELISABETA No. 38 A

TELEFON 4.76.46
4.60.55

BIROU TECHNIC,

STUDII,

CONSTRUCŢII,

EXPERTIZE

INTREPRINDERI GENERALE DE CONSTRUCŢIUNI

BITUM
DISTRIBUTIA

PETRE FELD

BUCUREȘTI

CALEA 13 SEPTEMBRIE No. 23

TELEFON 3.37.88

Intreprindere de învelitori și construcțiuni în fier.

Lucrări artistice în fier forjat.

Ferestre duble, cuplate „REPAL".

EDILITATEA

SOCIETATE ANONIMĂ DE STUDII ȘI CONSTRUCȚII

Capital social: 36.000.000 Lei

Complet vărsat: 18.000.000 Lei

BUCUREȘTI I.

STR. BREZOIANU, 62

Telefon 372-10

✶

Proectează, studiază și execută:

LUCRĂRI PUBLICE ȘI PARTICULARE de orice natură

✶

Uzine electrice, hidroelectrice, căderi de apă, poduri, tuneluri, căi ferate, porturi, instalații de fabrici, ateliere, etc.

✶

LUCRĂRI EDILITARE

Alimentări cu apă, canalizări, băi, abatoare, hale, frigorifere, pavaje, parcelări.

CARIERE PROPRII DE ARDEZIT ȘI BAZALT

I. E. T.

INTREPRINDERILE ELECTRO-TECHNICE

ARGHIR ATANASIU

BUCUREȘTI — STR. MOCEANU No. 9 — TELEFON 2-65-61

Instalații de lumină electrică • Forță motrică • Proecte de luminat Săli de Cinema, Teatre • Semnalizatoare Optică • Telefoane, intercomunicație și automate

SOCIETATE ANONIMA DE CONSTRUCȚIUNI

fost F. SCHMIDT S & FII

BIROU DE ARHITECTURĂ ȘI ANTREPRIZĂ

STRADA ACADEMIEI Nr. 15 — TELEFON 4.12.40

FABRICA DE CĂRĂMIDĂ „COLENTINA"

COMUNA COLENTINA — TELEFON 2.00.22

N. I. Nicolau şi Ing. I. N. Nicolau
„ACTIVITATEA"

Electricitate

Instalaţiuni sanitare

Incălziri centrale

Depozit de materiale.

ROMANA 95 BUCUREŞTI
Telefon 203.90

SOC. ROMÂNĂ
UNIREA
DE CONSTRUCŢII
SOC. ANONIMĂ ROMÂNĂ
Capital social lei 15.000.000

PROECTEAZĂ ŞI EXECUTĂ:

Clădiri şi construcţii de orice fel

Beton armat

Lucrări şi instalaţii industriale

Lucrări edilitare

Căi Ferate, Şosele, Poduri

Uzine hydraulice, Căderi de apă

BUCUREŞTI — STR. CÂMPINEANU, 4
Adresa Telegrafică UNICO ✶ Telefon 4.37.10

MATERIALUL
FRAŢII HERDLICKA
BUCUREŞTI IV., ŞOS. IANCULUI 23
TELEFON 3.71.34

MATERIALE DE CONSTRUCŢII:

Ipsos, Trass, Dolomit, Cărămizi refractare, Mortar refractar, Uşiţe de beton pentru coşuri, Tresalit, Atex panouri izolante. Coronamente pentru coşuri, Carton asfaltat şi pâzlă, Cristalit adaus pentru întărirea suprafeţelor de beton, Tuburi de bazalt, Mozaicuri, ş.a.

AQUASIT adaos la mortar de ciment ◆ AQUASOL emulsie bituminoasă ◆ DURSIT massăelastică izolantă ◆ HYDROSTOP accelerează priză cimentului ◆ ITEX ignifugă lemnul ◆ B 12 protector contra îngheţului.

EXECUTAM:

IZOLĂRI HYDROFUGE ● IZOLĂRI TERMICE ● IGNIFUGARI CONTRA INCENDIILOR

Orice corespondență privind Administrația REVISTEI

„ARHITECTURA"

va fi trimisă

SECRETARIATULUI SOC. ARHITECȚILOR ROMANI

Str. Episcopiei No. 2 • BUCUREȘTI I.

La redacția revistei se găsesc spre vânzare numere vechi din revista „ARHITECTURA" la prețurile fixate la data apariției, începând cu anul 1924 — 1942.

In afară de revista „ARHITECTURA" se mai găsesc:

Numărul festiv al Soc. Arhitecților Români 1891—1941	Lei 1000
Istoria Arhitecturei, de arhitect Grigore Ionescu	„ 800
Volumul **„Indicator Tehnic în Construcții"** de arhitect Victor Asquini	„ 800
Dosar—Devis, de arhitect Victor Asquini	„ 160
Elemente practice de rezistență și de statică grafică pentru construcțiuni de inginer Nicolae Ganea	„ 900
Construcții în lemn de ing. N. Ganea	„ 500
Calculul practic al betonului armat de ing. N. Ganea	„ 250
Fundații pe piloți Franki de ing. N. Ganea	„ 200
Industrializarea betonului și betonului armat de ing. N. Ganea	„ 250
Cartea Dulgherului de ing. N. Ganea	„ 200
Cartea Zidarului de inginer N. Ganea	„ 280
Cartea Fierarului de construcții de ing. N. Ganea	„ 180
Cartea Tinichigiului de ing. N. Ganea	„ 190

Se expediază în provincie contra ramburs adăogându-se cheltuelile.

Secretariatul Societății Arhitecților Români funcționează zilnic între orele 10 — 12½ a. m. și 5 — 7 p. m. în Str. Episcopiei, 2. • Telefon 3.57.28.

TARIFUL RECLAMELOR

1 pagină odată	= 12.000 lei
½ „ „	= 8.000 „
¼ „ „	= 5.000 „

Clișeele ce se vor executa de redacție pentru publicații, sunt în sarcina D-lor clienți.